

VAQIF SƏMƏDOĞLU

DRAMATURGIYA II

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

VƏQİF SƏMƏDƏVLİ

DRAMATURGIYA

İKİ CİLDDƏ

2-ci cild

Book West
2018

*Kiub janyj- dramaturq Vəqif Səmədoğlunun
29 illik jəhətyə münasibətində nəzər alınır.*

Vəqif Səmədoğlu. Dramaturqiyyə. İki cildə. 2 o cild
Boks. "Səq-Qarə" Nəşriyyat Evi, 2014, 272 səh.

Tarixi edən: Nizgün Bəxtiyarova-Vakilova

ISBN 978-9952-498-30-1
978-9952-498-32-5

Vəqif Səmədoğlu ələ keçirəniz pərəndəliq liboədəm mələkədir ki, səğləmələ Məsləhətpəşəy bə-
cərəb. O, melli dramaturqiyyəni dəğləm məzmunluq şərhləri ilə zəngləyərlərək pəst mərhələyə yəklə-
dəb. V.Səmədoğlu özün-ənəyət məntəxibətindən dəriyələrinə vətəz əməyi bəzəmə məntəxibətə bəy
səvərlərdə. MƏ mələbərə gət bəğli vətəzə ləğm əməy yərdəcləy gət zənglə və qıvıvətəklər. Pırcətəni
hətək, kəzən vətəzər və məntəxibət dəvətəz. Kəç ləhəzətindən, jəvənədəm bəyək vətəzəyə vətəzədə vətəm
V.Səmədoğlunun tərzi-məzmunu fərləy jəməm, vətəzə vətəzərlərə vətəzə məzəz dəğlərlər. Dəvənədəm bəyək
məzəzətəni tərzi ələ vətəzə V.Səmədoğlu dramaturqiyyə dəvən vətəzə və dəvənədəm vətəzəyə vətəzə
dəyər.

www.ssqwaz.az
www.b.az/saq-qara.az

© "Səq-Qarə" Nəşriyyat Evi, 2014

**GENERALIN
SON ƏMRİ**

(İkhişsalı tragikomik misteriya)

GENERAL

OĞUL NƏVƏ

QIZ NƏVƏ

QONŞU OĞLAN

ŞEYPURÇU ƏSGƏR

PASİFİST ƏSGƏR (fərari)

QİSASÇI QADIN

CƏLLAD

BƏBİ (ruhu)

İKİ POLİS

STALİN

"SEVGİLİ"

İkincitəbəll ev. Yuxarıda general yəqəyan otacıqlardan biri, aqşəjdə oğul naviinin "xarabası". Bəyürdə üç dənə dar ağacı. İkincidən adamlar asılıb, biri boşdur. Cəllad onlann altında əyləşib, mizən üstünə

qoyulmuş kitablardan birini oxuyur.

Evin arxasında, uzaqda Qız qalası görünür.

Səhər alatoranlıqdır. Qonşu qəltə qapını döyür.

Oğul niva divanın üstündə tirlənib, yətar...

Stalin üstündə boş şüşələr.

OĞUL NƏVƏ: Kimdir?

QONŞU: Mənəm, Allah mənə öldürsün, bursüyün üçümü

versinlər. Verən tapılsa.

OĞUL NƏVƏ: Qonşu, sənəni? Sənin kimi köpəkoğlu bu

məmləkətdə yoxdur! Qanıqan alkoqoliki! Paxmel eləməyə

gəlmisən?

QONŞU: Başım partlayır, brat, anamdan əmdiyim südü

qusmağa hazırım. Mən ölüm, bir şey varsa, ağından-qırmızım-

dən aç, vicdanımızı ağardağ, yoxdursa, qapının altından bir

dənə şirvan ötür.

OĞUL NƏVƏ: Na şirvan var, nə "Gəncəbasar", nə "Muğan",

nə də "Qarabağ". Qapı da açıqdır. Mən haçaq qapını bağlı

qoymuşam? Gəl, içəri, yarım şüşə var, deyəsən.

QONŞU (içəri girir): Allah səni qonşuluqdan əskik eləmə-

sini! Keçmiş SSRİ məkanında səndən yaxşı qonşu yoxdu. Sənə

qonşu heykəli dizəltidib, meydana qoymaq lazımdı. Anam goru! Atam hardadı?

OĞUL NƏVƏ: Ode stolun üstündə. Stakan da yanında.

QONŞU: Stakan demə, bu mənim sevgilimdir, həyat yoldaşımdır.

OĞUL NƏVƏ: Qoşa qarıyasız. Vur mənim sağlığımıza... Yox, mənim yox! Yuxarıdakı, ölməyib, gorbəgər olmayan general babamın anti-sağlığına vur. Bir dəne sağlıq da de! De ki, içirəm, babam tünbətüm olacaq, qapıda mafa qoyulacaq bir mübarək günün şərafət! De ki, var olsun sənin babamı yuyacaq müdərşirin alları!

QONŞU: Qəqəş, icazə ver ələ-bələ, sağlıqsız gillədim bunu, keyfim tutub, gedim, evdə bir az da yatım...

Oğul nəvə divandan sıçayıb, araq şüşəni qamarlayıb.

OĞUL NƏVƏ: Onda ay zirt içərsən! Avar! Sabah-sabah gəlib mani yuxudan oyaq ələyirsən, həlal aragımı içmək istəyirsən, amma sözümü yera vurursan! Yəke adamsan! Vicdamin yoxdursa qanacağıın olsun, qanacağıın yoxdur, mərifətin olsun, mərifətin yoxdur, qılığın olsun, qılığın yoxdur, bicliyin olsun, bicliyin yoxdur, mədəniyyətin olsun, mədəniyyətin yoxdur...

QONŞU: Dayan! Saxta! Düş cın atından! Nə deyim, e? Mən ölüm, onu bura ver, gəl, vuraq yaqım sən də paxməlsən...

OĞUL NƏVƏ: Onda sağlıq de! Mən dəyənları! Babam haqqında!

QONŞU: Ay qardaş, sənikki sağlıq deyil, ölütküdür, ölüm tostudur. Adam da ölüm sağlığı deyər?

OĞUL NƏVƏ: Deyar! O yana da keçər. Deməsən aparıb bu şüşəni tualetə boşaldacam.

QONŞU: Onu elmə, unitaz piyan olar, sonra üstündə otura bilməzsən. Söz, deyim səninçün bir dəne ölüm tostul Doldur...

OĞUL NƏVƏ: Bax, adamı belə dənədirarlar.

QONŞU: Əziz dostum, məhruban və qonaqpərvər qonşum! Araç: "Ağdam" həmkarımı! Gün o gün olsun ki, mərdiməzər, haramzadə general baban sənin gözələrinin qabağında can versin, onun sinəsindən çəvan xoş xırçılıtnı hər iki qulağımla eşidəsən! Baban çəna atəndə, onun o çənaətma ritmində sən qol açıb oynayasən!

OĞUL NƏVƏ: Bacmla bir yerdə, yazıq bacmla, Qoşa.

QONŞU: Bacmla yallı gedəsən, general qırağıni qatlayanda. Onu basdırıb, köçəsən yuxarıdakı dörd otağa, ondan çəlan pulları əldə maya ələyib başına çərə qılasan. Bacın da öz istəyina, kamna yetəl!

OĞUL NƏVƏ: Amin! Min amin! İndi vur, gillət!

QONŞU: Pis getdi. Deyəsən, kişi ölmək istəmir... Bas, sən vurmursan? Səndan çıxmayan iş. Nə acəb?

OĞUL NƏVƏ: Tövbə ələmişəm. Day o zəhriman dilimə vurmaram.

QONŞU: Xeyir ola?

OĞUL NƏVƏ: Rahmətliyin oğlu, nə xeyir? Ay-həy, bunun dünyadan xəbəri yoxdu, xeyirdən dənəşir məninçün. Adə, bura bənim gəlmişdi. Gecə! Bu gecə!

QONŞU: Nəyçün, xeyir ola?

OĞUL NƏVƏ: Yəna xeyir... Adə, axşamdan bir az ağ, bir şüşə də qırmızı vurub ələ burda, bu divanda, tirtap uzanmışdım. Bir də gördüm qapı açıldı, içəri bənim girdi. Gecə ikidən keçmişdi...

QONŞU: Ha, nə olsun?

OĞUL NƏVƏ: Nə olsun? Adə, ağzını açıb, başladı nə baş-

ladlı Stolun üstünə baxıb "tfu-tfu" eləyər-eləyər dişinin dibindən çəmni dedi mənə, Allaha and olsun...

QONŞU: Na dedi ki?

OĞUL NƏVƏ: Na deyəcək? Dedi ki, Külənin kişi başına, oğul, övlad başına, digərdin qardaşının evini, söndürdün ocağını, bivəc, alkəş! Gedib soyuducunu açdı, onu bomboş gördü, lap zillə çəkdi, qarğış qarğış dälınca, söyüşlər on-mərabəli. Avırda da ağlayıb, çıxdı getdi. Necə gəlmişdi elə də getdi...

QONŞU: Ay-hay, mən də deyirəm nə olub... Fikir vermə, Adam də helənciy xırdə şeyçün arəğa tövbə edər? Bibidi də, arvad xeyləydi.

OĞUL NƏVƏ: Arvad xeyləydi? Adə, mənəm bibim səkkiz il bundan qabaq ölüb!

QONŞU: A... Gözünə görünüb? Hallüsinasiya? Bəlayə qoryaçka?

OĞUL NƏVƏ: Hə də... Oduz daha dilimə də vurmuram o zəhrimən. Qurtardıq bunla alkəş-verişimizi.

QONŞU: Onda öz dolyanı da söz mənə. Dibində qalıb. Mən içim. Mənəm bibim hələ gəlməyib.

OĞUL NƏVƏ: Yolıda olar. Vur qonşu, sənə halaldır. Bir dənə şirin çaxırmı da var, qara günə saxlamışdım...

QONŞU: Sən öl, dünyə tarixində bundan qara gün olma-yıb, onu da gətir. Allah sənənin bibinə rəhmət eləsin, nə yaxşı arvad imiş...

OĞUL NƏVƏ: İç, Gillat mənəm də payımı.

QONŞU: Bunu da içirəm bibinin sağlığına! İçir. Fikir ver, ha, dirinin ölüminə, ölüntün sağlığına başlamışdıq içməyə. Bu yaxşı getdi...

OĞUL NƏVƏ: Hər şeyin təzəsi, arağım ikincisi.

QONŞU: Babamın sözü olar bu. Mənə bax, bu kişi, deyəsən, səni də, sənəin bacını da lap boğaza yığıb, tənəyə gətirib. Amma belə baxanda sakit adama, ağsaqqal kişiyə oxşayır. Məhəllədə hamıya birinci salam verir, hamıdan hal-ahval tutur. Hamını da belə yaxşı tanıyır ki! Kim kimlərdəndi, kim haçaq harda işləyib, hamının çikini-bikini özlərindən yaxşı bilir.

OĞUL NƏVƏ: Sənətidi də!

QONŞU: Keçən il üzbeüzdəki evdə o qoca urus arvadı olanda, onun bütün xarclarını general çəkdi anam gору. Basdırmağı, zadı... Ussusyağı pəminka də verdi. Arağınan, zakuskasınan. Camaat də razılıq eləyirdi. Mənəm də, aqçı-mı deyim, o sayaq yaş xoşuma gəldi. Bizimkindən min dəfə marifətliyd.

OĞUL NƏVƏ: Camaat razılıq eləyirdi! Bunun da xoşuna gəlir! Marifətliyd! Sən bilirsən o arvadın adı kim olub? Bilirsən? O arvadın adı mənəm babamın calladı olub! Babam, bax, o yuxarıdakı general, hökəm çəkmmiş, o arvadın adı da o adamları asırmış. Ortuzuncu illərdə, Dava vaxtı.

QONŞU: İndiki davədə?

OĞUL NƏVƏ: Əşşi, yox, əşşi... İkinci Dünya müharibəsində. Sən də camaatın razılığından danışsən! Camaatın dünyadan xəbəri var, bəyəm?

QONŞU: Sən öl, dünyadan xəbərsiz olmaqdan yaxşı şey yoxdu dünyədə! Cən rahatlığıdı. Amma, qaçaq, mən o arvadın callad zövçəsi olduğumu bilsaydım, onu basdırmağa, qadın birstanlığa gətirməzdim. Elə birbaşa pəminkəyə gədərdim. Mən ölüm, anam gору, araq da bol idi, yemək də. Yeməyə bir şey yoxunddu?

OĞUL NƏVƏ: Orda bir az kolbasə var, yanında çörək də olsun gərək. Quruyub, yaqın.

QONŞU: Sən deyən quru deyil çörək...

- OGUL NƏVƏ: Nuş olsun!
- QONŞU: Qaçq, sənə söhbətlər varmı. Amma bir şeyi başa düşmədin.
- OGUL NƏVƏ: Nəyi?
- QONŞU: Bizdə, axı, dər ağacı olmayıb, bizdə adamları gül-ləyiblər mən bilən.
- OGUL NƏVƏ: Məsələ də ondadı da! Bunların üç dəne dər ağacları olub. Özü də o calladın, arvadının pərnəkəsində ara q vurdugun calladın işi-gücü ya adam asmaq olub, ya da kitab oxumaq. Eh, qonşular bəbamilə rastlaşanda hardan bilsinlər ki, ağsaç general formasındakı sir-sifətdən nürani görünən bu adam şeytandı, iblisdi! Özü də dəli, başı havalı şeytan, psixovanni iblisi!!
- QONŞU: Adə, qışqırma, yavaş danış, kişi yuxarıda eşidər.
- OGUL NƏVƏ: Eşidər... İndi top atlısa da, o, yuxudan oyanmaz.
- QONŞU: Nədi, kəhliqi var?
- OGUL NƏVƏ: Səndən-məndən yaxşı eşidir. Onun öz yuxudan oyanma vaxtı var. Təpsən necə?
- QONŞU: Necə?
- OGUL NƏVƏ: Dünyasında ağına gəlməz necə!
- QONŞU: Əşsi, de bilək də.
- OGUL NƏVƏ: Bir əsgər gəlib, babamın evyanının qabağın-da şeypur çəkir. General də yuxudan oyanır.
- QONŞU: A, elə də şey olar? Bas, biz, soruşmaq ayıb olma-sın, bu çağacan neyçin eşitməmişik o şeypurun səsinə?
- OGUL NƏVƏ: Rahmatliyin oğlu, olmayan şeyi eşitmək olar? Demirəm ki, kişi başdan xarəbdə? Təpsən gündə ən azı otuz dəfə neyçin pancərədən boyulanıb Qız qalasına baxır?
- QONŞU: Adə, mən nə bilim? Qalının məmərliqi xoşuna gəlir?

OGUL NƏVƏ: Məmərlıq... Sevgilisini gözlayırlı Mühərribə vaxtı tanış olduğu, bənd olduğu bir qızı O, gəlməlidir!

QONŞU: Qız qalısından?

OGUL NƏVƏ: Yox, Allah bilir hardan. Amma o qız, generalın sevgilisi gələn gün Qız qalasının damında nar ağacı bitəcək!

QONŞU: Professor Ağabəy Sultanovu bura gətirmək lazımdı, qaçaş, Bilməmişəm, anam goru, sənin baban çox təh-lükəli generalımı. O, adam da dişləyə bilər. Dişləri özünüdü?!

OGUL NƏVƏ: Yox, qoymadır. Özü də hər il tezəsini düzəltirir.

QONŞU: Ağılı başından çıxıbmiş kişinin.

OGUL NƏVƏ: Bəzi işlərdə bizim hamımızdan ağıllıdır. Sən öl, bunu kinoda çəkib göstərsən, camaat deyər ki, uydur-madır. Həyatda belə aclaf ola bilməzi! Atamdan-anamdan nə qalmışdı hamısını mənimsədi. Yazıq bacım çehizsiz ara qetdi. Anamın onun adına aldığı lustranı da qaytarmır qızal. Davə-dən sonra Almaniyadan üç dəne rəsm əsəri də gətirib. Onla-rın hərsinə iki "mersedes" almaq olar. O gün bir amerikan o rəsmilərdən birinə 25 min dollar verdi.

QONŞU: Adə, 11 min 814 şüşə araqlı Sətməyibsa, kişidi ba-banı! Nəyi var sənə qələcək. Gətir çaxır da, qaçaş, bir dəne də ölü sağliqi deyim generalın şərafinə.

OGUL NƏVƏ: "Ağdam" çaxırını gətirir. Səzilir.

OGUL NƏVƏ: İç qonşu, iç, Nuş olsun. Biri də var.

QONŞU: Onda, balıca, sən də bir dəne! Başqasının belə ba-bası olsaydı, çaxır nədi, ara q nədi, nəşə də çəkərdi, morf da vurardı.

OGUL NƏVƏ: Daha keçib, süz. Səbahdan içməmə.

QONŞU: Sağ ol, sənin sağliqına!

OGUL NƏVƏ: Sənin şərəfinə! Var ol! Görək gedəcək? Axşamdan içmirəm...

QONSU: Amma, qaçaq, heç latın alifbasıyla yazılmış etiket bu zibillə yaraşmır.

OGUL NƏVƏ: Onu düz deyirsən. Buna rus alifbası yaraşdı.

Şeyur çalan asqur gəlir. Generalin əynəni altında dayanıb çalmağa başlayır. Bir azdan general görünür. Har altında bir qantel.

GENERAL: Otstaviti! Kruqomi! Şaqom marş!

ŞEYPURÇU: Rəzişite obratitsiya, tovarış general.

GENERAL: Na deyirsən? Buyur, icaza verim, danış.

ŞEYPURÇU: Yoldaş general, yalvarım, qurban olum, sən yoldaş Stalinin cən, məni buraxın. Qoyun, mən də gedim, bütün normal ölümlər kimi öz qəbrimdə yatım.

GENERAL: Yalan danışma, sənin öz qəbrin yoxdu. Biz sənə qardaşlıq qəbirstənilgində basdırmışıq. Kişev yaxınlığında.

ŞEYPURÇU: Elə olmağına elədir, yoldaş general. Qardaşlıq məzən olsa da, tünlük olsa da hər halda qəbirdi. Mən də oluyam, mənim yerim qəbirdi. Sakitlikdi. Havası da çox yaxşıydı, yoldaş general, Çernobil qəzasına qədər. İndi hamımızın sür-sümüyünə, olan-qalan tüklərinə radiasiya hopub. Sərgənt İvanov yadırmızdır?

GENERAL: Tankin içində yetim uşaqları saxlayan?

ŞEYPURÇU: Tək toçno, bəli. Onun tankına "Sərgənt İvanov adına körpələr evi" deyirdik. Bax, onu basdıranda, lap üstədən qoymuşduz meyidini, biz aşağıda qalmışdıq. Oduz radiasiya onun sümüklərini lap pis günə qoyub. Kövrək, yuxa olublar. Bir balaca toxunan kimi quma dönüb bizim üstümüzə tökülür sümükləri.

GENERAL: Fima necədir?

ŞEYPURÇU: Qoldışteyn? Yaxşıdır pis deyil. Xahiş elədi sizdən bir məlumat alın.

GENERAL: Na məlumat?

ŞEYPURÇU: Bilmək istəyir ki, dünən Bakıda dollar neşə manatə gedirmiş?

GENERAL: 3900... Onun nəyina lazımdı bu? Bu da bizim Fima Qoldışteyn, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı.

ŞEYPURÇU: Ölümündən sonra. Yoldaş general, icaza verim mən daha buraya gəlməyim. Yorulmuşam, yoldaş general. Dirilər dincəlib yorğunluğu canlarından çıxara bilərlər, ölümlər dincəla bilərlər, general...

GENERAL: Az qalib, əsgər! Bir gün sən mənə daha gərəklə olmayacaqsan. Ancaq o gün gələnə qədər hər səhər məni şeypurnun səsi ilə yuxudan oyatmalısən.

ŞEYPURÇU: O gün hansı gündür, general?

GENERAL: Mənim sevgilim bu ölkəyə, bu şəhərə, bu evə, mənim yanıma gələcəyi günü! Biz onunla qovuşacağıq günü! O, bunu mənə müharibə vaxtı söz verib. Moskva! "Moskva" mehmanxanasının foyesində. Ətrinyat satılan köşkün qabağında. Əsgər! Köşkdən də, mənim sevgilimdən də dünyanı ən gözəl, ən cazibədar, ən füsunkar atri gəlirdi! Tapsan, yer üzündə ən gözəl duxi hansıdır?

ŞEYPURÇU: Yoldaş general, mənim elə şeylərdən başım çıxmır, amma 1975-ci il qələbəniz 30 ildə bizim məzən-məzən üstündə əbədə qoyulan gün xəyli adam çıxış elədi, nitq söylədi. Ancaq Ukrayna komsomolu adından gələn bir qız danışanda... yoldaş general, hamımızın sümükləri bir-birinə dəymişdi. Tıraq-turuq düşmüşdü qardaşlıq məzənə. Əgər-məyənün xoş halına. General, o komsomoldan elə gözəl iy yayılmışdı ki, yerin altına... Fima Qoldışteyn bilirsiz nə deddi?

GENERAL: Na dedi o yumorist?

ŞEYPUURCU: Dedi: Luçse bit jivim babnikom, çem myortvım Qeroem Sovetskooq Soyuza.

GENERAL: O deyir... Komsomolka na atir vurmuşdu?

ŞEYPUURCU: Kimsə dedi Fransa mali, adı yadımdan çıxıb.

GENERAL: Fransal Qələt eləyir onu deyən! Dünyada ən gözəl duxu "Krasnaya Moskva" duxusudur, əsgər! Bunu o dünyada da hamıya çədir! Mənim sevgilimdən gələn aromat... Əlli ildən çoxdur burmumdən hələ getməyib əsgər!

ŞEYPUURCU: General, əlli ildən artıq vaxt ötüb, üzr istəyirəm, bəlkə, sevgiliniz ölüb?

GENERAL: Otstaviti! Məhəbbət ölmür! O, daima sağdır!

ŞEYPUURCU: General, əlli ildən artıq vaxt ötüb, üzr istəyirəm, bəlkə, sevgiliniz qocabb?

GENERAL: Otstaviti! Məhəbbət qocalmır! O, daima gəncdir!

ŞEYPUURCU: General, əlli ildən artıq vaxt ötüb, üzr istəyirəm, bəlkə, sevgiliniz sizi unudub?

GENERAL: Otstaviti! Məhəbbət skleroz olmur! O, daima sağlardır!

ŞEYPUURCU: İcaza verin gədim, general, bu gün çox yubandım. Nigaranam yaman. Sahar qabırdan çıxanda, deyasən, serjant İvanovun omba sümüyünü qabırğalarının üstünə qoymuşam. Yazıq, yəqin, indi azıyyət çəkir.

GENERAL: Yaxşı iş görməmişən. Yaxşı əsgər mazar yoldaşlarına qarşı diqqətli, qayğıkeş olmalıdır.

ŞEYPUURCU: Vinovat, tovariş general!

GENERAL: Kruqom! Stoy!

ŞEYPUURCU: Əşidirəm, yoldaş general!

GENERAL: Sluşşay, əsgər, orda... orda... koroçe, xülasa, orda cənnət-cəhənnəm var?

ŞEYPUURCU: Biz görməmişik. Ancaq deyirlər var. Çox böyük adamlardan ötrüdür oralar. Dahilər, böyük vəzifə sahibləri, rəhbərlər, varlılardan ötrüdür cənnət-cəhənnəm. Bizim kimi sırası əsgərlərin gərdən o yana yol yoxdur.

GENERAL: Əsgər, kimləri cəhənnəm, kimləri cənnətə aparırlar?

ŞEYPUURCU: Yoldaş general, cəhənnəmi deyə bilmərəm, o lap yuxarılarda hall olur, amma cənnətə deyirlər düşmək olar.

GENERAL: Necə?

ŞEYPUURCU: Aşağısı bir milyon dollar lazımdır.

GENERAL: Sluşşay, orda da?

ŞEYPUURCU: Yoldaş general, yer həman yer deyil? İstər üz olsun, istər aslan, yorğan həman yorğandı...

GENERAL: Von otsyudal! Sabah vaxtında gəl!

Şeypuurcu gedir. General qantellər ilə idman edir.

Oğul nəvə ilə qonşu içirir.

QONŞU: O nə səsi yuxandan gəlir?

OĞUL NƏVƏ: General yuxudan oyanıb, qantelləri ilə idman eləyir! Hərəsi yeddi kiloqram ağırlığındadır. Bilsən cənnətə nə qulluq eləyir? Bizim taymız deyil.

QONŞU: İçki içir?

OĞUL NƏVƏ: İldə bir şüşə konyak. Yeni ildə bir qədəh. Qədhə də Almaniya gətirib. Bohemiya şüşəsindədi. Sonra fevralın iyirmi üçündə bir qədəh. Bir qədəh də mayın birində, birini də mayın doqquzunda. Qələbə günü, bir dəne yeddi noyabrda, birini də: axırıncısını, dekabr ayının beşində, Konsultasiya günü.

QONŞU: Bizdən ideymidlər bunlar hər halda, anam goru. Nəyisə qeyd eləyirlər, nəyəsə inanırlar.

OĞUL NƏVƏ: Nəyəsə inanırlar... Bir Allaha inansaydırlar, bundan min dəfə yaxşı olardı. Onda az evlər yuxarıdılar heç olmasa. Sırağının bura bir qadın gəlmişdi Qazaxıstandan. Kustanay şəhərindən.

QONŞU: Kazaçka? Alam olurlar onlar. Bir şey elədin?

OĞUL NƏVƏ: Ay kişi, yaşlı qadındı, özü də bizim millətdən. Otuz yeddiddə ailələri sürgün edilənlərdən biri. Tapsan neyçün gəlmişdi bura, Bakıya? Tap görüm niyə gəlib? Tap, da!

QONŞU: Yaqın, köçüb Bakıya gəlmək istəyir. Bu saat qayıdılar çoxdur. Amma burdan Rusiyaya gedənlər lap çoxdu. Əlimdən bir iş gəlsəydi, mən də aradan çıxardım.

OĞUL NƏVƏ: Yox, o qadın Qazaxıstandan bura köçmək zad istəmir. Başqa məqsədlə gəlib vətənə, ana torpağa...

QONŞU: Ölməyə vətən yaxşı?

OĞUL NƏVƏ: Xeyr, öldürməyə vətən yaxşı.

QONŞU: Necə yeni?

OĞUL NƏVƏ: Babamı öldürməyə gəlibi! Atasının qisasını, qanını almağal!

QONŞU: Yox, aşı? Var da bizim bəzi arvadlarda, anam gorul! Əhsan. Babanı neyçün o söz eləmək istəyir?

OĞUL NƏVƏ: Mənim bu babam, onun atasını otuz yeddiddə şəxsən tutub, bir ay zirzəmidə şəxsən saxlayandan sonra, şəxsən öz əliylə o kişinin bir yerinə "xalq düşməni" damğası vurub, şəxsən göndərmiş o dünyaya. Kişinin arvadlyq bir oğlu, bir qızını da sürdürüb Qazaxıstana.

QONŞU: Eh, mənim babamı da o sayaq tutublar Mərdəkəndə. Çörək növbəsində ağzından bir söz çıxarıb. Amma davadan sonra, deyəsan, qırx altıncı ildə.

OĞUL NƏVƏ: Nə deyib ki?

QONŞU: Bundan soruşublar ki, bu gün hansı çörəkdən verirlər, o da "kalac" yerinə deyib "qal ac". Axsamman gəlib evdən aparıbız babamı. Dilinin bəlasına düşüb. Öz dilinin...

OĞUL NƏVƏ: Amma mənimki qalıb. O qadın bu gün yenə gələcək.

QONŞU: Mən ölüm, mənə də xəbər ver, gəlirəm tanış olum. Ya məni oğulluğa götürsün, ya da alim onu. Burdan rədd olub getmək istəyirəm. Saat neçədə gələcək?

OĞUL NƏVƏ: Günorta. Tapançası da var. Göstərdi mənə. TT. Atasının əhvalatını orda bir qonşusuna, qoca çəçənə danışmış, o da həmin aravadə tapança verib ki, gedib atasının qanını alsın. Üstündən də yeddü yüz dollar pul verib. Yol xərci.

QONŞU: Adə, millətdi də bu çəçənlər!

OĞUL NƏVƏ: İndi mən nəyliyim, qonşu? Gedim polisa xəbər verim?

QONŞU: Hə də, baban atasını tutdurub, sən də qızını tutduracaqsan?

OĞUL NƏVƏ: Bəs, nəyliyim?

QONŞU: Çətin məsələdi, qaçaş. Anam goru... Bir dənə də söz fikirləşək...

İçilər:

OĞUL NƏVƏ: Nəyliyim?

QONŞU: Qaçaş, deyərsən o kazaçka bura günorta gələcək?

OĞUL NƏVƏ: Kazaçka deyil, azandır, turküdür, Azərbaycandır, azərbaycanlıdır, dili türk dili ola-olaf Bizim millətdəndi!

QONŞU: Lap moitani olsun, qeyratlı arvadı. Boyu nə boytaadı?

OĞUL NƏVƏ: Boyu nəyivə lazımdı sənin?

QONŞU: Sonra bilərsən. Nə boydadı?

OGUL NƏVƏ: Bax, bu boyda olar.

QONŞU: Əndamdan nə sayıqdı? Çox kök, çox anq deyil ki?

OGUL NƏVƏ: Yox, ortababdi. Belə olar...

QONŞU: San öl, anam goru oxşayır. Saçı nə rəngdədir?

OGUL NƏVƏ: Deyərsən, xınahidi. Hə, rəhmətlik anamın saçları kimi. O da xına qoyurdun.

QONŞU: San öl, qaçaq, əla bil, onun kopyasidi!

OGUL NƏVƏ: Anamın?

QONŞU: Mən bayam sənin rəhmətlik ananı görmüşəm?

OGUL NƏVƏ: Bəs, kimin kopyasidi?

QONŞU: Knarik xala yadındadı?

OGUL NƏVƏ: Üzbəzda olan? Jorukun anası?

QONŞU: Ay sağ öl, Knarik Arustamyan.

OGUL NƏVƏ: Onun bura nə dəxli var?

QONŞU: Qaçq, o Knarinin pasportu mandadı. O da, o binilər kimi radd olub qaçanda pasportu qalmışdı. Mən götürdüm.

OGUL NƏVƏ: Niyə?

QONŞU: Əla belə. Yaxşıdır ki, crnb atmamışam. Burada deyiblər "Saxla samanı, gələr zamanı".

OGUL NƏVƏ: Əhşi, acıq danış da, özünü lap Şerlok Holms kimi aparırsan. Nə saman, nə zaman?

QONŞU: Qaçq, səhərdən demirsən baba sani boğaza yığib? Məna ölüm tostu dedirtdin? İndi əlinə əla fürsət kəçib, istifadə əla.

OGUL NƏVƏ: Necə? Nədən?

QONŞU: San, o intiqam almaq istəyan qadını saxlama, qoy, getsin babamın yanına. Tapancayla vursun generalı. Amma sonra...

OGUL NƏVƏ: Sonra nə? Nə sonra? Danış, tez ol!

QONŞU: Sonrası odur ki, anvad babamın yanına giran kimi, sən ya lom, ya çəlik, bir şey götürüb durursan qəpimin dalında. O qadın babamı öldürən kimi, taparça açılan kimi özünü içəri salıb, o anvadı öldürsən. Sır-şifəlini şil-küt eləyib, tanımaz hala salırsən. Sonra da sumkasından bütün dokumentləri çıxanıb, Knarinin pasportunu qoyursan onların yerinə. Sonra da hay-küy salırıq, polis çağırırıq. Erməni qadın türk generalını öldürüb!!! Həm sənə xeyir, həm də millətə. Ermənilər belə şeyləri çox eləyirlər. Başa düşdün, qaçaq? Babamın otaqlarına da köçürsən, malına yığa da durursan. Eyni zamanda olursan millət qəhrəmanı! Başa düşdün, qaçaq?

OGUL NƏVƏ: Başa düşdüm. Amma bir az əclafliq çvır.

QONŞU: Bir az? Əclafliqın lap yekəsi çıxır! Bə sani nam zirzəmidə saxlayıb, tak başına yuxarıdakı dörd otaqda yaşamaq əclafliq deyil? Belə, o arvadın pasportundan istifadə etmək əclafliq deyil? Əclafliqdi. Ancaq yüz minlərlə bizimkiləri burdan murdar (sullarla) ata-baba yurdlarından qovmaq mən dəfə bundan yekə əclafliqdi. Neyiyə bilirik, həyatdi, qaçaq, hamı necə, biz də əla. Nə deyirsən, mənim bu dahi planımı həyata keçirək?

OGUL NƏVƏ: Bir dana çaxırım var, gətirirəm?

QONŞU: Gətir, igid nəvə! Azərbaycanı qocaman generalını qətlə yetirən, erməni şpionunu qətlə yetirən vətənpərvər qətlçi!

OGUL NƏVƏ: "Ağdam" çaxım gətirir.

OGUL NƏVƏ: Amma sən aç. Mənim nədənsə allarım əsir.

İlq sömür. Mənim marşı səsləns. Eyniyə dəfə mərasimində olduğu kimi əjir addimilərlə generalın qiz nəvəsi gəli. Əllərində çilingir tutub. Çəlingin içində anasının portretini. Qiz nəvə babasının eyvanının altında dayanır.

QIZ NƏVƏ: Babal! General! Gəlmişəm! En aşağı, gedək, sənin qızını, mənim anamı dəfn eləyək, qara torpağa basdırıraq.

General eşiyə çmt.

GENERAL: Yəna gəlmişən? Utanmırsan? Ayıb deyil? Har dəfə təzə bir şey fikirləşib niyə burda teatr açmışan, camaatı özünə güldürürsən? Əlindəki o əklil, o şəkli nədi?

QIZ NƏVƏ: Nədi, olmaya doğmaca balanı, yegənə övladını, var-yox birçə qızını da dəfə tanıyırsan? Gəl aşağı, gedək, anamı dəfn eləyək.

GENERAL: Bir adımı neçə dəfə basdırarılar? Məgər, qızımı öz allarımla mən basdırmadım? Üstünü, necə lazımdı, mən götürmədim?

QIZ NƏVƏ: Gəl, bir onu da eləməyeydini! En aşağı, gedək, anamı basdırıraq. Bu əklilin pulunu da götür, yeddi şirvan vermişəm. Molla pulunu da unutmra. İki şirvan.

GENERAL: Na istəyirsən məndən, ay nəvə? Na istəyirsiz məndən? Sən də, sənin yaramaz, intizamsız alkoqolik olan qardaşın da? Na istəyirsiniz? Ayda hərəntə əlli dollar vermirəm? Öz şəxsi əmlakımı, aşıyanımı satıram, e, sizi saxlamadın ötrü! Daha nə istəyirsiniz? Səbriniz olsun da, nəyir var sizə qalacaq! Bu ev-əşik, altmış beş illik halal zahmətim sayəsində yığıdılarım da. Xaçılar da, rəsm əsarləri də, qiz-gürmüş də! General formamdan, bir də orden-medallarımdan savayı hər şey!

QIZ NƏVƏ: Baba, orden-medalla gedəcəksən ora? Sovet generalı formasında birbaşa cənnətə gedəcəksən?

GENERAL: Mənim cənnətim də, cəhənnəmə də bu dünyadadı. Mən o dünyaya yox, bu dünyənin saadətina, sədəqətina gedəcəyəm. Başımı uca tutub! Siz buna inanmayın, ancaq bu, olacaq, hökman olacaq!

QIZ NƏVƏ: Sevgilin də gələcək? Onunla bu evdən qol-qola verib yavaş-yavaş harasa üz tutub gedəcəksən? Bah-bah... Elə ancaq orden-medalla general formasında...

GENERAL: Silahımı da götürəcəyəm. Onu mənə marşal Rokovski bağışlayıb.

QIZ NƏVƏ: Dava vaxtı, qırx neçənci ildə Moskvədə tapıb itirdiyin sevgiliciyəzinin Bakıda, balıka, evi var?

GENERAL: Məhbəbbət üçün bütün dünya, bütün kainat birtəqaqlı mənzildir!

QIZ NƏVƏ: Ay yazıq babam, zavallı general... Sevgilini birtəqaqlı mənzildə sən necə yaşayacaqsən? Dörd otağa öyrəşmiş adam... Baş, birdən dünyaya mənim xaləm, ya cunquş dəyim gəldi, onda necə olacaq?

GENERAL: Ayıbdır! Arada pərdə saxla! Çıx, get, burdan.

QIZ NƏVƏ: Baba, qayıt mənim lüstramı! Anam onu mənim adıma alıb. Özüm seçmişdim onu köhnə univermaqda. Axi, bunu hamı bilir! Mən onu öz evimdən asmaq istəyirəm, istəyirəm onun işığına balalarımla oynasın, nənələrini yad eləsinlər!

GENERAL: Sənin balalarımla olmayacaq. Bunu yaxşı bilirəm. Sovetlər İttifaqının ələ bir mötəbər mütəxəssisi qalmadı ki, sən aparıb ona göstərməyim. Təyyaralarla, qatarlarla, Mən sənin bəyanmədiyin general!

QIZ NƏVƏ: Əşşi, sənin balaların oynasa! Balaca-balaca dayılarım, xalalarıml. Dayılarım da balaca-balaca general formalarında. Qayıt lüstramı, babal! Bütün gün beynimdən çıx-mir ol! Gecələr yuxuma da girir. Ay baba, yuxularında o lüstramın beş lampasından ikisi nədənsə heç vaxt yanmır. Necə yozmaq olar bunu?

GENERAL: Otkuda ya znayut, dural! Çıx, get!

QIZ NƏVƏ: Getməyəcəyəm! Qayıt, anamın yadığımı, yoxsa səni məhkəməyə verəcəyəm!

GENERAL: Hansı məhkəməyə?

QIZ NƏVƏ: Əvvəlcə rayon məhkəməsinə, sonra da tanışlıq tapıb. Ai Məhkəməyə!

GENERAL: Sənin mənədən başqa tanışın yoxdu bu dünyədə.

QIZ NƏVƏ: Niyə yoxdu?

GENERAL: Ay bala, sənin də, qardaşının da bütün işləri mənim tanışlarımla alyfa gətəyib, mayar? Yaşadığın evi mən alıb, vormanışam sənin arına? Ərini xaricə gedib-gəlmək işinə kim düzəlirdi? Mən və mənim tanışlarımla. Alkoqolik qardaşını iki dəfə əsgərlikdən kim saxlatdın? Mən. Özüm hərbiçi ola-ola, orqan işçisi ola-ola.

QIZ NƏVƏ: Onda qəzəta yazacağam! Yazacağam ki, İndiyacın divardan Stalinin şəklini çıxartmısan. Baxmayaraq ki, zəmanə dəyişib.

GENERAL: Heç-zad dəyişməyib. Stalin sağ olsaydı, bu saat bir nömrəli antikomünist idi.

QIZ NƏVƏ: Deyirsən zamana onu da dəyişəcəkd?

GENERAL: Xeyr, o, zamanın tələbini dəyişəcəkdi.

QIZ NƏVƏ: Baba, qaytar mənim işçimi!

GENERAL: İşq adamın öz içində olmalıdır. Heç olmasa, qiğilim. Na vaxtsa, balıca, işığa, əlovə keçə biləcək qiğilim.

Bu vaxt fantazmaqoriyə başlanıq. Qonşu ilə oğul nəvə eşiyyə cürürlər.

Hər işi hərbiçi-dəstəntçi paltarında, öllərində avtomatlarla, qumbaralarla, savaşa dəm-dəsgahı.

OĞUL NƏVƏ: Bac!

QIZ NƏVƏ: Can qardaş!

OĞUL NƏVƏ: Bac, bu insanla, bu nəvə qanıyla qidələnan vampir! Babayla məhkəmə, mətbuat vasitəsilə mübətəzə aparmaq olmaz! Buna qarşı radikal üsullardan istifadə etmək la-

zımdır. Yalnız müharibə! Bu cür generallar yalnız savaş dfini anlayırlar! Müharibə!

QONŞU: Müharibə yox, hərbi üsyan! Terror! Sevgilisini də tapıb girov götürməliyi!

QIZ NƏVƏ: Hər kirsiz düz deyirsiniz, alkoqoliklərsəniz də!

QONŞU: Bunlar da dəvə vaxtı hücumə keçməzdən qabaq SPQ eləyiblər!

OĞUL NƏVƏ: SPQ nədi?

QONŞU: Sto pyatidesyat qram!

OĞUL NƏVƏ: Bacım, geyin bu paltarı, tut bu silahlə! Bəla götür, bura dirlə qundağı, bəla nişan alıb, bəla də at!

QIZ NƏVƏ: Ver qardaş! Qonşu, sən də bizimləsən?

QONŞU: Mən də azadlıq aşıqiyam!

GENERAL: Eto çto? Ailla çevrilişi? Mat vaşul!

QONŞU: Bəli! Bütün yaxın və uzaq qonşular aralarında olan inciklikləri unudub, sizə qarşı birləşibləri! Hamı silahləmb, sizlə savaşa gəlirlər! Beş daqiqəyə burda, savaş meydanında olacaqlar!

OĞUL NƏVƏ: Götürəm. Qonşular, qoşununun başı artıq Poluxin küçəsindədi!

QIZ NƏVƏ: Bir qolu da erməni kilsəsinin yanında, balıq dükanının qabağında!

GENERAL: Aha! Voyna? Voyna kak voyna! Kto k nam s meçtom voydet, ot meçta i poçibnet! Şeypurcul Serjant İvanov! Qoldşteyn! Fimat!! Callad, tassarrufatını hazırla! Plennix ne brət!

Şeypurcu, serjant İvanov, Fima Qoldşteyn peyda olurlar.

Callad dəl ağacını sahmına salır, kəndliləri sərbuntlayr.

General əyvana pulemyot, minomiyot çəzər.

Atrışma başlanıq.

QIZ NƏVƏ: Qardaş, qonşu, ordaki otağa atmayın! Lüstram ordadı, smart!

GENERAL: Ağa çevrilişi iştrakçılarna ölüm! Oqon!

Mərkəz, hey-küy artır. Bir azdan general köhnə telefon çəmir, qılıpunu fırladır.

GENERAL: Moskva! Moskva! Devuşka, qovorit general! Dayte stavku Verxovnoqo Qlavnokommandueşeqol

Stalin gəlindir. Tabii ki, qəlyan çəcə-çəcə. Telefonun dəstəyini qaldırır.

STALIN: Stalin sluşayət.

GENERAL: Tovarış Stalin! K vəm obraşətsiya qeneral!

STALIN: Ya uznal tebya, qeneral. Çto tebe, poçemu zvonış?

GENERAL: Tovarış Stalin, na yujno-kavkazkom fronte, v sentre Baku naçalsiya voozrujeniyi semeyniy bunt!

STALIN: Dokladivat ne umeaş konkretno qde?

GENERAL: Məjdü ulitsey Poluxina i armiyanskoj tserkovyul

STALIN: A tserkov imeni Mikoyana?

GENERAL: Nikak net! Bezimyanaya.

STALIN: Znayu, znayu, ya staryi bəkinets. Çto ya moqu sdielat diya tebya?

GENERAL: Pomoqite aviatsiey, tovarış Stalin.

STALIN: Sluşay, kakoy şeyças qod na dvore?

GENERAL: 1998!

STALIN: A kooçda skonçalsiya?

GENERAL: V 1953-om, tovarış Stalin!

STALIN: Vot vidış? Ya davno mertviy. Kak ya moqu tebe pomoç, zasranets! Ya umer.

GENERAL: Stalin jıvee vseş jıvıx!

STALIN: Eto ti kak dumaeş?

GENERAL: Ne tolko ya! Ves narod, i vse progressivnoe çelovestvo.

STALIN: Pomoqu. Poşşu aviatsiya. U povstanssev est zenitnaya artilleriya?

GENERAL: Ulitisa Poluxina otsyuda ne posmatrivaetsiya, a v rayone serkvi artillenı net, tovarış Stalin!

STALIN: Toqda samaletı poydıt pa kursu nad Bailovo. Xo-roşşı rayon. Ya tam v tyurme sidel.

GENERAL: Pomnim, tovarış Stalin.

STALIN: A posle podavleniya semeynoqo bunta, ti tam bu-deş sidet! Şuçı, dorooqoy, ne volnuysya. Razqovor okonçen.

GENERAL: Spasibo, tovarış Stalin!

Stalin yox olur. Va o an tayyanaların sözi gəlir.

Uzaqda, yaında bombalar partlayır...

OĞUL NƏVƏ: Ay kişi, sen na qansız adammışsan? Baba da navalarin üstına aviatsiya göndərə?

QONŞU: Navalarin cahənnəm! Qonşular da var, axı, aşığı-dal! Birdən bomba birinin başına düşdü!

QIZ NƏVƏ: Baba, hələ ki, bombalar onu sındırmayıb, qaytar lüstramı! Qaytar, anamın yadigarını!

Qız nəvə qışqırıqca işqar sətir. Bir müddətdən sonra səhnə yenidən işqlənir. Fantazmaqorıya bitir. Yəni "atırmadan" əvvəlki səhnə.

GENERAL: Çx, get, get, bala. Anamın şəkliylə, dəfnilə, mətəmlə də zarafət eləmə. Yəgənə müqəddəs yer, balka, da odur. İstəyirsənsə qalx yuxarı bir yerə sahar yeməyi yeyək. Düənə

axşamüstü "Ramstor" dükənina getmişdim, köhnə "Dinamo" mağazasının yerində açılıb. Görmüsən, da, yaqın?

QIZ NƏVƏ: Lap uzaqdandı! Bizlər elə yerlərə yaxın dürə bil-mirik. Nə aldın canına qudluq eləməyə?

GENERAL: Əla sən pəndir, servilat kolbasa, göbələk tutma-sı, bir kilo banan, bənənün qiyməti yaman düşüb, sonra dietik çörək. Bir də "Alabalıq" konservi.

QIZ NƏVƏ: O nə bəliqdi elə?

GENERAL: Nə olduşunu bilmirəm. Gəl, onu da bir yerdə açaq.

QIZ NƏVƏ: Ölsəm də gəlmərim! Sənin çörəyin mənə la-zım deyil.

GENERAL: Ay qız, ayrı-ayrıqlıda sən də, sənin qardaşın da mənim çörəyimi yeyə bilirsiz, mənim özümə yox?

QIZ NƏVƏ: Gəlmərəm, üz vurma. Baba, bu şəkilə, anamın sifətinə də baxa bilmirəm. Lüstra gəlib durur gözələrimin qabağında.

GENERAL: Ay insan, ay övlad, anamın şəklinə baxanda sən niyə anamın özünü yox, andıra qalmış lüstranı görürsən? Ana-nın şəklinə baxanda niyə kövrəlmirsən? Niyə onun hərəkətlə-ri, sözləri, ətri yadına düşür? Bax, mənim bu burnumdan, əlli neçə ildir "Krasnaya Moskva" duxusunun iyi getməyib! Sevgi-limin ətri...

QIZ NƏVƏ: Baba, doğrudan da, sən mənə çox həkimlərin yanına aparmısan, bəlkə, mən də səni Ağabəy Sultanova apa-rib göstərim?

GENERAL: Bala, nəvə, mən dəli deyiləm, mən aşıqam... Yaqın ki, aşıqlıyın özü də müəyyən baxımdan dalillikdir.

QIZ NƏVƏ: Ay baba, özün öz dediklərinə inanırsan?

GENERAL: Əslə mömin, pak insan Allaha inanən kimi.

QIZ NƏVƏ: Yaxşı, o xanım haçaq gələcək? Nə vaxt qovlu-şacağıq bir-birinizə?

GENERAL: Qız qəlasına bax... Üstündə nar ağacları var?

QIZ NƏVƏ: Yox, yoxdu.

GENERAL: Deməli, hələ gəlməyib. Qovuşmamışıq...

Oğlan nəvə ilə qonşu çənbər. Sənəoşduñlar.

OĞUL NƏVƏ: Ay qız, ay bacı! Bəyəm, sən yenə də bu ada-ma əgiz açırсан? Ondan insənpərverlik gözləyirsən? Anamızı, yanə yeqəna övladını, nanəmizi, yanə yeqəna arvadını, çar-la-dibi-çərildib o dünyaya bu göndərmədimi? İndi bu adamın ürəyi sənə yanacaq?

QONŞU: Yanacaq Komitəsini bağladılar, mən ölüm...

GENERAL: Oğul nəvə, ay həmişəxumar nəvə, deyəsən, qonşu balayla lap səhərdən başlamışız vurmağa?

QIZ NƏVƏ: Qardaşımı içki düşkünü sən eləmiş! Otur-musan dörd otaqda, yuxarıda, gədəni salmışan aşığı, divarları nam çəkmiş bir otağa! Bunun ucundan evləne də bilmiş.

GENERAL: Mən yaşadığım otaqlar sizindir! Min dəfə de-mişəm bunu sizə!

OĞUL NƏVƏ: Haçan bizim olacaq? İndi sənin kimi biz də oturub, sənin o sevgilini gözləyək? Biz də əlli neçə il qapıya baxa-baxa qocalaq? Əldən-ayaqdan düşəndən sonra nəyime lazımdır mənim sənin ev-əşiyin? Hələ ki, cavənam, yaşamaq istəyirəm, qocalandıan sonra...

GENERAL: Sus! Qocalandıan sonra! Ay degenerat, səhər səhər araq içən adam heç qocalar? Meçtətel...

QONŞU: Yaxşı zakuska olsa, yaşamaq olar...

GENERAL: Vəsiyyətnəmə də yazmışam! Notariatdan da keçirmişəm, bütün qayda-qanunla, Rəsmi sənəddir. Yəni də bacın bilir, sən də bil yazı məsəmin üst sığırmasındadı! Sağ tərəfdən. Mən gedəndən sonra onunla gəlib bütün var-yoxu-

ma yvə durarsız. Bir şeyi də unutmayın: bu gün mühənbə edən ölkələr sabah bərtəşib müttəfiq, dost ola bilərlər, bu gün bir-birini qıran millətlər səbah bir süfə başında oturub çörək yeyirlər, alədə isə xirdacə incik yarası belə heç bir zaman sağalmır, irinləyir-iriniyə böyüyür, qanqrenə verir. Onu da yalnız kasib atmaqla qurtarmaq olar. Çıxın, gedin burdan. Vəsiyyətinəmin yerini də bilirsiniz daha.

QONŞU: General baba, qonşulara bir şey düşür?

GENERAL: Sənin pəyimi oğul nəvəm artıqlamasıyan verəcək.

OĞUL NƏVƏ: Baba, şeypur çalan əsgər bu gün gəlmişdi?

GENERAL: Əlbəttə. O gəlib mənə oyatmasaydı, mən indi sənə burda çəna döyə bilirdim?

OĞUL NƏVƏ: Ay baba, ölünün hər səhər gərdən çıxıb, Kiyevidən bura gəlməsinə, tutaq ki, inandıq. Amma ölünün zurna çalması bir az...

GENERAL: Onlar amra tabe, nizam-intizamli ölüldür. İndiki ölüllərin tayı deyillər. Oğul nəvə, sən belə şeyləri bilməzsən...

OĞUL NƏVƏ: Eşitdiz də bunun dediklərini?

QIZ NƏVƏ: Mənim daha sözlüm yoxdur.

OĞUL NƏVƏ: Baba, o vəsiyyətnaməni mənə göstərsən?

GENERAL: Qalx yuxarı göstərim, Məna inanmırsan?

OĞUL NƏVƏ: Baba, gəlirəm, hal

GENERAL: Gal, dal Bacını da gətir, o da təzadən baxsın!

QIZ NƏVƏ: Mən gələ bilərəm! Lüstramı görsən, anamın dərindən ürəyim partlayar, bir göz qırpımında ölərəm!

Oğul nəvə yuxarı qalır. Qonşuyla qız nəvə qalırlar.

QONŞU: Ey köhnə, amma həmişə gənc, həmişə gözəl qonşu. Xanım qız köhnə qonşulara niyə saymırsan? Nə pislik eləmişik sənə? Camaatə salam də vermirsən...

QIZ NƏVƏ: Salam vermək halında ydım, bəyəm? Necəsən? Yəne də içirsən? Ağzından, üst-besindən, gör, bir necə iy gəlir...

QONŞU: Nəyləyirəm? Onu doğmaqca qardaşından soruş. Göl kimi yatırdım özümün, saat doqquzda da birsiyan vacib görüştüm varıydı. Qoydu ki, sənin qardaşın? Qoymadı. Səhər təzadən, hava da hələ də heç açılmamışdı, gəldi: "Ay qonşu, başım ağrıyır, mənə araç!" Mən də məcbur olub bir şüşə araç götürüb, düşdüm əsağı. Məndə günəh var?

QIZ NƏVƏ: Deməli, o, sənə içirir, sən onu yox?

QONŞU: Eh xanım qız, əslinə baxsan, onu da, mənə də həyat içirdir. Nə isə, Lüstrə nə olan şeydi ki, sən bu sayıq yalınib-yaxılırsan? Bülürdəndi? Gülmüşü-zadı var üstündə?

QIZ NƏVƏ: Yox əşşi, nə bülür, nə gülmüş? Adıca beş pləfonlu lüstrədi. Anamdan yadığırdı. Cəhizlik almışdı mənə onu. Babam saldı içəri.

QONŞU: Əh, mən də ələ bilirdim Boheymiya, Venesiya şüşəsindəndi...

QIZ NƏVƏ: Sənə dedim yadığırdı! Yadığır! Xatirə! Sən belə şeyləri qanmırsan?

QONŞU: Ay qız, niyə qanmıram? Qanıram, yaxşı qanıram. Amma başqa şey heç cür başıma girmir.

QIZ NƏVƏ: Nə? Nəyi başa düşürsən?

QONŞU: Onu başa düşməyərəm ki, sənin kimi gözəl bir qadın, göz oxşayan xanım gözələrinə bu çağacan neyçin adı bir şeyə dikib? İndi Bakıda bilirsən necə lüstrələr satılır? Aləm! Nağıll! Əfsanə!

QIZ NƏVƏ: Qiyəmətləri də nəğıldi, əfsanədə!

QONŞU: Qiyəmətin sənə nə dəxli var? Ay-hay. Sən istəsən, ən bahalı lüstrələrdən birini alıb, özələri də gəlib, sənin təvənmindən asarlar. Mən ölüm, anam görü...

QIZ NƏVƏ: Pulsuz?

QONŞU: Pulsuz niyə? Amma pulunu o lüstranı səninçin alan verəcək də, ey gözəl insan! Ay qız, bu saat Bakıda oğullar var, xanımların altına məşin də alıb qoyurlar!

QIZ NƏVƏ: Nədi, deyirsən onun bunun yorğan-döşəyinə girim?

QONŞU: Neyləmək olar, həyatdı da... Birisi var, istəyirsən səni onunla tanış eləyim. Razısən?

QIZ NƏVƏ: Gəl bura, qulağına deyim, birdən yuxarıda bə-bəm, qardaşım eşidir.

QONŞU: Ay sənin qadını alım. Həyatnan ayacqlaşmaq lazımdı... De, görüm.

Qonşu qız nəvəyə yaxınlaşır və qulağının dibindən bir dənə yaxşıca silla yeyir.

QIZ NƏVƏ: Oğraş! Alçaq!

İşq sonur. Fərarî əsgər gəlib, callada yaxınlaşır. Callad kitab oxuyur.

FƏRARİ: Salam-mələykim.

ÇƏLLAD: Salam, yoldaş əsgər.

FƏRARİ: Bağışlayın, callad yoldaş sizsiniz?

ÇƏLLAD: Bəli, mənam. Ancaq callada yoldaş demək...

FƏRARİ: Bağışlayın, Callad müəllim...

ÇƏLLAD: Bu yoldaşdan da pis oldu... Siz kimsiniz?

FƏRARİ: Sırası əsgər. İradəsiz, qorxaq bir sovet əsgəri.

ÇƏLLAD: Əyləşin. Özümlə gəlmisiz, ya sizi göndəriblər?

FƏRARİ: Özüm gəlmişəm. Göndərənlə olmayıb.

ÇƏLLAD: Bilirəm, göndərsəydilər, sizi bura gətirərdilər. Balka da, sürüya-sürüya.

FƏRARİ: Yəqin, elə olardı. Mən özüm gəlmişəm, yoldaş Callad.

ÇƏLLAD: Xoş gəlmisiniz. Çay istəyirsiniz? Yaxşı isti çayım var. Bəla havada...

FƏRARİ: Bəli, birdən, qəflətan ayazdı, Məşədə lap soyuq idi...

Callad iki fincan çay süzür.

ÇƏLLAD: Şəkerim də var. Bax, bu sallanan alman polkovnikinin planşetindən tapmışam. Sabun da vardıyı... Çox salıqalı millətdir bunlar...

FƏRARİ: Bəli, eləlidir. Na çox kitabımız var... Oxuyursunuz?

ÇƏLLAD: Mən kitabız yaşaya bilmirəm. Kitablardan təsəlli tapa bilməyirdim yaqın ki, burada işləyə bilməzdim. Budur, ha, Tolstoy! "Ötes Serqiy" əsərini otuz ikinci kərədir oxuyuram. İlahi! Günah işin birmanalı olmadığımı bu dahidən yaxşı heç kimsə açıqlamayıb! Günahı günahla yumaq beşəriyyətin faciəsi! Günahı günahla yumaqla yaşayırıq, bu səbəbdən də günah içində ölüük. Ya xəstəlikdən, necə deyirlər, öz acalımızla, ya da bunlar kimi, callad alında. Dar ağacından asılıq, güllələni-rik... Kitab oxuyursuz?

FƏRARİ: Xeyr, mən kitab çox az oxumuşam. Ancaq, Callad əmi, kino dəlisiyəm. Mühənbədən qabaq, demək olar ki, hər gün kinoya gedərdim. Bəzən gündə üç dəfə. On beş-iyirmi dəfə baxdığım, azbar bildiyim filmlər var.

ÇƏLLAD: Kino sənəti də çox gərəklə sənətdir. Yoldaş Lenin də ona çox yüksək qiymət verib. Ancaq əsgər yoldaş, ədəbiyyatın yerini heç bir başqa incəsənət növü verə bilməz. Ədəbiyyat, mən əsl ədəbiyyatı nəzərdə tuturam, həyatın özünə bərabərdir.

FƏRƏR: Yaşın ki, siz haqlısınız. İşiniz də elədir ki, yaşın ki, biza böyük həyat və ölüm təcrübəsi verir.

CELLAD: Həyat yox! Həyat və ölüm demək kökündən yanlışdır! Ömür və ölüm demək lazımdır! Ömür üstəgəl ölüm, bərabərdir həyat! Həyat onların hər ikisidir. Cavan əsgər, onu tam aydınlığı ilə burda görmək olur. Baxın, bu dar ağaclardan da. Bir kəndindən asılmış ömür və ölüm. Bir dünyəliymiş kəndirdən həm diri, həm ölü sallanır. Eyni zamanda, daha dəqiq desək, eyni anda. Əbədi sənəyi! Bunu dəfələrlə burda, bax, bu iş yerində müşahidə etmişəm. Eh, yoldaş sırası əsgər, çoxları bu dar ağacına xor baxırlar... Ancaq bilirsinizmi, Allahın yaratdığı bütün ağaclardan fərqli olaraq, insanın yaratdığı bu dar ağac bütün fasilələrdə bar verir... Gülməli, dəhşətli də olsa meyvəsi həmişə üstündə olur bu ağacın... Yəni çay süzüm? Cəbhədən təzə nə xəbər var?

FƏRƏR: Dünən Vərşavani azad elədi bizimkilər.

CELLAD: Onu bilirəm. Çay için. İsti-isti. Mənim yanına gəlməkdə məqsədiniz nədir, yoldaş sırası əsgər?

FƏRƏR: Bağışlayın, yoldaş Cellad, deməyə də çəkinirəm. Soruşmağa utanıram.

CELLAD: Bura elə yerdirdi ki, heç bir şeydən çəkinmək ya utanmaq lazım deyil. Soruşun, buyurun.

FƏRƏR: Bağışlayın, sizdə boş dar ağacı var?

CELLAD: Əlbəttə, var. Bu ikisi tutulub. Bax, bu alman polkovnikidi, o biri də bir milliətçi polyak zabiti. O üçüncü dar ağacı boşdur. Özü də an təzəsi, ən möhkəmi. Onu özümüz-külərə saxlamışam.

FƏRƏR: Na yaxşı... Sizdən bir xahişim var.

CELLAD: Buyurun, çəkinməyin.

FƏRƏR: Yoldaş Cellad, zəhmət olmasa, mani asırı...

CELLAD: Necə? Necə yeni asırım? Niyə asırım?

FƏRƏR: Bu polyak, bu almanı asdığımız kimi.

CELLAD: Onlar düşmənlər, canilər, bu dəhşətli dünyə müharibəsini törədən ədralıqları! Onlara tribunal qurulub, ölüm hökmü çıxarılandı sonra mən onları asıram. Sizin nə günahınız var?

FƏRƏR: Mən də caniyəm. Adam öldürə bilmirəm. Döyüşlərdə gülləni həmişə almanların başı üstündən atırdım. Ordu da xidmət verdirdim anda xayanat etmişəm. Bilirəm, bilirəm ki, onlar faşistlərdi, ancaq... Milçək də öldürməmişəm mən, Cellad əmi...

CELLAD: Deməli, pasifistsiniz.

FƏRƏR: O nə deməkdir? Yaşın, elə ondanam, siz bilirsiniz, savadlı, dünyə görmüş adamsınız.

CELLAD: Cəbhədən qaçmışsınız? Fərarisiz?

FƏRƏR: Xeyr, xeyr...

CELLAD: Bə burda nə gəzirsiniz?

FƏRƏR: Mən dərdimi komandirimə, yoldaş mayora da dedim.

CELLAD: O, sizi öz əlyə, şəxsi heyatin qarşısında güllələyə bilirdi. Buna tam ittiyari və haqqı var.

FƏRƏR: Bəli, var, ancaq yoldaş mayor çox yaxşı insandı. Məna yazdığı gəldi.

CELLAD: Nədi, sizi bağlı-başına buraxdı? Ola bilməzi!

FƏRƏR: Xeyr! O, mənə bu tapançanı verdi... Dedi: Get, özünü öldür.

CELLAD: Bas, neyçin intihar etmədiniz?

FƏRƏR: Mən adam öldürə bilmirəm. Özüm də adamam.

CELLAD: Na vaxt olub bu?

FƏRƏR: İki ay bundan əvvəl.

CELLAD: Siz fərarisiz iki aydır fərarisiz! Utanın! Çıxın, gedin burdan, mayorun əmrini yerinə yetirint!

FƏRARİ: Bacarıram! Siz asin mənli Yaxıvıram! Boş dar ağacı da var! Bir dar ağacımdan alman, birindən polyak, birindən, qoy, qatli balası sallansın. Rica edirəm, yoldaş Calladı!

CƏLLAD: Mən calladım! Qatli, başkəsən, adam öldürən deyilmi! Əmr almıdan, tribunalin hökmü olmadan mən siza barməgimlə də deyərəm. Əlimdə sənəd olmalıdır.

FƏRARİ: Hərdən tapım, kimdən alım o sənədi?

CƏLLAD: Öz komandirinizdən. Mayordan.

FƏRARİ: O, indi təqaüddə olan generaldır. Əlli neçə il bundan sonrakı zamanda yaşayır.

CƏLLAD: Bilirəm. Bax, bu evdə, ikinci mərtəbədə. Gedin onun yanına, silahı qaytarm. General əmr versin, mən də əmri yerinə yetirim, icra edim. Ancaq əmr yazılı, kağız üzərində olmalıdır.

FƏRARİ: Görəsən, əmr verər, yazar?

CƏLLAD: Mütləq. O, sizi qorxaq kimi ordan qovub, deyib intihar eləyir. İndi, hal-hazırda isə, iki aydır ki, siz fararı, həm də əli silahlı fararisiz. General bunu bağışlamaz! Gedin... İnanın, siza yazığım da gəlir. Bu alman planşetinin kəndə tapdığım ətrili sabundan çəkarəm sizin kəndirinizə. Düyünü də... Bir saniyəlik işdir...

FƏRARİ: Əbədi saniyə?

İşiq sənir. Qazaxıstandan gələn qisasçı qadın görünür.

Gəlmiş oğul nəvəmin qəpisi əbədür. Qəpim qonşu aqır.

QONŞU: Siza kimi lazımdır? Uçastkovı göndərib? Biz daha içməlik, tövbə demişik, anam gorul!

QISASÇI QADIN: Generalin nəvəsi evdədir?

QONŞU: Evdədi. Amma yatır, yorgundu. Bu saat oyadıb çağıraram. Bəs, siz kimsiz, xala, bacı? Hansımansız?

QISASÇI QADIN: Mən qonağam. Qazaxıstandan gəlmişəm. Generalin nəvəsi mənə tanıyır.

QONŞU: Bu saat, bu saat. Qaçaq, oyan, tez ol, babanın Əzrayılı gəlmiş Qazaxıstandan. Oyan, qəhrəman nəvə!

Oğul nəvə oyanıb, eşikdə gözələnən qisasçı qadına yanaşır.

OĞUL NƏVƏ: Salam, xoş gəlmişiz...

QISASÇI QADIN: Salam. Babanızla danışdız? Mənəkim yaxınım çox azdır, üç saatdan sonra aeroportda olmalıyam.

OĞUL NƏVƏ: Bəli, danışdım. Sizi gözləyir.

QISASÇI QADIN: Çox sağ olun. Siza təşəkkür edirəm. Çox sağ olun ki, onun dost-dogma nəvəsi ola-ola mənə düzgün başa düşdünüz. Obyektiv olmağa özünüzdə qüvvə, iradə tapdınız. Vəccdan qana qalıb gəldi. İzn verin, sizin mərd əlinizi sıxım!

QONŞU: Ayıb şeydi ki! Adam adamı başa düşməlidir, bəs necə?

QISASÇI QADIN: Bu kimdir?

OĞUL NƏVƏ: Heç qonşudur, fikir verməyin, bir az içib...

QONŞU: Bağışlayın, xala, bacı, baxxala, orda ev-əşyiniz var?

QISASÇI QADIN: Bu nə danışdıdır?

OĞUL NƏVƏ: Fikir verməyin, qalxın yuxarı, babam sizi gözləyir.

QONŞU: Uğur olsun, xalabacı.

QISASÇI QADIN: Burdan qalxım?

OĞUL NƏVƏ: Bəli.

Qisasçı qadın qetli addimlar ilə yuxarı qalxıb generalin qəpəsinin ağzında dayanır. Çantasından taparıça çıxarıb onu ayağına çəkib, hazırlayıb.

Eyni zamanda general da, qadının addımı səslərini eşidən kimi öz taparıçasını, qadınla eyni zamanda ayağına çəkib və qapının qabağında dayanır. Qonşu tez qaçıb, lom parçası gəlir.

QONŞU: Tut, qəqaş, yubanmal! Taparıça açılan kimi gir içəri, əvvəlca taparıçanın var gücünlə, sonra da sir-sifatını şil-küt elə. Bu da Knarık xalının pasportu. Fikir ver onun sumkasında heç-zad qalmamış hal!

OGUL NƏVƏ: Qonşu, vəsiyyəti yazıbmiş, e... Özüm oxudum. Məna, bacıma qoyur hər şeyi.

QONŞU: O lap yaxşı! Na bilirsən haçaq qırağını qatlayacaq? İldə bir çüşə konyak içən, səhərdən-axşaməcən qantel oynadan adam bir də gördün bundan sonra on il yaşadı!

OGUL NƏVƏ: Bəlkə də, düz deyirsən.

Qisasçı qadın taparıçasını çantasına qoyub, qapını döyür.

General da taparıçasını cibində gizlədib, ona həy verir.

GENERAL: Kimdir?

QİSASÇI QADIN: Mənam, general!

İşiq sönr. Birinci hissə bitir.

BİRİNCİ HİSSƏNİN SONU

II HİSSƏ

Qisasçı qadın yene də qapını döyür.

GENERAL: Kimdir?

QİSASÇI QADIN: Mənam general!

General qapını açıb, qadını içəri buraxan kimi oğul nəvə yuxarı qalxıb, qapının arxasında hazır vəziyyətdə dayanır.

GENERAL: Buyurun, əyləşin.

QİSASÇI QADIN: General, siz məni tanımırız. Mən çox uzaqdan sizin yanınıza bir məsələ ilə bağlı gəlmişəm.

GENERAL: Əyləşin, əyləşin. Sizi gözləyirdim. Qazaxıstanda, Kustanay vilayətində indi, yəqin, şəxətlər lap adamın iliyinə işləyir, hə? Çay içəcəksiniz, ya qahva? Taəssüf ki, son zamanlarda Bakıda götürmə əsl dəna qahva deyir. Bu "rastvorımı" deyilənlərdən alıram. "Ramstor" da yaxşılan olur. Sizde Kustanayda "Ramstor" dükənlən açılıb?

QİSASÇI QADIN: Bura baxın, mən sizin yanınıza bazar-dükəndən danışımağa, qahva içməyə gəlməmişəm.

GENERAL: Atanızın qisasını almıya gəlmisiniz? Adam öldürməkdən qabaq, çay, ya qahva içməz yaxşıdır. Üstündən də su. Bilirsiniz, ilk dəfə adam vürəndən sonra, heyəcandan qanda adrenalinin kəskin şəkildə çoxalır və onu qisməddətlə,

ancaq çox güclü diabət tutur. Odur ki, bu qrafindəki sudan da lintına etməyin. Sizin su da lazım olacaq. Adam vurub öldürmək çox çətin işdir. Mən bunu sizə bu işdə böyük təcrübəsi olan professional kimi deyirəm.

QİSASÇI QADIN: Ah, əclaf! Polislər o biri otaqdadılar?

GENERAL: Bu evdə polis-zad yoxdur. General olan yerda onlara nə ehtiyac ola bilər? Əclaf mənə dediniz?

QİSASÇI QADIN: Nəvəniz! O alçaq, alçaq nəvəniz! Mən onu insan bildim, ona ürəyimi açdım, onun əsl həqiqət əşqi olduğuna inandım, o isə... O, mənim yaralı qelbimdə bir yara da açdı. Yanıldım. Unutdum ki, onun damarlarında axan qan sizin qanınızdır!

GENERAL: Onun damarlarında, şübhəsiz ki, mənim də qanım axır. Özü də o, siz düşünən dərəcədə pis adam deyil. O da Yər kürsüsində həyat illüziyası ilə eşələnən, özünə bir yerda oturaq yer axtaran bədbəxtlərdən biridir. O, mənə sizin bura gələcəyiniz haqqında bir kəlmə də deməyib. Əksinə, bu saat əlləri əsə-əsə sizin taparçıqızdan açılacaq güllənin səsinə gözəyir. Bəlkə də, qapının ağzındadır.

QİSASÇI QADIN: Bəs, mənim Kutansaydan bura gəlməyimi, neyçin gəlməyimi hardan bilirsiniz?

GENERAL: Təcrübə. Öpət, mənim əziz qisasçı qonağım.

QİSASÇI QADIN: Mənə "mənim əzizim" deməyin.

GENERAL: Əyləşin! Mən qəhvə içəcəyəm. Siz də istəsəniz, özünüzsüzərsiz. Su da qrafindədir, həm daşdan keçirilib, həm da qaynadılıb. Birdən lazım oldu. Təmizdir. Bu da boka...
 General özünə su süzəlib içir.

GENERAL: Tartamızı sudur. Gördünüz? Ehtiyat eləməyin.

QİSASÇI QADIN: General, mənim atamın günahı nə idi?

GENERAL: Günahın günahla yuyulmağı.

QİSASÇI QADIN: O nə deməkdir? Mən sizdən konkret olmağ atamın neyçin tutulub güllələndiyini soruşuram, bunu bildirmək istəyirəm.

GENERAL: Sizin atanız çox ağıllı, ensiklopedik biliyə malik insan idi. Gözlə orator idi. Deyərdim ki, fenomenal hafizəyə malik idi. O zaman isə yaddaş sahibi olmaq və bunu gizlətməmək çox təhlükəli idi. Xüsusilə də orda-burda bu fenomenal yaddaş nümayiş etdirmək, yəni kimin harada, nə zaman, nə dediyini tam dəqiqliyi ilə təkrarlamaq.

QİSASÇI QADIN: Məgər, yaddaş, halfizə günah, cinayətdir? **GENERAL:** Xeyr. Ancaq kimlər üçünsə çox böyük təhlükəlidir! Bir də sizin atanız həddindən artıq, son ziyada qorxaq adam idi... Bağışlayın.

QİSASÇI QADIN: Yalandır! Xeyri! Mənim atam mərd, sözü üzə deyən, cəsarətli adam olub!

GENERAL: Elədir. Mərd, cəsarətli, sözü üzə deyən adam olub. Doğrudur. Ancaq ətrafında adamlar, daha doğrusu, təməşəçilər olanda. Təklildə isə o, öz kölgəsindən də qorxurdu. Bilirsiniz, istintaq vaxtı, mən və başqa iki yoldaş, uçuşumuz onu sorğu-suala tutanda atanız bir dəfə də olsun bizim üzümüzsə baxmadı. İstintaq isə iki ay davam elədi. Onun gözləri ələ hey...
 QİSASÇI QADIN: Yərə baxırdı?

GENERAL: Yox qapıya. Qapıya, mənim əzizim...

QİSASÇI QADIN: Qapıya niyə? Qaçmaq istəyirdi?

GENERAL: Ordan miltçək də uçub canını qurtara bilməzdi.

QİSASÇI QADIN: Bəs, onda qapıya neyçin baxırdı atam?

GENERAL: Gözləyirdi.

QİSASÇI QADIN: Nəyi? Kimi?

GENERAL: İşgəncə verənləri. O, qapının haçaq açılacağıni,

İsgənc verilirəm hacaq içəri gireceklərimi gözləyirdi. Qorxurdü. Daheştətili dəreədə. Qorxurdü ki, buna İsgəncə verərlər.

QİSASÇI QADIN: İsgəncədən kim qorxmaz?

GENERAL: Qorxmayanlar olurdu. Tek-tük. Ən qəddar işgəncələrə dözən oğullar da vardı.

QİSASÇI QADIN: Yəni heç səsləri də çıxmırdı?

GENERAL: Səsləri çıxmırdı... Bağırndırları Qıgırndırlar: Da zdraştıvuyet tovarış Stalin!

QİSASÇI QADIN: Mənim atama İsgəncə vermisisiz?

GENERAL: Qatıyyan yox. Sadəcə olaraq, buna ehtiyac yox idi. Qapı onun üçün kifayət idi. Qapı xofu.

QİSASÇI QADIN: Siz mənim atamı lap ağciyər, qorxaq eladiz! Yalandırı Mənim atam cəsəətli, qəhrəman adam olub!

GENERAL: Ola bilərdi. Biz onu sorğu-suala tutanda, kənar-da iyirmi-otuz nəfər tamaşaçı otursaydı. Bu səhnanin tamaşaçıları olsaydı. Bax onda, mən buna tamamilə əminəm, atanız an ağır İsgəncələrə belə dözər, siz dediyiniz kimi qəhrəmanlıq göstərə bilərdi. Artistizim... O kişinin daxilində nəhəng aktyor, pozvur yarırdı. Tamaşaçı olmadıgından, səhnə zirzəmidə yerləşdiyindən o aktyor oynaya bilmədi. Va atanız...

QİSASÇI QADIN: Nə?

GENERAL: Bir deqiqə...

General işi qovluq gətirib qadının qəbəsinə qoyur.

QİSASÇI QADIN: Bunlar nədi?

GENERAL: Açın baxın. Oxuyun. Mən sizin bura gələcəyinizi bildirdim.

QİSASÇI QADIN: O əclaf nəvaniz dedit?

GENERAL: O, əclaf deyil, mənim kimi, sizin kimi adamlar-

dan biridir. Bədbəxt. Sizin bir vaxt bizi arı İtkihəm edəcəyini mən hələ o uzaq illərdən bilirdim. Va onun üçün də bir çox sənədləri özümə saxlamışam. Qanun pozaraq, vəzifə cinayəti törədərək. Açın bu qovluğu. Oxuyun.

QİSASÇI QADIN: Bəs, mənim bura gələcəyimi, konkret olaraq, bunu hardan bilmissiz, byranmissiz?

GENERAL: Onu da deyəcəyəm. Açın qovluğu. Atanızın həbsindən sonra, dörd tibb professorunun həbsi haqda eşitmisiz? Biri dösdögümə dəymiz, ananızın qardaşı olub. Sarboonna universitetinin məzunu...

QİSASÇI QADIN: Bəli, eşitmmişəm. Nədi ki?

GENERAL: Açın qovluğu. Baxın, oxuyun.

Qadın qovluğu açıb oxumağa başlayır.

QİSASÇI QADIN: Əlbəttə, əlbəttə... Ola bilməzi! Axı, necə, niyə... (Qadın bir az da oxuyub qovluqları kənarə atır. Ağlayır.) Ona İsgəncə vermisisiz!

GENERAL: Barmaq da dəyməyib ona. Su verim?

QİSASÇI QADIN: Bəli.

GENERAL: Demədim su lazım olacaq? Təmiz, tərtəmiz sudur. Həm daşdan keçib, həm də qaynadılıb. Eh, xanım, qisasçı bala, doruqaya moya... Belə demək olar? Olarmı, qızım?

QİSASÇI QADIN: Olar, bu sənədlərdən sonra olar. Mən sizin də qızınız ola bilərdim. Yazıq dəyrim... Onun günahı nə olub... Həkim, cərrah...

GENERAL: Qızım, day-dayının da qovluqlarını gətirim?

QİSASÇI QADIN: Yox, yox, yox!!!

GENERAL: Qızım o tapancanı mənə ver.

Qadın tapançanı generala verir.

QİSASÇI QADIN: Buyurun, götürün.

GENERAL: Köhnə tanış... TT. Köhnə tanış, köhnə dost. Ham da köhnə düşmənsən. Cən qurtaran, cən aləm TT. Qızım, qoca çəçən sənə tapançadan başqa pul da verib, ha? Na qadar?

QİSASÇI QADIN: Onu da bilirsiniz?

GENERAL: 750 dollar?

QİSASÇI QADIN: Xeyr, 700.

General kəlinin cibindən paket çıxarıb qadına uzadır.

GENERAL: Tut bunu, götür. Mən dollardır. Çəçenin pulunu ora çatan kimi qaytar. Qalan üç yüz dollara da burda, elə aeroportda suvenir-zad al əllə üzvlərinə. Orda aeroportda "tolkuçka" deyilən bazar açıblar. Xeyli şey-mey ala bilirsən. Oğul-u-şığıdan nəyin var? Rahmatlıyın neçə nəvəsi var?

QİSASÇI QADIN: Beş. Üçü qardaşımın balalarıdır, ikisi mənim.

GENERAL: Allah saxlasın!

QİSASÇI QADIN: General...

GENERAL: Yandıracağam, qızım, yandıracağam bu qovluqları. Nərahat olma. Bunlar mənə daha gərəkdir deyil. Hərçənd, bozən bu qovluqları da, başqaları da var, onları qabağıma qoyub, oxumuşam dəfələrlə. Acı və dadlı xatirələr. Allah rahmət eləsin sənin atana, yazdığı donoslar sən dərəcə böyük istedadla yazılıb. Nərahat olma, yandıracağam bunları, ləstəyir-sən verim, apar özün yandır, ya da yadigar saxla. Yox, olmaz. Gömükdən keçirəcəksən, birdən ələ keçər.

QİSASÇI QADIN: Ancaq mürtəlaq yandırın.

GENERAL: Mürtəlaq. Sənə bu tapançanı verən qoca çəçənə

Generalın son əmri

də de ki, generalı öldürmüşsən. Atanın qanını almısan. Mürtəlaq belə de. Qoca olsa da çəçəndir, qoy, ürəyi sarınlansın...

Aşağıdan müşğən siqnal verir. General pəncərədən basır.

Qızım, qərib, vaxtdır. Bir dostumdan xəbisi eləmişəm məğin göndərüb. Ağ "Volqa"dır. Sani aeroporta aparacaq. Təyyarənin uçmasına bir saat qırx dəqiqə qalıb.

QİSASÇI QADIN: Zəhmət çəkmisiz, sağ olun. Ancaq, general, nəvəni deməyibsa mənim burda qalmayımı hardan bilmişiz?

General diktofon çıxarıb qutur. Ordan oğul nəvə ilə qisasçı qadının söhbətləri eşidilir.

GENERAL: Delo texniki. Adı, primitiv şeydir. Tələs, qızım. Al bu kaseti də. Nəvəmlə söhbətinizə orda rahat qulaq asarsan. Bizim bugünkü danışıqımız da burda yazılıb. Məqnitofonun var?

QİSASÇI QADIN: Var, iki dənsə.

GENERAL: Allah artaq eləsin, mənim əzzim. Yaxşı yol...

QİSASÇI QADIN: Yaman dərs aldım sizdən.

GENERAL: Məndən yox, həyatdan. Mən, sən, yoxuq, heç nəyik. Biz doğulub ölüürük. Həyat - əbədli yaşayır. Mən sifəti ilə.

Və bir sifəti də dəyişmiş, dəyişməyəcək də. Yaxşı yol sənə...

General qəpimi açıq qadın gedir. Qəpi bağlanmış kimi oğul nəvə yazmışam üzə çər. Əlində lom.

OĞUL NƏVƏ: Nə oldu? Bas... babamı o söz eləmədin? Eləmədiz? Səs gəlmədi...

QİSASÇI QADIN: O məni birtəhər elədi. Salamət qal, general nəvəsi, aeroporta tələsirəm. Özü də evin içində ağzına gələni danışma, açaq söhbətlər eləmə heç kəsə.

OGUL NƏVƏ: Nadir ki?

QISASCI QADIN: Heç-zad. Salamət qal, tələsirəm, mənə maşın gözləyir.

OGUL NƏVƏ: Nədi, dostunuz maşını sizin, sizin arxanızca gəlib?

QISASCI QADIN: Bəli, mənə aeroporta aparacaq. Əlindəki lom nədir?

OGUL NƏVƏ: Heç. elə belə, ağcaqanadın öldürüldüm. Qazaxistanda da ağcaqanad var?

QISASCI QADIN: İtinə tok. Dostun hardadı?

OGUL NƏVƏ: Bilmirəm. Zəlim oğlu burada olmalıydı. Ay sanı... Deyəsən, aradan çıxıb. Qorxub...

QISASCI QADIN: Nədən? Kimdən?

OGUL NƏVƏ: Gedin, gedin, tələsin, maşın gözləyir, tay-yarəyə gecikərsiz...

Qadın çıxıb gedən kimi hay-küy eşidilir. Qaç-qaç sənəq qonşu və onun dalınca iki polis (biri serjantdır) gəlirlər.

QONŞU: Alcaqlar! Əcləflər! Türklüyün düşmənləri! Vurub öldürülər xalqımızın hörmətli generalını! Əmək və müharibə veteranını! Ermənilərin işidir! Yüz faiz Üreyimə dəmbi! Mahal-lənin ağsaqqalını, dəyərini qana qaltan elədikilər! Bura gəlin, polis qardaşlarını!

POLİS: Hardadır? Hadisə harda baş verib?

QONŞU: Türk qanı yerdə qalməsın gərəki! Amma inanmı-ram ki, qatili generalın namuslu nəvəsi sağ-salamət buraxal.

SERJANT: Generalin evi hardadır?

POLİS: Bu qonşu heç düz-əməlli adama oxşamır, serjant! Ay gədə, sən biza hadisə baş verən yeri göstərəcəkəsən, ya yox!

Əlində lom oğul nəvə gəlir.

QONŞU: Gəllir! Əl çalını! İgidi! Qəhrəman! Baba qanını yerdə qoymayan, erməni casusunu haşşarat kimi məhv edən, sir-sifə-tini yaqın ki, xəşilə dördəran mücahid! Qan yerdə qalmayıb, yaqını!

SERJANT: Nə qan, kimin qanı? Generalın aktlanmış meyiti hardadır?

POLİS: Bu, əlində ling tutan gədə kimdir? Budumu erməni casusu?

QONŞU: Xeyr, serjant qardaş, polis qardaş, bu oğlan baba qanı alan qəhrəmandır! Generalın qatlini öldürən igidi!

OGUL NƏVƏ: Mən heç kəsi öldürməmişəm! Elə bir fikrim də olmayıb!

QONŞU: Utanır! Təvazökərlik eləyir!

OGUL NƏVƏ: Ay heyvan, heç kəs ölməyib!

SERJANT: Əllər yuxarı!

POLİS: Lingi yera at! Ə, serjant, sən tapança götürüf-sənmi?

SERJANT: Götürmüşəm.

POLİS: Ayə, çıxart dənə o zivillə! Görmürsənmi əlində ling tutub bu cığanı!

OGUL NƏVƏ: Ling nədi?

Serjant tapança çıxarı.

SERJANT: Əllər yuxarı! Lomu at yera! Ataram hal!

Oğul nəvə lomu yera atır. Lom gəlib dəyir qonşunun ayağına.

QONŞU: Vay, öldüm! Sındı ayağımı! Ay heyvan, bir bax da lomu hara atırsan!

Qonşu bağırarkən general eynənə çıxır.
Formada. Polislar ona çəst ventirlər.

GENERAL: Bu nə səs-küyü salmışsınız? Bu nə marəkədi? Nə olub?

QONŞU: General, sizi öldürməyiblər? Hələ sağsınız? Yəqin, yaralıdır, kişini qan aparır! İndilərdə öləri! Gözümüz görə-görə məhəllənin ağsaqqalını tırıriki!

SERJANT: Yox, yaralı adəmə oxşamır!

GENERAL: Ay axmaq, sən dura-dura mən niyə ölməliyəm? Kim öldürməliydi mən?

QONŞU: Ucundan-qulağından eşitdim ki, köhnə qonşumuz Knarik Arustamyan!

GENERAL: Ay pyanıska, ay hamışa xumar vətəndaş, o Knarik özü inşil Pyatiqorsk şəhərində ölüb!

QONŞU: Türk öldürmək üçün ermənilər bir-iki günlük dirlə bilirlər.

GENERAL: Serjant, polis, sizi bura kim çağırıb? Kim?

POLIS: Bu xumajığaz vətəndaş, yoldaş general! Yüyürüf gəldi idəraya, dedi ki, guya sizi...

SERJANT: Guya sizi bir qadın...

POLIS: Bir başqa millətdən olan qadın...

SERJANT: Sizi tapancayla...

POLIS: Bir özge millətdən olan tapancayla...

SERJANT: Qətlə yetirib. Nəvənz də o qadını...

POLIS: Özge, yad millətdən olan qadını...

SERJANT: Nəvənz də o qadını lomla...

POLIS: Özge millətdən olan linglə...

SERJANT: Öldürüb!

POLIS: Çəzdin...

OĞUL NƏVƏ: Nə babamı, şükür Allaha, öldürən olub, nə də mən kimisə çəzdirmişəm.

POLIS: Bə o yərə topazlılığın ling nəydi? Hay?

QONŞU: Yərə yox, mən yazığın ayağınal

OĞUL NƏVƏ: Mən o lomla ağcaqanad öldürürdüm. Adəmi yatmağa qoyurlar.

POLIS: Aya, linglə miğmiği qırsanız? Aya, kiri, linglə də miğmiği qırsalılar?

SERJANT: General, biz indi nəyləyək?

GENERAL: Necə yarı nəyləyək? Çıxın gədin iş-gücünüzə. Bu avaranı da aparın. Beş-altı gün saxlayın KPZ-də! Ağılı başına gəlməsə də, heç olmasa içkinin, təsirindən ayılsın!

QONŞU: Müstəqillik, istiqlalyyət bu imiğ? Heç nədən də adam tutdurlar, general? Demokratiya buna deyirsiz?

POLIS: Aya, bəri gəl, o dediyərin hamısı bekarə şeylərdi.

Polislar qonşunu aparıb gedirlər.

OĞUL NƏVƏ: Ay baba, qonşunu niyə tutdurdun?

GENERAL: Asayış kobudcasına pozduğu üçün. Polisə yanlış məlumat verdiyi üçün. Nədi, yazığın gəllir ona?

OĞUL NƏVƏ: Yox, amma o orda olduğu müddətdə mən kiminlə vuraçağam?

GENERAL: Ay-hay, heç baş deyilən şey yoxmuş sənə, öz aramızdı...

OĞUL NƏVƏ: Niyə yoxdu? Yaxından baxanda görünür...

GENERAL: İçəri niyə girmədin, ay axmaq?

OĞUL NƏVƏ: Hara? Nəyçün?

GENERAL: Bu otağa. Məni öldürüb, atasının qisasını almaq istəyən qadın burda olanda. Hə?

OĞUL NƏVƏ: Nəca yarı?

GENERAL: Görəndə ki, tapança açılmadı, özünü içəri salıb o qədmi lomla öldürə bilirdin. Sonra onun tapançasıyla arxa-yınca məni o söz. Knarkin da pasportunu o deqenerat qonşu deyan kimi qoyardın o qadının çantasına. Aqlına gəlmədi, du-rəçək? Bu saat bacın lüstranı aparırdı.

OĞUL NƏVƏ: Mən, axı, nəca... Sən bunu hardan bilirsənt Bas, hardan, kimdən almasan bu informasiyanı?

GENERAL: Divar muş darəd, muş ham quş darəd!

OĞUL NƏVƏ: O nəmanədi? Başa düşmədim. Xirdala.

GENERAL: Fərsca bir kəlamədi. Sən bilməzsən.

OĞUL NƏVƏ: Tərcüma əla, bilək.

GENERAL: Divar muş darəd, muş ham quş darəd. Yəni, di-varda bir siçan var, o siçanın da qulağı var...

OĞUL NƏVƏ: Bəba, o siçan xeylağı mikrofondu?

GENERAL: Siçandan yüz dəfa balaca bir şeydi.

OĞUL NƏVƏ: Mənim daha sözum yoxdu... Ay bəba, bu harda görünüb ki, üst martabada, dörd dəna böyük, işçilə otaqlarda yaşayan bəba, özü də general, aşağı martabada, nam bir otaqda çürüyən nəvəsinin divarında mikrofon gizlət-sin, muş darəd eləsin?

GENERAL: Yaşqı, nəvaciyəzim... Bəs, bu harda, hansı məm-ləkətdə görünüb ki, aşağı martabədə yaşayan nəvə üst mar-tə-bədə yaşayan babanı bədbəxt bir qadının əliylə qətlə yetirdib, sonra da lomla o yazığı da öldürmək istəsin? Arvadın çantası-na erməni pasportu qoyub, bu işin üstü açıldıandan sonra özü də, milləti də biabır olsun. Hə, nəvə?

OĞUL NƏVƏ: Eh, ay bəba, o qadın gəlib səni soruşanda

awəlxca əla bildim ki, sənin sevgilindin...

GENERAL: Allah eləməsin! Mənim sevgilim gənc, özü də dünya gözəlidir!

OĞUL NƏVƏ: Kimdi, axı, o?

GENERAL: Qadın.

OĞUL NƏVƏ: Milliyəti nədi?

GENERAL: Qadın.

OĞUL NƏVƏ: Adı nədi?

GENERAL: Qadın.

OĞUL NƏVƏ: Bəs, rəhmətlik nənam qadın deyildi?

GENERAL: Yox, O, mənim arvadım idi. Mən onu heç bir vaxt sevməmişdim. Özünə da bunu dəfələntə deyib, xəbərdar etmiş-dim ki, bir gün mənim əsi sevgilim gələcək. Daha nə sualın var?

OĞUL NƏVƏ: Mən indiyə qədər, bəba?

GENERAL: Yaşq! Bu məsuliyətili işdə sənə uğurlar diləyirəm.

OĞUL NƏVƏ: Bəba, bu məsuliyətili işi yaxşı görməkdün, bəlkə, iki şirvan atasan mənə?

GENERAL: Səbah ayın on beşidir. Sənə də, bacına da ha-mişəki kimi hərənizə əlli dollar verəcəyəm. Bu gün qara quruş da verməram.

Oğul nəvə oxuyub-oxuyub gedir.

OĞUL NƏVƏ: Gəl, gəl ayın on beşi,

Gözəl ayın on beşi,

Ay on beşi, on beşi,

Pas atır nəvə dişi,

Düşmür babanın leşi...

İşiq söndür. Fəranı asqar gəlir.

Yuxarı qaləib, generalın qapısını döyür.

GENERAL: Kimdir?

FƏRARI: Mənam, yoldaş general. Bağışlayın, siz verdiniz

tapança ilə özümü öldürə bilmədim. Düşmənlərə güllə ata bilmədiyim kimi, özümə də güllə ata bilmədim.

GENERAL: Mən sənə silah verəndən bəri nə qədər vaxt keçib?

FƏRARİ: İki ay, yoldaş general.

GENERAL: Sən düz iki aydır fərarisən. Silahlı fərarəni Vətən xaini. Rədd ol burdan, yaramaz!

FƏRARİ: General, qurban olum, qəpini açın, tapançanı qaytarım özünüze, siz vurun mənə. Callad dedi ki, buna komandır kimi tam itiyarınız var.

GENERAL: Mühərribə dövrünün qanunları ilə! Mühərribə isə əlli üç il bundan öncə qurtanbi İndi sülh dövrüdür.

FƏRARİ: Qəpinin o tərəfində, Bu tərəfində isə hələ mühərribə gedir.

GENERAL: Bizimkilər İndi hardadırlar?

FƏRARİ: Dünən Varsəva azad edilib, yoldaş general!

GENERAL: Dünən mən də orda olacağam, əsgər! Dünən çox gəzəl gün olacaq! Ancaq xeyli adam da itirəcək. Dünən qalaba bizimdirl!

FƏRARİ: Sizi təbrik edirəm, yoldaş general!

GENERAL: Mən fərarəni qəbul etməmişəm! Calladın yanına neyçin getmişdin?

FƏRARİ: Getmişdim ki, mənə dar ağacından asıb öldürsün. Asmadı. Əlində yazılı qərar olmalıdır. Bu da bir növ bürokratizmdir... Boş dar ağacı da vardı, yoldaş general!

GENERAL: O, bürokrat deyil, əsl əsgərdir! Əmrə tabe olan, qayda-qanun gudan, nizam-intizamli sovet qulluqçusudur! Rədd ol burdan! Əmrimi yerinə yetir. Ancaq burada yox, ha, Qrodnoda, hətman yerdə...

FƏRARİ: Bacarmayacağam! General, açın qəpimi, vurun mənə...

GENERAL: Açmaram!

FƏRARİ: Onda ələ qəpini içindən vurun mənə! Taxtadandır. Güllə bunu asanlıqla dəşib, mənəm də sonuma çıxı bilər. Mən sənəmi yapışdırım qəpiyə, siz də atın... Sağ qalsam deyərəm, bir güllə də atarsız. Ancaq əminəm ki, mənəm komandirəm sarrast atcılar.

GENERAL: Sən yalnız fərarəni yox, həm də sarsım dəliymişsən! 1998-ci ildən mən güllə atıb, sən 1943-cü ildə necə öldürdün?

FƏRARİ: Eh, yoldaş general, güllələrin çoxu gəlir. Yer üzündəki güllələrin tam əksəriyyəti hələ atılmayıb, hələ gələcəkdir...

GENERAL: Onu doğru deyirsən, bala... Callad yəna da kitab oxuyur?

FƏRARİ: Bəli. İş yerində yalnız kitablarıdır, bir də dar ağacları... General, xahiş edirəm, əmr yazıb, qəpini altından mənə oturun.

GENERAL: Yox, olmaz. Yazılı əmr verməyə ixtiyarım yoxdur. Gəl, bəla edək...

FƏRARİ: Necə, yoldaş general? Bir çıxış yolu tapın.

GENERAL: Get calladın yanına. Yaxşı qulaq as, yaxşıca da yadında saxla! Eşdirsən?

FƏRARİ: Bəli!

GENERAL: Sənə ölüm parolu verirəm. Get, callada də: Qara zənbaq ağarıb... Takrar ələ.

FƏRARİ: Qara zənbaq ağarıb.

GENERAL: Bir də!

FƏRARİ: Qara zənbaq ağarıb!!!

GENERAL: Get, parolu callada ver. Asacaq sən!

FƏRARİ: Çox sağ olun, yoldaş general.

GENERAL: Get bala. Sənin təleyinə ürəkdən acıyram. Ancaq neyləmək olar? Kruqoni! Şalqom marş... Stop!

FƏRARİ: Nədir, yoldaş general!

GENERAL: Əsgər, sənə məxfikə yoxdur? Solidat məxfikəsi? Varsa, çapının altına qoy, çıx get...

FƏRARİ: Yoxdur, yoldaş general. Çəkan deyiləm.

GENERAL: Çəkmir! Rədd ol burdani! Dezertir! Vraq narodai! Vıcdanın da yoxdur, məxfikəni də Şəqom marş!

Əsgər çənb gedir. İşıq söndür. Səhnəyə qararlıq çökür. Və bir az sonra səhnədə ələ əll ulduzlar sayırsımağa başlayır. Orda-burda işıqlar oynayıp. Bir-birinə dəyən şüşələrin səsi gəlir. Oğul nəvə eşiyə çəp: işıq gələn, şüşə səsləri eşidən tənelə baxır.

OĞUL NƏVƏ: Bu nədir, aman Allah! Nədir bu, İlahi? Yoxsa bu da içkinin araq zəhirlənmə təsirindəndir? Üstümə gələn o işıqlar nədir?

QIZ NƏVƏ: (səsi gəlir). Qardaş! Qardaş! Yanıram! Bacın yanırı!

OĞUL NƏVƏ: Yox, bu bacımın səsidir! Hallüsinasiya deyil! Bacı! Bacı!

QIZ NƏVƏ: Can qardaş!

Canlı lüstraya dönmüş qız nəvə gəlir. Qollarımdan, başından plafonlar sallanıb. Həmsi də yanırı. Lüstraya "nən şüşələri bir-birinə dəyir, çənbə səsləri çənir-fər..."

OĞUL NƏVƏ: Bacı, ay bacı, sənə nə olub? Bu nə deməkdir? Aman Allah!

QIZ NƏVƏ: Can qardaş görmürsən? Bacın diri-dir! Lüstraya dönübü Təlimə düşüb.

OĞUL NƏVƏ: Haçaq, harda?

QIZ NƏVƏ: Yordən-döşəkda! Yətdiğim yerdə. Öz işğılma oyardım. Oyanıb gördüm ki, daha insan deyiləm, plafon-

lu-şüşəli çil-çrağam, anamın məna əldiği iyirmi yeddi mənatlıq lüstrayam. Sovet pulu ilə. Babamızın qarğışi tırdı məni, qardaş! Təlimə saldı məni!

OĞUL NƏVƏ: Onun dili qurusun! Mən gərək o kaftan özü dediyi kimi... Nahaq ümid bağladım Qazaxıstandan gələn qadının taparçasına! Lomla, gərək lomla, İksinin də tapəsinə, tapəsinə, tapəsinə!!! Bacım, bəs, sənin tokun, elektrikin hardan gəlir?

QIZ NƏVƏ: Bilimirəm, can qardaş...

OĞUL NƏVƏ: Yox, ola bilməz, axı, sən lüstraya döndürən səhri qüvə üstünə bir dəmə də vəküçətəl qoyməsən. Balka, əsağiddadi? Dayan, baxım...

QIZ NƏVƏ: Adə, əbrsüz, orda da vəküçətəl olar? Rədd ol...

OĞUL NƏVƏ: Balka, gedib montyor çağırım?

QIZ NƏVƏ: Biqeyvət! Bacına montyor əli, yad kişi əli deyilsin? Utanmırsan? Ayıb deyil? Gəlib probleklərini oynatsın, lampalarını bursun? Tfu sənin üzünə!

OĞUL NƏVƏ: Ay qız, sən daha qadın, insan deyilsən! Sən lüstranı Mənim bədbaxt bacım. Mənim də baxıma bax, həminin bacısı bacdır, mənimki iyirmi yeddi mənatlıq lüstrə. O da sovet puluyla... Yazıq. Mən nəyləyim, Lüstrə bacır? Nəyləyim səniçün?

QIZ NƏVƏ: Mən cəhənnəm, mənim kitabım çəxdən bağlanıb, arımə yazığım gəlir. Səhəti Dubaydan qaydır bixəbar! Mən onunla bu viddə necə yatacağam?

OĞUL NƏVƏ: Olmaz! Yazığı tok vurar!

QIZ NƏVƏ: Qardaş, görəsən, necə voltam?

OĞUL NƏVƏ: Hər halda 220 olarsən. Necə faza yandığımı dəyə bilərəm...

QIZ NƏVƏ: Nəyləyək?

OĞUL NƏVƏ: Gəl, keç içəri. Çurub, bir şey fikirləşək. Yəqin ki, belə gətsə mən də bir gün nəvəsə dönəcəyəm.

QIZ NƏVƏ: Qardaş, araq şüpasına,
OĞUL NƏVƏ: Hayf bizdən, bacı. Sənin işində oturub
məni içəcəklər...

Nəvələr otağa keçirlər. İşq azalar. Fərəfi gəlir.
Taecciblə ora-bura baxır. Dar ağacdən və callad
olan yer qarantılıqdır.

FƏRƏFİ: Bura lap zülmatdır ki... Yoldaş Callad! Callad əmil
Callad müəllim!

Bu vaxt otaqdan tələsik oğul nəvə çıxır, onun da dəlinca lüstrə baxır.
Dar ağacdən işıqları. Üçüncü dar ağacdən Callad özü asılıb.

QIZ NƏVƏ: Qoymaram! Montyor çağırma! Bıqeyrat! Ərim
gəlib özü bir çara tapar.

Bacı qardaşından yepiçib onu otağa dartır.
Fərəfi dar ağacdən asılmış calladla baxır.

FƏRƏFİ: Bu işiç, deyəsən, işiçli gələcəyimizdən düşdü
burax... Səni kim asdı, Callad əmi? Yoxsa özun...

Bacı qardaşını içəri çəkir. Yəna da alatoranlıq olur.

Mən indi neyləyirəm? Callad əmi, diiri, qara zənbaq ağarıb.
Qara zənbaq ağarıb! Yox, bu ölüm paroludur. Buna indi ömür
parolu lazımdır. Onu da mən bilmirəm. Heç kəs bilmir onu...
heç kəs. Qara zənbaq ağarı.

Parolu təkrar-təkrar deyərək, fərəfi yavaş yavaş gedir. Və o, yox olan
kimi "göydən" yavaş-yavaş xeyli əş zənbaq enib, ortada səllənmiş
vaxtıyında qalır. Aram musiqi sadəliyi altında generalın "sevgili" si
gəlir. Aq gəlin paltarında, özündə əş duvaq, arasıyca uzanan əş, uzun
pləyf. Aşa addımlarla generalın qəpsinə yarımlaşır, qapı da onun üzünə
özü açılır. Yaxı mərasim arxasında oturmış generala yanaşır, daldıran
onun gözlərini yumur.

SEVGİLİ: Təpsən kimdir gözlərini yumur?

GENERAL: Sənsən! Sən! İlahi, həmin ətil, həmin nəfəs, ha-
min səs? "Krasnaya Moskva"! Sənsən! İllər uzununu yolunu gözlə-
diyim, həsrətində olduğum, etibarına inanmadığım yegənə ümid-
gahim, sevgilimi! Mən daha xoşbəxtəm! Mən sənə sevirəm.

SEVGİLİ: Mən də sənə sevirəm, mənim qoca generalım. Çox
sevirəm. Yaşa dolsan da, saçların düməğ ağarsa da, səsin heç
dayışmayıb.

GENERAL: Ancaq sən heç yaşa dölməmişsən. Gənc qalmısan.

SEVGİLİ: Məhəbbət qocalmır, general.

GENERAL: Bu mənim sözlərimdir.

SEVGİLİ: Bilirəm. General forması da səna yaman yaraşır.

GENERAL: Səna də bu gəlinlik paltar, duvaq...

SEVGİLİ: Bundan sonra mən həmişə, daima bu paltarla ola-
cağam və bir daha heç bir vaxt bir-birimizdən ayrılmayacağıq.

GENERAL: Mənim də ayrılmısan bu forma indən belə çıx-
mayacağıq, sevgilim.

SEVGİLİ: Mən sənə bu formada ilk dəfə götürəm. Biz ilk
dəfə görüşəndə sənin rütbən...

GENERAL: Mayor idim, sevgilim.

SEVGİLİ: O general, skleroz? Heç səna yaraşmaz... Biz ilk
dəfə görüşəndə sən leytnant idin. Qroznı tərəfdə, məşədə.
İki güllə yarası alıb, qər üstünə yuxılmışdın. Yadımdamı? Mən

diz üstə çöküb, sənin üstünə əylimişdim. Sən gözəlirni açib, məhəbbət dolu gözəlirni məna baxdın. Mən sənə ordan gö-türüb, öz evimə aparmaq istədim, ancaq sən getmədin. Çünki o günün səbəhi hərbi tribunaldə çıxış etməliydin, bir də bir qorxaq, xain əsgəri güllələməliydin. Yadımdımı?

GENERAL: Yadımdadı, yadımdadı. Biz ikinci dəfə görüşən-də, Moskvada...

SEVGİLİ: Bəli, "Moskva" məhmanxanasında, sən artıq ma-yor idin, sevgilim. Ətir, kosmetika satılan köşkün qabığında yuxulub qalmışdın. İnfarkt vurmuşdu səni. İlahi, necə də gözəl oğlandıın onda! Qəra, qıvrım saçlıb, qəra, nazık bığ... İndi də gözələn, sevgilim, ancaq onda... Gənciyin öz tərəvəti var.

GENERAL: Onda də mən səninlə gedə bilmədim.

SEVGİLİ: Elədir, Stalinin məşhur 721-ci əmrı çıxmışdı, sən onu yerinə yetirməliydin. Odur ki, səbahısı gün üreyində qəra yəra ilə cəbhəyə gətdin.

GENERAL: Elədir, əladır, amma məna ələ gəlirdi ki, onda, atır köşkünün qabığında özüm sənə yanaşdım, ancaq indi yadıma düşdü o infarkt, yuxılmağım, qospital. Ancaq Stalinin o əmrı sözbəsöz yadımdadır.

SEVGİLİ: Bundan sonra, general, sən daha şəkər, duz, yağ-lı yeməklər çox nadir hallarda görəcəksən. Mənim süfrəmdə bunlar olmayacaq.

GENERAL: Rədd olsun xolestrin! Xolestrinə ölüm! Oqon!!!

SEVGİLİ: Allah səni güldürsün... Lap dava-dava oynayan uşaqlar kimi.

GENERAL: İzn ver, duvağımı qalidirm, doyuncə üzünə baxım!

SEVGİLİ: Öz evimizdə, general, öz yuvamızda. Gedək. Bur-dan heç nə götürmə. Ələ indil necəsən ələcə də gedək.

GENERAL: Yox, yox, nəyim varsa hamısı nəvələrimindir! Mən generalımı! Məna bu formadan və sənədən başqa heç nə

gərək dey!!! Ancaq ılcə dəqiqə məna məhəbbət ver, nəvələrimə bir-iki kəlimə yazım. Məndən nəgəran qalmassınlar.

SEVGİLİ: Yəna də hərbiçi intizamı, zabit dəsiqliyi... Yaz, sevgilim.

General yazı mənasının dəlinə keçib oturur. Yazmağa başlayır.

GENERAL: Zəhmət olmasa o işğı yəndir, sevgilim.

"Sevgilil" iustiranı yəndir.

SEVGİLİ: Oho, nə gözəl iustiradır bu?

GENERAL: Nəvəməndir, qız nəvəmin. Anası onun adına alıb. Almışdı yazıq qızımı!

Qəpiyə fərarı yənləyir. Qəpən dəyür.

FƏRARİ: Yoldaş general! Yoldaş general!

GENERAL: Pəho, heç həmanın yeridir? Bu zalım oğlu zalım yəna də gəldi!

SEVGİLİ: Kırmdır ki, bu? Səsi məna tanış gəlir...

GENERAL: Həmə o qorxaq, yəramaz fərarı! Qrozni tərəf-dəki alcaq.

FƏRARİ: Yəlvərrəm açın, yoldaş general!

GENERAL: Aqmayacağıam! Niyə calladın yəninə getmədin? Bu nə məsuliyətsizlikdir!

FƏRARİ: Gətməmişdim, yoldaş general! Calladın yəninədən gəlirəm.

GENERAL: Niyə əsmadı səni? Parolu unuttundun?

FƏRARİ: Xeyr, unutmamışdım.

GENERAL: Bəs, nə oldu?

FƏRARI: Yoldaş general, gedib gördüm ki, callad özü dar ağacından asılıb. Mənim gözümlə qalan dar ağacdandır. Ancaq başa düşə bilmədim, onu asıblar, ya özü intihar ediyib.

GENERAL: Hayf, intizamlı, əmrə canla-başla tabe olan insan idi. Sənin təyini deyildi. İndi məndən daha nə istəyirsən?

FƏRARI: General, vurun məni. Mən özüm bacarmıyacağam!

GENERAL: Yox. Olmaz. Bunu özün eləməlisən.

SEVGİLİ: Bacarmıyacaq, general. Mən bunu onun səsinə dan duyuram. Yazığın gəlsin ona. At gətsin. Yaqın çöxdən tap-pança da atmamısan, at, cavatlığımı da yadıma sal.

GENERAL: Axı, qətiyyətim olmas, sevgilim, indiyə qədər müharibə qə-nunları işləmir. Mən zabitəm qanunu poza bilmərəm.

SEVGİLİ: Eh, general, qanunları pozan cənabdır, ancaq qə-nunlarla yaşayan axmaq. Birca dəfə sən də qanunu poz, sev-gilim. Mənim xətrimə...

GENERAL: Əsgər!

FƏRARI: Bəli, yoldaş general!

GENERAL: Sənəmi qəpiyə dəyər! Düz ortasında dur.

FƏRARI: Baş üstə, yoldaş general, Allah əlinizə qüvvət versin!

Fərəzi qəpiyə dirənir, yavaşca açır.

General koburdan tapançasını çıxarıb, basır.

GENERAL: Yox, burunla olmaz.

SEVGİLİ: Nədir ki, xarəbdir?

GENERAL: Yox, yox, ancaq bunu mənə marşal Rokovski ba-ğışlayıb. Bununla, qorxaq fərəzi canı almaq olmaz. Biri də var, bu gün keçib alıma. Gör bir TT nəyə qismət oldu. Deyirsən vurum, sevgilim?

SEVGİLİ: Başqa əlacın yoxdur, general. Bu da Allahın hökümüdür.

GENERAL: Allahın yox, mənim əmrimdir.

SEVGİLİ: Eyni şeydir, sevgilim. At, alin var olsun!

GENERAL: Əsgər, hazırsan?

FƏRARI: Hazırım!

General yazı masasının arxasına keçib, aylaq. Tapançayla qapını rısan alıb, aitr. Güllə səsi gələn anda qapılar sönür və əşyada yənc.

Oğul və qız nəvə yerlərindən ucaıyırılır.

QIZ NƏVƏ: Yuxarıda nəsa partladı! Yaqın, qazdı.

OĞUL NƏVƏ: Yox, tapança səsiydi! Özü də babamın evindənt

QIZ NƏVƏ: Yaqın, balkondan oğru-moğru girmək istəyib, baba da...

OĞUL NƏVƏ: Əşt, tez gəl yuxarı qalxaq, görək nə olub!

QIZ NƏVƏ: Mən qorxuram, qardaş, yaman qorxuram.

OĞUL NƏVƏ: Nədən qorxursan? Gəl, tez ol...

Bacasıyla qardaş yuxarı qalxıb, generalın qapısını döyürlər.

QIZ NƏVƏ: Baba, ay baba!

OĞUL NƏVƏ: Baba, tapançanı sən atdın? Baba, aç qapını!

QIZ NƏVƏ: Yətbəsa batdıq. Şeypurçalan gəlməyincə

oyanmaz. Bəs neyləyək?

OĞUL NƏVƏ: Neyləyəcəyik, qapını sındırma! Başqa əlac yoxdur.

QIZ NƏVƏ: Babal! Ay baba! Yox, eşitmir.

OĞUL NƏVƏ: Sən burda dayan, mən gedim lom getirim.

QIZ NƏVƏ: Bilmək olmaz, qapaş, polisa xəbər verif Bu na iydi?
OGUL NƏVƏ: Barit iyil

Oğul nəvə qəçir. Bir azdan polislərlə gəlir.
 Yuxarı qalab qəpini biqə döydürür.

SERJANT: Yoidaş general! Yoidaş general!

POLİS: Aya, sən bir gör, baritin iyisi hələ çəkilmiyif.

OGUL NƏVƏ: On daqiqə deyil tapança atılandan.

QIZ NƏVƏ: Kaş o şeypurçalan doğrudan olaydı, gəlib kişi-
 ni oyadaydı.

POLİS: Şeypur namanadı, ay qız!

OGUL NƏVƏ: Babamın dəvə vaxtı şeypurçusu olub, onu
 yuxudan oyadarmış.

POLİS: Aya, birdən o zurna çalan İsraili olar, a serjant.

SERJANT: Artıq söhbətləri qurtarm. Bu işdən mənim gö-
 züm heç su içmir! Yoidaş general! Tovariş general! Yox, qəpini
 sındırmaq lazımdır. Oğlan, o lomu mənə ver.

POLİS: Serjant, sən lingi qəpini altına salif qaldır, mən də
 gövdəmlə hamla gələm! Bax belə! A! Bəji, o ana dursant!
SERJANT: Sən hamla gal! İtələ! Bir az da!

Polislər qəpini sındırırlar. Oraq qararıqlar.

QIZ NƏVƏ: İşiq burdadır.

SERJANT: İşiq yandır, amma sonra heç nəyə el vurmayın.

Qız nəvə işığı yandırır.

QIZ NƏVƏ: Mənim lüstram!

Yazı mənasının ərazisində general oturub.

Bəş stolun üstündə, qan kəçində. Bir qolu sallanıb,
 klassik, intihar sobnası.

POLİS: Aya, kişi diyan özünü öldürüf...

OGUL NƏVƏ: Baba! Ay bəba!

Qız nəvə ağılayır. Ağılaya-ağılaya yazı mənasının siyirmasını dartıb,
 içindən kağız çəarib ooyununda gışlədir.

QIZ NƏVƏ: Ay bəba, sən neylədin? Bizi ikinci dəfə neyçin
 yetim qoydun?!

SERJANT: Silah yerindədir.

POLİS: T! Yaman tapançadı andıra qalmış.

OGUL NƏVƏ: Stolun üstündə kağız da var. Bacı, bəba özü-
 nü öldürməkdən qabaq nəsə yazıb.

QIZ NƏVƏ: Oxu, qardaş, yaqin vəsiyyətdi.

OGUL NƏVƏ: Vəsiyyət yazı mənasının üst siyirməsindədi.

QIZ NƏVƏ: Mən baxdım, orda heç-zad yoxdu. Oxu bəba-

min yazdığı kağızı. Yazıq bəba... Bizi çox istayırdı...

OGUL NƏVƏ (kağızı götürür): Oxuyum?

SERJANT: Dədim axi heç nəyə el vurmayın!

POLİS: Aya, qoy oxusun. Görək, kişi nə yazıf. Uzun illər

orqan işisi oluğ belkə, bizim pensiyalardan da yazıf?

QIZ NƏVƏ: Oxu, qardaş!

OGUL NƏVƏ: Əziz nəvalərim! Mən həyatdan könüllü ola-

raq gedirəm. Belə yaxşıdır. Siziçin də, mənimçin də. Könlü-

nüza deymişəmə məni bağışlayın. Dəfn və məzar xarıçlarım

pulu yazı mənasının alt siyirməsindədir. Bu evi özəlləşdirib,

sizin adınıza qoymuşam vəsiyyətimdə. Bir-birinizlə məhraban

VAQIF SƏMƏDOĞLU

olun. Bu sözlərim mənim siza verdiyim bəbə nəsihəti deyil.
Generalin son əmridir...

İçiq yavaş-yavaş sənür. Müəyyən pauzadan sonra oğul nəvənin
aşağıdakı otajında yanır. Təvəndən qız nəvənin löstrası sallanıb.

Oğlan sarıqəpür. Yəne içir.

OĞUL NƏVƏ: Bax, quru yurddə qalmaş buna deyirlər!
Bunə! Mən kiməm? Peşka! Niçtəstəvol! Alkaş! Daha kiməm?
Avarə! Avarə! Daha kim? Fərsiz! Vay dədə vay... Bunu də içirəm
bəbəmin ruhunun şərafətə! Mənə ondan nə qaldı? Bir dənə
bu löstrə. Bəbə, sağ ol, ruhum şad olsun, ola bilərsə. Sənə əlli
dollarlıq qəbir düzəldirib bəcəm. Mənim də əlli dollarım, hər
ayın on beşində sənə verdiyin pulun yolu kəsildi. Həmişə
mənim sədilər. Vəsiyyət də yoxa çıxdı. Mən yəne də quru yurddə
qaldım. Sağ ol, bəbə. Sağ olun, yoldaş general! Səlyut! Bir
dənə tuş!

Oğul nəvə çaxır içəndə, içəri bibi daxil olur. Əlində dobu zəmbil.

BİBİ: Ay sənəin boyunu yəre soxum! Sənəi görüm, qara yərə
girasən! Yəne də şirin çaxır içir. Səndürdün yetim qardaşımın
halə zahmətlə yəndirdiği ocağı!

OĞUL NƏVƏ: Bibi, rədd ol! Yox ol, bibi! Sən çəxdən öl-
müşən. Sən rəyasən!

BİBİ: Ay yetim, özünə gün əğlal! Burda iş yoxdur, sən də
bəşqalən kimi get Rusiyətə, pul qazan, evlən, adəm kimi
yaşə! Sahar halə açılmayıb sən içirsən. Özü də nə! "Ağdam"
çaxır! Süfrada yeməyə quru çərəklən savayı heç nə yoxdur!

Generalin son əmri

Oğul nəvə dizləni üstə düşüb, əllərini göyə qaldır.

OĞUL NƏVƏ: Ay Allah, yox ələ bəhimə burdani! Sənə and və-
rəim, daha içməyəcəm. Dilimə də vurməyəcəğəm bu zahrimə!

BİBİ: İnanma, İlahi, bunun nəfəsi yalən gedir-gəlir!

OĞUL NƏVƏ: Tövbə eləyirəm, ey bizi Yaradani! Qurtar mənə
bu azardən, bu beləyə qoruyacağadən. Kişi kimi söz verirəm!

BİBİ: Sənəi görüm quru yurddə qaləsən!

OĞUL NƏVƏ: Qalmışam də! Bundən də qurusu olur məyər
yurdun?

BİBİ: Ay bədbəxt, bu nədi içirsən, özünü heç olmasa, təmiz
içkiylə zahərətə. Dayan, buzdləbə baxım... bəməbəğdül! Qarda-
şım, zahmətləş qardaşım yanib küllə dönür ordə! Adə, yemək
zad qoyurəm bura, ayləndə yəyarsən, ay bədbəxt! İki dənə
"Kristal" arəği də qoyurəm bura, içsən heç olmasa bundən iç,
hər halda təmizdir, zahər olsa də!

Oğul nəvə divanə uzanıb, gözələnə yurmut.

OĞUL NƏVƏ: Mən sənəi görmürəm! Sənə yoxsən, hallisünə-
siyasən! Rədd ol, yox ol, ey bibi rəyasə! Piştə, piştə, piştə!

BİBİ: Bibi ruhu pişikdir sənəinçin, ay yaramaz? Mənə piştə
deyirsən?

Qonqu gəlib qəpim döyür. Bibi pərdənən,
yə buzdləbəmin anəsünə keçib qeyb olur.

OĞUL NƏVƏ: Kimdi?

QONQU: Mənsəm, qəpqəş! Bir saat bundən qəbəq qara zinə-
dandan qurtuldum! Azadlıq haqqında iki dənə şəit yazmışam

orda. Biri yarıncıqdır... Aç qapını da, belə söhbət eliyəcəyik? Sən orda, mən burda?

OĞUL NƏVƏ: Qapı açıqdır, gəl içəri.

Qonşu qapını itələyir. Qapı açılır.

QONŞU: Qəqaş, yekə oğlansən, qapını aç dal! Bağlıdır! Məni qapıdan qovursan? Faktičeski sənin üstündə türmədə yatıb, qara zindanda oturan bir adamı qapı ağzında qoyursan?

OĞUL NƏVƏ: Qapı açıq idi axı...

Oğul nəvə divandan qalxıb, qapını açır. Sonra başlayır otaqda bibisini axtarmağa. Qonşu içəri girir.

QONŞU: Salam, qəqaş! Gördün mənim etibarımı? Qara zindandan çıxan kimi birbaşa sənin yanına gəldim. Evə də baş çəkmişəm!

OĞUL NƏVƏ: Salam, salam, azadlığın mübarək.

QONŞU: Adə, gəl bir adama əl verti. Nə axtarırsən orda? Divanın altına niyə baxırsən? Araç ordadı? Çıxart...

OĞUL NƏVƏ: Yox, yox, pişik... pişiyi axtarıram...

QONŞU: Sən, mayar, pişik saxlayırdın?

OĞUL NƏVƏ: Əşşi, nə pişiki! Bibim gəlmişdi yənə də! Bibimi!

QONŞU: O rəhmətə gedən bibini?

OĞUL NƏVƏ: Başqası olub ki? Bir dəna bibim olub da...

QONŞU: Brat, bu xalis belaya qoruyacağıdı. Sənə mütləq, hökman müalicə olunmaq lazımdır. Təcili. İçkini də yerli-dibli atmalısan. Sabahdan. Bu gün mənim türmədən azadlığa, gün işığına çırmağımı qeyd eləyək, amma sabahdan... Bax, bunu

mən sənə həyat görmüş, orda olmuş adam kimi, bir ağsaqqal kimi deyirəm. Sənə heç piva də içmək olmaz. Sabahdan.

OĞUL NƏVƏ: Düz deyirsən, ağsaqqal. Ancaq sabahdan yox. Mən daha tövbə demişəm! On beş sutkan tamam oldu?

QONŞU: Bir gün tez buraxdılar. Amma sən, sənəndən inciməşəm, bir kərəm də! Bir kərəm də olsun yanına gəlmədin, pərədəcə gətirmədini! Baxmayaraq, sənin uğrunda cəvan cənim orda çürüyürdü. Burda bax...

Qonşu sinəsini açıq göstərir.

OĞUL NƏVƏ: Bu nədi, adə? Sinəmə nə yazdırmısən?

QONŞU: Nə zəbudu mat rodnuydu!

OĞUL NƏVƏ: Adə, belə şeyləri illərən kolonlarda yatanlar eləyir, sən on dörd gün arzində blatnoy oldun?

QONŞU: Bas necə! Amma gərək yanına gələydin.

OĞUL NƏVƏ: Eh, bağımız o qədər iş gəldi ki... Az qala özürüm kim olduğumu da unutmuşdum. O ki, qaldı səni... bə-bə-bə özüünü öldürdü.

QONŞU: Eşitdim. Türmədə olanda. O rayonlu polis dedi. Hərçənd özüünü öldürənə rəhmət düşməz, amma Allah rəhmət eləsin ona da. Gəl, onu da yad eləyək bu gün, mənim azadlığa çırmağımı qeyd eləyəndən sonra. Vurmağa nəyimiz var?

OĞUL NƏVƏ: Ode, stolun üstündə nə varsa, ələ o. Başqa şey yoxdu.

QONŞU: Əla bu? Yekə oğlansən, əla, bu nədi? Qonşun türmədən çıxıb, gedib faktičeski sənin üstündə, sənin yerinə yata. Sən də onun qabağına şüşə dibində şirin çəkir verirsən? Gözləməzdəm sənəndən.

OĞUL NƏVƏ: Olanım budu. Öz də mən daha içmirəm.
QONŞU: Sabahdan. Sabahdan özüm qoymayacam səni içməyə... Yaxşı, onda heç olmasa iki dənə şirvan ver, gedim tindən bir şey alım gətirim. Babandan yaxşı pul qalib yaqın sana. Təzə lüstrə də almısan. Onu da yuyaq.

OĞUL NƏVƏ: Babamdan mənə qapık da düşmədi, qaçaş. Mən burda dərddən içən vaxtı bacım onun evini də öz adına keçirdi, bütün pullarını da mənimsədi. Bu lüstranı da zibilliyə atmışdı, gedib ordan götürmüşəm.

QONŞU: Hiçmə o lüstradı? Ala, bundan ötrü bacım yənib-yaxılırdı ki!

OĞUL NƏVƏ: Təzəsini, lap bahalısmı alıb asıblar. İndi də arıymın.Polşadadırlar. Mal gətirməyə gediblər. Belə işlər, qaçaş—
QONŞU: Eh, sən də mənim kimi frayersən... Bizim, deyəsən, axırıımız yoxdu.

OĞUL NƏVƏ: Onu Allah bilsin.

QONŞU: Yaxşı, onda heç olmasa bir stəkan soyuq su ver, içib gedim evə.Yatım. Mən də içkini buraxacağam.

OĞUL NƏVƏ: Özüün götür. Buzdolabındadı.

QONŞU: Səndən sözlər çıxır. ha, qaçaş! Buzdolab nədi?

OĞUL NƏVƏ: Soyuducu. Xolodilnik. Bibim də elə dedi...

Qonşu buzdolaba aqır. Mən qalib heyrat içində kanara çəkilir.

Nə oldu sənə? Tok vurdu?

QONŞU: Ala, qaçaş, xolodilnik doludu ki!

OĞUL NƏVƏ: Boş-boş danışma. Nəca yəni doludu? Suyunu iç, çək get.

QONŞU: Qaçaş, mənim türmədən çıxmağım münasibətilə

eməlli-bağlı hazırlıq görmüsen! Çox sağ ol, çox razıyam. Kişisən, anam görü, erkaksən!

OĞUL NƏVƏ: Na hazırılıq? Başın xarab olub? Na var orda?
QONŞU: Ala, kolbasalar, sarı pendic, brnza, pomidor, xiyar turşusu, toyuq, iki dənə sprot, mən na bilim, göy-göyartı! Ala, xalis "Ramstor"! İki dənə də "Kristal"! Zakonnı arağı!

Oğul nəvə dindənən sıçrayıb qonşunun yanına gəlir.

OĞUL NƏVƏ: Allaha and olsun, bunları mən almamışam!
QONŞU: Mənim nəməm alıb?

OĞUL NƏVƏ: Yox, mənim bibim gətirib!

QONŞU: Sənin bibinə qurban olum!

OĞUL NƏVƏ: Adə, bibim ölüb!

QONŞU: Bibinin meyfində qurban olum!

OĞUL NƏVƏ: Adə, çöxdən ölüb!

QONŞU: Bibinin skletinə qurban olum!!!

Muridi çalınır. Qonşular oynaya-oynaya süfranı yemək-içməklə doldururlar. Araq sıızılır.

OĞUL NƏVƏ: Qonşul

QONŞU: Can qonşul! Gerek sənəmə "Nə zabudu tvoy bibi" yazdıraydım.

OĞUL NƏVƏ: Gələn dəfə tutulanda yazdırarsan! Ölməmişik ki, təşkil eləyanıki!

QONŞU: Çox sağ ol, hörmətlin artıq olsun!

OĞUL NƏVƏ: Qonşul!

QONŞU: Can qonşul!

OĞUL NƏVƏ: Qonşu, ölümlər diriləri saxlayan dünyada, ölü

diriyə yemək gətirən dünyədə tövbə demək günahdır! Tövbə demək olmaz! Amma bilirsiniz, ölü çörəyi halaldı ya haram...

QONŞU: Qənaq, halal çörəyi də, haram çörəyi də bir çörəyi dükandan alırsız. Nə təvəvütü var?

OĞUL NƏVƏ: İçrəm sənin qarantlıq zindandan işgə çıxmağının şərəfinə!

QONŞU: Mən də sənin rəhmətlik bibinin sağlığına. Mən bu çağacan onun kimi qonaqparvar ölü görməmişəm!

OĞUL NƏVƏ: Məna inanmırsan? Vallah bütün bunları bəlim gətirib! Sən bura gəlməzdən bir az əvvəl.

QONŞU: Qənaq, neyçün inanmıram? Koram bəyəm, görürəm süfradakıları? Mənim bibimi görür gorbəgər olsun, bucağacan məna bir paçka siqaret də gətirməyib!

OĞUL NƏVƏ: Eh... Gəl bunu da babamın şərəfinə içək!

QONŞU: Qənaq, o səfərkə kimi ölüm sağlığı deyim?

OĞUL NƏVƏ: Yox, bu səfər sağlıq-zad lazımı deyil. O, daha heqq dünyədədir. Gəl, içək, qoy ruhu şad olsun! Yat, baba, rahat yat qara torpaqda!

Şeyxurcu sədlənir. Generalin əyvanının altında şeyxurcalan əsgər dayanıb.

QONŞU: General babamız da belə getdi... Onu biz xosum-vay eləmək istəyirdik, o özü-özünü... faktičeski bizim işimizi axıra çətdirdi.

OĞUL NƏVƏ: Bir daqiqə sus!

QONŞU: Nədi?

OĞUL NƏVƏ: Səkit! Qulaq as...

QONŞU: Nəyə? Qənaq, araq nə tez turtdu səni?

OĞUL NƏVƏ: Qulaq as! Şeyxur səsi gəlir...

QONŞU: Sənə, deyəsən, Doğrudan içmək olmaz. Adə, nə şeyxur?

OĞUL NƏVƏ: Eşitmirsən? Karsan? Aha... daha çalımır...

Şeyxurcu şeyxurunu əşəği salıb, yuxarı baxır.

ŞEYXURCU: Oyanmادين. Bu dəfə oyana bilmادين. Əlvیدا, general! Allah sənə də, mənə də rəhmət eləsin. Allah hamınıza, həmya rəhmət eləsin. Mən də gedim, öz qəbrimdə, qardaşlıq məzən olsa da, tünlük olsa da yatım. Daha hər gün ordan-bura yol ölçməyim. Dirilərin xəbəri yoxdur, ölülər də yorulur. Yaman yorulmuşam...

Şeyxurcu şeyxur çala-çala yavaş-yavaş gedir.

OĞUL NƏVƏ: Yəna çalır! İndi də eşitmirsən?

QONŞU: Mən heç-zad eşitmədim.

OĞUL NƏVƏ: Tez dur dalmıca gəl!

Qonşular eşiyə çökdülər.

QONŞU: Qənaq, gördün heç kim yoxdu?

OĞUL NƏVƏ: Vallah, kimsə şeyxur çalır! Dayan bir evin dalına baxım...

Hava işıqlanmağa başlayır.

QONŞU: Evin dalına yox! Qənaq, ora bax!

OĞUL NƏVƏ: Hara?

VAQIF SƏMƏDOĞLU

QOŇŞU: Ada, kərsən, görmürsən? Sən öl, özüm ölüm, bu
şaharın yivəsi yoxdurlu. Kim nə istəyir, onu da eləyir! Bıdırıqlıqdlı

OĞUL NƏVƏ: Kim nəyliyib? Sən nə danışırsan?

QOŇŞU: Ada, Qız qəlasına bax! Kimsə üstünə nə ağacı
qoyub...

İrələnir. Qız qəlası aydın görünür. Üstündə nə ağacı. Budaqlarımdan
qıpqırmızı narlar sallanıb. Hazin-hazin şeyyur çalınır.

SON

1998.

İNTİHAR

(Nikolay Erdmanın
"Samoubiysa" əsərinin
motivləri üzrə sərbəst
ağılamalı-gülməli təbdil)

İŞTİRAKÇILAR

- AZƏR – işsiz-gücsüz bir, küçükan, qonşu
MƏSMƏ – Azarın arvadı
XEYRANSA – Azarın qayınanəsi
SAMSON BƏY – professor, qonşu
DALLI A XANIM – Samson bəyin məşuqəsi
KLEOPATRA – eşq nəqlibləri
ELCAN VƏTƏNSKI – "xalq qəhrəmanı"
ŞƏKƏR BƏDƏN – şair-dramaturq
CABİR – aləmin bəci
ELLADA
QONŞU QARI
LAL-KAR OĞLAN
və başqaları

I ŞƏKİL

Azarın evində otmaq. Gecədir. Gen çarpayıda ikini yatıb.
Ər və arvad – Azar və Məsmə.

- AZƏR: Məsmə, ay Məsmə... Məsi, yatmısan? Yatıb... Məsmə də yatıb, millət də... Məsməl
MƏSMƏ (düksinir): Ha... Vaxsey!
AZƏR: Qorxma, nə oldu? Mənam...
MƏSMƏ: Azar, sənə? Ela qorxdum ki... Nə olub?
AZƏR: Şükür, biri oyandı, qaldı millət... Məsmə... Az, sən yəna yuxuya gətdin? Məsməl
MƏSMƏ: Vay, nadi, ha... Sənsən, Azar?
AZƏR: Nadi, mən səsimdən tanıyırsan? İşiq yandırım?
MƏSMƏ: Nə olub, nə istəyirsən? Qoy, yataq da...
AZƏR: Səndən bir şey soruşmaq istəyirəm. Bu məndən ötrü çox prinsipial bir məsələdi. Taleyüklü.
MƏSMƏ: Ay Azar, gəcənin bu vaxtımda! Belə olmaz, axı!
AZƏR: Olsan da soruşacağam! Dedim ki, bu məndən ötrü çox vacib məsələ, həyatı problemidir! Millətinə oxşama, yatmal!
MƏSMƏ: Yazıq millət, onu da yatmağa qoymurlar. Nadi, soruş?
AZƏR: Məsi, Məsmə xanım, axşamdan kolbasa qaldı?
MƏSMƏ: Nə?

AZƏR: Soruşuram, axşam yeməyindən kolbasa xeyliyi qaldı?

MƏSMƏ: Sən niyə mənim atamın gərnunu yandırarsən? Mən sənə nə pislik eləmişəm? Bütün günü ayaaq üstə işləyən, ev saxlayan, azab çəkib it kimi yorulan bir qadınla gecənin bu vaxtında kolbasadan danışmaq! Yox, mən bunu sənin kimi diqqətsiz adəmədən də gözləməzdəm. Məgər, yorğan-döşək kişiyə arvadını əsəbiəldirməkdən ötrü verilib? Azər, bu kolbasayla mənim qəlbimi sındırдын, ruhumu tapdaladдын. Məgər, adəm özü yəta bilməyəndə baqqasıya kolbasadan danışar? Ha? Azər!

AZƏR: (oyanır). Ha...

MƏSMƏ: Səksənimə, mənim, bismilləh de...

AZƏR: Məsmə, sənənsən? Sənsən, sənsindən o saat tanıyıram sənə. Lap əla yorğan-döşəkdə də. Anan Xeyransanın da səsi mənə tənəş gəlir...

MƏSMƏ: Bəsdir, anamla işin olmasın! Nə pislik eləmişik biz sənə? Nə? De. Birca dəna fakt de. Hərmişə qulluğunda durmuşuq sənə, nəzəmi çəkmişik. Xörək çəkəndə də ən yaxşı, ən yağlı tikələri hərmişə sənənin boşqabına qoyuruq ki, inciməyəsən. İstədiyən yeməkləri bişiririk.

AZƏR: Nəyçün? Niyə? Nədən ötrü? Nəyə görə?

MƏSMƏ: Nəco bəyam? O nə sözdü?

AZƏR: Nə sözdü? Qulaq as, deyim. Adamı sözlə də alçaltmaq olar, səbzı-qovurmayla da. İnsanı kəfəndə də bükənlər, yarpaq dolmasına, kələm dolmasına da. Sən də, sənənin anan Xeyransa da mənim qabağıma qoyduğunuz toyuq budu ilə nə dəyirsiz? Azər, yə? Xeyr. Həyir, xanım əfəndiləri! Siz bəna diyorsunuz ki, qədə, sənənin boyunu yəta soxaq, sənə biz saxla-yırıq! Siz mənə alqəldirsiz...

MƏSMƏ: Bir diaqqə dəyan...

AZƏR: Yox, zəhmət çək, sən dəyam! Biz ər-ərvadıq. Bu saat da yorğan-döşəkdəyik. Düzdü? Və bundan nə iqtidarın xəbəri var, nə müxəlifətin. Nə də xalqın. Düzdü? Aləmin xəbəri yoxdur ki, mən bu saat əcamı! Yalqız və əc. Yetim və əc. Evi və əc. Ac qayınmalı... Kolbasa nə olan şeydir ki, onu da mənə çox görürsüz?

MƏSMƏ: Ay sənə qurban olum, kim sənə o əndira qalmış kolbasanı çox gördü?

AZƏR: Bəxt. Tələf. Dünya. Günah sənə dəyil, mənə kolbasamı çox görən Azərbaycan tarixidir...

MƏSMƏ: Ay sənə qurban olum, kolbasanın bizim tarixə nə dəxli var? Eh...

AZƏR: Kolbasa türək sözdü! Yəni qol basan. Döyülmüş əti bağıracağın içinə yumruqla, qolla doldurmaq, basmaq...

Məsmə əyşəja durur.

MƏSMƏ: Bu saat, sənənin həkə kolbasına qurban olum, bu saat gedib sənə o qolla basıləndan gətirəm.

İşiyi yandırmaq istəyir.

Yənə də yanmır işiq. Pulunu da vaxtında veririk. İstədikləri vaxt kasırlar.

Məsmə şəm yəndınb o biri otağa keçir. Bir əzdən gəri dənir.

Bir əlində şəm, o bir əlində kolbasa, çorək.

MƏSMƏ: Azər, şamı söndürüm? Qaranlıqda yeyəkəksən, ya işiqdə?

AZƏR: Manimçin, şəxsən, daha işiç və qarantlıq anlayışın yoxdur. Bıtdı. Çünki mən kolbasa yeməyəcəyəm. Yət.

MƏSMƏ: Yətməyəcəyəm. Kolbasa ye.

AZƏR: Yeməyəcəyəm. Yət.

MƏSMƏ: Kolbasa ye, yatım. Olmasa, gözüme yuxu gəlməz.

AZƏR: Məsmə, manim kolbasa yeməyim səninçin, anan Xeyransanın layılayıdı?

Azar (carpayıda oturub, ayağını ayağının üstünə aşır və ağı ilə dizinin altına vurur. Qey yuxarı sekrəyir).

MƏSMƏ: O na idi, Azər?

AZƏR: Simptom. Əsəb simptomu. Ayağım çana atır...

MƏSMƏ: Yox, vallah belə yaşamaq olmaz! Kolbasadan başlayıb keçdin ayağınla fokus göstərməyə! Gecənin bu vaxtında. Heç mani adam yerinə qoymursan. Başqa arilər indı... Belə yaşamaq olmaz.

AZƏR: Olmaz deyirsən? Bas, nə olar? Ölmək? Sən bunu istəyirsən? Məqsədin mani çarladıb axırına çıxmaqdı! Manim meyritimin simasında sən öz həyatının mənasını görmək istəyirsən? Görəcəksən! Mən bunu sənə ikilikdə deyirəm. Eşdir-sən? Qulaq as, eşit, Məsmə, şahidsiz-zadsiz sənə ürək sözüümü deyirəm: Əcləfi! Şeytan! Qulyabənli! Sən Əzrayılısan, Məsmə, Əzrayılı! Al, apar canımı!!!

Məsmənin əlindən şam düşür. Qaranlıq çökür.

Otağa Xeyransa arvad daxil olur.

XEYRANSA: Ağaz, ay anana çıkmayıb atana oxşayan bəla, gecənin bu çağında siz yatan otaqda nəşün boşqab-nimça

sınır? Məsməl Vaxsey, ağaz nəs bu sayaq ağılırsan? Nəlub? Alayı bir şey olmasın kaşı Azər! Məsmə, nə olub, səsinə çıxart! Məsmə, qızım! Nəşün danışmırsan?

MƏSMƏ: Bəla-bəla.

XEYRANSA: Nəca begəm?

MƏSMƏ: Ay ma, qoy, Azər danışın, Manim dilim quruyub.

XEYRANSA: Azər, kürəkan müəllim, burda nə baş verib? Nəyçün susursan? Bir söz de də!

MƏSMƏ: Deməz, dünyədən narazıdı.

XEYRANSA: Azər, səsinə çıxart! Azər, kürəkan da gecənin bu çağında qayınanayla gizlənəqə oynayar? Azər!

MƏSMƏ: Azər! Sənə nə oldu?

XEYRANSA: Ağaz, bəla, nimçə yerə düşüb sinəndə ürəyi gedib!

MƏSMƏ: Azər! Ay mənə, şam yəndir! Yəndədi...

Xeyransa arvad şam yəndirir. Məsmə yonğarı carpayının üstündən çəkir. Kimsə yoxdur...

XEYRANSA: Ağaz, mənim kürəkanim hardadı?

MƏSMƏ: Ay ma, yoxa çıxıb... Vay, mən bədbəxt oldum!

XEYRANSA: Özüvü öldürmə, dayan, kravatın altına baxım...

Carpayının altında da Azər gözə dəymir.

MƏSMƏ: Ay ma, ordadı?

XEYRANSA: Yox, hələ rahimətli! Məşədi Biləlin Odessadan aıldıği san çəmadandı orda, Əvin yoxdu. Mənim də kürəkanim.

MƏSMƏ: Bəşna bir iş açmasa, yaxşıdı!

Məsimə geyinməyə başlayıb.

XEYRANSA: Ay qız, neyirsən? Toxta, bir hor özüvə gəl!
MƏSMƏ: O gedib, ay ma, mən onu tapıb evə gətirməliyəm!
Azar özünü öldürə bilər, ürəyimə damıb. Ozu da dedi, məmə özü də dedi. Qızın bədbəxt ola bilər, ay Xeyransa xanım.
XEYRANSA: Bədbəxt nəş olursan? Dul qala bilirsən. Allah göstərməsin!

MƏSMƏ: Gör, bir kolbasa neylədi!

XEYRANSA: Hansı kolbasa?

MƏSMƏ: Lyubitelski.

XEYRANSA: Başa düşmədim.

MƏSMƏ: Uzun söhbətədi, ay mə! Öldürəcək özünü. Ah, İntihar!

XEYRANSA: Onda bəcid ol, cum küçəyə! Mən də əynimə bir şey atım, gəlirəm dəlincanı! Yox, dayan...

Xeyransa arvad Azarın şalvarını götürür.

MƏSMƏ: Na oldu, məmə?

XEYRANSA: Məsimə, toxta, Azar özünü şalvarsız öldürməz. Utancaqdı. Şalvarı burdada.

MƏSMƏ: Hansı şalvarı?

XEYRANSA: Mil-mil. Göy. Rəhmətliyi dayından qalan. Gədənin alayı şalvarı da yoxdu.

MƏSMƏ: Allah sənə rəhmət eləsin, ay dayın! Mil-mil şalvarı qoymadı məni bədbəxt etməyə!

Xeyransa arvad kövəlir.

XEYRANSA: Anamın sonbəşiyi, can qardaş... Evim-əşiyim, can qardaş...

MƏSMƏ: Ay ma, balıca, şalvarsız gedib özünü öldürməyə?
XEYRANSA: Tumancağ? Eləməz. Müsəlmançılıqda ən əyib şey tumancağ özünü öldürməydi!

MƏSMƏ: Yaxşı, bəs, hardadı o?

XEYRANSA: Mən na bilim sənin arın hardadı? Mənimki ŞÜ-valan qəbiristanlığında. Çetverty s leva...

MƏSMƏ: Qurtar, ay ma... Balıca, ordadı?

XEYRANSA: Harda?

MƏSMƏ: Tualetdə. Gedim baxım...

Məsimə gedir.

XEYRANSA: Ay Allah. Sənə qurtban olum, bizi bu beladan, bala varsa, qurtar! Onsur da qıymatlar günbəgün artır, camaat it-pişişy olub, erməni də bu yandan ziyan vurur, günümüz qara olub... Açı ürəyimizi!

Məsimə qayıdır.

MƏSMƏ: Açmır!

XEYRANSA: Nəyi, ağağ?

MƏSMƏ: Tualetin qapısını.

XEYRANSA: Bəs, na deyir?

MƏSMƏ: Susur. Ağzına su alıb oturub.

XEYRANSA: Aftafadan?

MƏSMƏ: Ay məmə, yumor yeri deyil... Neyləyək? Balıca, Səmsən beyi oyadaq qəpmi sındırsım? Her haldə kişi xeyləğdi.

XEYRANSA: Əyibdi. Səmsən kişi professordu. Bir də arvadının qırxı haləm çıxmayıb, ona tualetdə qapısı sındırmaq günahdu.

MƏSMƏ: Arvadının qırxı çıxmayıbsa, deməli, ölümün, itkinin nə olduğunu o bu saat həmindən yaxşı bilir, dardımıza şərik çəxa bilər.

XEYRANSA: Yaxşı çıxmaq qorxuram, söz eləyərlər...

MƏSMƏ: Məna, biza bu saat kişi xeyliyi lazımdı. Mən getdim. Sən də gət, tualetin qabağında dayan, qulaq as, biddən sas-zad gələr...

Məna gəlib, Səmsən bəyin qəpəsinin ağzında dayanır.
Nafəsini dərib, qəpini döyür.

MƏSMƏ: Səmsən bəyi! Professor bəyi! Xahiş edirəm...

Səmsən bəyin yaxulu səsi gəlir.

SAMSON BƏY: Kimdir? Kto tam?

MƏSMƏ: Səmsən bəy, saləm, məna, bağışlayın, professor...

SAMSON BƏY: Kimdir? Nə istəyirsiniz?

MƏSMƏ: Mən, Məna, sizin qonşunuz, belə pfiçəskali... Siz məna çox lazımsız, Səmsən bəyi!

SAMSON BƏY: Gecənin bu vaxtı mən sizə nəçin gərəkl olmuşam?

MƏSMƏ: Üz istəyirəm, gecənin bu çağında siz məna bir kişi kimi lazımsız!

SAMSON BƏY: Yavaş! Eşidərlər! Ayıbdır, gedin yatın...

MƏSMƏ: Yox, mən indi, demək olar ki, tamam yalqız qalmışam, tək-tənəyəm və məna hava kimi, su kimi kişi, kişi qüvəsi gərəkdir, Səmsən bəy, qurban olum! Dərd içində qovruluram, açın qəpini, olnəsa, sındıraçağam!

SAMSON BƏY: Bir dayanın, hövsələnz olsun, sən Allahlı Dayanın! Sən də bir dayan!

Qəpi təybatay, səz-küylə açılır, Dəlila xanım görünür.

DALLA: Xalqın kişisinin qəpisini sındırmaq! Utanmırsan? Yəra girmirsən? Yoxsa yerdən toza çıxmısan. Qızıb çıxmısan? Sənin kimiləri törədanləri, görün, gorbəgər olsunlar. Suka!

MƏSMƏ: Siz nə danışırsız? Allahdan qorxun... Səmsən bəy... bağışlayın, bu kimdir?

SAMSON BƏY: Dəlila xanım.

MƏSMƏ: Səmsən və Dəlila bu imiş?

DALLA: Siz gecənin bu vaxtı nəçin özünüzü Səmsən bəyın yanına soxursuz? Utanmırsız? Professorun həyat yoldağının hələ qırxı çıxmayıb, biz burada, dərin kədar və matəm içində, göz yaşları tökə-tökə uzanıb, rəhmətliyi yad edirik, siz isə...

SAMSON BƏY: Başayaq uzanmışdıq, bəci-qardaş kimi...

DALLA: Siz isə bizim yaş içində olduğumuza baxmayıraq, xalqın qəpisini sındırmaq istəyirsiniz! Ayıb olsun!

MƏSMƏ: Bu qəpini yox! Səmsən bəy, sizin qəpini yox, mən gər, mən oğru zadəm? Mən...

DALLA: İndinin qızları, gəlinləri oğru-quldurdan da pisdir, gözünüz ələ onun-bunun malında, onun-bunun kişisindədir! Ah sani!

SAMSON BƏY: Sakit olun, Dəlila xanım, mənim qonşuma əl qaldırmayın!

MƏSMƏ: Siz məni döz başa düşmədiz, Dəlila xanım, mən arılı qadınam...

DALLA: Nə olsun? Mən burdayam, ələ bilirsən, mənim arım yoxdur?

MƏSMƏ: Başa düşün, o özünü öldürmək istəyir, tapançayla vurmaq istəyir özünü!

SAMSON BƏY: Kim özünü vurmaq istəyir?

MƏSMƏ: Azar! Mənim həyat yoldaşımı!
 SAMSON BƏY: Niyə? Siyasət? Bazar iqtisadiyyatı? Nə üçün? Hardadı o?
 MƏSMƏ: Başqa şey fikirləşməyin, Samson bəy, Azar təalədədi.

DALILA: Kişi də özünü tualetdə vurur? Tfu...
 MƏSMƏ: İhsiz, evə bir manat da gətirə bilməyən kişi ölüm ayığında tualetdən başqa hara gedə bilər? Milli Məclisə?

SAMSON BƏY: Qurtarın! Söz gülləgəlməyin yeri deyil! Bir çarə qılmaq gərəkdir!

MƏSMƏ: Elə bunun üçün mən sizi oğar elədim də! Siz mənə adamsız, ova gedirsiniz, evə qaşqaldıq vurub gətirirsiniz. Anamla mənə kömək eləyin, tualetin qapısını sındıraç!

SAMSON BƏY: Bundan başlamaq lazım idi!

DALILA: Yubanmayın!

SAMSON BƏY: Gedək, Məsmə xanım.

MƏSMƏ: Qorxuram biz qapını sındırmağa başlayanda vurur özünü...

SAMSON BƏY: Qapını qafiatan, bir hamılayla sındırısaq, macal tapmaz!

Keyransa arvad beşjüri ilə gəlir.

XEYRANSA: Ora getməyin, ora getməyin! Getməyin tualetə!
 MƏSMƏ: Vay! Azar özünü verubü Vurub?
 XEYRANSA: Yox, tualetdə özünü şəhid eləyən aşağıdakı qonşunun nanasidi, zapor olub...

MƏSMƏ: Doğrudan, ay mama?

XEYRANSA: Öz gözümmlə gördümü! Qapını bir balaca açıb, mənə: "Qoy oturaq da!" dedi. Mən də axmaq kimi qulağımlı

tualetin qapısına yepişdirm, qulaq asırdım ki, birdən Azarın sasi gələr...

SAMSON BƏY: Məsmə xanım, bu addım dolamaq oldu ki! Mənim həyat yoldaşımın qırxı hələ çıxmayıb...

DALILA: Allah ona rahmət eləsin! Ruhlu...

XEYRANSA: Ruhunu şə eləməsən, deyəsan?

MƏSMƏ: Günah sındadır, mama, mən dedim, axı, o, yaqın, kuçaya çıxıb!

XEYRANSA: Şəvərsiz? Dünyasında ola bilməz.

SAMSON BƏY: Dayanın! Matbəxə baxmırsız? Balıca, ordadı?

MƏSMƏ: Yox, matbəxə girməmiçik!

SAMSON BƏY: Onda siz burdan tərpanmayın, biz matbəxə baxaçaq! Dalila xanım, dalımcəl!

DALILA: İdlu!

Onlar qaçırlar matbəxə.

XEYRANSA: Görürsən, qızım, professor arvadını basdırandan sonra mitməğa də tək gedə bilmir, gərək yanında bir xanım olsun.

MƏSMƏ: Kişinin dərdi var, neyləsin? Gəl, biz də gedək ora...

Bu an matbəxə tərəfdən səsiir gəlir: Samson bəy "Dayan! Onu at!" qışqırır, qapı taqıldayır. Azərdən inilti çıxır, kimsə ürəp yərə yoxdır və sükut çökür...

XEYRANSA: Aman Allah! Nə oldu?

MƏSMƏ: Deyəsən, hər şey bitdi, ana, faciə sona yetdi. Mən indi neyləyim? Balıca, bərkədan qışqırım?

XEYRANSA: Qoy, mən qışqırım! Sən cavənsən.

MƏSMƏ: Yox, mamacan, özüm qışıracağam, mənim ərim həlak olub.

XEYRANSA: Qızım, sən bu saat dul olmusan, mən 22 il bundan qabaq, odur, qoy, mən qışqırım!

MƏSMƏ: Bəli, bir yerdə qışırıq?

XEYRANSA: Yox, sən mən öləndə qışqırsan, indi qoy mən.

MƏSMƏ: Ay məmə, mən Azərdən sonra daha heç kimsə ara gətirməyəcəm!

XEYRANSA: Onda qışdır, qızım!

MƏSMƏ: Dayanı! Qulaq as... Kimisə gətirirlər...

XEYRANSA: Vay, vay, ay quzu, kürəkən, qızımın yazı kürəkən, dardımın sazı kürəkən, çorayımın azı kürəkən, vay, vay...

Samson'ın ter, qorxu içində titrəyən Azəri zorla gəlir:

AZƏR: Nə olub? Nə olub? Dövlət çevrilişi? İstəfə? Həmiyə istəfə! Aul!

SAMSON BƏY: Narahət olmayın, sakit olun. Azər, özünüzü ələ alınt!

AZƏR: Buraxın məni! Siz məni niyə tutmusunuz? Azadlıq! Hürriyyət!

XEYRANSA: Tut, buraxma onu!

MƏSMƏ: Saxlayın, Samson bəy, buraxmayın Azəri!

AZƏR: Məsmə! Yəne də səbindən o saat tanıdım səni! Hardasan?

DALILA: Mən Dalila xanımam!

AZƏR: Bəs, Məsmə xanım hardadır? Məsmə!

SAMSON BƏY: Sizin Məsmə xanımınız mətbəxdədir. Uzanıb.

DALILA: Nəca uzanıb? Kiminlə?

SAMSON BƏY: Urayı gedib! Huşunu itirib, qaşqış edib!

DALILA: Əcab işe düşdüm!

XEYRANSA: Vaxey! Yazıq balam!

Dalila və Xeyransa otaqdan qaçırlar.

AZƏR: Əşş, siz mənim cibimə neyçin girsiz?

SAMSON BƏY: Azər, sən, siz... Mən bilirməm sənə siz deyim, yoxsa sizə sən!

AZƏR: Nə deyirsiniz deyən, anma bəy deməyini! Qorxuram!

SAMSON BƏY: Azər, qorxum!

AZƏR: Buraxın məni! Cibimə girməyini!

SAMSON BƏY: Onu mənə verin! Eləməyin, peşmançılıq salmayın! Qoşulun yenidən yaşamaq istəyənlərin cərgisinə! Verin onu mənə!

AZƏR: Məndə heç-zad yoxdur, nə yapmışsınız yaxamdən, cibimdən?

SAMSON BƏY: Mən professoram, qonşu, kor deyiləm, gördüm, öz gözümümle gördüm, siz, sən onu ağzımın içinə soxub atmaq istəyirdin!

AZƏR: Yalan deyirsiniz, heç-zad görməmişiz! Mən ağzımın içinə heç-zad soxmamışam! Buraxın məni, saxlamayın!

SAMSON BƏY: Yaxşı. Ancaq bir şərtlə: mənə axıra kimi diləməmiş, söz verin ki, heç nə etməyəcəksiniz. Söz verin! Mən bunu sizdən özünə dostluq səlahiyyəti vermiş bir qonşu kimi rica edirəm!

AZƏR: Oldu, Deyin.

Azəri oturub, qarşısında "rola" gəlir.

SAMSON BƏY: Təşəkkür edirəm... Azəri! Azər, vətəndaş, eləyən, yoldaş!

AZƏR: Bəy siz.

SAMSON BƏY: Buna da gedəram... Azər! Bilirsiniz ki, yaxın qonşu uzaq qohumdan doğmadır. Ancaq qohumdan da, qonşudan da nə yaxşıdır? Həyat! Azər, həyat gözəl və yaşamaq şərəfidir.

AZƏR: Ondan mane nə?

SAMSON BƏY: Nəce yeni sənə nə? Oturduğun yerdən bir pancarəyə bax: səhər açılır! Bakının üzərində cənub günəşi başlayır doğmağa. Tək-tük quşlar artıq sə-səsə verib!

AZƏR: Ondan mane nə?

SAMSON BƏY: Nəce yeni nə? Günəş qalxandan sonra göz-lerimiz qarşısında yeni manzərə açılacaq! Bize nə görünəcək? Müstaqil Azərbaycan!

AZƏR: Ondan mane nə?

SAMSON BƏY: İyirmi birinci əsr gəlir!

AZƏR: Ondan mane nə?

SAMSON BƏY: Nəce yeni mane nə? Mən hər şeyi başa düşürəm. Keçid dövrü, bazar iqtisadiyyatı, keçmiş iqtisadi əlaqələrin qırılması, milli valyutamızın dövrüyyə mübadiləsinin nətəraziği, su, enerji, təxil problemləri! Bir deyil, iki deyil! İnsan bəzən tənqə gəlib özünü lap əla... yox, özünü yaşatmaq istəyir! Çünki həyat və gələcək gözəldir! Çünki biz artıq azadıq! Birleşmiş Millətlər Təşkilatının üzvüyük!

AZƏR: Ala, ondan mane nə!!

SAMSON BƏY: Əla deməyini! Əla düşünməyini! İşləyini!

AZƏR: Hərda? Azərbaycan Birleşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olan gündən mən işsizəm, evə bir qara qapık da gətirməmişəm. Arvadımın məşinə, bir də qayınanarım pensiyasına saxlayıram ailəmi... onlar mənə saxlayırlar.

SAMSON BƏY: Zərər yoxdur! Nə olsun? İş yoxdursa özü-

nüza başqa bir məşğuliyyət tapın. Böyük adiblərimizdən biri bilirsiniz nə deyib?

AZƏR: Nəcənci əsrdə?

SAMSON BƏY: Bu əsrin əvvəllərində, ancaq onun dediyi hikmət zənn edəram bizim bütün dövrlərimizə aiddir.

AZƏR: O ədib nə deyib, ayıb deyilsə?

SAMSON BƏY: O, buyurub ki, yer üzündə yaşayan başqa millətlər işləyirlər, biz isə... eee... xülasə, Mirzə Cəlil deyib ki, müsəlman olmaq məşğuliyyətdir. Siz də özünüza bir məşğuliyyət tapmalısınız.

AZƏR: Nəyləməliyəm? Nə bacarıram? Əlimdən heç-zad gəlmir.

SAMSON BƏY: Öyrənin.

AZƏR: Nəyi? Bu yaşda nə öyrəna bilərəm mən?

SAMSON BƏY: Bax, bunu!

Samson bəy cəbindən kitabça çıxarı.

AZƏR: Xeyr ola, o nəmanədi əla?

SAMSON BƏY: Səmoüçtəl İqrı nə Klarnete.

AZƏR: Klarnet?

SAMSON BƏY: Balıl! Bu darsliyin köməyi ilə siz, sən müstaqil şəklidə Klarnet çalmağq sənətinə yiyələna bilərsən! Klarnet sə-ninçin indi keçirdiyin, yaşadığın krizis dövründən çıxış, qurtuluş yolu ola bilər!

AZƏR: Məna indi İsratlin zurnası lazımdı, atam...

SAMSON BƏY: Yox! Klarnet! Mən bu darsliyi həyat yol-dağım vəfət edəndən bir neçə gün sonra aldım ki, həyatımın onsuzluğunu, boşluğunu doldurum. Əlimdə bir məşğuliyyət olsun. Yaşamağq lazımdır. J!t.

- AZƏR: Başladız klarnet çalmağa?
 SAMSON BƏY: Xeyr, ehtiyac olmadı.
 AZƏR: Bas, hayatın boşluğu, onsuzluğu?
 SAMSON BƏY: O boşluğu Dalila xanım doldurdu, qoymadı mənə tək qalmağa. Həyat yoldaşımın, marhəmənin ən yaxın rafiqəsi.
 AZƏR: Klarnet yerinə?
 SAMSON BƏY: Bəli.
 AZƏR: Səvab iş görüb. Sağ olsun...
 SAMSON BƏY: İndi mənə inandınız? İnandınız?
 AZƏR: İnandım. Yüz faiz.
 SAMSON BƏY: Şükür! Əhsən! Ural! Çox sağ olun, mənə düz başa düşdüyünüzdə görə. Azər, o cibinizdəki tapançanı mənə verin...
 AZƏR: Hansı tapançanı? Hansı tapança?
 SAMSON BƏY: Təzadən başlayırsız? Belə olmaz, axıl Mat bəxdə mən öz gözələmlə gördüm siz onu ağzınızın içinə soxanda!
 AZƏR: Mən? Şəxsən mən?
 SAMSON BƏY: Bəli, şəxsən sizi Şəxsən səni!
 AZƏR: Deyirsiniz mən, şəxsən mən özümü öldürmək istəyirəm? Ha?
 SAMSON BƏY: Bəli! Siz intihar etmək istəyirsiniz.
 AZƏR: Nəyçün?
 SAMSON BƏY: Necə yeni nəyçün? Yəni özünüzdə bilirsiniz?
 AZƏR: Yox, mən sizdən soruşmaq istəyirəm ki, mən köpə-qoçlu nəyçün intihar etmək, bu dünyadan köçmək istəyirəm?! Ha?
 SAMSON BƏY: Ona görə ki, işsiz qalmısınız, arvadın maaş-

- na, qəyınanın təqaüdünə yaşayırsız, bunu da namusunuz, qeyrətiniz qəbul etmədi! Axı, bu həyatı tərək etməkçin səbəb deyil, boş şeydir!
 AZƏR: Bunu sizə kim deyib, professor qonşu? Kim deyib?
 SAMSON BƏY: Necə yeni kim? Əlbəttə, Məsmə xanım, sizin bövcanız.
 AZƏR: Professor, rədd ol burcandı! Cahənnəm olunt! Mən tək qalmaq istəyirəm, al çəkin yaxamdan!
 SAMSON BƏY: Gedirəm. Tapançanı ver, gedim!
 AZƏR: Samson bəy, mənə tapança nə gəzir? Bir özünüzdə fikirləşin, mən hardan o zəhrimər tapançanı tapa bilirdim?
 SAMSON BƏY: Ehey, cəvən oğlan, Azərbaycanca bu saat iş tapmaq çətinlikdir, tapança tapmağa nə var? Mənim xələm Salyana avtobusla avtomatsız gedib-gəlmir?
 AZƏR: Əcab işə düşmüşəm.
 SAMSON BƏY: Verin, oğlum, qardaşım, dostum, ver, o tapançanı mənə!
 AZƏR: Vermirəm!
 SAMSON BƏY: Onda tutub zorla alacağam onu əlindən!
 AZƏR: Ay zırt!
 SAMSON BƏY: Xuliqanlı! Ədəbsiz! Ver tapançanı!
 AZƏR: Professor, sən bu saat burcən sürüşməsən, mən özümü sənənin gözələrin qabağında tapança ilə vurub öldürəcəyəm, olacağısən vətəvat.
 SAMSON BƏY: Vurmayacağısən!
 AZƏR: İnənmirsiniz? Yaxşı! Üçəcən sayıram. Bir!
 SAMSON BƏY: Mənə gic yerinə qoymayın!
 AZƏR: İki!
 SAMSON BƏY: Getdim! Sayma!

Samson bay öz otağına qaçır.

AZƏR: Üç (Çibindən kolbasa çıxarır) Sən bir bizim professa bax, kolbasanı tapanca bilir, qonşuya deyir: ölmə, klanet çal. Vəy səni, millət yiyəsi... Yaxşı, bu zahirar kolbasanı hara qoyur? Bir dəli şeytan deyir... Yəna dəli? Dəli şeytan? Balam, bu məmləkətdə neyçin şeytanın da ağıllısı yəda düşmür? Məhbəbbətə Leylirnin dəliəsi... igidlikdə korğunlunun dəliəri... Dəli, dəli, dəli, Şeytanın dəliəsi... Mən də, deyəsən, bu gəcə kolbasa dəliəsi oldum. Yürdün ilk kolbasa dəliəsi, kolbasa qurbanı. Lyubitelski şahid... Səni mən indi hara qoyum, ay kolbasa bay, ay yoldaş kolbasa? Boşqab hamı? (Kolbasanı boşqaba qoyur). Dayan, Məsmə, dayanı Gör, nə günə qoyuldu məni! İndi görərsən! Görərsən! Mən sənə göstərəm!

Azar gedir: Samson bay, Dalila xanım
və Xeyransa arvad huşsuz Məsməni gətirirlər.

XEYRANSA: Qohtuğunun altından tut! Qolu çıxart!

DALLİLA: Yavaş, yavaş, tələsməyin.

XEYRANSA: Yazıq balam, yetim balam...

SAMSON BƏY: Bəla çəkəməyin! Qadın xeylağı bir meşoq mal eti deyil!

XEYRANSA: Bura qoyun, yarı üstə.

DALLİLA: Siz bəla durun, mən yaxasınım...

SAMSON BƏY: Yaxasının düymələrini mən özüm açaram. Məmmuniyyətlə...

MƏSMƏ: Kim var burda?!

SAMSON BƏY: Özümlüklərdi, Məsmə xanım, nəfəs alın. Niyə nəfəs almırsız?

MƏSMƏ: Kiminlə nəfəs alım? Azar hamı? Oldu?

SAMSON BƏY: Həlo sağdı, Amma, deyəsən, müvəqqəti dirdi, Olmaq niyyəti var.

MƏSMƏ: Galin, onun yanına qaçaq, tez!

SAMSON BƏY: İşləri korlayıraq, Mənim gözəlirimin qabagında tapacağıyla az qala vuracağı özünü. Otaqdan vaxtında qaçmasaydım. Çox yalvardım ona, nəsihatlər verdim...

MƏSMƏ: Bas, o?

SAMSON BƏY: Kar eləmir. Təassuf İntihara susayıb, deyəsən...

MƏSMƏ: Professor, axı, siz ona niyə yalvarırdız? Əmr etmək lazımdır! Qurban olum, Samson bay, polisə gedin, et, onu tutub, məhkəməyə versinləri!

SAMSON BƏY: Elə bir qanun yoxdu, Məsmə xanım. Məhkəmə adamı ölümə məhkum edə bilər, həyata məhkum edə bilməz.

DALLİLA: Əla dedin bunu, Samson bəki Krasiyo.

XEYRANSA: A balam, bas, biz neyləyək?

MƏSMƏ: Yəni bizi bu bələdən, bu müsibətdən qurtaracağıq bir qüvvə yoxdur?

SAMSON BƏY: Vəri

XEYRANSA: Sənə qurban olum, alından öpəcəyəm, kimdir o? Kim bizi qurtara bilər?

SAMSON BƏY: Klarnet.

XEYRANSA: Nə klarnet, ay kişi? Ağaz, bu nə danışıq?

SAMSON BƏY: Azarın özünü də yola gətirdim! Dərslik də verdim. Onunla bir aya ayı da klarnet çalmağ döyrəna bilər.

MƏSMƏ: Nəyinə lazımdı, axı, onun klarnet?

SAMSON BƏY: Başını qatmaq, onu qara düşüncələrdən ayırmaq üçüni!

XEYRANSA: Yaxşı, bəs, o klarneti hardan tapmaq?

SAMSON BƏY: İndi daha sahar açılıb, yubanmaq olmaz. Mən, Dəfilə xanım və Məsmə yubanmadan evdən çıxıb, tanış-bilənlərimizin evlərinə, iş yerlərinə getməli, yerin dibindən də olsa, bir dana klarnet tapmalıyıq.

XEYRANSA: Bəs, mən? Belkə, mən də Təzə pira...

MƏSMƏ: Ay arvad, məscidə klarnet dalınca gedərlər?

SAMSON BƏY: Xeyransa xanım, bəci, siz heç hara getməyib, Azərə buradadır öz qayınalıq borcunuzu verməlisiniz.

XEYRANSA: O hansı borcdu elə?

SAMSON BƏY: Deyəcəyəm. Ancaq, qoyun, Məsmə və Dəfilə xanım getsinlər iş dalınca. Yubanmayın, xanumlar! Daqlıqə qızı qiymətindədir! Gedin!

Məsmə və Dəfilə xanım gedirlər.

XEYRANSA: Samsun kişi, qorxuram klarnet gəlib qvanacan kürəkan başqa tarakama oynayar.

SAMSON BƏY: Bəs, siz burada neyəyin qalırırsız? İndi sizin üstünüzdə çox məsul bir vəzifə düşür, Xeyransa xanım!

XEYRANSA: Hansı vəzifə?

SAMSON BƏY: Xeyransa xanım, klarnet gələndə qədar, siz kürəkəninizlə bir növ klarnet rolu oynamalısınız.

XEYRANSA: Kamança olmaz?

SAMSON BƏY: Gedin, gedin, unutmayın ki, sizin kürəkan da insandır, siz, Xeyransa xanım, ölüm pəncərəsindən insan oğlunu alıb, xilas edirsiniz. Azər bu saat yalnız sizin yox, bütün qohum-qoşunun, camii millətimizin, müstəqil Azərbaycanın kürəkanıdır. Hamımızın oğlu və atası, qardaşı və arı, ölkəmizin keçmiş, bu günü və gələcəyidir. O, özünü öldürsə, biz də intihar etmiş oluruz! Gedin, Xeyransa xanım, yalnız kürəkəninizi yox, ana yurdumuzu intihardan qurtarın!

Samsun bəy gedir. Xeyransa xanım qaçı ağızında dayanır.

XEYRANSA: Ay sizə qurban ölüm, mən buna nə sayıq klanətdiyi, kamançalıq eliyim? Başımı nə sayıq, necə qatım ki, u intihar deyilən şey gədənin beynindən çıxsun. Belkə, hələ Azər Samsun bəy dimiş millətdir? Adə, belkə, hələ müsür-mən milləti budur? Vaxsey... A, bildimi! Mən una Mirzə Səməndarın şeirini oxuyəcəyəm.

Azər gəlib ora-bura baxır. Cibindən tapıncə qvandır.

Sonra kağız qvandır nə isə yazmağa başlayır.

AZƏR: Azərbaycan rəhbərliyinə. Yox, bunu pozum... Azərbaycan xalqınal Yox, bunu da pozum, millətin mənsiz də dərdi çöxdür... Birləşmiş Millətlər Təşkilatınal Yox, bunu da pozum, kişilikdən deyil. Mənim intiharım yalnız və yalnız Azərbaycandan daxil işi olmalıdır. Milli qüruru ölüm əyərində də itirmək olmaz... Belkə, Allaha? Urus, ya latın əlifbəsiylə? Allah hansını bilir görən? Axmaq adamam mən. Allah yer üzündəki bütün əlifbaları, bütün dilləri hamıdan yaxşı bilir, çünki hamısını özü yaradıblı Urvanı sonra yazaramı! Bəli qılın iş başqa cür düşünürün... Yaz, Azər! Xahiş edirəm mənim faciəli, vaxtsiz və könüllü intihar vəfatımda heç kəs!

Xeyransa arvad pirdə olur.

XEYRANSA: Azər! Oğul, bala, səbahın xeyir! Salam, ay kürəkən! Mənim sənə bir borcum var, gəlməşəm onu verməyə.

AZƏR: Sizin mənə heç bir borcunuz yoxdur, Xeyransa xanım, mən xirtdəyə qədar sizə borcuyam. Bunu hamı bilir.

XEYRANSA: Mənim sənə hamının bildiyi bir borcum var, kürəkən, mən də onu sənə səbah-səbah verməliyəm.

AZƏR: Hansı borcudur o elə?

XEYRANSA: Deyəcəyəm, sən də gülməkdən öləcəksən! Unus-

ların Dərbənddə gəlməyindən xəbərini var? Olmuş əhvalətədi yel

AZƏR: Hansı uruslarını?

XEYRANSA: Çoxdankı urusların, indikilərin yox. Stepan Razinlə gələnlərin.

AZƏR: Stepan Razin? O, Bakıda da olub, adına qəsəbə də vardı, Əbdürrəhman Vazirov bütün nəzirlərimizi ayınlarına kurtka geydirib, çıxartmışdı ora mayovka keçirməyə.

XEYRANSA: Ha, dəl Bəs, Bakıya necə gəlib? Çerez Dərbənd,

AZƏR: Vay dada... hansı? Razin, ya Əbdürrəhman Vazirov?

XEYRANSA: Əşş, ikisi də şimaldan, çerez Dərbənd gəlirlər, mən sənə rəhmətliy Stepan Razindən danışmaq istəyirəm. Oləcəyan gülməyən!

AZƏR: Oləcəyimsə, de, gəlsini!

XEYRANSA: Ha, Razin Dərbəndə yaxınlaşanda dərbəndlilər bir yera yığılıb, başlayırlar məsləhətləşməyə ki, bəs, neymiək, nə sayaq? O deyir, bu deyir, hərənin ağzından bir söz çıxır. Axırda bir nalibənd, yəni atlara nal vuran, adı da Tanrıbəy imiş, camaata deyir ki...

AZƏR: Gəlin, atlan nallayaq, aradan çəpib çıxmaq?

XEYRANSA: Yox, deyir ki, Dərbəndin qala divarının üstündə bir dəne qədimdən top qalıb, onu ataq, Razin də, onunla gələn uruslar da qorxub qaçsınlar, hala bilsinlər ki, Dərbənddə çoxun durub!

AZƏR: Atırlar?

XEYRANSA: Dayan da. Onu deyirəm.

AZƏR: De, amma həlalik mənə öldürəcək bir söz deməmişiz.

XEYRANSA: Ha, dərbəndlilər qala divarına qalxıb, hamən qədimi topu tapırlar. Amma nabalətd adamlarmış, axı, biri nal-

bənd, biri qəsəbə, biri bank kaznaçeyi, vayemni işdən başlan çıxmırmış! Odu topun lüləsini ağzınacan doldururlar bəntənin, sonra da içinə bir dana yumru qədimi mermi soxurlar. Eşdir-sən? Ha, topun ağzını tuturlar Stepan Razin öz ovaxtkı urusla-rınyan gələn tərəfə, fitili yandırlar. Topun piltəsini...

AZƏR: Razin qaçır?

XEYRANSA: Yox, e, sən nə danışsən? Topa o qədar bənt doldurulubmuş ki, top da yerində partlayıb, Dərbəndin qala divanı da, dərbəndlilər də! Gup!

AZƏR: Bütün dərbəndlilər?

XEYRANSA: Yox. Nalibənd, qəsəbə bir də bankın kaznaçeyi...

AZƏR: Xeyransa xanım, siz mənə axmaq bilirsiniz?

XEYRANSA: Nəyçün, ay sənə qurban olum?

AZƏR: Yaxşıqla gedin, Xeyransa xanım, mənim ağzımı aç-mayın. Mən indi məşğulam, alimlə çox vacib, həyatıyıklı, hətta ölümyüklü isim var. Gedin burdan, Xeyransa xanım qayınanal!

XEYRANSA: Ay Azər, sən deyirsən... Bir kərəm də Dərbənd bazarındə hamən o dediyin nalibənd Tanrıbəy...

AZƏR: O nalibənd top atanda tünbətün olmadıllı! Bəsdirl!

XEYRANSA: Oldul! Lap yadımdan çıxmışdı, onlar top atıb tünbətün olandan sonra Mirza Səməndər bilirsən nə deyib?

AZƏR: O kimdir?

XEYRANSA: Dərbənd şairi.

AZƏR: O, nə deyib?

XEYRANSA: Afərin olsun sizə, dərbəndlilər,

Bir top atıb alimləri torpətdiləri!

AZƏR: Mən də bu saat sizi partladacağam, qayınanal! Rədd olun, mən sizdən rədd olmaq xahiş etmərəm.

XEYRANSA: Oğlum, Tanrıbəy qızı hamilə olub, amma özü məsiməyib...

AZƏR: Yalvarıram, cəhənnəm olun burdan, Xeyransa xanimi! Mən tək qalmalıyam!

Azərbaycanın üstünə həmlə edir.

Arvad qorub qaçır. Azər oturub vədə məktubunu yazır.

Bu dünyada yaşamağa dəyməzmiş. Azərbaycan pulsuz insanlar üçün ömür sürməyə namünasib yerdır. Mənim ölmümdə xahiş edirəm heç kəsi günahlandırmayın. Mən öz xoşuma intihar edəmi! A-z-ə-r. Nöqta. Amma gərək bir az səliqəli yazaydım.

Azər kəljizin altından qol çəkir.

PƏRDƏ

II ŞƏKİL

Yenə həmin yer. Azər çarçayının üstündə bəzdağ qurub aylağıb. Əlində kəlmət, qabığımda "səmoüçitə". Bir az o yarıda arvadı Məyriyə və qayınanası Xeyransa arvad aylağıb, diqqətlə ona baxır. Azərbaycan kəlmətdən acalıb səkilər çıxartır.

AZƏR: Yoruldum... Yox, deyəsən, kəlmət müsəlmanı ölüm-dən qurtaran şey deyil.

XEYRANSA: Qurtaran inşallah.

AZƏR: Burada kəlmət yox, Allah lazımdır. O da hani? Olsaydı qoymazdı bu qara güna qalım, belə gülünc vəziyyətə düşür.

MƏSMƏ: Azər, qurban olum, kişinin başına iş gələr. Dəstənlərini yadına sal, qəhrəmanlarımız, nə müsibətlərdən çıxıblar!

AZƏR: Nə Koroglu, nə Qaçaq Nəbi arvad, qayınana qabığımda mənim kimi bu vəziyyətdə oturub, kəlmət çalmağ öyrənməyiblər.

XEYRANSA: Oğlum, mən toylarda fikir vermişəm, kəlmət çalanlar səs çıxarmaqdan qabaq ordularına hava doldururlar. Bax belə! Sonra uflayırlar. Sən də elə ufla...

AZƏR: Pəh atonnan... qayınana kükrəkəne kəlmət çalmağ öyrədir.

XEYRANSA: Sən də mənim bələm...

AZƏR: Yaxşı, qulağ asın, burada necə yazılıb, indi elə eləyəcəyəm.

Azar ordunu doldurub klanetdən bir acılıb səs çəkir:

AZƏR: Gördünüz? Gördünüz Allah olmayan yerdə klanetdən də səs çıxmaz?

XEYRANSA: İlahi, varsansa bu klanetdən səs göndər!

AZƏR: Yoxdur.

MƏSMƏ: Var.

AZƏR: Mən Allahu demirəm. Məndə bacarıq yoxdur. Mən heç vaxt bunda çalmağ öyrənilib, toylara gedib, sizi bununla qazandıgım pullarla saxlaya bilmərəm.

MƏSMƏ: İradədən, hər şey iradədən asılıdır. Bax, Azər, mənim iradəm olmasaydı, mən bir gün də bufetdə qala bilməzdim! Sən də...

AZƏR: Səndə iradə olsaydı bir gün də mənimlə qalmazdın.

XEYRANSA: Səkit ol, arvadla söz gülləşdirməyə başlama. Kitabla bax, üflə.

AZƏR: Bundan sonra adımı elə üfləmə qoyun.

MƏSMƏ: Üreyimi üzmə.

XEYRANSA: Düz deyir, yəmə ürəyini, balal! Bu çağacan Məsmənin maasına, bufetdən gətirdiyinə yaşamsıq, bundan sonra da inşaallah dolanacaq.

AZƏR: Məsmənin maasına? Məsmənin bufetdən gətirdiyinə? Ha? Deməli, mən heç nəyəm, ha? Xeyransa xanım, sən na tez skleroz oldun? Na tez yadından çıxdı hər şey? Bas, Sovet İttifaqı vaxtı bu lüstru kim almışdı? Mən almamışdım? Təyyarəyə bilet qırx manat olanda bu kasaları Moskvadən kim gətirmişdi? Məsmə? Məsmə bu saat o bufetdən aldığına, gətirdiyinə bir dana lüstr ala bilər? Xeyransa xanım, ayaqlarınız-daki o şap-şuqları, bax, elə həmişə o ayaqlarınıza mən, indi klanet tutduğum bu illərimlə keçirmədim? Əldən 14 manata, rubla almışdım!

MƏSMƏ: Basdır, qurtar, Azər!

AZƏR: Mən bu saat bu kasaları yəmə sındırısam sən, Məsmə, sən altı dana kasa ala bilərsən? Maaşın qatar kasa almağa?

XEYRANSA: Çatmaz, qurban olum, çatmaz. Bunu düz deyir. AZƏR: Görürsən, Məsmə? Sənin maaşın nə altı kasaya çatır, nə də bir həyat yoldaşına: ora!

XEYRANSA: Əra çatar, qurban olum. İndinin maaşı lüstru, altı kasaya çatmaz, adama çatar. Adam möhkəm şeydi şoqarlıb.

MƏSMƏ: Mama düz deyir, sən də saxlayaram, Azər, anamı da. Üçürmüz də birtəhər dolanacaq. İşlər düzələncən doğmamam da.

AZƏR: Doğmaq? Bir maaşla? Östünə gal bunu... Ağız, mən bu klanetdə bir gün də üffəsam məndə güc qalar? Sən doğa bilərsən?

XEYRANSA: Əyib-əyib şeylər danışma. Səmsən eşidər...

AZƏR: Sizdən bir xahişim var. Bu saat burdan çıxıb gedin. Getməsəz, and verirəm atamın goruna, Sovet İttifaqı vaxtı, iqtisadi əlaqələr işləyən dövrdə nə almıxsansa hamısını atıb sındıracağımlı Əsəblərim pozulub!

MƏSMƏ: Sındıracağısan?

AZƏR: Parça-parça, tika-tika! Məni tək buraxın!

XEYRANSA: Dağıtma aləmi! Gedək, qızım, qoy nə istəyir ələsin. Günah tək bizim üstümüza düşməsin.

MƏSMƏ: Azər, sən məni ağlar qoyursan!

Xeyransa arvad və Məsmə gedirlər o biri otağa.

AZƏR: Eh, həyat, sən nə qaribəsən?! Xeyransa ilə də qorhum oldum, həyat... Sən də kasa kimi əldən düşüb, lüstr kimi

yerindən çıxıb, sına bilirsən, həyat, Dünya, yer kürəsi... sənini də qiymətini Beynəlxalq Vəlyuta Fondu qoyurmuş, bir də Məlikan bağdəmki uşaqlar... Nəyə, kimsə gərəkdir əsyəyə dönmüş bir dünya, bir həyat? İnsanlar, beşəriyyət? Beşəriyyət nədir? Bir tabut, bir tabut içində uzanmış bir mayus meyit və bu tabut dəlincə kədərlis gedən beş-on adam... Budur beşəriyyət. Daha heç-zadə! Məzəminin məaşına dolanmaq... Necə?

Qayıp döyülür. Azar cibindən tapanca çıxarıb, ərazisində gizlədir.
Eləmi Vətənski gəlir, əbədi dissident...

VƏTƏNSKİ: Burdama olursan?

AZƏR: Nə?

VƏTƏNSKİ: Sorunçuram, burdama olursan?

AZƏR: Başa düşmədim?

VƏTƏNSKİ: Olmuya öz dilini bilirsən? Aya, sorunçuram burdama yaşğırsən?

AZƏR: Bəli. Burda. Bu çərçəyidə də yəterəm. Siz kimsiz?

VƏTƏNSKİ: Mənimmi? Elcan Vətənski! Xalx, millət əşiqi!

AZƏR: Sizin nə lazımdı?

VƏTƏNSKİ: Azar sənənmimi? Hay? Dillənsən!

AZƏR: Mənam.

VƏTƏNSKİ: Aya, sənmi özünü çəzdirməy istəyirsən? Bax, bu kəğı yazan sənənmimi? "Mənim ölümdə heç kəsi gü-nahləndirməyin Azar". Sənmi yazırsən bujiğaz kağızı?

AZƏR: Mən yazmışam. Nə olsun? Bunun siza nə daxili var? VƏTƏNSKİ: Həncəri, aya? Bəla də pəmpaxlıq olarmı, a sənə qurvan olum? Hay! Həncəri? Aya, üz-gözündən görərəm, də-rin dərrəkəli, milliqanlı oğulan, baxışlamdan oğuz-salçuq haraylan həvaləner! Bə bu manəvi zəliflik hardandı, aya, ay

eloğlu, a köçəri balası? Həncəri heç kəs, kimsə günahkar dö-yüdü? Bunun hansı başla qalına alırsan sən, a türk balası? Aya, elə də iş olarmı kin, azəri balası özünü öldürsün, ondan soram bir köpəkoğlu tutulmasın? Hay? Türk də cazəsiz ölərmə, atam? AZƏR: Əyləşin. Çoxdandı sizin kimi adam görməmişdim. Oturun...

VƏTƏNSKİ: Arxada gizlətdiyin nədi, aya?

AZƏR: Tapança.

VƏTƏNSKİ: O zivili oana elə. Otur, millət kimi gap eliyəy...

Azar tapançasını bir yere qoyur.

AZƏR: Buyurun.

VƏTƏNSKİ: Çəzməy qərarın qətdimmi? Hay?

AZƏR: Qəti. Tamam.

VƏTƏNSKİ: Yaşal Əhsən, bu sözün xoşuma gəldi, o heykəl başın üçün. Aya, indiki zamanada yaşamağımı deyər? Bekara şeydi, vallah. Əynimə bax. Bu qəstiyum-şalvardımı mən geydi-yim, bu boğazimdəki qanıştıxdımı? Yox, aya, yox, bu da, mən geydiyim də kafandı, canın üçün! Kafanı!

AZƏR: Ay kişi, kafana qalstıq vurarlar!

VƏTƏNSKİ: Kiri! Dillənmə! Aya, bütün millət, bütün oğuz-luq, salçuqluq, bütün türkükük kafanda döyülmü, a atam-anam, a əminim-dəyim sənə qurban?

AZƏR: Bəs özüm?

VƏTƏNSKİ: Həncəri?

AZƏR: Deyirsiz atam-anam, əminim-dəyim sənə qurban. Bəs, özümüz?

VƏTƏNSKİ: Aya, sən özünü öldür, gör qağan sənə neyə qurvan olur! Eləmi olur!

AZƏR: Allah eləməsin. Qurbanınız qoyun olsun.

VƏTƏNSKİ: Ə, san öl, san özünü mən dediyim təkin öldür, millət uğrunda çez, gər bu qağan səni yerdən hancəri götürürdür, üçünü, yeddini, qırxını, cuma axşamlarını na təmtəraqıla vereri Sənin başının üstündə Ədalətə "Yanix Karami" çaldıra-jamı Əmbə oğul kimi öl, qağanı təkin qırağımi qatdıma.

AZƏR: Neyləməliyəm mən? Deyin, görək. Necə tərk etməliyəm bu dünyanı?

VƏTƏNSKİ: Bax, bu, oldu erkək gəpi. Bir mana de görəim, kimi günahkar bilersən kin, ölüm sazını sininə sox, taparçanı mizrab, tazana təkin qaldırırsan? Hay?

AZƏR: İşsizəm. Pul qazanmıram. Arvad, qayınana yanında başım aşağıdı.

VƏTƏNSKİ: Ə, arvad, qayınana nə... ondan ötrü də türk bə-ləsi özünə almı qaldırar? İşsizəm... Ayə, neçə min ildə bu millət işsiz yaşayır bə niyə ölmür? Vallah səndən gözləməzdim...

AZƏR: Nə gözləmək istərdiz məndən? İlcan bəy...

VƏTƏNSKİ: Vətənski! Bu təxəllüsdü. Əsl kök-soyum eləjəp Məmmədov, adım da Qasımdı.

AZƏR: Adımızla yaşayasız. Aminli Bağışlayın, sözüünüzü ya-nda qoydum.

VƏTƏNSKİ: Zərəz yoxdu. Buna ölüm ayağında haqqın var.

AZƏR: Çox sağ olun.

VƏTƏNSKİ: Daymaz.... Dediylim nədi? Deyirəm ələrsənsə, bekara ölme. Millət uğrunda öl. Millətə müdəciet ella, boylum öl! O taparçanı dirə bax buriyə, gicgaha, tətiiyi işsiz, pulsuz qağanı təkin yox, xalk uğrunda dünyasını dəyişən iyid kimin çək! Part! Part-part!!!

AZƏR: İki dəfə çəka bilməram tətiiyi. Bir dəne part mana bəsdir. Anq, zəif şeyəm...

VƏTƏNSKİ: Olsun bir dəfə, Part!!! Əmbə bərkdən. Sənin taparçanı ələ açılmalıdı: kin, onun səsina bütün millət, bütün Azərbaycan oyanınsın!

AZƏR: Balıka, yatmaq istəyirlər yazıqlar? Balıka, yorulublar?

VƏTƏNSKİ: Olmaz! İndi bizi yətməyə qoymaq olmaz! İndi biza bir qınax da mürgü vurmaq olmaz! Ela bilersən mən, mən İlcan Vətənski heç özümü öldürməy istəməmişəm? Oluş, o heykal başın üçün, olu, əmbə prinsiplər almıdın tutu, de-yif: dəyən! Mən ölüm kim mübarizə aparajax? Hay? Mənim mübarizə və həyat proqramım var. Sənsə, a qağa, ela bəla, boşuna ölümək istəyirsən. Ela də iş olarmı, a başına dönüm? Bir mana də, sənin ölüm konsepsiyən varmı?

AZƏR: Nəyim?

VƏTƏNSKİ: Ölüm konsepsiyası! Həyat proqramı olan tə-kin, əsl insanın, gərək, ölüm proqramı olsun. Ela şeymi olar, mən öləm, sən arxeyn yatıf, boylum oyanıf əppoy yəyənsən? Bə mən niyə öldüm? Hay?

AZƏR: Balıka də, düz deyirsiz...

VƏTƏNSKİ: Əlbəttə, düz deyirəm! Odur gəl, bəla eliyoy, mən dikte edim, sən yaz... Yox, qoy eləjə sənin həyatla vida məktubunu mən yazəm, zərəz yoxdu, bu xeyirxahlığı də ələ-yim, sən də altından öz imzanı qoy. Sonra də, part!

AZƏR: Nə yazacaqsız?

VƏTƏNSKİ: Bayaxdan dediylərimi. Təzis şəkildə bəla, a millət, türklük bəter, millət gədər, qəlx, ayəğa, qəlx, nə iqtı-dara, nə müxəlifətə indən bəla bəl bağlama, öz səsini ucalt, qoyma yuxarıdan, aşağıdan sənin adından danışıqları İlcan Vətənski təkin oğulların var, a bığara köçəri nəvaları, a oğuz törəmələri! Yazəmmi?

AZƏR: Özüm yazaram. Söz veriram. Arxayın gedin, xətir-cəm olun.

VƏTƏNSKİ: Aqlayırım, elöglü... Cijim öləndə, dədəm içif qatar altına düşüf doğduranı dəqləməmişdim, indı göz yaşım səllər təkin axer. Gəl, o heykal başından öpəmi! Azar, a köçəri

quzusu, a dağlar dumanından çıxıf mələyan əmilik... Sözüm də sözdü! Üçünü, yeddini, qırxını an yüksək səviyyədə...

AZƏR: Bəs, cümə axşamları?

VƏTƏNSKİ: Özüm verəjəm, özüm! Görəjənsən... Həncəri görəjənsən, a yetim millətin balası? Ağlıram... Göz yaş tökə-tökə tərək edirmən səni. El-obaya ağlaya-ağlaya... Qadın aləm, bir belə duruyun, özünü işığ tut baxəm sənə...

AZƏR: Belə?

VƏTƏNSKİ: Yəndim, köz öldüm, aya! Neja də oxşuyursan onal of!

AZƏR: Kimə?

VƏTƏNSKİ: Dayım Tafdığal! Yəndirdin mənə, aya...

Vətənkü hökürə-hökürə gedir.

AZƏR: Balkə də, bu mənim vəzifəmdir. Vətən uğrunda, hamı üçün ölmək. Oğuzlar, səlcuqlar, ondan sonra... he, köçəri balalar. Yazıqlar. Mənim ölümüm bu saat onlara məndən də çox gərəkdir, yaqın. Yazıqlar mən olanacan necə yaşayyblar, görəsən? Kağız... hardadır kağız? Yazacağam. Mənim ölümümə çoxlarının günahı varmı. İqtidarı da yazacağam, müxalifəti də. Amma kolbasanı da, haqiqəti də gizlətmək olmaz. Klarnetdən də yazacağam ki, kitabda yazılan kimi ses çvərmir... Kağız hamı? İntihar etməkdən ötrü səbəb çox, gü-nahkar çox, kağız isə yox... Gedim, kağız tapım...

Azar qapını açıq. Xeyransa arvad və Məsmə dəyənbəz.

MƏSMƏ: Hara? Hara gedirsən?

XEYRANSA: Getmə, Klarnet çal. Təsəllidü. Getmə.

AZƏR: Getməliyəm. Lazımdı. Burda mən haqiqət qoyub gediram. Kağız alıb gəlməliyəm və o haqiqəti kağızım əginə

yazmalıyam. Bəli. Bura bax, Məsmə, bu nə baş-pəltardır? Sə-çin nəçin belə dağılıb? Özünü də, deyəsən, yumamısan.

MƏSMƏ: Necə yəni?

AZƏR: Məsmə, mənim yanına millətin taleyi, bu günü, galəcəyi haqqında düşünən adamlar, mübarizlər gəlir, ciddi milli söhbətlər gedir, demək olar ki, Azərbaycanın hansısa mə-nada taleyi həll olunur... sən də bu kökdə. Əyninə bəbəb paltar gey, başını dara. Ayıbdır, axı...

MƏSMƏ: Kosmetikə də vurum?

AZƏR: Vur. Amma yox... Bircən din xadimləri də gələr. On-dansa yaxana broşqa sanc. Sovet İttifaqı vaxtı mən sənə aldı-ğımı. Doqquz manat yetmiş qəpiyə... Xeyransa xanımı!

XEYRANSA: Cən!

AZƏR: Xeyransa xanım, fikir vermişiz, sən illərdə camaatın cibindən xırda pul səsi gəlmiir?

XEYRANSA: Düz deyrinsən. İyirmi köpüklüyün üstünə bir dana on köpüklük qoyurdun, əliyərdi bir dana buxanka çörək.

AZƏR: Məsmə, bu anlarda unutmə kimin həyat yoldaşı ol-duğunu. Bu saat çoxlarının gözü, deyəsən, məndə və mənim aqibatımdadır. Odur mənə papağımı ver, üç dana də məm-mədəmin. Gedim kağız alım...

Məsmə Azərə papaq verir. Azər papağı başına qoyub, guzgüdə özünə baxır.

Bu də mən. Vətənin ümidgahi...

Xeyransa arvad səsa çıxıb tez qayıdır.

XEYRANSA: Azər, sənin yanına bir qadın gəlib, görmək istəyir. Yaman bəzburtlu şeydir.

AZƏR: Buyursun. Xalqı qəpədən qayıtməyini...

Kleopatira bacı gəlir. Bər-buzəki aləm...

KLEOPATRA: Salam, Azar sizsiz? Siz?

AZƏR: Bəli, özüyəm. Azər mənim...

KLEOPATRA: Oy, Azar görürəm mənimlə tanış olmaq istəyirsiniz, olunt! Mənim, adım Kleopatradır, siz isə mənə, sadəcə olaraq, Kapa deyə bilərsiniz.

AZƏR: Aman Allah, deyəsən, işə düşmüşük... Buyurun, Kleopatira bacı, mənə bir qulluğunuz?

KLEOPATRA: Qul sahibı olarsınız, Azər... Sizə balaca, lap bəpbalaca bir işim düşüb. Eleyərsiz?

AZƏR: Buyurun! Əlimdən gəlsə... Nədir?

KLEOPATRA: Eyişmişəm özünüzdü öldürmək istəyirsiniz, xahiş eleyirəm, özünüzdü mənim üstümdə öldürün.

AZƏR: Necə yəni sizin üstünüzdə? Mənim öz ölüm konsepsiyam var artıq.

KLEOPATRA: Düz başa düşmədiz, mənim üstümdə deyəndə, yəni mənim üstümdə yox, mənim uğrumda!

AZƏR: Bağışlayın, Kapa xanım, bunu edə bilməyəcəyəm. Başqasına söz vermişəm.

KLEOPATRA: Kime? O Elladaya? O utancaq, o guya məyus sirtığa? Niyə, ax? Sizin kimi bir tanış insan, Azər, o cür axlaqsızdan ötrü ösünü neçin öldürsün? Eləmayın! Qurban olum, məndən ötrü öldürün özünüzdü! Məndən ötrü, mənim uğrumda olarsınız bir gözəl, nağil qahramanına bənzər kişi var, Türkiyədən gəlmiş, onu da, mənə də boyənir, odur ki, mənimçin olarsınız, o kişi Elladani atacaq, Elladanın üstündə özünüzdü qətlə yetirərsə, yeqin ki, mənə atb o ifritanı alacaq. O türkə mənə lazımdır, Azər, mənim inca qalibim, romantik ruhum. Elladada isə bədənədən, yan-yörədən savayı bir şey yoxdur! Yerli-dibli. O

əfəndiyə işə çıpaq bədən yox, Azər, ruh və məhəbbət gərəkdir! Mənim ruhum keçmiş qadınların ruhuna bənzəyir. Xəff, şəffaf bir ruh. Sındırılmayın məhəbbətli! Romantik qadın qəlbinə yiyə durun, mənə deyib özünüzdü qatla yetirin. Ah, mən nələr deyirəm... harda deyirəm? Azər, xahiş edirəm, gedək mənim evimə. Qəhvə dəmləyirəm, adama bir qədəh konyak içək, sonra... sonra da mən dəyənləri yazarsınız! Xahiş edirəm!

AZƏR: Nəyi? Nə yazaram?

KLEOPATRA: Bütün hissələrinizi!

AZƏR: Ay xanım, hansı hissələrimi?

KLEOPATRA: Mənə olan hissələrinizi! Yazarsınız ki, mənim gözəlliyim, romantik təmizliyim, qadın tərəvəlim sizin üstünüzə bir qaya kimi düşüb, siz bu ağır yükün altından çıxma bilirsiniz! Ancaq mən sizə "Yox!" deyirəm və siz buna dözməyib özünüzdə sui-qəsd edirsiniz! Axı, siz də romantiksiz, Azər! Gedək, gedəyən mənim evimə, qəhvə dəmləyirəm, içək. Qəhvə nədir? Konyak nədir? Siz ölüm ayağındasınız, Azər, bu vəziyyətdə siz məndən nə istəyərsiniz mən sizə "yox" deməram... Gedək, orda, ondən sonra yazarsınız...

AZƏR: Nədən sonra?

KLEOPATRA: Mən sizə "yox" deməyəndən sonra...

Məsmə gəlir. Əlində bir vedra su, sabun, dəsmal.

Onsuz da burdan getməlisiz. Deyəsən, buranın döşəməsini yuyacaqlar.

MƏSMƏ: Döşəməni yox. Başımı. Mənə tapşırılıb ki, özümü pak eləyib, səliqə-sahməna gətirim. Evə mötəbər adamlar gəlib-gədir...

KLEOPATRA: Azər, bu vulqar, yöndəmsiz qadın kimdir?
AZƏR: Bu qadın... bu *(Məsmə o biri otağa keçir)* Bu mənim qulluqçumdur. Pul verib işlədirəm, Kapa xanım. Xidmətçidir.

Xeyransa anəvd gəlir. Əlində süpürgə və sakəndaz.

XEYRANSA: A, hara gedirsiz? Mən çay dəmləyirəm. Azər, bəlkə, xanım çay içmək istəyir?
AZƏR: Xeyr, biz xanımın qahva içməyə gedirik. Sən isə, Xeyransa, buraları mən gələncən yir-yığış elə.

Azər və Kleopatra gedirlər. Qonşu oğlan Cabir gəlir. Əyilib Məsmə olan otağın qapısının ətrafından içəri baxır. Xeyransa anəvd yavaşca gəlib onun qulağından tutur.

XEYRANSA: Adə, utanmırsan? Əxlaqsız! Çimən gəlincə baxırsan qapı dəşiyindən. Abır-həyanı itirmisən, şoqarıb!

MƏSMƏ: *(gəlir)* Nə olub, ay məmə?

XEYRANSA: Bu Cabir köpəyöglü lap başını itirib! Sən orda çimirsən, bu da qapının dəşiyindən sənə tamaşa eləyir. Ətin tökülüsün!

CABİR: Vallah yox! Mən başqa işdən ötrü gəlmişəm! Burax qulağımı!

MƏSMƏ: O videolarda o qədər əxlaqsız şeylərə baxırsan ki, tərbiyələri tamam pozulub cavanları!

CABİR: Əşşi, Doğrudan da, gedib Kim Besincərə baxaram da, Məsmə mənim nəyimə lazımdı?

XEYRANSA: Jivoy qadın alayı ələmədü, oğraş...

CABİR: Əmi can, mən başqa şeydən ötrü gəlmişəm!

MƏSMƏ: Nə lazımdı sənə?

CABİR: Vergülü!

MƏSMƏ: Nə vergülü, ay uşağ?

CABİR: Əşşi, vergül də! Nöqtənin bəci. Jurnalist olmaq istəyirəm, bir şey yazmışam, amma vergüllərini qoyma bilmişəm!

XEYRANSA: Jurnalist nəş olursan? Sən ki, şidriği əlver elə-yirsən, saqqız, şiqarət, arağ satırısan!

CABİR: Qəzənmağa qoymurlar, hamısını axtam gəlib əlim-dən alırlar.

MƏSMƏ: Kim? Reket?

XEYRANSA: Quldurlar?

CABİR: Yox, əşşi, nə reket? Məktəb müəllimlərimi! Yazıqlar hər axtam bir-bir gəlirlər yanıma! Cabir, bir şirvan gələn məə-şacan, Cabir beş dənə mənəmədəmin. Mən də verirəm, özümə bir qazanc qalır. Neyləyim? Yazıqlara məəş nə veririlər?

XEYRANSA: Gör, nə günə qoydular müəllimləri.

CABİR: Odur, mən də keçmişəm Jurnalistikəyə.

MƏSMƏ: Nə yazmısan?

CABİR: Tənqid. Mən ölüml! Bizim Səmsən müəllimdən, professorдан.

XEYRANSA: Nə yazmısan, adə, u kişidən?

CABİR: Ousam, vergülləri qoyarsan, Məsmə?

MƏSMƏ: Qoyaram, oxu.

XEYRANSA: Təz elə, ay gədə!

CABİR: Oxuyuram: "Əziz və hörmətli redaksiyal! Mən, gənc qələm sahibi, müstəqil ana vətənimizin gənc vətəndaşı, yazıb siza bildirim ki, bizim qonşumuz, professor Səmsən bəy çox nadürüst professordur və öz əxlaqsız əxlaqi ilə biz azəri gənclərinin əxlaqını pozur, biz isə əxlaqımızın pozulmağını istəmirik çünki bugün-sabah milli ordumuzun əsgərləri olub silahla düşmən qabağına çıxacağıq!" Necə demişəm, Xeyransa xələ?

VAQIF SƏMƏDQƏLİ

XEYRANSƏ: Adə, Səmsən professor yox, akademik də olsa, sənin əxlaqıvi poza biləməz. Sən ələmi yolundan çəxərsən, şoqaribi Dalim oxul

CABİR: Oxuyuram; "Professor adını ləkəliyə qonşumuz Səmsən bəy ərvadı, mərhum Səfiyyə xanımın qızı çəxməmiş, evinə Dəlilə adlı milliyəti məmulum bə qədin gətirib soxub, adını də qoyub ki, guya, rəhmətliyin ruhunu şədə eləyir... Bu bir yənə. Dəlilə xanımı evində saxlıya-saxlıya təmam bir başqa milliyəti məmulum qədinlə "Cücalərim" kafesində şərəb içir."

MƏSİMƏ: Sənin başın xərəb olub? Gülə kimi, xeyrəxah kişidi, onu nəyçin biabir eləmək istəyirsən? Utanmırsən?

Səmsən bəy və Dəlilə xanım gəlirlər.

XEYRANSƏ: Lap yerində gəlib çəxdim, professor. Ürayın təmiz imiş.

SƏMSƏN BƏY: Nədir ki?

CABİR: Nədir? Bir qulaq verin: "Biz əxlaqımızın pozulmağı istəmirik, çünki bugun-sabah milli ordumuzun əsgərləri olub, düşmən qəbağına çəxəcəliq". Səmsən bəy, bu cümlədə vergülləri həra qoymaq lazımdır?

SƏMSƏN BƏY: Hərə yox, hərdə. "İstəmirik" və "olub" sözlərindən sonra.

CABİR: Yaşə, professor! Əhsən!

Cabir vergülləri qoyub, arədən çəxə.

MƏSİMƏ: Professor, çəx nəhaq yərə o səvədsizin vergüllərini düzəldiz.

SƏMSƏN BƏY: Mənim həqiqimdə yazdığıni də eşitdim.

İntihar

DƏLİLƏ: Onda boynuna əl, "Cücalərim" kafesində hənsi fəhişə ilə şəmpən şərəbi içməsan?

SƏMSƏN BƏY: Vəlləh səminlə! Yədinəndən çəxib?

DƏLİLƏ: Onda o uşağı qəyətərim! Tezi Biabir olduq, nə dürməsan? Kəmək eləyinq, yəlvərrəm! Axı, biz bütöün gəcəni siza yərdimçə olduq!

Məsmə və Xeyransə ərvad qəçirlər. Səmsən bəy ilə Dəlilə ös otaqləmə vətirlər. Azər gəlir.

AZƏR: Dəyər, bələ bir qədin uğrunda ölməyə dəyər... Kleopatra, Kəpa... Yəzəcəğəm, onu də yəzəcəğəm. Amma oğuzlərdən, səlcuqlərdən sonra. Qoy, o əfəndiyə ərə gətəsin, mənim həyatım hesabına... Gərəsən, təzə müştərilərim gəlməyib? Gərəsən, o biri xanım, Kleopatranın rəqibi nəcə xanımdır? Sən də gəl çəx, Ellədə!

Xeyransə yer səpürür. Şəir Şəkər Bədəbin gəlir.

BƏDBİN: Səlam mələykim, Azər qardaş burda yaşayır?

XEYRANSƏ: Burda. Amma "indi, dəyəsən, yərinədə" adəm vər, qəbul günüdür. Oturun, gözəlyin.

BƏDBİN: Çəx sağ olun. Gözəlyərəm. İnsən həyatının ələ əsas mənası gözələmək və ümid bəsləməkdir.

XEYRANSƏ: Onu kinoda qraf Monte Kristo dəyir, sənin sözlün dəyil. Sən kimsən?

BƏDBİN: Şəir.

XEYRANSƏ: O sərbəst yazanlərdənsən?

BƏDBİN: Ələ də yazıram, bələ də. Əruzda də, həccədə də. Məyxənalərim də vər. Amma çəx əz.

XEYRANSA: Nədən yazırsan? İlhama oxuyan sanındı?
BƏDBİN: Hansı?
XEYRANSA: Neynərsən mənə, neynərsən.

Tələsik Ellada xanım gəlir, Əsəbiyyə Şəkər Bədbinə yanığı.

ELLADA: Azər! Azər sənəsan?
BƏDBİN: Xeyr, mən Şəkər Bədbinəm.
XEYRANSA: Bədbəxt şairdi, ay qız, sən kimsən?
ELLADA: Mən Ellada xanımı! O ifritə Kleopatranın rəqibli
Azər hardadı, mənim xalqımın ifritə tərəfindən öldürülmüş ba-
lası? Mən onu görməliyəm! O özü də bunu bilmədən iki sevan
insanı fəlakətə uğrada bilər! Azər müəllim!

Qəpildən Azərin başı oxuc.

AZƏR: Xeyransa xanım, bunlar kimdi?
XEYRANSA: Qəbula gəliblər.
AZƏR: Buyurun, keçin içəri, İkiniz də.
ELLADA: Mən içəri tək keçmək istəyirəm! Mənim məsələm
şəxsi məsələdir.
AZƏR: Sizin ki necə?
BƏDBİN: Ədəbi-ictimai...
AZƏR: Xanım...
ELLADA: Ellad! Mənim adım Ellada xanımdır, o ifritə,
yaqın, bu məlumatı qoyub ovcunuza.
AZƏR: Xanım Ellada, mən sizi təkliddə qəbul edə bilməyə-
cayəm. Bu kişinin də işi vacibdir. Nədi sizin məsələniz?
BƏDBİN: Ədəbi-ictimai...

AZƏR: Buyurun! İkiniz də.
XEYRANSA: Amma ayaqlarınızı silin, polu yumuşam.

İçəri keçirlər.

ELLADA: Eyi! yoxdur, mən bunun da yanında sözümlü
deyirəm, ədəbiyyat yazan adamdı, qoy eşitsin, həyatı öyrən-
sin, görsün ki, bizim bu məmləkətdə necə mürdər, intriqan,
öz məqsədlərinə çatmaq üçün heç bir şeydən çəkinməyən in-
sanlar, qadınlar, Kleopatralar var. İlan çalsın, onların hamısını!
AZƏR: Əsl Kleopatranı ilan vurub, ha, müəllim? Gürzə olar.
BƏDBİN: Xeyr, gürzə yeni dövrə məxsusdur, Kleopatra isə
Qədim Misirdə yaşayıb, onu, yaqın, qədim kobra çalıb.

AZƏR: Ərinin adı necəydi?

ELLADA: A, birinci an Sezar olub, ondan boşanıb gedib An-
toniya. Azdrəmədə özüm baxmışam hamən tamaşaya. Azər!
AZƏR: Xanım, sən bir daqiqə dayan. Ay qardaş, kişi, sən
yazıçısan?

BƏDBİN: Xeyr, mən nəsr yazmıram. Yalnız şeir, hardan bir
də dram əsəri.

AZƏR: Bir şey çıxır? Qazanmaq olur?

ELLADA: A, yazıqlar ulaya-ulyaya qalblılar, bunun paltarla-
rından görmürsən?

BƏDBİN: Xanım düz deyir. Nəçə min illik Azərbaycan ədə-
biyyatı son gününü yaşayır, demək olar ki... Şeir-sənətdən fə-
rarlılıq başlanıb, əli qələm tutanlar yapışırlar kommersiyadan,
o da bacaranlar, mənim kimilərə isə, biz isə aksariyyətik, Azər-
baycanı tərk etmək haqqında başlamışıq düşünməyə...

ELLADA: Siz də Türkiyəyə getmək istəyirsiniz?

BƏDBİN: Yox, ay bacı, biz Azərbaycandan yalnız gora köçə bilərik, Türkiyədə bizi gözləyən var? Ozlarının o qədər şairi var ki...

AZƏR: Yaxşı, bəs, mən nəyləyə billəm... Adınız nə oldu?

BƏDBİN: Şəkar Bədbin...

ELLADA: Şəkar nikbin olar, çünki şirin şeydi, adını-laqəbini düz qoymamısın, ya gərək Şəkar Nikbin olaydın, ya da Bibar Bədbin. Düz demərim? Hər şeydə bir logika, məntiq olmalıdır!

AZƏR: Bibar müəllim...

BƏDBİN: Şəkar, Şəkar müəllim, bu xanım çaşırdırdı sizi.

AZƏR: Bağışlayın, Şəkar müəllim mən sizinçin neyləyə biləram?

BƏDBİN: Azar, qardaş, şair, yazıçı, ümumiyyətlə, sənət adamı gərək humanist olsun, həyat səngərinin əsgəri olub, ölümə qarşı qatı, bərişməz müxalifətdə dursun. Vəcdən qanunu ilə, insanpərvərlik prinsiplərinə görə, mən indi, bu saat gərək sizin qarşınızda diz üstə çöküb, əllərinizi öpə-öpə bağırım - Qardaş, qəsd eləmə cavan canına, həyatın keşməkeşlərinə döz, çətinliklərə sinə gər, mübariz ol! Öldürmə özünü! Yer üzündə yaşayan hər bir insan təkrarolunmazdır, Allahın verdiyi ömrü sona qədər, Allah borcu kimi yaşayıb, sonra Allahın özünə qaytarmaq lazımdır! Azər, mən sizə gərək belə, yaxud buna bənzər sözlər deyəydim...

ELLADA: Neyçün demirsən?

BƏDBİN: Neyləyim, bacı? Mən illik azəri ədəbiyyatının, türk mənsəli Azərbaycan dilimizin bugünkü acı, faciəvi taleyi qoyuram. İndi, bu saat mənim qəlbim humanizmlə anthurəmizmin döyüşdüyü meydana. Neyləyim? Oduz, Azər, utana-utana, yəre girə-girə, sonsuz, üzücü bir xacələt içində bulunaraq sizə yalvarıram: ədəbiyyatımız, dilimiz, mədəniyyətimiz uğrunda

qurban verin cavan canınızı qoca ölümə. Ədəbiyyatsız dil, dilsiz millət yoxdur. O dilin adını na qoyursansa qoy...

AZƏR: Na yazım? Nə tələb eləyim sizinçin hökumətdən?

BƏDBİN: Yazın ki, dövlət bütçədən qələm sahiblərinə pul ayırsın, neçriyyətiən maliyyələdirsin...

ELLADA: Zahlam gedir o "maliyyəlaşdırma" sözündən!

BƏDBİN: Hər qələm sahibi ildə, heç olmasa, bir kitab nəşr etdirə bilsin, qonoran da əvvəllər olduğu kimi şair hesabı versinlər. Hər şair, yazıçı, özünə sponsor tapa bilmir, bundan ötrü xüsusi istedad olmalıdır, ictimai mövqə, nəhayət, pullu tanış-bilfiş, qohum-əqrəbə. Şair sponsoru yox, dövlət öz şairini tapmalıdır. Məni düz başa düşün, Azər, siz də xanım, mən özümçün çalışıram, məni yalnız və yalnız ədəbiyyatımızın müqəddəratı, yüzlərlə mənim kimi ədibin aqıbeti düşündürür.

AZƏR: Yazaram. Şəkar Bədbin bəy, siz mənə bir qədər kövrəldintiz...

ELLADA: Mənim də gözərlim döldü. Camik, mən bilsəm ki, sənin kitabın çıxaçaq, səni heç Azərə ağız açmağa qoymazdım, elə bu saat özüm üstümə nöyüt töküüb, od vurub, məşəl kimi çıxıb dayanardım Ali Sovetin qabağında. Amma mənası yoxdur, zamana dəyişib, getdi sən deyənlər, özünə sponsor tap.

AZƏR: Eh, həyat... Nizamilər, Füzulilər ölkesinin şairləri gözərləni dikiblər bir tika kolbasa üstündə özünü öldürmək istəyən adama.

BƏDBİN: Na üstündə? Na dediz?

AZƏR: Heç, öz-özünə danışıram, fikir verməyirəm. Daha na yazım, şair?

BƏDBİN: Eh... heç bilmirəm necə deyim. Qorxuram düz başa düşməzsiz.

ELLADA: De, de, burda özge adam yoxdu. Özümüzüy.

BƏDBİN: Azar, gələn ilin sentyabr ayında mən bəd xəbətli almış yaş taram olur. Demək olar ki, yaşanmış bir şair ömrünün yekünü... Dediyim nədi? Demirəm Respublika sarayında, heç olmasa, filarmoniyada, xudmani bir toplantı keçirilsin, yox, yox, ölkə prezidenti gəlməsin, işi çoxdur, deyirəm, heç olmasa, ya Milli Məclisin sədri, ya Nazirlər Kabinetinin başçısı iştirak eləsinlər, tabrik məktubu oxunsun... onu Cingiz Abdullayev də oxuya bilər. Sonra demirəm Güllüstan sarayında, yox, ora böyüklərdən ötürdür, lap elə Azərbaycan mehmanxanasının aynalı zalında səmimi, təvəzökar banket... Elə bilirsiz ürəyim-dən "İstiqlal" ordeni keçir? Vallah yox! "Şərəf" ordeni yetmiş illiyimə qədər, inanır, mənə bəsdir...

AZƏR: Yazaram, şair. Mən istiqlal ordeni yazaram, onlar onsuz da Şərəf ordeni verəcəklər.

BƏDBİN: Azərbaycan xali deyilmiş yaxşı, xeyirxah insanlar sandın. Çox sağ olun!

AZƏR: Ancaq mən görürəm ki, Azərbaycana, onun indiki bütün problemləri ilə bir ölü çox azdır! Gündə azı iyirmi adam öldürməli, bu məmlekatda özünü, siz nə istəyirsiniz, Ellada xanımı?

ELLADA: Eh, dərdim böyükdür, Azar. Bir də bilirsən, bura, zənnimcə, səmimi söhbət üçün namünasib yerdir. Xahiş edirəm, gedək biza, mən tək yaşayram, qəhvə dəmiyəm, özüm içən olmasam da, sizniçin bir qədər konyak tapılar. Söhbət edirik, sonra... ondən sonra da vida məktubunuzu yazarsız. Gedək...

AZƏR: Yox, bacım, halım yoxdu, bu gün bir dəfə qonaq getmişəm.

ELLADA: Kleopatra aparıb?

AZƏR: Bəli.

ELLADA: Ah, görüm onu yer üzünün bütün zəharli ilanları çalsın! Afərishtak!

Bu zaman huy-küy qopur. Həm eşiyə çər. Qışqır-qışqıra Cabir gəlir.

CABİR: Yandı, yandı, yandı! Ural

XEYRANSƏ: Ada, cigərün yansun, kim yandı?

MƏSMƏ: Nə olub, ay pozğun, əxlaqsız cirtəni!

CABİR: Yandı, canımçın yandı! Göbrərsiz, o saxladığı arvadın dalından da tüstü çaxacaq! Yandı!

AZƏR: Kimi yandırmısın?

CABİR: Səmsən kişini. Professoru. Yazdığım məqaləni, Məsmə, Xeyransə xala, apardım "Abad dünya" qəzetinə, orda oxuyub, az qaldı öldürsünlər mənə, sən demə, içtidərin qəzetləmiş, canımı zorla qurtardım. Qaç-qaç gəlirdim "Bər-bad dünya" qəzetinə, oxuyub başladılar üz-gözümü öpməyə, muxalifət qəzetidi, axı! Yaşasın demokratiya! Söz azadlığı!

AZƏR: Bu evdə demokratiya sözünü dilinə gətirmə! Məni o yixibi!

BƏDBİN: Məni də, müəllim...

Səmsən bəy və Dalila xanım qvırlar.

SAMSON BƏY: Nə olub? Bu nə səs-küydü? Azar özünü qatla yetirdi!

DALILA: O, yazıq vurub özünü.

MƏSMƏ: Heç kəs ölməyib, bu əxlaqsız cirtəni jurnalist olub bu gündən.

SAMSON BƏY: Bəla məxluqların yeri koloniyadı.

CABİR: Səninki də odinoçni kamera. Elə yer ki, arvadının qırçı çıxmamış Dəliləni ora getirə bilməyəydin.

DALLA: Kəs səsin! Mən mərhum rəfiqəmin ruhunu şad eləyirəm.

XEYRANSA: Səvab iş görür.

CABİR: Subaylarından görəsən, Xeyransa xalə!

MƏSMƏ: Adə, mumi!ə

Birdən hay-kuy ilə Elcan Vətənski, onun dalınca da

Kleopatra xanım gəlirib.

VƏTƏNSKI: Aya, a millət, burdama olorsunuz? Hay?

SƏSLƏR: Burda, burda!

VƏTƏNSKI: İgid Azər çəzif, ya çəzer? Hay?

AZƏR: Hələ yox. Oğuzların, selcuqların ruhunu şad eləməmişəm hələ. Yətan milləti hələ oyatmamışam.

CABİR: Azər, sən ölmə, ruh şad eləməydə Səmsənin Dəli-ləsi üstədi. Qoy, o özünü çəzdirsini!

VƏTƏNSKI: Kiri! Qəqəni! Kədim xəyləği olmaz. Gap millət-dən geder! Azər, haqq eliyisən, başın üçün, hələ vurmuyfısan özünü! Tapsan niyə?

AZƏR: Millət mənsiz oyanıb?

VƏTƏNSKI: Yox, aya, Qazaxdan mənə bir heyvərə toğlu göndərfilər, səbək təzədən onu içəri aşırəyeyx. Sonra da sənə yaxşı yol dəyərəyey!

SƏMSƏN BƏY: Əlbəttə, bələ bir hədisəni qeyd etmək pis olmazdı.

KLEOPATRA: Mən rəhmətiyin viddə məktubumun bu saat, həminun qarşısında oxunması tələb ediram! Çünki gözümə bəzə-bəzə əllədalar dəyir burda. Səməni altdan axan qarlıba-qarlıba bulanıq sular.

ELLADA: Viddə məktubu Azərbaycan dövlətinə ünvanlanıb, burda oxuna bilməz.

VƏTƏNSKI: Səkit! Dəməli bələ. Gəlin, bələ dənişək: səbək saat onda həminuz bir adəm təkin vərif gələnsiz əftiyin böy-ründəki qafeyə. Adı bircürdü...

CABİR: "Cücolərim".

VƏTƏNSKI: Hə, orıya. Saat onda oturrux, yeyif-içəyif, qə-lənlərə səğliq, gedənlərə rəhmət dəyərəy! Oldumu? Saat on ikidə də, mənə ələ gəlir kirin, ikijə saat otursək başdı, Azər qar-dəşməz, bələmiz, eyni zamanda milli iyidimizi yola salarsın. Gədərsən, atam...

AZƏR: Hərə, hansı yola?

VƏTƏNSKI: Başın üçün onu mən də bilərəm. Oana... qə-ranlığı, nə biləm, bələkə, işx dünyəsənəl Kim bilər? Professor? SƏMSƏN BƏY: Əh, həç kim... Azər, səni orda birinci qarşı-ləyanlar arasında, yəqin, Səfiyyə xələn də olacaq...

VƏTƏNSKI: Uzatmayəq. Dəğiləq. Azər, səbək onə qəlimiş özüm sənin dalınmən gələjəm. Qədən ələm, Azər, bir bələ duruyman...

AZƏR: Bələ?

VƏTƏNSKI: Nejə oxşuyur, aya, yandıml! Ələ bil, bir ələmədi, ikiyə bölüfsən!

XEYRANSA: Adə, kime oxşadır bu səni?

AZƏR: Rəhmətlik dəyisənə...

VƏTƏNSKI: Də həydi! Gədəki!

Həmi çəb gēdir. Azər tək qəlic.

AZƏR: Dəməli bələ. Səbək axırncı yol, sən mənzil. Fəniş. Nöçtə. Gərək yazım ki, pləşim qarədəşimə vərənsilər. Cəmi on dörd il geymişəm onu. Bir də bu mil-mil səlvən, bizdə onsuz də paltarsız, kəfənə büküüb bəsdirirlər. Soyuyq olmaz, gərəsən?

Arma səhvən səhə qonaqlığa gedəndə geyinməydim. Qonaqlığa mil-mil şalvarda getmək yaxşıdır hər halda... Səhə. Düz saat on ikidə. Görəsən, birin yarisində harada olacağam? Ha? Qatır sürətliyə getsə... Keşlə, yox, Sumqayıt tərəfə olaram. Çeçenləri gərək unutmayım, yazım, doğrudan, qırırlar o patrani da... İlahi, kişi öləndən sonra, gör, bir dünyada na qədər gözəl qadın qalırı! Nə qədər incə, gözəl duxu iyi, etri. Pomada yaxılmış dolu dodaqlar. Bunlar qalır, sən ölürsən. Gərək, Ella da xarımla da gedib... kofe içərdim. Həyif, həyif olmadı. Vay neçə ii? Qardaşımdan asılıdır, səliqə ilə gəzdirsə, axmaq içib orda-burda yixilməsə çox qalır, xalis kəbəkəndəndi. Eh, sən bir işə bax, adam yaşayanda yaşamaq istəmir, öləndə də öl-mək istəmir. Bas, sən nə istəyirsən, ay insan köpəkoğlu? Ola-ola yaşamaq? Bir ayaq üstə olsa da gəzmək? Bədən həydan düşəndən sonra, gözünə də olsa, qədərin ayaqları öpmək? Eh, kaş adam ölüb, öz bəsdinliğini görəydi. Eşidəydi kim nə deyir, onun haqqında. Görəsən, mən bəsdinliyə Kleopatraya ağılaya-caq? Ağlasa, yəqin, Məzmə ağılayar...

Qonşu arvad gəlir, bir yeniyetmə oğlan uşağı ilə.
Oğlanın əlində kəndirə bağlanmış köhnə çəmədan.

QONŞU: Azar, qədan alım, bu yetim kənddən gəlib, qonşumuz o göyüz Salimənin nəvəsidir, Salimə də jekdə su dəvəsi eləyir. İcaza ver, bir-iki daqiqə burda, sənin yanında otursun, mən gedim Saliməni gətirim. Olar, qədan alım?

AZƏR: Olar, niyə olmur? Qoy otursun. Yanaqları qıpqırmızıdır.
QONŞU: Dağ kəndindən gəlib də. Çox sağ ol, Azar...

Qonşu gedir. Uşaq çəmədanı yeri qoyub üstündə oturur.
Əllərini də çəmədanın üstünə qoyur.

AZƏR: Belə işlər, cəvan oğlan... Belə işlər. Bu dünyamın axırı necə olacaq? Sən Allah, cəvan oğlan, qulaq as, amma qurban olum mənim sözümlü kəsmə, sənəm dolub! Bir özün fikirləş, yaşın az olsa da, gərək, məni başa düşəsən, çünki beynin şəhərin intellektual hissi, tustüsü ilə dolmayıb, beynin tərtəmizdir, gözəlindən götürəm. Cəvan oğlan, bir təsavüvünə gəlir ki, səhə, düz saat on ikidə sən bax özünü bu sağ əlinlə tapançanı götürüb, lüləsini ya gicgahına dirəyirsən, ya da soxursan ağzının içinə. Sözümlü kəsmə, qulaq as! Və bu anda, yeni tapança lüləsinin soyuqluğunu gicgahda, ya da ağzının içində duyan anda həyat başlayır səniyələrlə ölçülməyə. Günlər, aylar, illər bir anda yoxa çıxır! Heçlik, boşluq! Səniyələrlə ölçülməyə başlanan həyat... İndi, gal, de, görüm, bu həyat uzundur, ya gödək? Və bu bir səniyəlik həyatda sən kimsən, sənim atan-anan kimdir, yaşadığın dünya, mənsub olduğun millət, danışdığın dil nədir, nəyə gərəkdir? Bax, cəvan oğlan, bax, indi bizim öldürməz bu otaq, bütün bu ev hardadı? Bakıda? Xeyr, sənə qurban olum, bura aylarla, illərlə yaşayan-da Bakıdır, əsrlərlə yaşayanda Azərbaycan, minillərlə ömür sürəndə dünyədir! Ancaq həyat səniyələrlə ölçülməyə başlayanda yox, cəvan oğlan, bütün bunlar yox olub gedir, heçə dönür, kainata çevrilir. Özünü otaqda, şəhərdə, hansısa ölkədə yox, özünü Yer kürəsinin üstündə başlayırsan görməyə. Bunu sənə kim göstərir? Yer kürəsinin üstündə tək-tənha dayanmış bir adamı sənə göstərən kimdir? Hansı qüvvədir? Allah? Xeyr, cəvan oğlan, tapança lüləsinin temperaturu, soyuqluğudur. Sən gicgahına dirənməmiş tapançanın lüləsidir. Cəvan oğlan, elə bilirsən tapança lüləsiylə gicgahın arasına Allah barmağını

qoya bilməz? Bax, belə... Yer üzündə bir güllə də onun barmagından keçib insanı, məni öldürə bilməz? Amma o bunu eləmir. Çünki bizə vaxt verib, bu vaxtı günlərə, haftalara, aylara, illərə, əsrlərə, minillərə bölüb, adamlarla, millətlərlə, ölkələrlə doldurub və deyib: indi mənə inanan insanın, inanmayan insanınm. O, Allahdı, mən kimsəm? İnsan? Xeyr, mən Azərim. İnsan isə insanlardı. Bayaq buru, cavan oğlan, keçmiş qonşumuz Akop gəlmişdi. Tapşan, niyə gəlmişdi? Adının Akop olduğunu unudub, erməni kimi, başa düşsən, millət kimi gəlmişdi. Bizdən torpaq istəyirlər. Savaş gedir. Onlar da qınırlar, biz də. Niyə? Ona görə ki, onlar da adlarını unudub, biz də. Azər Akopa, Akop Azərə heç bir vaxt al qaldırmaz, amma erməni türkü, türk ermənini "uf" da demədən öldürər. Çünki millət olublar. Qarabağ isə, cavan oğlan, bizdən də, ermənilərdən də qabaq olub, vaxtla, millətlə, ölkəylə ölçülməyib. Bununla, nə demək istəyirəm? Sınam dolub, cavan oğlan, sözümdə kəsməyini! Mən, mən köpəkoğlu Azər kimi, adımla yaşamaq istəyirəm. Torpaq müqəddəs şeydir? Bəli, ancaq həm də yaşamaq üçün biza verilmiş yeganə yerdir. Nə göydə, nə suda biz yaşaya bilmirik. Bax, mən də bu yaşayış yerində Azər kimi yaşamaq istəyirəm. Qoy, haqq uğrunda vuruşsunlar, haqiqət axarsınlar, ağlıllı, gözəl nitqlər desinlər, qoy, dünya tribunasına onlara qulaq asaq. "ahsan" deyib, əl çalaq! Mən isə, cavan oğlan, piçidamaq istəyirəm. Piçiltiyə demək istəyirəm: "Mən! Azərim, kişiyəm, yaşım bu qədər. Şahar yuxudan düşüb, bir stəkan şirin çayla pendir-çörək yeyib, portfelimi qoltuğuma vurub, işə getmək istəyirəm. Axşam işdən qayıdub, televizora baxa-baxa kottlet yemək istəyirəm. Və istəyirəm ki, mənim bir aylıq məağım bunlara çatsın. Başqa heç-zad istəmirəm. Məsməyilə min oyundan çıxırsın ki, uşağımız olmasın. Bağışla, cə-

van oğlan, neyləyək? Uşaq saxlaya bilərik? Yox! Səni yordum, deyəsən, cavan oğlan, çox sağ ol ki, bir dəfə də sözümdə kəsmədim. Kaş bütün insanlar sənin kimi başqasını dinləyə bilməy bacarıydı. Azərbaycan... Əsi Azərbaycan sənsən, bağıra-bağır bir-birlərinin sözlərini kəsənlər yox. Nə yaxşı ki, həyatımın son anlarını, saatlarını sənin kimi daxilən mədəni, doğrudan da, xalqımızın ən saf hissələrini, duyğularını bir qalbdə birləşdirən insanla keçirdim. Qarşında baş əyirəm!

Qonşu anəd gəlir.

QONŞU: Tapdım Salımanı. Çox sağ ol, Azər, bu yetimə yiye durdun. Yazıq uşaq şikəstdi, anadan lal-kar doğulub, Nə dənişi, nə eşidi...

AZƏR: Bəs mənim monoloqum?

Azər üzünü allarıyla tutub ağlayır. Qonşu lal-kar uşaqla gedirlər...

AZƏR: Deməli, səhən saat on ikidə... Allah, barməğimi ta-pança ilə gicgahımın arasına soxmə! Bunu eləmə, heç olmasa!

PƏRDƏ

III ŞƏKİL

Ağ pərfət tül pərdə arxasında bənirət. Qəhrəmanları yeyib içən, sağlıq deyən, qucaqlayan görünük. Lakin səsləri eşidilmez. Bu görülməz, sanki, yuxudur. Hərəkətlər ləng, aram, ələ bə, Azərin vüda qonaqlığı kosmik gəmidə, çəkisizlik dünyasında keçir. Bu qaribə mənzərəyə uyğun musiqi də, sanki, bu dünyanın səslərindən yaranmayıb. Tül pərdə arxasında hər dəfə öz yuxu, rəya improvizasiyası yaşəyər...

İşləq söhbət-yandır. Rəya sənə yetir. Və yəna də Azərin yəspədiği mənzil.
Xeyransə anvad yun corab toxuyur, bəyətə dəyər-dəyər...

XEYRANSƏ: Əzizinəm axan sən,
Axa-axa baxan sən,
Gah düzlü, gah şirin,
Gah evləri yxan sən.

Məsmə gəlir, əlində dənəraq-maraq.

MƏSMƏ: Ay mə, necə bilirən, saçımı burdan yuxan qaldırım, ya belə eləyim? O gün televizordan oxuyanda Brilyant saçını burdan, bax belə burmuşdu, balıka, mən də o cür burum? Ha, ay mə? Hansı Azərin xoşuna gələr?

XEYRANSƏ: Əzizim şirin xurma,
Telini sağa burma,
Təmiz otur, təmiz dur,
Öz gəyə tələ qurma.
Əzizim...

MƏSMƏ: Ay mə, qurtar dəl Təbin çoxub? Saçımı necə dərayım? Tez ol, indilərdə gələcək, özü tapşınb ki, bundan sonra görkəmin salıqəli olsun.

XEYRANSƏ: Hər dənə bilirən, indilərdə gələcək?

MƏSMƏ: Necə yəni? Sənə deməyib ki, saat onda işə düzəlir? Saat on ikidə də mütləq evdə olmalıdır?

XEYRANSƏ: Elə bir şey dedi, dəyəsen. Məna skleroz dərməni almaq lazımdı, huşum, dəyəsen, yavaş-yavaş o söz, xarəb olur.

MƏSMƏ: Ay məm, dəyirəm, kaş, Azər işə düzələydi, yəna da o vaxtlardakı kimi dolanaydıq. Onun məaşi, mənim məaşi, sənəin təqaüdün. Görəsən, iş yeri tapar?

XEYRANSƏ: Ağaz, dünyasında ola bilməz ki, Azərbaycanda iş yeri olmasun. İş tapmaq Almaniya, Amerikada çətiləndi, çünki ordakı camaatın həmişə işləyir, onunçun iş yeri qalmayıb. Bizdə işləyən var? Ay qız, əslinə baxsan, Azərbaycanda iş yerləri işsiz qalıb, adamlar yox. Mən sənə deyim, bu saat Kitarım yarı camaatını yığ gətir Azərbaycana, həmişəyçün iş tapılar.

MƏSMƏ: Yaxşı, bəs, onda bizimkilər neyçün işləmir?

XEYRANSƏ: Rüşvət vermirlər, bununçun da rüşvət ala bilmirlər. Elə iş yeri var ki, onlar da mirlər, qızım, ora bir köpəkoğlu rüşvət verib düzəlməz, o yeri də rüşvətsiz heç kəs verməy istəmir. Oduq mirləri iş yeri qalıb boş. Vərib girən, alıb qoyan yoxdu. Vəssalam. Buna millət neyləsən?

MƏSMƏ: Kaş, bu rüşvəti bir qılıncı vurub, kökündən kəsəydilər Azərbaycanda.

XEYRANSƏ: Allah eləməsin!

MƏSMƏ: Neyçün?

XEYRANSƏ: Həmişə acından ölürük. Azərbaycanda rüşvət, oğurluq kökündən kəsilsə həmişə bataraq, Ağaz, fəhlə çörəy

zavoduna maaşdan ötrü gedir? Yox a, gedir ki, ayda, heç olmasa, üç kilo un, bir kilo şəkər çirpirdib, gətirsin evinə, balalarını saxlasın, direktor da onunçun. Bas, naqlıyyat? O da hələ. Şofer də yazıq beş-on çirpirdini, avtobaz müdürü də. Çirpirdiməsalar. Bakıda bütün avtobuslar, tramvaylar, trolleybuslar, hamısı dayanar. Olarınj paralıç.

MƏSMƏ: Ağlıma da gəlməzdi ki, sən belə şeyləri bilirsen, ay mə! Düz deyirsən.

XEYRANSA: Mən mitinqlərdə də tribunadan bunları demək istəyirdim. Azadlıq meydanında. Amma yuxarı buraxmadılar.

MƏSMƏ: Kim buraxmadı?

XEYRANSA: Naxçıvanlıların qazaxılar. Tutmuşdular tribunanı.

MƏSMƏ: Eh, ay mama, kaş, Azar bir gəlirli bir iş yerinə düzələydi, biz də adam kimi yaşayıydıq.

XEYRANSA: İnşallah yaşayıyıq. Ağaz, bu nə kağızdu stolun üstündə?

MƏSMƏ: Balkəm, ev kirəsiydi?

XEYRANSA: Yox, məktubudu. Özü də sənə yazılıb...

MƏSMƏ: A! Oxu, ay mama! Veri! Yox, sənə ünvanlanıb... Özün oxu! Azarın xəttidi, mənə bir dəfə Truskavesdən ötrükə göndərmişdi. Oxu!

XEYRANSA: "Əziz və hörmətli qayınana xanım, Xeyransa xanımı! Siz bu məktubu oxuyan zaman mən, sizin kürəkəniniz Azar, arıq, hal-hazırda siz olduğunuz dünyada olmayacağam. Bu acı xəbəri, xahiş edirəm ehtiyatla, ucundan-qulağımdan Məsməyə çatdırın..." Aman Allah!

MƏSMƏ: Dayan! Fəryad yeni deyili! Onu mənə ver... "Zahmat olmasa, mənim 14 il bundan qabaq Truskavesdə aldığım təzə plajımı və mənə kafana bükməkdən onca aynımdan çıxacaqımz göy, mil-mil şalvarımı qardaşım Xeyrayma çatdırın.

İçərişəhərin hoppadaran məhəlisində yaşayır". Ay mama, mən Azardan sonra heç nəyə ara gəda bilərəm!

XEYRANSA: Əpşi, nə ara gətirməli Dalını oxu...

MƏSMƏ: "Ey mənim xalqımı! Ey oğuz, salcuq və qıpçaq navaları! Ey köçəri ocaqlarının alovundan doğulmuş türk bələlani! Üzümlü sizə tutub..."

Bu an iki nəzakətli adam Azarın heysiz bədənini otəgə gətirirlər.

Xeyransa və Məsmə ağlaşma qurur, vey-ğöven qoparırlar.

XEYRANSA: Vay dedə vay! Evimiz yığıldı! Körpəm, südəmər balam dul qaldı, ayəğ açmamış. İməkləyən körpə qızım ərsiz qaldı! Vaxsey!

MƏSMƏ: Allah mənə də öldürsün, ay Azar, sən neylədin? Qoruya bilmədim sənli! Ay mə, mən də gedirəm özümü də-nizə atməğal!

XEYRANSA: Gətmə, Xəzərin suyu qalxıb, birdən batarsan! Yandımi!

BİRİNCİ KİŞİ: Həyatdı, hər şey olur.

İKİNCİ KİŞİ: Adamin başına iş gələr. Özünüzü öldürməyin.

XEYRANSA: Siz bunu harda gördünüz, nə sayəğ?

MƏSMƏ: Bura qoyun onu, bura. Yavaş... Ay bədbaxt... harda tapozit bunu?

BİRİNCİ KİŞİ: Malakan bağında. Oturmuşdu. Bizi yanına çəgrib bələdi ki, mənə filan adresa apararsız. Biz elə məsləhətlay-mək istəyirdik ki, bu qalxıb keçdi şam ağacının...

İKİNCİ KİŞİ: Palma idi.

BİRİNCİ KİŞİ: Hə, keçdi palımanın dalına, biz elə bildik... amma bir də gördük tarap eləyib yığıldı...

İKİNCİ KİŞİ: Yox, gup eləyib yığıldı.

BİRİNCİ KİŞİ: Hə, gıppultuyman deydi yəra.

XEYRANSA: Anam, Allah...

BİRİNCİ KİŞİ: Xala can, bac, biz müsəlman borcumuzu yerinə yetirdik. Adamızı verdik. İndi icazə verin, gedək.

İKİNCİ KİŞİ: Xala, bu kəlmət kimindi?

MƏSMƏ: Bu bəd-baxtın idi... Lazımında götür, qardaş, halə malin olsun.

BİRİNCİ KİŞİ: Bu halə kəlmətçalan olub dai Verir, götür.

XEYRANSA: Ay bala, verirlər götür, vururlar götürül.

İKİNCİ KİŞİ: Çox sağ olun!

İkinci kişi kəlməti götürüb, ağzına soxur: Əla bir hava çalmağa başlayır.

Zildən, amma həzin. Kığalar beləcə gedirlər.

XEYRANSA: İsraili zurnasını çaldı, qızımı!

MƏSMƏ: Sənə qurban olum, Azar, sənə biz öldürdük! Anamla mən. Mənim məşəim, anamın pensiyası. Nahaq öldün, Azar! Nahaq öldün!

AZƏR: Kim ölübi Olan kimdi, hardadır? Mən ölmüşəm? Dənşən kimdi? Bu səs mənə tanış gəlir! Əzrayıld! Bəs, niyə Məsmənin səsiyə danışır? Bura haradı?

MƏSMƏ: Azar, manam. Əzrayıl deyil!

XEYRANSA: Azar, evdəsən, eşirdisən? Mən Xeyransayam, sənə qayınanam!

AZƏR: Salam, ölüm, marhabə, o biri dünya! Gəlmişəm, mənə qəbul et!

MƏSMƏ: Azar, bu dünyədi! Sən evdəsən!

AZƏR: Hani Qıl köpüsü? Təmir ələyiblər Qıl köpüsünü?

XEYRANSA: Azar, bala, özünə gəl!

AZƏR: Aha, qayınanamın səsidir! Xeyransa xanım, sən də

burdəsən? Gəlib mənim dalımcıl Etibarlı qayınanal Xeyransa xanım, sən haçın qraqını qatladın?

XEYRANSA: Heç-zad qətdəməmişəm mən, Ada, ölməmişəm, dirisən!

AZƏR: Bəs, hutilər hamı? İnkir-minkir də gözümə dəymədi!

MƏSMƏ: Ay məmə, bu, deyəsan, dalı olub.

XEYRANSA: Ağaz, bu dalı zad olmayıb. Ölməyib də.

AZƏR: Necə yeni ölməyib? Necə yeni dalı olmayıb?

XEYRANSA: Ağzam iyən!

MƏSMƏ: Bəy, başma xeyir... Azar, harda belə içmişən?

AZƏR: Əzizim Xeyransa xanım, siz hursiz?

XEYRANSA: Mən qayınanayam. Alkoqolik! Qrafini götür, başına su töki!

MƏSMƏ: Məningit olmaz?

XEYRANSA: Tok, tək, qoy özünə gəlsün!

AZƏR: Xəzərin suyu qalxır! Batıram! Qaçın, xilas olun, bakılırlar!

XEYRANSA: Onu düz deyir, bulvar su içindədi.

AZƏR: Mən hardayam? Quruda, ya suda? O dünyadayam, ya bu dünyada?

MƏSMƏ: Bizim dünyədasan, referendumiylar dünyəsində!

AZƏR: Bir dəyamin...

MƏSMƏ: Sən dəyən! Biz burada ölürlük. Uraymız üzülüb, ələ bilirik sən ölmüsən, mən dul qalmışam! Sənsə hardasa pilyanışığı ələyirsən! Viddənsiz! Susma, cavab ver, harda, ki-

minlə içmişən o zəhəri?

AZƏR: Sus! Saat neçədir!

MƏSMƏ: Saat neçədir! İki!

AZƏR: İki! Axı, mən saat on ikidə, on ikidə gərəm... Məsmə, mən bura saat neçədə gəldim?

XEYRANSA: Gəlməmişən, kürekan, mütəlivi gətirib atıblar bural

AZƏR: Kim gətirdi məni?

MƏSMƏ: İki dəne kişi.

AZƏR: Ha... Qonaqlıqdan sonra mən hardasa iki adamla, deyəsən, bir şüşə konyak da içdik, əla boğazımdan... Stakan yox idi, Sonra...

MƏSMƏ: Vay vay, tanımadığın adamlarla birbaşə şüşədən, harda gəldi konyak başlamsən içməyə!

AZƏR: Casarətli olmaqçun, Məsməcani! Vallahi! İçdim, içdim ki, ürəkli olum. Əla bilirdim sərxoş olsam "uf" da demədən özümü... Ağacın dalına da keçdim, bacarmadım, deyəsən, Dalı yadımda deyil...

XEYRANSA: Bu komediyanı nöğün açdım sən bizim başımıza? MƏSMƏ: Nəyin çətmirdi?

AZƏR: İradəmi! Bütün həyatım boyu iradəm olmayıb mənim, onun ucundan bu günə düşmüşəm! Amma indi, indi!

MƏSMƏ: İndi nədi, iradə peyda oldu şanda?

AZƏR: Bəli. Görərsiz, vuracağam özümü.

XEYRANSA: Ağaz, Məsmə, gəl gedək, qorxma, bu özünü vuran zad deyil. Kürekan, özünü öldürməkdən qabaq, get miltməğa çaydını qoy qazın üstünə.

Xeyransa və Məsmə gedirlər. Azər yalnız qalır.

Tapaqçım əlinə alir, onu gah gicgəltirə, gah üreyinə tutur, ağzına soxur və bəbəklə də sözlərini deyir...

AZƏR: İnanmadılar. İnanmadılar. Xeyransa heç, o, dünya görmüş arvaddı, amma Məsmə, Məsmə inanmayıdı, axı, mənim səmimiyyətimlə! Eh, qoca tapança, qoca tapança, indi sən

dəməlisən mənim son sözümə. Yox, axı, bu tapança da deyil, naqandır... babam Səftərdən qalıb, çəkist Səftərdən... Corba-gor ay adam öldürüb, ha, yaqın, bu zəhrimərlə. Millətin adını "qoqlomaq", "vreditet", "xalq düşməni" qoyub, milçək kimi qırıdılar. Babam da. Babam da... özünü də "xalq düşməni" eləyib, göndərdilər o dünyaya. İtdi, batdı. Bir dəne bu naqanı qaldı, Ey dill-qafıl, bəlkə, babamın töküyü qanlarına ahi tutub məni? Bəlkə, o, günahlən mən öz qanımla yumalıyam? Babamın naqanıya... Bəlkə, mən intihar eləmirəm, Səftər babam öldürür məni? Vallah ağlabatan sözlər deyirəm. Kaş indi burada bir jurnalist olaydı, ölədiklərimi yazaydı məqnitofona... Millət biləydi, necə oğul itribi. Adam neyçin öz meyitini, bəsdürilməyimi görmək istəyir, istəyir onun yasına gələn, onun haqqında danışan, onu yad eləyən adamların sözlərini eşitsin. Niyə? Yaqın, ölü də tək qalmaqdən qorxur... Yaxşı! Qurtar, Azər, tut Səftər babamın uzlar görmüş naqanını gicgəltirə. Allah, araya barmaq qoydu yoxdu hal! Yox, soyuqdu zəhrimərin lülesi, qoy gülləni üreyimə vurum, köynəyin üstündən bunun soyuqluğunu hiss eləməzəm... Bax, bəla. Bir, iki, üç... Görəsən, Məsmə-kovski özünü vuranı nəçəyəcəm səyib? Əşşi, mən nə gic-gic danışırım ölüm ayığımda! Üreyim hardadı? Burada. Bude, dö-yünür. Buram da döyünür, ada, bura da! Nə böyük ürək varmış sanda, Azər! Deyəsən, heç bu naqanı atmağa məcal tapmayacağıam, üreyim özü çıxır yerindən! Amma gərək Əladə xanımı da qeyd edəyim vida məktubumda, yaxşı çıxmadı. Eybi yox, sonra sağlıq olsun... Nə sağlıq, ay armaq, gedirsən el Bir, iki, üç! Yox! Sınama atsam, qan axıb mil-mil şalvan birtəhrar eləyəcək, qaçaq sonra bunu necə geyəcək? Bəlkə, şalvanı çıxarım? Yox, camaat gələcək, trusikdə ölmək yaxşı deyil, aybdı. Bir, iki, üç, dörd, beş, altı, yeddı... Bəlkə, minəcəm sayımı? Dünya dollar dörd mtn altı yüzə qalxmışdı. A, Akopun verdiyi əlli dollar Səftər-

son kişiyyə çatdırmadım. Əmanətə xoyanət çıxır. Balıca, pulu ona verib, sonra vurum özümü? Əşş, ölmək-ölməkdi, xırıldamaq nə deməkdir? Yolçu yolda gərəkl! Əlvədə! Yox, bacamıram...

Əşşdən səslər gəlir. Biri adam otağa tabut gətirir.

BİRİNCİ: Bir az bu yana çək, divara sürtmə!

İKİNCİ: Sən də mənə itələmə, dəl! Birinci kərəmdə tabut daşıyırsan?

Tabutu stolun üstünə qoyurlar.

BİRİNCİ: Qiblə hayandadı?

İKİNCİ: Televiziya vışkasından üç barmaq solda.

BİRİNCİ: Onda bir az bura. Yaxşı oldu, yerindədi.

AZƏR: Salam məleykəm...

BİRİNCİ: Əleykəs salam. Gətirdiy tabutu.

AZƏR: Çox sağ olun.

BİRİNCİ: Bəs, rəhmətlik özü hardadı?

AZƏR: Hansı rəhmətlik?

BİRİNCİ: Adı Azar deyildi?

İKİNCİ: Azarıydı.

BİRİNCİ: Ha də, rəhmətlik Azar. Meyit hardadı, qardaş?

AZƏR: Budə...

İKİNCİ: Hani?

AZƏR: İndi gələr.

BİRİNCİ: Necə yani gələr? Rəhmətlik tualetdə gedib?

AZƏR: Yox, meyit indi burda yoxdu, amma bir azdan olacaq.

BİRİNCİ: Sənin nəyiniydi ölən?

AZƏR: Oğlum.

İKİNCİ: Vay, Allah rəhmət eləsin, lap uşaq olarmış. Neçə yaş? Vardı?

AZƏR: Mən yaşda idi.

BİRİNCİ: Baba, o necə oley?

İKİNCİ: Əşş, kişini tez evləndiriblər də! Gəl, aradan çıxacaq, bunun başı xərəbdü.

BİRİNCİ: Qardaş, bizim haqqımızı ver, çıxıb gedək.

AZƏR: Nə haqq?

BİRİNCİ: Pulumuzuz.

Azar yedına salıb, Akop verdiyi pulu tapır, uzadır. Birinciyə.

İKİNCİ: Cəmi əlli dollar? Axi, biz...

BİRİNCİ: Gedək, gedək, sağ ol, baba, Allah rəhmət eləsin!

Kişilər çıxıb gedirlər. Azar bir müddət lal-dinməz qalır.

Tabutu ətrafında dölämir, baxır, nəyisə düzəldir. Cibindən naqarı çıxarıb, ağrımın içinə soxur. Sonra gözügüyə yanaşır, üstünə ağ çəkir.

Yenə naqarı gicgahına tutur. Fəna gedir.

AZƏR: Elmlər Akademiyasını bağlamaq lazımdı! Eiml! Ad-larımı alım qoyublar! Bu vaxtadan ələ bir darman, narkoz niyə düzəltməyiblər ki, insan özünü adam kimi öldürə bilsini! Bir şey hiss etmədani! Operasiyada olduğu kimi! Birinin bir bar-mağını kəsəndə ona narkoz verirlər ki, ağrı bilməsin, burda mən boyda adam indi özüm görə-görə özümü necə öldü-rümü! Ağrıdacaq, axı! Ay Allah, mənə güc ver, görürsən, axı, bu naqarın tatıyını çəka bilirmirəm! Tak je nəlyat! Sonra da deyir-sən, mənə inanmayan kafirdil! Əşş, kafir olar də! Yaşamağa kömək eləmirsən, heç olmasa, ölməyə kömək elə!

Təpəş içində Məsmə və Xeyransa arvad görünüb.

MƏSMƏ: Gəlirlər! Gəlirlər!

AZƏR: Kim gəlir? Kim?

XEYRANSƏ: Həmişə! Həmişə gəlirlər!

Ana-raq gedirlər. Tabutu da görməyib.

AZƏR: Batdım! Deyəsən, batdım! Vay dada, neyləyirəm indi? Qaçım? Yox, əla uzanıb bu tabutun içinə, onlar redd olub gedəndən sonra o söz... Vuraram özümü.

Azərbaycanın içində uzanan kimi camaat görünür. Həm dərin "kədar" içində, allərində gül, əkilir. Gynlərində qıra paltar. Elcan Vətənski, Samsən və Dalilla, Şəkar Bədbin, Kleopatira və Ellada, Cabir. Məsmə və Xeyransə arvad onları içəri buraxmaq istəmirlər.

MƏSMƏ: Burda ölən yoxdu, heç kəs rəhmətə getməyib bu evdə. Bu evdə hamı yaşamaq istəyir.

VƏTƏNSKİ: Hər şey istəyənən həll olonmur. a bəzi Milli vəzifə, milli borc da var, axı, bu dünyədə!

MƏSMƏ: Azər ölməyib, qoy, özü də bunu təsdiq eləsin.

VƏTƏNSKİ: Neçə təsdiq eliyəyir? Ağrının əldəyirəm vətən borcunu verif! Budu ha.

Məsmə çevrilib tabutda yatan Azəri görür.

MƏSMƏ: Vay, Azər...!

VƏTƏNSKİ: Mərhumun həyat yoldaşına stul verin, yanını yera qoysun!

XEYRANSƏ: Vaxsəy, bu nə müsibətdi, Məsmə!

VƏTƏNSKİ: Buna da stul! Qayınanının da altını irahləyini!

Cabir stullar gətirib arvadları oturdur. Üzərləri yelləyir.

DALİLA: Elə bil dirindi...

SAMSON BƏY: Sənkə yatıb...

KLEOPATIRA: Mən onu yatan görmüşəm. Elədi ki var...

Yatıb.

ELLADA: Bir az burununu ucu nəzəlib...

MƏSMƏ: Ay camaat, buraxın mənə onun yanına! O, ölməyib.

Yə, kəb bir az! Bir saat yatıb oyanacaq!

CABİR: Oyanan adama oxşamır, Məsmə, mən bunu səna

jurnalist kimi deyirəm.

MƏSMƏ: Vallah sağdır, diridir, inanın mənə!

KLEOPATIRA: Yəziq öz gözəllərinə də inanmır. Bədbəxt...

ELLADA: Birinci aridir ölən, ikincidə, üçüncüdə öyrəşəcək.

Asan olacaq.

BƏDBİN: Bu faciəni olduğu kimi qələmə almaq lazımdır.

ELLADA: Qələmə evdə alarsız, indi arvadı sakit eləyin, dəli

olə bilər. Şairə, şirin sözlər tapın, təsəlli verin.

VƏTƏNSKİ: Aya, bu kədimi biriniz o biri otağa aparasız! Belə

olmaz kəni!

MƏSMƏ: Azəri Azəri!

XEYRANSƏ: Oyan, bala, qalx ayağal!

DALİLA: Qayınanının da başı dərddən xarəb olub,

dəyəsən.

SAMSON BƏY: Ona baxmayaraq ki, çox iradəli insandır.

Cabir, Xeyransə bacını da apar.

Cabir ana-qız zətilə o biri otağa aparır.

KLEOPATRA: Yazıq başını itirməyə yaxşıdı.

SAMSON BƏY: Səsi də dəyişib...

MƏSMƏNİN SƏSİ: O sağdır! Sağdır! Araq, yox konyak içib

Malakın bağında! Yəni!

ELLADA: Gözüylə gördüyü tabuta da inanmır.

KLEOPATRA: Öz ailiyə güzgülə ağı örtüb, amma inanmır.

İfə bax...

DALLA: Ona təcili bir kişi xeylağı təsəlli verməlidir.

CABİR: Danışır əməkdər təsəlli ustası...

VƏTƏNSKİ: Aya, a Samsun professor, bir bəri gəl...

SAMSON BƏY: Buyurun.

VƏTƏNSKİ: Şahidin vida məktubunu məşinistkaya verdin-

mi üzünü çıxarsın?

SAMSON BƏY: Verdim. Ancaq ona pul... Azarın dəfinə də

pul yığmaq pis olmazdı.

VƏTƏNSKİ: Pul zad yığdı yoxdu, hamısını bu lələğin el-

liyəyif Poçotnu götürəjəm onu bu evdəni! Bu factə manim

millətini oyatmalıdır! Əmbə həyif adı zadı yoxdu.

SAMSON BƏY: Adı? Azar.

VƏTƏNSKİ: Ə, yox, o addan deməram! Deyerəm olaydu

tutaq kin akademiq, ya dünya miqyasında tanınmış bi şair,

ya millətin tanıdığı aşix... Onda bu fəğiri yxan tapança, atom

bombası təkin partlayardı, o heykəl başın üçünü! İctimaiyyət

əyagə qalardı, üzünü yuxarılara tutuf bağırardı, deyərdi. Di,

bəsdji!

SAMSON BƏY: Əsas, manim, zənnimcə, intihar özü deyil,

intihar doğuran səbəblərdir. O da...

VƏTƏNSKİ: Yazıf, danal! Mən ona, bax eləjə, burda bir saat onun özünə öz ölüm konsepsiyası, milliat, türklük, vətən borcu haqda mühazirə oxumuşam, heyvan kəsdirif qənaətləx də vermişəm...

SAMSON BƏY: Siz deyənləri yazıb, amma başqa şeylər də var o məktubda. Bax, o Kleopatra xanımın Türkiyədən gəlmiş bir adama arə getmək məsələsi. Yazıcılar İtifaqının bağlanmış, çəçenlərin genosidi... Çox şey var, o vida məktubunda.

VƏTƏNSKİ: Deməli, o yazının ciddi redaktaya ehtiyacı var...

SAMSON BƏY: Molla çağırmişiz?

VƏTƏNSKİ: Na molla?

SAMSON BƏY: Bəs, yasin oxunmayacaq?

VƏTƏNSKİ: Yox, indi adamlar gələcək, məscidə aparıb məyidi yudurdurlar, sonra elə ordən də mollajığaz gətirirlər. Allah rahmat eləsin!

SAMSON BƏY: Allah bağışlasın bizi...

Qəşqirə-qəşqirə Xeyransa və Məsmə gəlirlər. Eyni zamanda Çarı o biri otaqdan bir neçə kişi daxil olur.

VƏTƏNSKİ: Gəldilər. Aya, a iyidlər, kilentiniz budu. Eləjə tautbutla, ehməlcə qaldırif, apanın məscidə, yudurdurif gətririf bəri. Yaxşıca yüyün, hal!

MƏSMƏ: Hara aparmaq istəyirsiniz onu? Hara?

SAMSON BƏY: Məsmə, rodnaya, məçidə. Yumaq lazımdı. Adadırlı...

XEYRANSA: Adə, diri adamı mürdəşir əlinə verməy istəyirsüz? Qoymarəm!

BƏDBİN: Bəccm, bu qadın işi deyil, qurban olum! Siz oturun dil deyin, ağı deyin, ağlayın. Bu kişi işidif.

- SAMSON BƏY:** Xeyrənsə bacı, qayda-qanun belədi...
XEYRƏNSƏ: Ada, hansı qayda-qanunda yazılıb ki, diri, sarıxos adamı mürdəşirə vermək lazımdır? Mürdəşirəyə vitrezyvitet zaddı?
- ELLADA:** Yazıq arvad, gördüyü haqiqəti də inanmır!
KLEOPATRA: Ellada!
ELLADA: Nədi?
KLEOPATRA: Bu faciə mənə bərk təsir bağışladı... Əfəndini veriram sonra, əl çəkirim ondan!
ELLADA: Mən də əl çəkirim! Qoy, gedib özünüklərdən birini alsın!
KLEOPATRA: Bacım, bu çağəcan özümüzlüklərə əvə getmişik...
ELLADA: Bacım, bundan sonra da gedirik! Gəl öpüşək!
BƏDBİN: Pancaraları bağlayın, hava gəlməsin.
DALİLA: O hələ niyə?
BƏDBİN: Otaqda meyit var, xanım, üz istəyirəm, iylənə bilək. İstədi.
CABİR: Yazacağam bunu, "Barbad dünya" qəzetinin gələn nömrəsində! Professor!
SAMSON BƏY: Utanmırsan, mənə dindirirsən? Nədi?
CABİR: Sən yazı yazanda vergüllərini özün qoyursan, ya Dalila?
SAMSON BƏY: Rədd ol burdani!
DALİLA: Balaca əlaqəsiz!
- Kiçilər tabutu qaldırırlar.
- XEYRƏNSƏ:** Ay Allah, bəndələrin diri adamı basdırmaq istəyirlər! Millisiya!

- MƏSMƏ:** Ay mame, indi polisdi!
XEYRƏNSƏ: Polisiyal!
MƏSMƏ: Axı, o diridi! Axı, o nəfəs alır!
XEYRƏNSƏ: Ölü də nəfəs alar?
- VƏTƏNSKİ:** Diqqət! Kasin ağlaşmanı! İgid üstündə göz yaşı tökməzlər! Meyiti həlalik yerə qoyun... Qulaq asın!
- SAMSON BƏY:** Cənab Vətənski, bəlkə, mən də qonşular adından danışıım?
- VƏTƏNSKİ:** Danışarsan, əmbə müxtəsər. Diqqət! Təkrar ediram: igid öləndə ağlamazlar! Söz veriram tanınmış şair-dramaturq, bütün milliatımızın sevä-sevä oxuduğu, say-sız-hesabsız, özlərini ədib adlandıran məxluqlardan yegana qorxmıyır bu gün burda, bu qürurtu kədar mərasimində iş-tirək edən qardaşımız, fəxrimiz Şəkar bəy Bədbinə! Buyur, a qağa, əmbə qısa.
- BƏDBİN:** Xanımlar və cənabları! Biz bu gün neçə min ilik Azərbaycan ədəbiyyatının ən yaxın dostu, bu yolda sağ ikən özünü, ölümü ilə isə bütün ədəbi ictimaiyyətimizi yandıran Azəri, qəhrəman Azərimizi son mənzilə yola salırıq. Azər ədəbiyyatı, yazıçılar, şairlər uğrunda könüllü olaraq bu dünyanı tərk etdi. Və mən təəssüf hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, indi burda, bu kədərli toplanıda Yazıçılar Birliyinin rəhbərliyindən heç kəs yoxdur. Amma zərərlə yoxdur, onlarsız da keçinirik.
- VƏTƏNSKİ:** Müxtəsər...
BƏDBİN: Azər, Yazıçılar Birliyinin növbəti qurultayı yaxınlaşır, mənim təklifimlə biz ora sənin xatirəni ayaq üstə qalıb, bir daqiqəlik sükkütlə qeyd edəcəyik. Əlvində, dilimizin, şəritimiz od tutub, yanmış parvanəsi. Hayıt! hayıflar olsun ki, gələn il səni mən öz yubiley toplanılarında görə bilməyəcəyəm. Əlvində!

Xatirə ağlaşma... həttə Xeyransa da kövrəlir.

VƏTƏNSKİ: Samimi qorşular adından söz verilər Samson baya, professorə. Müxtəsər...

SAMSON BƏY: Olarmi mən... Mojno ya po russki?

VƏTƏNSKİ: Aya, o da öz dilimizdi, danış. Əmbə qısa, kratki.

SAMSON BƏY: Doroqie soseđi, druzya. Mne trudno, nep-rivnoçno proiznosit v stol skorbnoy obstanovke, kazalos bi običnoe slova. Uşel Azar. Naş milyy Azik. Çto qrexa talit, mi vse v kakoy-to mere povimni v eqo traqičeskoj, bezvremennoy konçine. Mne oçen tyajelo... Doroqoy moy Azar, Azik, sinok. Za etot mesyaç ti vtoroj, navseçqda pokidayuşiy naş druyniy dom. Pervoy bila moyə pokoynayə supruqa Safiyə xanum, kotoruyu ti s lyubovoy nazval Səfi xala... Eslı vtretiy yeyo tam, to peredavay: Samson tebyə ne zabil, Samson tebyə pomnit.

CABİR: Azar, Dalila tojler

DALILA: Malenkij neqodyay!

VƏTƏNSKİ: Sakiti Aya, bura yas marasimidiri! Na mızix qo-yursan, a bala!

CABİR: Səfiyyə xala qızıl arvadıydı bunun tayı deyildi.

VƏTƏNSKİ: Diqqət! Mən əsas sözlərimi biz bu iydi ana torpağımıza tapşıranda deyəjəm. Əmbə indi nə demək istə-yirəm? Azar millət uğrunda getdi bu dünyədən!

XEYRANSA: Adə, vallah kolbasa üstündə!

VƏTƏNSKİ: Millət!

MƏSMƏ: Xeyr, kolbasat

VƏTƏNSKİ: Millət!

XEYRANSA: Allaha and olsun kolbasat!

VƏTƏNSKİ: Kiri, nə qalıbasə, hansı qalıbasə?

MƏSMƏ: Lyubitelski, axşamdan qalant!

KLEOPATRA: Mənim şəxsi səadətım uğrunda öldü Azar.

BƏDƏİN: Ədəbiyyatımızın dirçəlişinə naminə!

CABİR: Qeyrət götürmədi Samsonun Dəlliləylə bəzliq eləməyini!

VƏTƏNSKİ: Qurtarın! Bəsdir! Bura sükut meydanıdır! A ki-şilər, qaldırın mərhumu... Əlvida, Azar! Bağışla həmmimizi, mənə də bağışla!

Azar tabutun içindən Vətənskini qucaqlayır.

AZƏR: Sən də mənə bağışla, qurban olum!

Təpəliş, həy-kəly qopur.

SƏSLƏR: Ay camaat! Xortladı! Polis çağırın!

Azar tabutun içində bərdəy qurub oturur.

AZƏR: Nə oldu? Nə yaman ürkdüz məndən. Bu vaxtəcan diri ölü görməmişdiz?

MƏSMƏ: Azar, Azar!

AZƏR: Dalila xanım?

DALILA: Əlini mənə uzatma, dəymə mənə! Xortdan, lanət şeytanal!

AZƏR: Kleopatra xanım, Kəpəl!

KLEOPATRA: Mənə də əl uzatma! Nə istəyirsən?

AZƏR: Düyül Vallah düyü. Üstündə sabzi-qovurma. Acam...

VƏTƏNSKİ: Aya, bu ölü dirindi, yoxsam diri öldüdü?

BƏDBİN: Hamımız kimi. Mənim yubileyim batdı...

AZƏR: Ay camaat, mən acam! Yemək istəyirəm!

VƏTƏNSKİ: Ə, eləyli, sən ölünən, ya diri?

AZƏR: Diriyəm, diri! Dirdini! Olmaq da istəmirəm, qətiyyən istəmirəm! Nə Azərbaycan ədəbiyyatı uğrunda, nə millət uğrunda, nə Kleopatranın üstündə! Olmaq istəmirəm! Ay kişilər, ay qadınlar, ölüm ayağında ancaq öz ayaqlarım haqqında düşünürəm, qurban olum ayaqlarım! Millət, min illik ədəbiyyat haqqında yox! Bu ayaqlardan yaxın, doğma mənim nəyim var? Bax, bu əllər mənimdi, yalnız mənim. Bu iki qulaq da. Dünyada minlərlə millətlər, ədəbiyyatlar, Kleopatralar var, ay camaat, bu iki qulaq mənimdiyə, yalnız məndədi. Bax, bu əli görürsüz? Buna qurban olum, maçı! Bu əl nə Amerikada var, nə o boyda Çində, nə də elə lap bizim bu qurbanı olduğum Azərbaycanda. Bu əl ancaq Azərdədi. Ölürəm allarımdan, ayaqlarımdan, qulaqlarımdan ötrü, hələ mən özümü belə çox istəməmişdim. Diriyəm. Mən özümü sevirm!

VƏTƏNSKİ: Sən fərisən! Sən qorxaq, əlçaq bir məxlüksən! Adam özünü bu dərəcədə sevir, bu yekəlikdə eqahistmi olar? Bir şəxsi millətlə qarşı qoymaq olar? Bə oğuz, səlcuq babalarımızın...

AZƏR: Ay kişi! Mən oğuz sözünü həyatımda birinci dəfə 1988-ci ildə Lenin meydanında, indiki Azadlıq meydanında eşitmişəm! Mən sənin kimi tarixi, Şəkar Bədbin kimi ədəbiyyatı, bax, o Kleopatra, Ellada xanımlar kimi başqa-başqa işləri bilirmərəm, başım çıxır onlardan. Mən özümü kolbasa üstündə öldürmək istəyirdim! Kol-ba-sal Sızdan da yerli-dibli xəbərim yox idi, özünüz gəlib intiharına şərik çıxmaq istədiyiz.

Ay kişi, ay Elcan Vətənski, balalarına xeyir vermək istəyirsən? Götür mənim Səftər babamın naqarını, vur özünü! Sən də Bədbin Şəkar ya Şəkar Bədbin, min illik ədəbiyyatımızın təleyinə bu qadar yarırsansa get, Sabirin heykəlinin qabağında yandır özünü, ya elə burda, Səftər babamın naqarını sal işə. Ay qız, Kleopatra, ay qız, Ellada, siz ara gedib, Türkiyədə yaşamaqdan ötrü mən burda, Azərbaycanda neyçin özümü öldürdüm? Az neyçin birini burda, o birini İstanbulda bədbəxt eləmək istəyirsiz? Sızdan arvad çıxar? Məsna, sənə qurban olum, nə yaxşı bunların təyi deyilsən!

MƏSMƏ: Mən sənə qurban!

AZƏR: Gördüz, ay kişilər? Mən arvadımın baş-başa verib yaşamaq istəyirəm. Məndən qəhrəman çıxmaz.

VƏTƏNSKİ: Sus! Sən demək istəyirsən Azərbaycanlı qəhrəman çıxır, bu torpağın iyidləri olmur?

AZƏR: Əgər, niyə çıxır? Neyçin olmur? Azərbaycanda bilgi-saqqallı arvadlar da olur. Mən dünyadan, Azərbaycandan danışmıram, bax, burdan, özümdən, burda olanlardan danışaram!

BƏDBİN: Axı, siz özünüzü öldürmək qərarına gəlmişdiz.

DALILA: Ağrı aralıyan olmamışdı, özün demişdin.

AZƏR: Demişdim! Sözüüm üstündə də dururam! Ancaq ölsem, kolbasa üstündə olacağam. Vəssalam.

VƏTƏNSKİ: Millət dura-dura?

BƏDBİN: Ədəbiyyat bata-bata?

CABİR: Səmsən və Dalila yata-yata?

AZƏR: Ə! Çəkin, məndən! Baxın, mənim yaşadığım yere, Nəyim var? Məsna camı iki danə balıq ceviz gətirib. Başqalarının evinə zurna-balabənlə yük maşınları gedir, spalni, stenka, televizor, buzdolab, hər şey!

XEYRANSA: Sən buna nə gətirdün?

AZƏR: Düz deyir, mən də ailəyə evləndim. Anamın nişan üzünü təxdim Məsrinin barməğinə. Elə bilirsiz bunlara görə həyatdan küsmüşəm? Xeyr. Təmtəraq mənə lazımdır deyil. Tərximizdən də, ədəbiyyatımızdan da, bütün xanımlarımızdan da mənə birca şey lazımdır, birca şey! Mən özümü Azər-baycana tutub, demək istəyirəm: Vətən, mənə abırılı maaş ver, imkan yarat səhər işə gedib, axşam işdən evə qayıdım, çörək yeyib, oturum televizorun qabağında, konsertə, ya kinoyə baxım. Vəssalam! Mən bağıra bilmirəm. O sanın işmədi, Elcan Vətənskil! Mən pıçıldamaq istəyirəm: Vətən, mənə abırılı maaş ver, aməkhaqqı, heyyyyyyy...

VƏTƏNSKİ: Mən sənə məhkəməyə verəjam! Biz hakimiyyətdə gələn təkin sizin kimiləri bir-bir gülləliyəyiyi!

AZƏR: Zirt də eləyə bilməyəcəysən. Səsi çıxanı eşidərlər, ordan-burdan başını çıxardanı görərlər. Mənim nə səsim çıxır, nə başım görünür, neyləyəcəksən mənə?

BƏDBİN: Bu adam piyəndi, deyəsan. Gələn, gədək.

VƏTƏNSKİ: Aya, bə mən bir atək pul qoyuŧ sana, sənin şərafətsiz şərafinə sufra aşırdımdı stalovada, əmlik gətəzdirədim irayondan!

AZƏR: Mən qonaqlıq istəmişdim?

BƏDBİN: Bəs, bu tabut?

AZƏR: Şəir, qələt eləmə, mən ölüm, tabutun pulunu özüm vermişəm. Olanacan da bunu yadigar saxlayacağam. Ya da lazım olsa, birinə bağışlayacağam. Məl mənimdi, özüm bilərəm...

VƏTƏNSKİ: Sən bir niyəkarlığın dərcəsinə bax!

XEYRANSA: O piyəndü, fikir verməyün.

AZƏR: Xülasə, mən ölmək istəmirəm. Kim ölmək istəyirsə, buyursun, çıxsin qabağat!

Azər tapırcağı camaanta tuplaıyır. Təyviş qoppur.

Nadı, qorxduz? Ölmək istəyan yoxdu? Millət uğrunda, ədəbiyyat namına, eşq-məhabbət üstündə?

XEYRANSA: Allah içki icad eləyanın evini yoxsurt!

Kiəmet səsi ucalıb. Zildən çəlinən həzin bir musiqi.

Azəri sarıxos vəziyyətdə evə gətirənlər daxil olurlar, konarda dəyanib çəlinirlər.

AZƏR: Bunlar kimdi?

MƏSMƏ: Sənə mətıl vəziyyətdə bura gətirənlər.

AZƏR: Aman Allah, bu nə gözəl çəliŧ? Nə qəşəng musiqidi!

Qəca-qəca ləl-kar oğlanı bura gətirən qəca arvad gəlir.

ARVAD: Vay! Səlimanın nəvəsi asib özünü!

AZƏR: O ləl-kar oğlan?

VƏTƏNSKİ: Bir şey yaztım özüni asmaıdan qavax?

ARVAD: Bude...

Cəbir arvadın əlindən kağız alıb oxuyur.

CABİR: "Azər haqlıymış. Bu dünyada yaşamağa dəyməz"...
BƏDBİN: Elə bu?

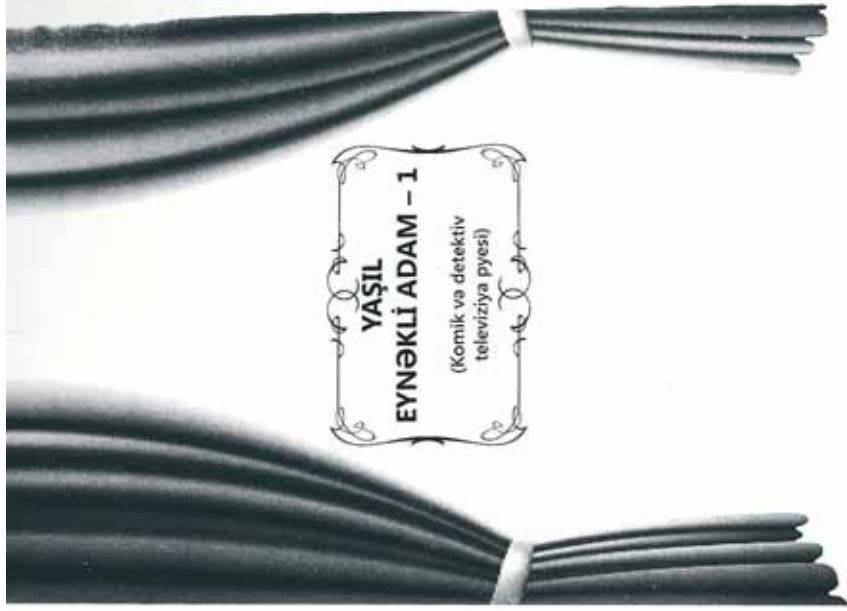
VAQIF SƏMƏDOĞLU

CABİR: Yox, bir bənd də şeyir var...
Ana yurdum, torpağında,
Bir ləpəir izim qalmadı,
Doğuldu, öldü şairin,
Sənin xəbərin olmadı...

Kiarnət çalınır, hamı lal səhnədə dönüb qalır...

SON

Bakı, 1995.

**YAŞIL
EYNƏKLİ ADAM - I**

(Komik və detektiv
televiziya pyesi)

İŞTİRAKÇILAR

POÇTALYON

KAZIM

KAZİMİN ARVADI

FALÇI ZƏHRƏ

MÜŞTƏRİ QIZ

REJİSSOR CAHANGİR

REJİSSOR KÖMƏKÇİSİ

QƏRİB

RƏİS

BACIĞLI (oğlan)

I MİLLİS

II MİLLİS

III MİLLİS

TURİST QADIN

RƏQƏSƏLƏR

MİLLİS NƏFƏRLƏRİ

ŞAHİDLƏR

"Qorxulu" musiqi səsləri: Pişik miyovluğu... bayquş ulayır...

va s. bu kimi şeylər.

Qaralıq, tamamilə kimsəsiz küçələrlə, işgiriş qəbzləri ilə, səhərdən axşam iki-sədə qədər çuara bir adam addımlıyır. Əlində qutu, əyində qara meşin plaq, başında qara şlyapa. Ancaq arxadan görünür. Plaqının yoxsulu qaldırılıb. Nəməlum işlər bir neçə küçədən keçib, bir telefon köşkünə girir. Telefonun dəstəyini qulağına dayayıb, nömrəni yığmağa başlayır. Aram-aram...

Videomagnitofona qeydlənmiş televiziya qəbzlərində Kazım oturub. Böyük maraqla və həyəcanla "Dəhşət" filminə baxır. "Əz-tez, əhə-ahə", "vay-vay" deyə-deyə. Kazımın arvadı kəndəki divanın üstündə uzanıb, modə jurnalına baxır. Kazım da, arvadı da firmacılarındır. Kazım filmə baş verən hadisələrə

çox "həssas", "emotional" münasibət bəsləyir.

Qolların yemək-icmək düzülüşü beləcə məzİN üstündəki telefon səsləri. Kazım əlində tutduđu distansiyaya çıxmaqla telefonun gətirdiyi filmin saxlayıb, telefona baxır.

KAZIM: Qoymazlar! Dünya dağılsa da qoymazlar! Qoymazlar bu boğda ölkənin xırda bir vətəndaşı, bir tika pen-dir-çorəyini yeyə-yeyə Alfred Xiçkokun filminə baxsını!

ARVAD: Ay Kazım, gör kimdir? Balıca, mənim kürəkəndən yarımamış məmərmdir?

KAZIM: Məməni Xiçkok yesin sənin.

ARVAD: Sənin kimi də Bondarçuk!

Kazım dəstəyi qaldırıb.

KAZIM: Alo? Kimdi bu? Eto kto? Ovek dun? Ağız, susurlar. Gəl, yaqın, doğrudan da, sənin anandır. Susur.

ARVAD: Balıca sənin məmərmdir?

KAZIM: Mənim məmər mənim səsimi eşidən kimi "Səsinə qurban olum, oğul!" deyir. Mənim məmər sussa-sussa sənin səsinə eşidib susar... Alo? Kimin anasındır?... Eto çya məmər? Et um məmər trum? Susurlar! Bəla də iş olar? Danişın, dal! Qovoritə dal Xosədək eil! Ağız, çıxarıram telefonu. Gecənin bu vaxtında daha zəng əylən olmaz. Kinoya baxıram.

ARVAD: Çıxart. Onsuz da bu evə hələ bir fərli adam zəng vurmayıb. Hamısı alverçilərdi.

KAZIM: Gərək atana deyərdin sənin cəhizinə bir-iki donə professor qoyardı. Planının üstündə, Mənim olarım budu,

Kəzəm telefonun şpəpəlini oxarıb, aparatın üstünə abir. Bir qədəsh konyak içib, televizoru yandırır. Ekranın işığı yəna də onun üzünə düşür. Sırıfətində qarība kölgələr amala gəlir.

ARVAD: Kazım, bay-bay istəmirsən?

KAZIM: Sonra. Əntiqə yerindəyəm, sən Allah, qoy baxım.

ARVAD: Mən bay-bay ələyim? Yuxurum gəlir...

KAZIM: Ağız, dəlisən? Sən yatsan mən buna tek baxa bilərəm? Yatma, sən Kazımın canı, mən ölüm.

ARVAD: Qorxaq.

Kazım gözlərini ekrana zilləyir.

KAZIM: Aha, aha, aha... Tutdu! Adə, necə tutdu... Vay, vay, vay... Xırç, xırç, xırç... Adə, neynirsən, ada? Ela elama dal Vay, vay, vay...

ARVAD: Kazım, neynir o?

KAZIM: Nənasını yeyir.

ARVAD: Ana nənasını?

KAZIM: Ağız, nə yaman hıssuz adamsən sən? Ana nənasını birinci seriyada yemədi? Bir adamı neçə kərəm yemək olar?

ARVAD: A, haçan? Yədimdə deyil.

KAZIM: Mənim daha sənə sözüm yoxdu! Ay qız, birinli seriyada, sülhsevərlərin konqresindən gələn kimi tutub, ana nənasını yemədi! Kəpək oğlu? Nəna ağ çərhovuzun içində çimirdi, ha, yadına düşdü? Ela çərhovuzun içində yemədi arvadı?

ARVAD: Əcəb ələdi! Qoca arvad çərhovuzda niyə çimirdi. axı? Utanmır?

KAZIM: Onu özləri bilərlər.

ARVAD: Bu bir nənasını harda yeyir, Kazım?

KAZIM: Miltmağda.

ARVAD: Çiy-çiy yeyir?

KAZIM: Yox, ağız... Nərşərabınan.

ARVAD: A, olarda heç nərşərab olur?

KAZIM: Barakallah! Əhmədliyə nərşərab olur, Sən-Fransis-koda yox?

ARVAD: Bizim şeydi axı nərşərab!

KAZIM: Bizim! Bizdən başqa olarlarda nə istəyirsən var! Qoy baxım, sən nənavin gənə, söhbətə tutma məni.

ARVAD: Mənim nənam özü öldü yazıq... İndi neynir, Kazım?

KAZIM: Nənanı yeyib, çıxdı küçəyə... Gədir, gədir, gədir... Deyəsən, səs verməyə gədir, mən ölüm...

ARVAD: Kimə?

KAZIM: O qəlvan çəkan senatora... Gədir, gədir, gədir... Aha! Vay, vay, vay. Ay yazıq... Ağız, senatorun qızı evdə təklid. Gazir ora-bura. Görəsən, bunu da yeyəcək! Vay, vay, vay...

ARVAD: Senatorun qızı əyninə nə geyib, Kazım?

Kazım utanıb, başını əpağı salır.

KAZIM: Dəyə bilimərim...

ARVAD: Neyçin?

KAZIM: Utanıram...

ARVAD: Kupalıkiyədi?

KAZIM: Yox... Əynində əla ancaq... eynidi. Ora-bura öz bə-dərində gəzir.

ARVAD: Onda baxmal Dur gəl yənim! Eşidirsən, poçğun! Baxmal

KAZIM: Qızı daha göstərmirlər! Heç harasını! Aha! Odu, ha...gəlir... vay, vay, vay... cibindən biçəq çıxardı... Aha... Ağız, yaxınlaşdı senatorun qəpısına... əlini uzadı zəngə... basır...

Ələ bu zaman qəpimin zəngi çalır. Kazım otuzduqdu yerdən dik qalxıb. Heyətlə xətdən çıxarımış telefona baxır. Və dəbətə qalib qəqdir.

ARVAD: Ada, nə oldu? Neyçin qışqırırsən?

Kazım qorxudan dili tutulur. Başıyla, him-cimlə telefonu göstərir...

ARVAD: Ada, telefon deyil, qapıdı! Get qapını aç.

KAZIM: Nizastol

ARVAD: Bu vaxt kim olar görəsən?

KAZIM: Balka, bayram payı gətiriblər?

ARVAD: Soruşmamış açma, ha! Deyirlər Rostov oğrulan var şəhərdə.

Kazım qona-qona qəpəyə yaxınlaşır.

Səsinə süni toxtaqlıq verir.

KAZIM: Kimdi! Kto tam? Ova endəg?

SƏS: Poçtalyondur. Şey gətirmişəm. Qurtu.

KAZIM: Rostovdan?

SƏS: Xeyr, Bakıdan. Kazımın evidi burat?

ARVAD: Açma! Gecənin bu vaxt nə qutu?

KAZIM: Əşi, kimsə şey göndərüb, götürməsəm yata bil-mərəm mən...

Kazım ehtiyatla qəpini açır.

İçəri "poçtalyon" daxil olur. Əlində qutu tutub.

POÇTALYON: Kazım müəllim sözlünüz?

KAZIM: Kazım mənəm. Daha müəllim nadi? Gecənin bu vaxtı müəllim olar?

POÇTALYON: Buyurun, bunu sizə göndərtilər. Bura da qol çəkin.

Kazım qutunu götürüb, dəftəra qol çəkir.

KAZIM: Bunu kim göndərib? Neyçin belə yüngüldü?

POÇTALYON: Bitirəm kim göndərüb. Belə də qol çəkar-lar? Bu nə həftədir?

KAZIM: Əşşi, sənə nə var kim necə qol çəkir, hansı həftə necə yazır?

POÇTALYON: Yaxşı, sağ olun, gecənin xeyrə qalsın.

KAZIM: Xeyrə qarış. Xoş getdin.

Poçtalyonu yola salıb, Kazım qəpini yaxşı-yaxşı bağlayıb.

ARVAD: Kazım, tez aç görək nadi? Balka, senatorun qızının başıdı?

KAZIM: Bizdə nə o qeyrat var, nə senator, nə də senatorun qızı.

Arvad ayağa qalxıb, Kazımə yaxınlaşır. Kazım ehtiyatla qutunu açır.

Qutunun içindən xeyli kağız, pambaq çıxır.

Axırdə də bir əjdaha başı və məktub.

ARVAD: Bu nədi, ay Kazım? Kimin başıdı?

KAZIM: Mən nə bilim? Ela bil... əjdaha başıdı. Alfred Xıçkoki!

ARVAD: Sənin birinci qeynananın içidi! Cadudul! At onu yera, get allarını yul! Tezi!

KAZIM: Bir dayan görüm kağızda nə yazılıb.

ARVAD: Oxu, tez oxu.

Kazım məktubu açıb, oxuyur.

KAZIM: "Əjdaha başını göz bəbəyiniz kimi qoruyun. Səbaha qədər bir xalvat yerdə gizlədin. Səbah axşam saat 7 ilə 8 arasında sizə zəng vurulacaq. Telefonun yanında olun. Bu haqda məlumat versəniz eviniz yandırılacaq..."

ARVAD: Dəhşət!

KAZIM: "... həyat yoldaşınız başqa bir adama ara verəcək".

ARVAD: Ha? Bu hələ toya gətməlidir...

KAZIM: "Dəhşət" niyə qışqırırsan, ağız? "Dəhşət!" qışqırı Mənim ölməyimi, evimin yanmağını istəyirsən? Başqasına ara veriləmək istəyirsən?

ARVAD: Qurtar, sən Allaha! Oxu gör axırda nə yazılıb!

KAZIM: "...Sizə deyiləcək vaxtda aşağıda yazılmış ünvana gəlməlisiniz".

ARVAD: Kazım, bəy-bay istəmirsən?

Kazımın arvadı mat-mat bir-birine baxırlar... Yəni "qorxulu" musiqi işləyir. Yəni di qura pləş geymiş adam alında qutu tutur, kimsəsiz küçələrdə addımlayır. Əcaib əks-səda... Məyöltü... Bayquş səsi...

"Poxtalyon" bir telefon kişisinin qarşısında dayanıb, ora-bura baxandan sonra içəri keçir. Dəstəyi qaldırır... Fəlcə, Zəhra evində telefonla danışır.

Yəni, bəy-bəyəklil mənzilil, avadanlıqlı var.

ZƏHRA: ...ay qız, ay sənə qurban olum, vallah hesablamışam: yeni il İldə camii birca kəram olur. Neyçin tanbailily elə-

yrısən? Bişir qoy uşaqların, kişinin ağzı dada gəlsin dal Nə? Naprasnu. Çox nahaq yera arınırsən. Asan şeydi. Mən deyim: sən yaz... Deməli belə: İki dənə sütlü qırqovulu təmizləyib, üç saatlığa qoyursan təzə keçdi südlünün içinə. Qalır orada... Sonra üç dənə təzə ananas götürürsən...

Qapının zəngi çalır.

Dayan, evə gələn var. Yəqin müştəriidi. Sonra zəng ələyib, dalını deyərəm. Öpürəm.

Fəlcə Zəhra dəstəyi yera qoyub, qapını açıb.

Bir adəli qız ilə geri qayıdır.

QIZ: Məni Zeynəb xanım...

ZƏHRA: Əyləş bura. Yanını yərə qoy, heç utanma. Elə bil öz evində.

QIZ: Zəhra xanım, məni Zeynəb xanım göndərib...

ZƏHRA: Kim göndərib, acəb ələyib. Pakizə ələyib. Mənim falıma inanmayan kəs özü öz görünü qazır. O qədər adəmin gözünü açmışam ki, mən gəl görəsən. Çox adəmi çox şeydən ağah eləmişəm mən!

QIZ: Bilirəm, Zəhra xanım, çox eşitmişəm. Sizi tanımayan adəm yoxdu.

ZƏHRA: Na olsun? Qiyamat vərən var? Allahın mədəniyyət içşisi adını da vermirlər.

Telefon səslənir.

Bir daqiqa dayan görüm kimdi. Mən telefonla çox danışan qadınlardan deyiləm. (Dəstəyi qaldırır.) Alo? Belli? Ay qız,

görsən də, zəng vurub, səslərini çəzmirfər. Ay görüm sənin səsin yerli-dibli batsın! Daha çıxmasını Görüm qara gərdən gəlsin səsin!

Dəstəyi aparatın üstünə abə qıza yənəyir.

QIZ: Telefonlar onsuz da pis işləyir, camaat da telefonla adam dolamaqdan, ona-buna sataşmaqdan al çəkmir.

ZƏHRA: Düz sözdü. İndi öz sözüdü də. De görək nə deyir-sən, şikayətin kimdandı, dərdin nədi? Utanma, aç sinəni.

Qız kofçasının əlyemlərini ağmağa başlayır.

QIZ: Mütləq soyunmaq lazımdı?

ZƏHRA: Ay qız, sən falçı yanına gəlmisən ya rəntgenə? Də-dim sinəni aç, yəni sözüdü də. Kofçanı çıxart demədim ki.

QIZ: Bağışlayım, düz başa düşmədim.

ZƏHRA: Naprasını. İndi de sözüdü. Eşidirəm.

QIZ: Bilirsiniz, Zəhra xanım...

ZƏHRA: Sus! Bildim. Ərimdən şikayətin var?

QIZ: Bəli. Haradan bildiniz?

ZƏHRA: Daha nəyi bilmək istəyirsən?

QIZ: Bilimək istəyirəm o hər aqşam... ərim... hara gedir... hər şeyi danışım?

ZƏHRA: Burda? Dur gəl instrumentin yanına.

Onlar üstü dösməl ilə örtülmüş bir şeyə yəvənləyirlər.

Zəhra xanım onun qabağında əyləyir, qıza yer göstərir.

QIZ: Bu nədi, Zəhra xanım? Kəsədi?

Zəhra xanım dösməl kənarə çəkir. Altındakı kompüter imtiş.

ZƏHRA: Nə kəsə, ay qız, kəsə nədi? Kəsə dövrüdü indiyi? İndiyi zamanədə kəsədə-məsədə, suda-muda, noxud-moxudla, kart-martla fala baxaxlar? Kompüterdi bu, kompüter. Hansı zamanədə yaşayırsən sən, ay qız? "Moskovskie novosti" qəzetini oxuyursan?

QIZ: Yox.

ZƏHRA: Ay-hay... Eybi yoxdu, başla, aç sinəni! Ya "Toşiba"!

Zəhra xanım kompüterə işə salır. Çihazın işçilən yanın kimi, ekranda ilk rəqəmlər görünən kimi musiqi çalır. Qız falçıya nə isə danışır, suallara cavab verir. Kompüterin ekranında cürbəcür sənəzlər, rəqəmlər peyda olub itir. Bir müddədən sonra musiqi kəsilir. Pauza, sükut çökür. Zəhra xanım diqqətlə ekrana baxır.

Ekranda görünən rəqəmdən, sənədən dəhşətə gəlir.

ZƏHRA: Ay qız, bu sənin ərin deyilmiş ki!

QIZ: (kəvvalir), İstəyirəm mənim olsun...

ZƏHRA: Naprasını!

QIZ: Mən onu sevirməm!

ZƏHRA: Abirli qız xalxın ərinə sevməz!

QIZ: Heç olmasa deyin, O hər aqşam hara gedir?

ZƏHRA: Necə yəni hara? Ode, bax ekrana. Görmürsən? Gedir öz evinə, öz xarabasına, öz arvad-uşağının yanına. Bude, görürsən bu xətti?

QIZ: Nədi o?

ZƏHRA: Görmürsən? Arvadı hamilədi da yənə! Düz üç aydı!

QIZ: Yalvarram, Zəhra xanım, ələ etəyin o mənim olsun!

ZƏHRA: Uşağı?

QIZ: Yox, atası!

ZƏHRA: Qəlx ayağa! Rədd ol burdan, gözələri məni görməsin. Mən cadugər zad deyiləm sənin üçün. Təmir, yeni, mütarəqqi düşüncəli falçıyam.

QIZ: Bəs mən neyəyəm? Ah, mən bədbəxt oldum... Özümü öldürəcəyəm.

ZƏHRA: Nəprəsni, Nə özünü öldür, nə də özge evi yox. Ondansa qazet-jurnal al oxu. Bilirsən necə şeylər çap olunur indi? Xəbərimiz olmaıyıb, sən demə bu çağacan fil qulağında yatmışıq! "Novy mir" jurnalını alırsan?

QIZ: O nədi elə?

ZƏHRA: Əh, zastoy qızı zastoy! Cəhənnəm ol burdani İtil Bisavəd.

Zahra xanım qapını açıb, qızı eşiyə itələyən kimi onun qarşısında poçtalyon peyda olur. Əlində qutu tutur.

ZƏHRA: Səni kim göndərib?

POÇTALYON: Məni yox, qutunu göndərmişlər. Mənimlə.

ZƏHRA: Kim göndərib?

POÇTALYON: Bilmirəm.

ZƏHRA: Haçan göndərib?

POÇTALYON: Bilmirəm.

ZƏHRA: Nə göndərib?

POÇTALYON: Bilmirəm.

ZƏHRA: Neçün göndərib?

POÇTALYON: Bilmirəm.

ZƏHRA: Kimə göndərib?

POÇTALYON: Sənə! Bəs mən bura niyə gəlmişəm?

ZƏHRA: Gəlmişən keç içəri. Daha qapının ağzında neyçin durmusan? Qarıba adamsan. Əlini cibində neyçin tutmusan? Nə var orda?

POÇTALYON: Açarlar.

ZƏHRA: Haranın açarlarındı?

POÇTALYON: Evin.

ZƏHRA: Kimin evinin?

POÇTALYON: Öz evimin!

ZƏHRA: Baxım.

Poçtalyon Zahra xanımına bir dəstə açar verir.
Zahra xanım açarları lıylayır.

POÇTALYON: Neyirsiniz?

ZƏHRA: Adəm də heç açarmən xəş yeyər?

POÇTALYON: Əşşi, ay xala, ver bura açarlarımı! Nə açar, nə xəş! Götür bu qutunu, bura da qol çək, qoy gedim! Yeni il qabağı o qədər içim var ki!

Zahra xanım qutunu stolun üstünə qoyub, dəftərə qol çəkir.

ZƏHRA: Səni kiməsə yaman oxşadıram, poçtalyon. Bilmirəm kimsə... Səsin də, hərəkətlərin də təməş gəlir mənə. Səni televiziordan "İnsan və qanun" programında göstərməyiblər?

POÇTALYON: Allah eləməsin. Xeyr göstərməyiblər.

ZƏHRA: Qazandırdın haçan çıxırsan?

POÇTALYON: Əşşi, ver dəftəri bural! Gecə vaxtı işə düşmədik?

ZƏHRA: Xoşuna gəlmir: gəlməyirdin.

POÇTALYON: Ay arvad, ay insan, öz xoşuma gəlməmişəm mən bural! Posilka gətirmişəm.

ZƏHRA: Gətirdin, çək get, də! Daha vaxtı niyə alırsan mənim?
POÇTALYON: Gecən xəyra qalsın.

Poçtalyon talaax çub gedir. Fəqə Zəhra qutunu biçəqlə açıb, içindən əjdaha başı çıxır. Məktubu oxuyur.

ZƏHRA: "...müsiqiyə xəbər versəniz öldürüləcəksiniz. Səbah saat 7 ilə 8 arasında evdə olun..."

Zəhra məktubu axırı kəmi oxuyub filərə gedən anda telefon səslənir.

ZƏHRA: Kima oxşayırdı o gədə, san Allah? (Dəstəyi qaldırır). Alo? Hə, mənəm. Nə? Keçi südü tapa bilmişən? Olar, neyçin olmur? Dovşan südü lap yaxşı olar. Qıyamam...

Yenə də "qorulu" musiqi çalır. Poçtalyon küçələrdən keçib, telefon kölgün girən kimi anı pauza çökür və o an şux, ritmik musiqi başlanır. Bir dəstə qız aerobika göstərir. Rejissor köməkçisi onlara xana sayır, "bir az yuxarı", "bir az da" və bu kimi sözlər deyir. Bir azdan rejissor Cahangir gəlir. Kənarında dayanıb narazı-narazı qızlara baxır.

Sonra barmaqla köməkçisini yarıma çığır.

CAHANGİR: Bayaq mənə telefona çağıran qadın idi ya kişi?

KÖMƏKÇİ: Qadın da olsa kişi səsiyənin dəmişirdi. Nədi ki?

CAHANGİR: Heç. Mənim qulağıma qadın da olsa...kişi səsiyənin susdu.

KÖMƏKÇİ: Kişi səsiyənin də susmaq olay?

Cahangir qızların rəqsinə bənib, başını bulayır.

CAHANGİR: Bu nə biabırılıqdı?

KÖMƏKÇİ: Aerobika. Görməysən?

CAHANGİR: Bu nə rüsvayçılıqdı?

KÖMƏKÇİ: A? Olmaya bəyənməysən?

CAHANGİR (qızlara). Dayan! Saxlal! Xəməşi (Qızlar rəqs hərəkətilərində quruyub qatırlar). Ayaqlarınızı da salın aşağı! (Köməkçiyə). Bax bu nədi soruşuram səndən?

KÖMƏKÇİ: Aerobika deyil bə nənənədi?

CAHANGİR: Sən heç aerobika görmüsən?

KÖMƏKÇİ: Nənəm göstərməyib, babam yeməyib.

CAHANGİR: Kimin aerobikasıdı bu? Bizimdi?

KÖMƏKÇİ: A? Bunun da bizim-sizini olay? Aerobikanın da sünni-şeyisi olay bəlkə?

CAHANGİR: Bu aerobikadan bizim başı qatılı dağlarımızın saf təmiz havası gəlir?

KÖMƏKÇİ: Gəlməy...

CAHANGİR: Bu aerobikadan bizim ceyran gözülü bulaqlarımızın səsi, şiriltisi eşidilir?

KÖMƏKÇİ: Yoo...

CAHANGİR: Bu aerobikadan Babəkin, Korogölünüm qılıncının qılıncımı çəir?

KÖMƏKÇİ: Çıxmey.

CAHANGİR: Həmi bu aerobikanın duzu, istiotu, zəncəfil, zəfəranı, nənə-reyhəni?

KÖMƏKÇİ: A...

CAHANGİR: Həmi sarıkoç?

KÖMƏKÇİ: A... Dadaş, olmaya bunları duzdayıb-istoutdayıb, zəfəran vurub düyü altına qoymaq istiyərsən? Nə üçün Dadaş?

CAHANGİR: Bəls aerobika ya Buxarestdə olar, ya Truskavetsdə, KÖMƏKÇİ: Bizdə olmey?

CAHANGİR: Xeyr! Mən sənə tapşırımdı: bu qızların başlarında ya kələfay olmalıdı, ya örpək. Əllərində də sahang. Guya

ya evdən, ya məktəbdən çıxıb aerobika eliyə-eliyə gedirlər

VAÇIR SƏMƏBOĞULU

bulaqdan, ya kəhrizdən su götürməyə. Uzaqda dağlar, meşələr, şalələr... bülbülün cəh-cəh vurur... mehtəban bir bahar səhəri... şən kolxoççu qızlar... briqadirlər... mənqə başçıları... milli...

KÖMƏKÇİ: Dadaş, milli aerobika oley?

CAHANGİR: Milli aerobika olmey! Mən yerli kolortidi, ahan-gil aerobika istayiram sandani! Bilidin? Buranın rejissonu, badii rahberi mənəm. sən yox! Apar bu qızları. Başlarında kələğayı olsun ya örpək! Əlilerində də səhəng.

KÖMƏKÇİ: Dadaş, qızları yerləri necə var elə qalay?

CAHANGİR: Əşşi, aerobikadi da! Bulağa gedən gəlinlər... özü də elə eləməz lazımdı ki, hər şey son dərəcədə təbii görünsün. Başa düşdün?

KÖMƏKÇİ: Neyvayım, Dadaş?

CAHANGİR: Necə yeni neyləyim? Səhənglərə su doldurmaq lazımdır, su! Onda mənzərə təbii görünər.

KÖMƏKÇİ: Sudan vaz keç, Dadaş ikimiz də tutulluğ!

CAHANGİR: Niyə tutuluruğ?

KÖMƏKÇİ: Bunlar su doli səhənglərlə oynasalar biy-biy hamısı oley...

(Qızlar etiraz edirlər)

CAHANGİR: Sakiti! Gedin səhənglərin, kələğayların dalınca! (Qızlar gedirlər). Oğlanların nömrəsi hazırdı? Breyk-dans.

KÖMƏKÇİ: "Şərq hamamı"? Bali.

CAHANGİR: Bir-iki-üç! Müsiqi! Oğlanları! İrel!

Müsiqi səslənən kimi bir dəstə oğlan çər. Bellərinə qırmızı fitaqlar bağlamış. İləqə başları. Breyk-dans.

KÖMƏKÇİ: Dadaş, balqa, başlarına buxara papaq da qoyaq bu gedələrin? Onda lap milli oley.

Yəşil eynəkli odam – 1

CAHANGİR: Hamamda, fitada buxara papaq? Ağ eləmək olmaz. Koloriti də qaydasında yaxşıdı.

"Poçtalyon" gəlib, Cahangirə yazmış: Nə itə deyit.

Ancqə müsiqinin sədəlan altında onları söhbətə ejdilmic. Cahangir qutunu götürüb kanara qoyur, dəftəra qol çəkir. Sonra əl verib nəzakət ilə poçtalyonu yola salır. Poçtalyon yox olandan sonra Cahangir qutunu açır... əjdaha başını çıxarır: "Saxlatılı" bağırır. Müsiq kəsir, oğlanlar yerlərində quruyub qəliblər.

CAHANGİR: Tez qaçın, tez olun, tufun o poçtalyonu! Nə dayarmısınız?

KÖMƏKÇİ: Dadaş, fitada küçəyə nə saymaq çıxmaq oley? Aytb yazılmaz?

Cahangir ələccəz qəlib, yorğun-yorğun kəsloya oturur.

Məktubu oxuyub qorxuya düşür.

CAHANGİR: Yoldaşlar, bu nə deməkdir?

KÖMƏKÇİ: O nəmənadi əla, Dadaş?

CAHANGİR: Heç, heç nə... Əla-bəla... Əjdaha başıdı...

KÖMƏKÇİ: Dadaş, Allah ölənlərinə rəhmət eləsin, əjdahanın məğər bir başı oley?

CAHANGİR: Oyuncadı... oyuncadı... Uşağında, kiçik oğlum... Xarab olmuşdu. Bali, xarab olmuşdu! Nə gözünüzü zilləmişiniz mənə! Əjdaha başı gorməmişiniz? Aydan gəlmisiniz? Uşağın oyuncadı, xarab olmuşdu. Göndərdim zavoda. Tamir eləyib yollayblar dalə! Nəyçin dayandı? Pis işləyirsən, çox pis köməkçisən sən! Bu nədi?

KÖMƏKÇİ: Nəməna?

CAHANGİR: Necə yeni nəməna? Bunların fitələrinin üstünə kəmərlə bağla, kəmərin də üstünə xəncər!

KÖMƏKÇİ: AI Dadaş, hamamda xancarnan kim çiməyi?

Yəni "qəzruku" musiqi... Yəni də poçtalyon, alında qətu tutub, hərissə gədir. Pişək mijoñunu, bayruş səsi. "Oyuncuq" üstis: Qarib "Yerü rodilas yoloçka..." nağmaşın zurnuzuma eliyə-elyə balaca bir... tabufun üstinə lək çəkiz, panidadır. Görülyü işdan açıq-ağkar haız aliz. Qəpənin zəinğı çəliriz...

QƏRİB: Dver otkrıt! Vvodite, pojaluystat! Zmey i sobak v kvartire net!

(*Poçtalyon daxıl olur.*)

POÇTALYON: Bağışlayın, Qarib müəllimin evi buradı? Qarib müəllim sizsiniz?

QƏRİB: Prostitute, pojaluysta, ya na naşəm yazıke ne qovoryu. Pis bilir poika V škole po russki uçılısya, v Saratove, Saratovda v universitete, yestetvenno, po russki oxudu... Po etomu pis bilir...

POÇTALYON: Qarib müəllim ti? Karib muallim vi?

QƏRİB: Da, da. A vi kto, prostitute?

POÇTALYON: Posilka tebe. Etot. Ne tyajeli. Vozmi i zdes... ruku narisuy.

QƏRİB: Postavit podpis? Zdes?

POÇTALYON: Zdes.

Qarib qutunu yera qoyub, dəftərə qol çəkiz.

Poçtalyon taaccubla onun imza qoymağına baxır.

QƏRİB: Pojaluysta.

POÇTALYON: Eto çto takoy?

QƏRİB: Kak çto? Bukva A.

POÇTALYON: Pen raz takoy interesni A smotryu... A eto çto?

QƏRİB: Eto? Qrobik, tabutik.

POÇTALYON: Kto na rahmat pošel?

QƏRİB: Çto? Prostitute, ne ponyal.

POÇTALYON: Kto umier? Dlya komu... tabutik? Spruçayvuy, da... Pıçka?

QƏRİB: Nikto ne umer. I nikto ne xotel umirat. Eto: iqruşka. Oyuncuq. Dlya detşek. Dlya sovsem-sovsem balacalar.

POÇTALYON: Zaçem?

QƏRİB: Mı, s druziyami reşili otkrıt kooperativ po prozvodstvu iqruşek.

POÇTALYON: Prodavat budite?

QƏRİB: Koneçno. Seyças mojno.

POÇTALYON: Tabutik? Tabutik budete prodavat?

QƏRİB: Koneçnol Oçen interesnaya, a qlavnoe: poleznaya iqruşka. Neizlyza je vse vremya klepat medvejat i zayçat! Oni uje davnim-davno nadoyeli, ostoçertili rebyatışkam.

POÇTALYON: Medved ne znayyu, a zayças: xoroşo. Çto, zayças xujje tabut?

QƏRİB: Tabutik. Tabutik poleznee, nujnnee.

POÇTALYON: Poçemu ala?

QƏRİB: Vot, pojaluysta, seyças ya obyasnuy. Detışki obyajuyt kopatsiya v pesoçka. Tak? Lapotackami. Znaçit, mi, doljni izpolzavat etu çudesnuyu lyubov s polzoy. Çtobi bila i iqra, i odnovremnenno, çtobi prisutstvovali elementi vospitaniya. Nado priuçat naşix balacalar k kollektivnomu trudu. Poniamaete?

POÇTALYON: Kak, ala?

QƏRİB: Poniamaete, nevozmojno koqo-to ili çto-to xororit v odinoçku. Zdes trebuetiya kollektivny trud. Naprimere, dvoe rebyatuşek balacalar, lopotackami kopayut moqilku, troe opuskayut qrobik v yamoçku-moqilçoçki. Odin balaca proiznosit proşalnuy reç, druqoy, kak eto u naş prinyato, razdayot nişenkam xalvuşku.

POÇTALYON: Həlvə də olacaq?

QƏRİB: Da, no vse eto ponareşkel İqral

POÇTALYON: Bəs mollə?

QƏRİB: Mulla?

POÇTALYON: A mollə nə budet?

QƏRİB: On... mojet prisutsvovat, no çitat, koneçno, niçeqo ne budet. Ne nado. Eto ni k çemu. Nelzya detişek, balacalar pıraçat k takim ploxim veşam.

POÇTALYON: Sluşay, ala, tabutik diya detişek: xoroşo, moqilkar, xoroşo, poxoronnı doklad: xoroşo, a mollə ploxo?

QƏRİB: Eto je İqral Vse ponareşke.

POÇTALYON: Qrobik vnutrı... pustoy?

QƏRİB: Net, koneçno, tam malyusenkiy trupik.

POÇTALYON: Zannan xeylağidi?

QƏRİB: Çto? Ne ponyal...

POÇTALYON: Trupik mujçin, ili jençin?

QƏRİB: A eqo ne vidno. On v kyafançike.

POÇTALYON: Pokajı...

QƏRİB: Eqo, k sojaleniyu, eşe net. Tolko vçera zakazalı. U nas doqovor s konditerskiy fabrikoj.

POÇTALYON: Sluşay, ti jenat?

QƏRİB: Poka net. A çto?

POÇTALYON: İ ne jenis.

QƏRİB: Ya vas ne ponyal... Poçemu?

POÇTALYON: Jenişya: deti budut?

QƏRİB: Dumayu, çto moquy bit.

POÇTALYON: A kak deti bez otşa budut rasti?

QƏRİB: Otçeqo je bez otşa?

POÇTALYON: Ot toqo, çto tebya za etu İqruşki v Baku obyazatelno ubyut.

Poçtalyon sözünü deyib gedir. Ussa Qarib tak qalib qutunu açır. fit çala-çala əjdaha başını çömrir. Filca gedir. Sonra maktuba baxır. Kitab rəfinədən lüğət götürüb, yazını gözəndən keçirməyə başlayır...

Yəni də "Qorbulu" musiqi başlanır, yəni də poçtalyon həra isə addımlıdır: telenon köpəknə girib, nömrəni yığır. Millis rəlis telenonun dəstəyini qaldırır. Rəlisin qapısında bir oğlan oturub.

RƏLİS: Alo? Rəlis eşidir! Alo?

Rəlis əzəbi hələ dəstəyi yerinə alır.

OĞLAN: Day-day, qızları!

RƏLİS: Barakallah... Görürsən, balaşka, təkcə sən avara deyilsən, e, bu şəhərdə. Başqaları da var. Zəng əleyib, səş çaxırmırlar. Əla bil kinoaktrisyam mən... daha demiflər... Xüləsa, avara olmağınla çox fəxr eləmə, oğlunma.

OĞLAN: Mən avara-zad deyiləm! Texnikumda oxuyuram, stipendiya alıram, gitara çalırım. Mani tutmağa, KPZ-ya salmağa heç bir ixtiyarım yoxdu sənin! Neyləmişəm, nə?

RƏLİS: Sədi deyib: Ədu şəvəd səbəbi xeyir, gər xuda xahadı! Yəni, xuda istəsə dərşman də xeyira səbab ola bilər. O ki, qaldı day-day. Şükürlər olsun ki, bir şey ələməmiş, əlindən xata çıxmayıb, anan özü qulağından tutub, bura gətirib səni. Sənin anan, mənəm də ki, var-yox birca bacım. İkimiz qalmışmış bu boyda dünyada. Qohum-aqrəbənin üzünü görmürük.

OĞLAN: Day-day! Mani söhbətə tutma, qanunları da pozma! Mən Yeni İli burada, KPZ-da keçirən deyiləm!

RƏLİS: Adə, ay xəmaq, nə KPZ? Bilirsən nəcə xələçə saldırmışam ora? Anan İpak yorğan-döşək gətirib. Daydos-tun Sarıya xanım fısıcan-plov bişirib, o da gələcək. Bir yaşlıq fənta hazı: Na KPZ? Mən pənsiyaya çxandan sonra gəlib əla-orda oturaçağam. KPZ! İndinin Pirşəği bağlardan havası təmizdi oranın. Özün görəcəysən.

VAQIF SƏMƏDƏĞLÜ

OĞLAN: Görməyəcəyəmi! Mən Yeni İli dostlarımla, yoldaş-
lanmla keçirmək istəyirəm. Mən də insanam...

RƏİS: Dostların yox! Şampanskiyan, konyakın qarşı-
lamaq istəyirsən sən Yeni İli Dost, yoldaş! Olmayaacaq, sən
deyan olmayacağı! Burada qalacağısən otuz biri, ikisi! Qurtar-
dıq! Səsin də çıxməsini!

Rais böyründəki diyməni basan kimi içəri iki milsioner daxil olur.

I MİLLİS: Aparacaq, rais?

RƏİS: Aparın!

OĞLAN: İhtiyarınız yoxdu! Buraxın, əl vurmayın mənalı
Qazera yazacağımi! Jurnalistləri çağırın! Mən vəkil tələb elə-
yirəm! Sıvayite menya s nashiim posolstvomi!

RƏİS: Posolstvo nadi, ay uşaq? Ştirils bu uşaqların başını
xarab eləyib. Aparıb bunun!

MİLLİS işçiləri oğlanı aparırlar. İçəri 2-ci mİLLİS nəfəri daxil olur.

II MİLLİS: Rais, bir arvad xeylağı buyurub. Özü də gəlmədi,
turirdi.

RƏİS: Burax içəri.

II MİLLİS: Bu saat. Amma rais...

RƏİS: Nadi?

II MİLLİS: Bir dənə şəxsi xahişim var. Olar deyim?

RƏİS: De görüm nə istəyirsən.

II MİLLİS: Rais, icaza versaydın mən də ortancıl oğlumu qa-
tırıb, salardım sənin bacnoğlunun yanına. O da şuluq uşağıdı.

RƏİS: Adı, gətiri! Böyüyünü də, kiçiyini də gətiri! Hamıya da
də mənim adımdan: kim istəyir yığib, gətirsin uşaqlarını buralı
Olmasa əldən gedəcəyələr, e, çaxcaqlar əlimizdən! İçkiyə öy-

Yəzi! Eynəklilərdən – I

rənmişlər, tansa uymasınlar! Pis-pis işlərə qursanmasınlar!
Gətiri!

İçəri heyecanlanmış bir qadın gəlir.
Çiyindən fotokamera asılıb. Turistdir.

TURİST: Proxite, no ya ne moqu bolşe jdati! U nas çerez
ças ekskursiya v Sumqait! Tovariş naçalnik...

RƏİS: Sadites, pojaluysta, ne volnuytes. Spokoyno raskajji-
te, çto sluçilos?

TURİST: Tovariş naçalnik, ya vozmuşena bila o vaşem pe-
rekrasnom qorode, o vaşix zameçatelnix lyudax, i vdrux takoe!

RƏİS: Ne volnuytes! Raskajite vse spokoyno. Izvinite...
Nadi? Neça oldu?

Bacıoğlunu kepezeya apararı millilərlə qaydırırlar.

I MİLLİS: Bacıoğlu kağız-qaləm tələb eləyir.

RƏİS: Nəyçin?

I MİLLİS: Prokurora ərizə yazmaq istəyir. Deyir mən burada
saxlamağa əlində əsas yoxdur.

RƏİS: Tapanıq, əsası! Qalət eləyir! İzvinite, tovarış turistikta,
eto bul sluçebnyı...sekretny razpovor. Vodu xotite?

II MİLLİS: Balka çay verək?

TURİST: Nət, luççe vodu.

Qadına su verirlər.

RƏİS: Spokoyno, ne volnuytes, jizi takaya şutka çto... çto...
çto sluçilos? Tolko medlenno. Speşit ne nado. Kuda speşit?

TURİST: Mi priexali v Baku iz Voroneja...

I MILLIS: Vəronijədə bu yey xiyar iki manatdan aşağı düşməyib.
TURIST: Çto?

RƏİS: Neçəqo, eto slujebny, sekretny razqovor. Prodoljayte.
TURIST: A, ponimayu... İtak, seqodnya v qostinitse, vniyu, v xolle ya jđala qruppu. Sidela v kresle, pered suvenirim kioskom. A zontik svoy, yaponskiy polojila ryadom, na svobodnoe kreslo...

I MILLIS: Yəqin satmaq istəyirmiş.

TURIST: Çto?

RƏİS: Niçəqo, eto slujebny, sekretny razqovor. Znaçit zontik polojili ryadom.

TURIST: A naprotiv sidel simpatičnenkiy molodenkiy paren.
I MILLIS: Yəqin bişirmiş bunu.

TURIST: Çto?

RƏİS: Adə, siz qoyacaqsız şikayətçi sözünü desin. İzvinite, polajyusta, opyat slujebny razqovor, prodoljayte.

TURIST: Koroçə, i paren i zontik isçezli.

Rəis ayağa qalxıb, fikirləşə-fikirləşə ora-bura gəzinir.

RƏİS: Kak on vıqyadel?

TURIST: Molodenkiy, simpatičny, s usikami.

RƏİS: Esli uvidite, uznaete? V litso.

TURIST: V litso? Vooçşe-to vi, azərbaydjiansi vse kak poxoji drug na druga... No, ya popitayus, uznayu, navernoə.

RƏİS: A vo çto bil odel?

TURIST: Eto ya pomnyu toçno: na nem bil çerny laykovy plaş. Na qolove şapka-ıspianka. Odnatrovaya. Toçno.

RƏİS: Xoroşo. İdite v sosednyu komnatu. Çerez minutu vizovayem, pokajem vam neskolko çelovek. Ego uznaete?

TURIST: Opoznanie, da?

RƏİS: Da.

TURIST: Naydite moy zontik, ya tak oqarçena...

RƏİS: Naydem, naydem, idite, naydem... İz vnutri zamli vıtaşim.

Millis nəfəri qadına yan otəgə gedibir. Musiqi çalır. Rəis millis işğarına na iso deyir, tapşırıqlar verir. Selektor da işə salınır, rəisiyə də. İçəri 3-40 milisöner gəlir. Əlində qutu. Musiqinin səsi kəsilir.

III MILLIS: Rəis, bunu söziñiz çin gətiriblər. Yəqin bayram payıdı.

RƏİS: Əşşi, na pay! Görmürsən başımız qarışıqdı? Nədi o? Qoy pancərənin qırağına, çux get!

III MILLIS: Baş üstə.

Bu milisöner gedən kimi birinci qaydır.

RƏİS: Na oldu, eladımız?

I MILLIS: Hər şey hazırdı.

RƏİS: Oturdun onları o divarın qabağında. Arvadı çağırın.

Turist qadını içəri çağırır. Rəis ona yaxınlaşır.

RƏİS: Povornites, polyalista, litsom k stene.

TURIST: Vot tak?

RƏİS: Tak... Oturdun onları.

SƏS: Bəli.

RƏİS: Yaxşısı... A teper, tovarış turistka, povornites i posmotrite. Kto iz nix ukrval vaş zontik?

Qadın basır... Dəvər boyu beş adam oturub,
Dördü tamamilə küran adam və əyninə qara
pişə geyindirmiş, başına endatma papaq qoymuş bəcoğlulu.

TURIST: No, çətvero, kajetsiya, ne azerbayjantsı... A on...

RƏİS: Eto ne imeet znaçeniya. Mi: odna semya.

I MILLIS: Vahid ailə.

RƏİS: Kto iz nix?

Qadın barmağı ilə bəcoğlunu göstərir.

TURIST: Etot. Poxoj.

RƏİS: Bəcoğlulu, bu da əsəl! Zontik oğurlamisan! Apanın
bunu!

OĞLAN: Day-day, ixtiyarın yoxdu! Hələ yer üzünə sənin
kimi nanəcib dəyi gəlməyib!

RƏİS: Apanın bunu!

Oğlavar otaqdan aparılır. Rəis turistin əlini sızar.

RƏİS: Bəlsəe varm spasio, qrajdanka. Vseqda zavodite, kak
k sebe domoy.

TURIST: A moy zontik?

RƏİS: Kakoy zontik? A, zontiki Naqli, uje naqli!... Ada, gedin
buna bir dana zontik alın verin.

I MILLIS: Hardan əlaq?

RƏİS: Rövşəndən.

I MILLIS: Roşkannın dükəni ərzəq mallandı! Balıka İntiqəmdə
oldu?

RƏİS: Sənin dünyədən xəbərən yoxdu. İntiqəm haçandı İs-
gəndər Qriçəni "Bəyət" kooperativi açıb.

I MILLIS: Baş harda olar?

RƏİS: Dükəna-zadə getməyir. Verin özünüzü bizə. Səriy-
yə xanımın zontikini götürün. Mən bu saat özüm ona zəng
verərəm.

I MILLIS: İdyom, qrajdanka.

TURIST: Çto, poluçu ya svoy zontik?

RƏİS: Da, da, uje naqli! İdite. Do svidaniya. Prieyajte v Bakı,
budem radi.

TURIST: Spasio, do svidaniya...

RƏİS: Eto naş dolq.

Bu millis və turist qadın gedirlər. Rəis yorğun-yorğun yerində oturur.

Gözlərinə pancara qırağına qoymuş qutu deyir. Yaşınlayıb,
əl deymədən diqqətlə ona baxır. Sonra qulağını qutuya diyəyər
və heyrdən gətəri bəralir. Ancaq öz saatının üstünə qoymuş
qulağını... Araxın olib, dilyməni basır. Millis gəlir.

RƏİS: Bu qutunu kim gətirib?

I MILLIS: Onu bilmədim. Biri gəlib verdi. Dedi ki, rəis göz-
ləyir bunu, tez çatdır.

RƏİS: Aç onu, bax gör nə var içində.

I MILLIS: Baş üstə. (Qutunu açmaq istəyir)

RƏİS: Adı, burda yox, apar həyatda aç! Bilmək olmaz...

I MILLIS: Baş üstə. Deyirsiz birdən partladı?

RƏİS: Mən nə bilim? Apar aç, açanda bilinəcək də!

I MILLIS: Partlasa mənə bir şey olmaz?

RƏİS: Bir şey olar. Arvadın yaxşı pənsiya alar. Lap göydən-
düşmə olar onunçün. Apar aç.

I MILLIS: Gətdim.

MİLLİ İŞÇİ qutunu götürüb gedi. Rəis pəncərə qabağında dayanıb, həyəta baxır. Dıçaqta. Vaxt gələndə ayılıb, başını gütədir.

RƏİS: Açdım?

SƏS: Açdım, rəis.

RƏİS: Partlamadı?

SƏS: Partlamadı.

RƏİS: Neçin partlamadı?

SƏS: Çünki partlayan şey deyil.

Rəis düzəlib, pəncərədən baxır.

MİLLİ İŞÇİ da o tərəfdən pəncərənin qabağına gəlir.

RƏİS: İçindəki nədi?

III MİLLİS: Bude...

İkisi də rəəcəbülə gətirib ojdahının başına, gətirib bir-birlərinə basırlar.

RƏİS: Elə bu?

III MİLLİS: Məktub da var. Onu da uzaqda açım?

RƏİS: Ver onu bura görüm.

Məktubu alıb, oxumağa başlayır.

Yəno da "qorulu" musiqi... Nəhəng bir küçə saatı axşam saat 7-ni vurur. Poçtalyon həra fəra addımlıdır. Kazım öz telefonunun yanında oturub, saatla baxır. Fərci Zəhra da telefon aparatının böyükdədir. Şəhər saatında səkkizə on dəcəqə işləyib...

Rəijissor Cahangir telefon aparatının başına hələnkə. Usta Qorub "qrobli" oxuya-oxuya gözəlirni telefona zilləyib...

Rəis bir dəstə fərağət durnuq millis işçi ilə birgə telefon aparatının kəşiyini çəkirlər...

Poçtalyon telefon köşkünə girir. Yavaş-yavaş nömrələri yığır...

POÇTALYON: Kazım müəllim? Yənim saatdan sonra məktubda göstərilmiş ünvana gələn. Əjdaha başını unutmayın. Qəpi açıq olacaq... həyat yoldaşınızı da gətirin.

Yəno da musiqi... Köhnə Bakı evlərinin birinin qarşısında məşin dayanır. Kazım məşindən çıxıb, qəpəsini bağlayır. Əhliyətlə ora-bura, yuxarı baxır. Sonra evə girir. Yavaş-yavaş pillələr ilə qalxıb, açıq bir qapının qabağında dayanır. Məktubda yazılanla mənzilin nömrəsini yoxlayır. Özünə yalınq toxtaqlıq verib, fit çalla-çalla içəri girir. Kimsə yoxdur. Böyük bir otağın tən ortasında bayram süfrəsi açılıb. Kazım ora-bura baxır...

Həmin evin qarşısında təksidən Zəhra çəkir. Eyni ilə Kazım kimi o da, yan-yörəsindən qorxa-qorxa evə gəlib, yuxarı qalxır. Otağa girir. Onu gören kimi Kazım oturdugu kreslodan ayağa sıçrayır...

KAZIM: Zəhra xələqizi? Sənsən?

ZƏHRA: Adı, Kazım?

KAZIM: Hə, dəl

ZƏHRA: Vallah sənsindən tanıdım sənil Adı, bu sənin zərəfatındı?

KAZIM: Na zərəfat, ağız? Bude bunu göndəriblər mənə... Əjdaha başını...

ZƏHRA: Mənə də. Özü də sanınkına oxşayı... Haradı bura? Bu na süfrədi?

KAZIM: Mən na bilim...

Qapıda Cahangir görünür. Əjdaha başını sinəsinə saxıb.

CAHANGİR: Bağışlayın, bura haradı?

ZƏHRA: Cahangir, sən sən?

KAZİM: Kimdi bu?

ZƏHRA: Adı, doğma xalağlındu da. Cahangiri!

CAHANGİR: Sən Zəhra xalaqızın?

ZƏHRA: Zəhra olmayıb, kim olacağam, ay sənə qurban olum!

KAZİM: Xalağlı, gəl öpüşək!

Qucaqlayırlar, öpüşürlər.

CAHANGİR: Ay Kazım, sən öl, mən ilə bilirdim sən on bir ildə Kişinyovda yaşayırsan. Kimsə demişdi ki, qaraçı qız alıb ora köçmüşsən!

KAZİM: Qaraçı almağına almışam, amma öz yerli qaraçılardan deyil.

ZƏHRA: Cox pis qohum-aqraba çıxdıq biz. İllərlən bir-birimizin üzünü görmürük!

KAZİM: Əhşi, bir yandan iş-güc, bir yandan da televizori İndi də bu videomeqnitafonlar qır-saqız olub, yapışib boğazımızdan, əla deyir: bax, e, bax mən!

CAHANGİR: Düz deyirsən, vallah... Qohum-aqraba bir yerə də, bir təşkilatda işləyə də bilmir, xor baxırlar... Eh, ay Zəhra xalaqızı!

ZƏHRA: Cən xalaqızı!

CAHANGİR: Gəl sənə aerobica dərnəyinə yazım! Bir-birimizi hər gün görürük.

KAZİM: Əhşi, başınız söhbətə, zarafata qarışmasın. Bir dəyənin, görün bura haradı?

İçəri Qərib gizir. Əjdaha başı allında.

QƏRİB: Tovarıqı, kuda ya popalı?

CAHANGİR: Qarık, privet! Ya tebya srazu uznel! Ya: Djanqir!

QƏRİB: Oy, Dyamik, kak ti viros!

CAHANGİR: Çto, za tridsat let çelovek ne rastet?

KAZİM: Bu hansı Qarıkdi. Zəhra xalaqızı?

ZƏHRA: Adı, doğma aminiğlıdu də! Qadji bek Tevtovns-kinin oğlu.

KAZİM: Al Salam emioğlu. Zdaravstvuy emi sini!

ZƏHRA: Ay sənə qurban olum, Qərib. Mən sənə bu boyda olanda...

QƏRİB: Prostite, ya ponaxemu poka pis bilir...

ZƏHRA: Ya tebya vot takoy malenki: cuqqulu videla, v Kislovodske. Toqda tvoj otes Qadji bek Tevtovnski bryuki moy pokoyni muj nadeval...

QƏRİB: Pomnyu, pomnyu... Vi toqda v Kislovodske pisateliyam na kartax qədali.

ZƏHRA: Kompozitoram toje. No, seyças na kart-mart uje ne qədaiyul! Pereşla na kompüter.

QƏRİB: Pravilno, xalaşka.

KAZİM: Başınız söhbətə qarışmasın, qohumları! Bilmək lazımdı bura haradı, hansı tələyə düşmüşük biz? Kim salıb, kim yığıb bizi bu evə?

Evin qarşısında bir neçə mülk məşin dəyənir...

Sirena, siqnal səsləri... Rəis və bir-neçə mülk işçisi operatör məşinlərdən çıxıb, evə daxil olurlar... Yəna otaq...

ZƏHRA: Sənənin canınqın, Kazım, düz iyirmi kərəm fəl açmı-şam dündənən bu yana ki, bilim bu nə məsələdi... Vay!

Qapını tepiklə açdı, rəis işəri açdı. Əlində silah.
Axaşında millət işləri...

RƏİS: Əllər yuxarı!

MİLLİLƏR: Əllər yuxarı!

ZƏHRA: Adə, Seyfulla, kima "əllər yuxarı" çıxırsan? Mənə?

RƏİS: Zəhra... sənənsən?

ZƏHRA: Özü'n bas görmürsən?

KAZİM: Guya məni tanıdır!

RƏİS: Mən ölüm, səsinə tanıdım, Kazım! Ay fortular, bu nə zarafatdı? Bunlar kimdi?

ZƏHRA: Bu Qadji bek Teftonskinin oğlu Qarıbdı...

CAHANGİR: Mən də sənin dayın oğlu Cahangiri!

RƏİS: Əcab işdi, canımçun. Kim yığdı bizi burə? Nə aməldi bu?

Yan otaqdan əlində başları çınarımış əjdahənin
bədənini tutarı poçtalyon çəir.

POÇTALYON: Məni!

KAZİM: Poçtalyondur! Mənə əjdaha başımı bu gətirib. Bəbi-
oğlu, tut onu!

RƏİS: Dayan, görək kimdi? Sən kimsən, vətəndaş poçtalyon?

POÇTALYON: Sənin dosdoğma bibin oğlu Qafar!

ZƏHRA: Vallah-billah, mən tanımışdım! Oxşatmışdım bi-
zimkilərdən kimsəni!

CAHANGİR: Dayan, görək. Yaxşı, ay Qafar, bu nə teatrdı
açmışsən?

KAZİM: Bu əjdaha başları nədi?

QAFAR: O bədensiz əjdaha başları da, bu başsız əjda-
ha bədəni də bizik. Sən, sən, sən, sən, sən və mən. Çünki!

Çünki qohum-əqraba bir yerdə olmayanda, bir-birindən uzaq
düşəndə, bir-birini tanımayanda dönlür başlardan məhrum
edilmiş mənasız, məzəmsuz bir əjdaha bədənləli! Və yaxud
öz doğma bədəninə ayrılmış miskin, əfal, kimsəsiz, yetim
bir əjdaha başına! Təməllə avara bir məxiuq olub!

QƏRİB: Djanik, pərevədi, pojalıyusta, çto on qovorit?

CAHANGİR: On qovorit bez qolova əjdaha net, bez əjdaha
narod.

QƏRİB: A, oçen interesno...

QAFAR: Başsız bədən nəyləyə bilər? İclasda danışa bilər?

RƏİS: Heç bir vaxt.

QAFAR: Bədensiz baş iclasda səs verə bilər?

KAZİM: Nizastol!

QAFAR: İllərlən bir-birimizin üzünü görmürük, səsinə eşit-
mirik. Biz hələ bir-birimizi kima isə, mayə isə oxşadıq. Yaxın-
dan görəndə. Uzaqdan daha yox! Bəs bizim balalar? Onlar
bir-birlərini necə tanıyacaqlar? Xeyirdə-şərdə kima müraçiat
edəcəklər?

Rəis kövəllir.

RƏİS: Düz deyir, vallah...

ZƏHRA: Özü'nə ələ al, formadasan.

QAFAR: Bəlalikdə, sizdən soruşaram: bədensiz baş bir şey
bacarar? Əli olmayan başın əlindən bir iş gələr?

HAMİ: Yox!

QAFAR: Başsız bədən televizora baxa bilər?

HAMİ: Yox!

QAFAR: Bədensiz baş evləyə bilər?

HAMİ: Yox!

QAFAR: Başsız bədən çöhrək yeyə bilər?

HAMİ: Yox!

QAFAR: Onda keçin süfrə başına!

"Başsız bədən, bədənsiz baş" nəğməsi oxunur.

Qohumlar oynayıb-oxuyur, çalılmalıdır. Poçtalyon Qafar əjdaha başlarını yığıb, bədənə calıyır. Musiqi qurtarır.

ZƏHRA: Ay Qafar, sənə qurban olum, bizi adam kimi yığa bilməzdin bura? Komediyə neyçin açırdın?

CAHANGİR: Düz deyir. Zəng eləyib, çağırıyadın da!

QAFAR: Hərəniz bir bahənəyənən aradan çıxacağdınız. Mən nə bilim iş-güc, televizor...

RƏİS: Onu düz deyir. Mənim kiçik qızım televizora "nənə" deyir. Öz nənəsinin üzünü də hələ görməyib.

ZƏHRA: Ana nənəsinə, ya ata nənəsinə?

KAZIM: Düənən bir antiqa kinoya baxıb qurtardım. Üç se-riyadı, mən ölüm. Orda bir yaşıl eynəklə ana nənəsinə də, ata nənəsinə də yeyir. Sənatorun qızını da. Əvvəlcə başlarını kəsib,

QƏRİB: Djanik, pərvədi, pojalıyusta.

CAHANGİR: Potom. Tı poka privikay k muzikə yazıka.

ZƏHRA: Ay gədə, Kazım, ələ pis-pis kinolara arvadın da baxır?

KAZIM: Bay-bay eleyə-ələyə. Zalım qızı ölür yatmaqdan, uzanmaqdan ötrü. Baş deyilən şey yoxdu yazıqda.

QƏRİB: Djanik, çto skazal Kazım?

CAHANGİR: Kazım skazal, çto u eqo jeni net qolovı.

QAFAR: Xəmuş! Armudu stakanın qaldırın! Seyfulal!

RƏİS: Can!

QAFAR: Süz o kuzənin içindəkindən stakanolara.

RƏİS: Nədi bu, Qafar?

QAFAR: Gürcüstandan göndəriblər. Xalis Kaxet çayıdır!

RƏİS: Qafar, kəza ver birinci tostı mən deyim.

ZƏHRA: Sənə olmaz. Formadasan.

QAFAR: Əziz qohumları! Gəlin bu məhrəban Kaxet çayını armudu stakanlardan içək samimi, məhrəban qohumluğun, qardaşlığın...

ZƏHRA: Deyəsən, gələn var.

Qapının zəngi çalınır.

KAZIM: Yənə qonağın var, bibliolu?

QAFAR: Yox. Həç kimi sizdən başqa gözəlmirdim. Gedim

götürəm kimdi...

Qafar gedib, alında qutu ilə qayıdır. Hami təəcüblə ona baxır.

Sonra gülümləyir.

ZƏHRA: Bu da təza nömrədir?

RƏİS: Ağ elədin, Qafar!

CAHANGİR: Qurtar zarafat. Əjdahanın nəyidi o qutunun

içində?

RƏİS: Zəhra xalaqızın yanında abırılı danış, Cahangir...

QƏRİB: Tovarşı, o çəm vi qovante?

QAFAR: Vallah, zarafat-zad deyil. Xəbəritim yoxdu mənim.

Bir qaribə adam getirdi bu qutunu. Gözlarında yaşıl eynək

vardı.

KAZIM: (həyacənlənir). Yaşıl eynək? Nəca? Yaşıl eynək?

ZƏHRA: Aç görək bu nə hoqqadı?

RƏİS: Burda açmal! Həyata çıxar.

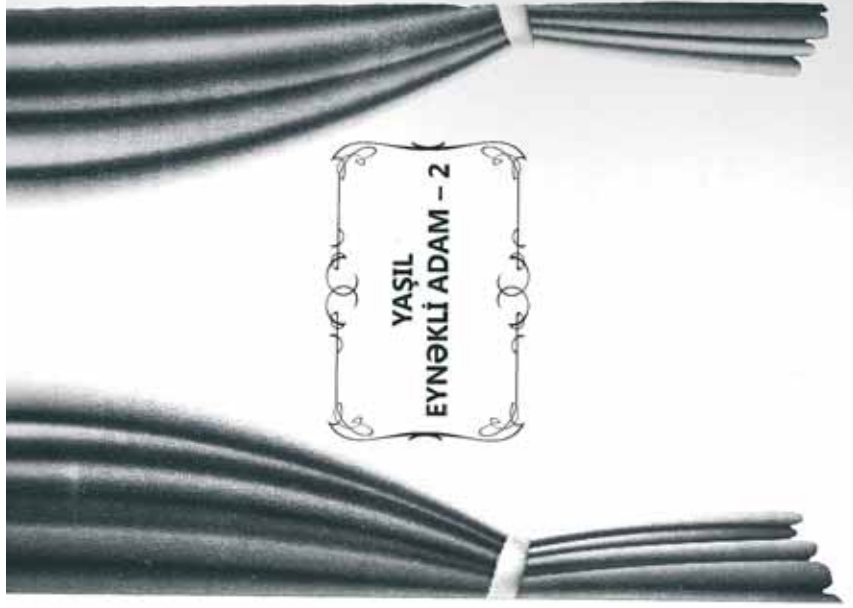
CAHANGİR: Aç, tez ol!

Qalır qutunu stoluna üstünə qoyub açıq. Mami ayağa qalxıb diqqətdə baxır. Qutunun içindən Kazımın arvadının başı görünür...

BAŞ: Kazım, mən bay-bay istəyirəm. Gedək evə...
KAZIM: Nizastol!

Son musiqi akkordu vurulur.

1987.

İŞTRAKÇILAR

ZƏHRA

SÖYLÜ

JALƏ

KAZIM

RƏİS

QƏRİB

QAFAR

CAHANGİR

RAMİZ

BACIOĞLU

TURİST QADIN

OĞRU

TELMAN

NÖVBƏTÇİ

GÖMRÜKÇÜLƏR

POLİSLƏR

RƏQQASƏLƏR

METRODTEL

Gömrükçünə həyatı. Gecədir. Polis itləri, qəçqatq səsləri, "Qoyma getdi", "Tut!", "Burdadı yaxala!"-ji sədəlan eşidilir. Həyatda sirenalan qoşulmuş iki polis məşru girib, müxalimmiş kimi dayanır. Əllərində taparçələrlə Rəis, kapitani: Ramiz və iki-üç polis məşrələrdən çəkilir. Ramiz ayağı yere dayayan kimsi göyə iki-üç güllə atır.

RƏİS: Ala, gicсэн, neyçün atırsan?

RAMİZ: Na vsyakıy sluçay, rəisi! Bir də iki lildi burmuma bənti iyı dəyməyib. Ova getmirənti!

RƏİS: Ay axmaq, gömrükxanada qırqovul, qəşqaldıaq olur?

RAMİZ: Rəis, gömrükxanada na istəsən var!

Vaqonlar, konteynerlər özülümüş yerdən iki gömrük işçisi çər. Onlar tutduqları canını qollarından bərk-bərk yapışdırıb gətirirlər. Cəni ölüvəyən birisli, sağ ayağıni da aməlli-başlı çəkir.

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Rəis, özümüz tutduqlı konteynerləri açmaq istəyirdi.

RAMİZ: Yeqin əzləri açmaq istəyirləmiş, oğru bunlara mane olubi

RƏİS: Ala, kas səsinil Gətirin onu yaxına görüml!

RAMİZ: Bu lap ölüvəydi ki...

RƏİS: Sən kimsən, əclaf?

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Sır-sifətdən AJ Kaponinin birinci müavini nina oxşayır, kinoda öz gözərləmlə görmüşəm.

RƏİS: De görüm kimsən, kimin müavini sən?

CANƏ: Mən müavin deyiləm, rəis, qəçqınam, burax məni. İnan, vicdanıma bir tika çərəkdən ötrü iki-üç dəna konteyner açmaq istəyirdim.

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Pəh atonnan, bir tika çöhrədən ötrü iki-üç on tonluq konteyner açmaq istəyirmiş bu fəğir.

CANI: Burax mən, reis, didərgin, qaçqın adamam.

REİS: Erimənistəndan ya Qarabağdan?

CANI: Evidən. Mən ev qaçqınıyam. Reis, həm də müharibə əlilyəm. Burax.

RAMİZ: Yalan deyir, əlli-zad deyil.

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Yox, axsaq olmağına axsaqqdır.

REİS: Qarabağda vuruşmusan?

RAMİZ: Yaşına görə Əfqanıstan invalidinə oxşayır.

REİS: Harda vuruşmusan?

CANI: Məhəllədə. İkinci qonşular müharibəsində?

REİS: Konteynerləri açə bilib?

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Yox, onlar xüsusi konteynerlərdi. Bu gün gətirilib Bakıya. Klidiləri kodnandı. Biz də açə bilərik onları.

REİS: Bas içini necə yoxlayacaqsız? Balka, içinə atom bombası qoyublar?

RAMİZ: Na olardı! Biz də olardıq atomnaya derjavat!

REİS: Ala, kəs də! Siz axı gömrüksüz, bilməlisiz Bakıya gələn konteynerlərin içində nə var.

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Bu konteynerlərin sahibi bizimlə xüsusi müqavilə bağlayıb, konteynerlər onun öz iştirakı ilə açılacaq.

REİS: Kimdi o, mal hardan gəlib?

GÖMRÜK İŞÇİSİ: Amerikadan. Mister Feyz adlı birisi. Yeddi konteyneri gəlib.

RAMİZ: Yəqin kalan adamdı o mister Feyz.

REİS: Dəməli içində nə var biləmiz.

CANI: Neyçün biləmiz? Birində məbəldi, on dəst olar. O birində pal-paltar, özü də çox bahalı mallardı, üçüncüsündə həm pal-paltar var, həm də yanılmırsa, ya şüşə-müşədi, ya

da daş-qaş. Daş-qaş olar, çünki azdı. Çilçirəq-zad olsaydı o saat bilərdim.

REİS: Ay lotu, hardan bila bilərsən sən bunu?

CANI: İynən, nəçənnik. Bax bu burunna.

REİS: Ala, sən bu burunna necə bilərsən ki, amerikalının bağılı konteynerində nə var?

CANI: Amerikalı-zad deyil. Bizim millətəndi bu malın yiyəsi.

RAMİZ: Mister Feyz?

CANI: Adı nə olur-olsun, ingilis, amerikan, fransız, yapon, mənincin fərqi yoxdu. İy bizim iydi. Azər-baycanlı, azəri, Azər-baycan türkü, türk-azər, azər-türk, xülasə, öz iyimizdi.

REİS: Ay axmaq, millətin də iyı olar?

CANI: Dünyada iyisiz heç-zad yoxdu.

REİS: Aparm soxun bunu maşına! Gedək.

RAMİZ: Gəl görüm! Sənə mən otələnidə göstərəm adamdən iy necə çixir!

Kazım öz evində, rahat paltarla televizion qarşısında oturub. "Yətil eynəklil odam" flimnin son kadrlarına baxır. Bu tamaşaçılara sonradan məlum olur. Təzə arvadı Jala yataq otağından, qəmli yəşarmiş gözları ilə televizora baxan arını seyr edir.

JALƏ: Adə, ay Kazım, bəssi də ona baxdın! Adam hər gün eyni şeyə baxar?

KAZİM: Zala, sus!

JALƏ: Jala! Zala yox!

KAZİM: Sən ölan o arının goru, ölməyənlərinin canı, mane olmal Zala, videoya əvvəllər kef çəkməğin baxırdım. İndi isə düz on iki idir mən məhv olmuş yuvama, dağılmış səadətəmə baxıram. İçim yana-yana. Gəl otur, sən də bax.

JALƏ: Nizastə.

KAZIM: Məni yamsılama! Sus! Sus, sən bələmizin canlı O, yənə gəlir...aha, mən saz çalib oxuyuram. Mahni. Musiqisi Cavanşirin, sözləri Vaqifindi...Aha, Camik pianino çalır. Qafar Zəhra xələqiz, ursor Qərib, Reis oynayırlar... bax, bax, indî qəpərin zəngi çalınacaq, yaşıl eynəkli adam qutunu gətirəcək. Aman Allah...bu nə müsibətdir!...

Kazım təbrəlibə ağılayır: Əbranda "Yəşil eynəkli adam"ın son kadrları görünür. Kazım birinci arvadının başı qutunun içindən ariini evə vaxtını: Və Kazımın heçirtəsi İnköktürfüyə keçir.

JALƏ: Ay kişi, bəsdir də! Mən buna haçanacan dözməliyəm? Har gün otursan televizoron qabağında, köhnə arvadıya, arvad da yox e, arvadın başına baxıb ağlayırsan.

KAZIM: Onun başına qurban olum. Qurban... Ay bədbəxt, sən bunun, ancaq başını görmüsən, eh... bəsdən başqa bunda bilirsən nə seylər vardı? Hardan biləsən, ay bədbəxt?

JALƏ: Onu düz deyirsən, sənə gələli bədbəxt olmuşam. Məni niyə alırdın?

KAZIM: Səni mənə Zəhra xələqizə caladı. Fəlqi Zəhra. Onu görüm...görüm bəsi batsın onun.

JALƏ: Caladı! Calanmayaydın! O arvadın başını qutunun içində saxlayıb, elə onunla yaşayıydın.

KAZIM: Sən öl Alfred Xıçkək sənin yanında qələt eləyir. Ağız, sənin basın var? Sənin basında beyin var? Tak basnan yaşamağ olar? Bir dəna arvad basnyan da aila qurmağ olar? Qadın bəsi doya bilər? Ay bisavəd, ay anatomiya elmindən bixəbər məxluq, qadının çiyinləri, qolları, alları, ayaqları və ayaq barmaqları, qamı və sairəsi, hətta ilaxın olmalıdır. Sən bu ağılman, bu beyinnən necə yaşayırsan? Kak tak mojno, sluşay?

KAZIM: Bütün ələm bilir mən necə müsibətnən yaşayıram. KAZIM: Uşağa tərbiyə də vərə bilirsən. Mənim vaxtım yoxdu, səhərdən-axşamacan işlə oluram xarici şirkətlərdən... JALƏ: Rüşvət alırsan...

KAZIM: O da olur, gizlətmirəm. Xirdə-mirdə. Amma uşaq tərbiyəsi, özü də oğlan uşağının tərbiyəsi çox ciddi məsələdir! Cox! Sənin doğduğun uşağın işə birca dəna üçü var, qalanları hamı ikidir! Müəllimlərə də hörmət eləmir!...

JALƏ: Niyə, srağağın on beş şirvan...

KAZIM: Mən əls hörmətdən danışiram! Müəllimi! Ana-atadan da yüksəkədə durmalıdı müəllimin hörməti! Müəllimi! Bu söz... (Qəpərin zəngi çalırız). Gəldi əvəzə oğlun. Get qəpimi aç!

Jalə qəpimi açır. Məktəbli bala gəlir. Yaşşı geyimli, alında çəmə.

UŞAQ: Mama, gəlmişəm, acından da ölürəm, Bors bəsi-r-misən?

JALƏ: Gəl, mama sənin sırım dilinə qurban.

UŞAQ: A, yamsılama də! Papaya oxşamısam də! Evdədi? Qəsəng kişi evdədi? Hirsildi, mama?

JALƏ: Evdədi. Bayağdan yənə də rəhmətlik analığının başına baxırdı. Göz suyu tökə-tökə.

UŞAQ: Göz suyu deməzler, mama göz yası deyərler, göz yası. Hirsildisə bəlkə mən gedim Zəhra xələnin yanına? Fala baxmaqda ona kömək eləyim.

JALƏ: Məktəbdə yənə neyləmişən ki, atandan bəla qorxursan?

UŞAQ: Mama, müəllimlər otağının pancərəsinə də atıb sındırmışam!

VAQIF SƏMBƏDOĞLU

JALƏ: Adam da heç belə iş eləyər? Utanmırsan? Bu ki, xuliqanlıq cinayətdir!

UŞAQ: Xey, mama xanım! Xuliqanlıq deyil! Əslinə baxsan qahramanlıq! Mən millətim uğrunda ondan böyük işlər görməyə hazırım!

JALƏ: Millət uğrunda məktəbin pəncərəsinə daş atarlar bəyəm?

UŞAQ: Yox, ancaq biz oyranımişik ki, kimyə müəlliminin anası erməni olub. Mən də das atmaqdan buna etirazımı bildirdim. Sənif rəhbərimiz də ki, mənə dəstəkləmək əvəzinə dedi ki, sabah məktəbə valideyninən gəl! Tutdu erməni tərəfinin tərəfini! Gündəliyimə də bunu yazıb. Papaya indi o gündəliyi necə verim, o arvadın başına baxıb hirsli-hirsli oturubsa...

JALƏ: Ver görüm gündəliyi.

Uşaq çantasını açıb, anasına gündəlik verərəkən Kazımın səsi gəlir.

KAZIM: Harda qaldı o avara? Sən, sən nə vaxt başa düşəcəksən ki, müəllim anadan, harda atadan da qabaq! Xuliqanlıq!

UŞAQ: Mama, qanım getdi, cəyəsən. Neyləyək? Məna dəstək ver!

JALƏ: Əşsi, qorxma, ver gündəliyini, görüm... *(Ula gündəlikdə müəllim yazdığı: şükayəti oxuyub fikrə dalır)*. Yoxşı iş görməmişən.

UŞAQ: Millət uğrunda, ana!

JALƏ: Onda gəl, belə eləyək...

UŞAQ: Nəca, ey mənim azadlıq əsiqi məməm?

Jalə xələtinin cibindən 50 dollarlıq əginəz çıxarıb, qoyur gündəliyin içinə.

Yusif Eynakli odom - 2

JALƏ: Bax, belə yaxşıdır. Apar belə ver gündəliyi. Gedək, gəl.

Ana və belə davil olurlar.

KAZIM: Gəldilər. Bir-birinə oxşamışlar. Adə, atalı-analı yetim, sən bilirsən ki, müəllimə Allah kimi baxmaq lazımdır? Məna elə gəlirdi ki, müəllimlərimiz heç çörək də yemirlər, parıdon, tualetə də getmirlər. Biz onlara müqəddəs, ilahi bir insanlar kimi baxdıq. Ver gündəliyi, görüm yənə nə yazıblar!

UŞAQ: Papa, buyur, amma icazə ver əvvəlce üzündən öpüm, könlünü alim. Mama dedi ki, yənə analığımın başına baxmışam.

KAZIM: Sonra öpərsən! Çəkil. Əvvəlce baxım görüm gündəliyinə nə yazıblar.

UŞAQ: Buyur, papa...

Kazım gündəliyi açıq içindəki əlliyi görüb, dıksınan kimi olur.

Ancaq tez özünə gəlib, pulu ustalıqla cibinə ötürür və ayağa qəbir.

KAZIM: Əşsi, bu müəllimlər də lap ağ eləyiblər də! Çolpa-çolpa balalarınıza göz verib, işiq vermirlər! Məaslarını da vaxt-vaxtında almaq istəyirlər! Tək je nelya, sluşay...

UŞAQ: Düzü, papa bay! Kimyə müəlliminin də nənəsi qonşu millətdəndi!

KAZIM: Təm boleye! Get, bala, qorxma. Mən adəm taparam sənin sinif rəhbərinə. Bunu belə qoymaq olmaz. Müstəqil ölkənin məktəbləri də müstəqil çölpələr olmalıdırlar! Amma övlad bəy, pəncərəyə daş atmaq mübarizə üsulu deyil.

UŞAQ: Onda sabah piket keçərik!

KAZIM: Harda?

UŞAQ: Məktəbin qəbəğində.

KAZIM: Yox, motodroma gedin. Motodrom yaxşıdır!

Qəpəmin zəngi çalınır.

JALƏ: A, xeyir ola, bu kimdi görəsən? Ay uşaq, get qəpini aç, amma soruş, hal Nəbələd adama qəpi açmal! Eşdirsən?

Uşaq tələsik gədir. Qəpini açır: "Qafar əmi gəlirdi! Urna"ı qırıqır. Musiqi sədəblən əlində, "Müştəluq. Müştəluqumun vərin" deyir-dəyir içəri Qafar haqqında eşir (Burda Qafar, doğrudan da, "Müştəluq", "Şad xəbər" məktubu bəzi üstündə ora buza yeliləyir.

JALƏ: Xoş gəlmisən. Həmişə sən gələsən, ay Qafar qardaş.

QAFAR: Xoş günün olsun, ay bacı.

KAZIM: Əmiçöglü, mən ölüm, o kağız nədi? Xeyirdi?

UŞAQ: Qafar əmi, papaya pul gətirmisən? Na qədərdir? Papa, mənə cib xərdiyi!

KAZIM: Kəs səsin! İndinin uşaqlarını, məktəblilərini götürsən də? Müəllimlər də korlanıb... Nədi o, ay Qafar, üzmə üreyimizi!

QAFAR: Müştəluqsuz demərəm! Aşığa bir çay!

JALƏ: Bu saat dəmləyəyəm, Qafar qardaş. O na məktubdur ələ? Kimdandı?

QAFAR: Oturun, deyim. Bu ələ xəbərdi ki, bunu ayaq üstə eşitmək olmaz! Təhlükəlidir! Yalnız yera qoyun,

Həmi ayılıp.

KAZIM: Yalnız yerdədi, sözlünü də!

QAFAR: Gəllir!

KAZIM: Kim?

QAFAR: Feyzulla kişi! Feyzulla armitiz, dəyiriz. Ye armitiz-di, ya dəyiriz, bunu hələ dəqiqləşdirməmişəm.

KAZIM: O əmi-dəyiriz hardan gəllir?

QAFAR: Amerikadan.

KAZIM: Ha, bunu bildik, indi xırdala görək bu na Feyzulladı, kimin kimsənəsidi. Amerikaya necə çıxıb gedib, nəçidi?

Balka, o vaxt xalq düşməni olub?

JALƏ: Adı, o vaxtın xalq düşmənləri indinin xalq qəhramanlarıdır!

UŞAQ: Mama düz deyir.

QAFAR: Kazım, bu Feyzulla kişi bilmək istəyirsən kimdi?

KAZIM: Əlbəttə.

QAFAR: Kazım, sən də, bacım, sən, bələca, sən də, çox yaxşı bilirsiniz ki, mən Qafar, qohum-əqrəbə fanatikiyəm. Tək siz yox, bütün xalq bunu televizoman görüb ki, sizin hamınız bir-birinə mən tanıtdirmişəm. Ay Kazım, sən Zəhranı, Rəisi, Cahangiri, nahayət, mən 1987-ci ilə qədər tanıyırdım!

KAZIM: Kaş tanımayaydım. Sizi tanımasaydım, indi gül kimi, pəm-pəm kimi zövcmənmə yasaıyrdım. Bir dəna bası qaldı...

UŞAQ: Papa, baslama dal!

JALƏ: Fikir vermə, bala. Qafar qardaş, o kişini necə tapdı?

QAFAR: Bacım, vallah bunu hər qohum eləməz. Mənim bu qohumçuluq fanatizimim olmasaydı, mən də bir iş görə bilməzdim. Yazmadığımı idarə, bəynəlxalq təşkilətlər qalmadı. Neçə il alladım, axır ki, o kişini tapdım, yer-yurdu, ünvanı-mi öyrəndim. Məktub yazdım. Nahayət, cavab məktubu əldim, viza göndərdim, bir etək pul töküldü...

KAZIM: Onsuz olmas...

QAFAR: Xülasə, iki gündən sonra gəlir vətəne. Bizim yanımıza. Orda, Amerikada tək-tənha yaşayırmış, oğul, uşağı-zadı yoxdu.

KAZIM: Kimdi axı bu kişi? Kim? Tak je nəlzya, sluşay!

QAFAR: Sluşay, sənin xalan Xeyransanın birinci anı, mənim də atamın doğmaca əmisi.

KAZIM: Dayırmış. Can ay dey-day... (Kövrəli) haçan gəlir?

JALƏ: Dədi iki-üç günə!

KAZIM: Ay uşaq, ay yetim, atdın yetimliyən daşını. Baban gəlir. Feyzulla baban.

UŞAQ: Qafar əmi, Feyzulla babam nətər adamdı, millii ruh-zad qalıb onda?

KAZIM: Adə, kas səsin! Bu həftə gəlir dəyirsən?

QAFAR: Hə, bu həftə lap əla Novruz bayramına.

UŞAQ: Feyzulla babam bilir Novruz bayramı nədi?

KAZIM: Adə, bu milliyə uşaqların başını lap xarab eləyib! Ay uşaq, sənə bu ana məxləqu deməyib ki, böyüklər danışanda uşaq xeyli söhbətə qarışmaz?

QAFAR: Dayma, qoy uşaq diribaş böyüsün. Hə, nə deyirsən, Kazım?

KAZIM: Nə deyəcəyəm, qarşılaşmaq lazımdı.

JALƏ: Qafar qardaş, mani, siz bilirsiniz, hamı da bilir ki, belə şeylər qətiyyənlə maraqlandırmır, ancaq o Feyzulla kişi nətəri, varı-dövriətli adamdı!

KAZIM: Ağaz, kişi Əfqanıstandan gəlir? Banqladepdən gəlir? Sri-Lankadan gəlir? Ağaz, Amerikada kasıb adam var? Ronald Reyqan Qorbaçovdan alborcu beş dənə adam alıb, Amerikada göstərməy üçün özüylə aparmamışdı?

JALƏ: Dədim ki, mani belə şeylər heç vaxt maraqlandırmayıb. Amma mənim bacımın ərinin dəyisi gəlmişdi keçən il

Türkiyədən. Milyonçunun milyonçusudu! Nə oldu? Gəldi, gördü ki, bunların ev-əşiyi, bağları, məşini... Xülasə, heç bir şey verməyib. On gün yeyib-içib, yalla, qayıtdı...

KAZIM: Türkiyəyə?

JALƏ: Yox, İstanbulla. Bilet Bakı-İstanbul idi.

KAZIM: Ay uşaq, sən indi bildin mən hər axşam o tyotyanın basına baxıb niyə ağlayıram?

QAFAR: Kazım, o biri qohumların da məsləhətləşmək lazımdı.

KAZIM: Kimnən?

QAFAR: Falçı Zahra, Qarib, urus Qaribi deyirəm. Rəis, Cahangir...

JALƏ: Qafar qardaş, neynirsiz bütün qohum-əqrəbani yığıb? Bizimkiləri tanımırısz? O qonaq çağıracaq, bu qonaq çağıracaq, yəqin yaşlı adamdı, kişini yoracaq. Neçə yaş var?

QAFAR: Həşdat beş.

UŞAQ: Qafar əmi, həşdat beş deməzlar, seksən beş deyirlər.

KAZIM: Bu xanım, bu Zala xanım bilirsən niyə deyir o biri qohumlara mənim, səksən mənim deyim Feyzullanın gəlməsini xəbar verməyəək? İstəyir ki, kisinin Amerikadan gətirəcəyi hədiyyələr, armağanlar, ancaq buna qalsın. Tak je nəlzya, sluşay!

JALƏ: Vay, Allaha and olsun, ələ şey heç ağlıma gəlməyib! Hamı bilir ki, mən həmişə...

KAZIM: Bəsdil! Qafar, mənə icazə ver, paltarımı dəyişim. Gedək Rəisla məsləhətləşək, sonrasına baxarıq.

QAFAR: Get geyin, əmiəğli, vaxt itirməyəək.

Kazım o biri otağa gedir.

JALƏ: Qafar qardaş, gördüz də, bu kişi mənim xeyirxah məqsədlə dediyim sözləri hara yozdu...

Kazım otaqdan mavi kalsonda çıxır.

KAZIM: Ağız, mənim əş kalsonum hardadı?

JALƏ: Vay, başıma xeyr, ədə, əyində kalson var dal

KAZIM: Ay qız, ay insan, adam da polis idarəsinə mavi, qoluboy kalsonda gedər? Gəl ağ kalsonumu tap! Tak je nəziya, sluşay!

Polis idarəsində Raisin kabineti. Rais telefonla danışır.

Ramiz diqqətlə ona qulaq asır.

Rəis: Bəli, bəli, siz heç narahat olmayın. Har şey yerindədi. Bəli? Bağışlayın, yaxşı eşitmədim... Xeyr, xeyr! Onları açmaq olar? Xüsusi kodla bağlamb qapıları. Bəli, sizin bir də o kişinin... (Rəmişə). Adı nəydi o amerkanın?

RAMİZ: Mİstər Feyz! Amma rais, de ki, o mİstər yaqın mafiyađı!

Rəis: Qurtar dal (Dastayə) Bəli, sizin və mal yiyəsi mİstər, mİstər...

RAMİZ: Feyz! Mafiya! Al Kapone!

Rəis: Sizin, bir də mİstər Feyz maf... Feyzin iştirakı ilə açılacaq. Lazım bilsəz, məsləhət olsa gəlarik. Bu axşam səkkiz konteyneri də gəlir? Nəzarət yetirərik, gömrüklə daimi əlaqəmiz var. Çox sağ olun. Baş üstə.

Dastayı yerinə qoyub ayağa qalır.

Rəis: Adə, san natəri adamsan? Mən sənədən Feyzin famili-ni soruşuram, san da mafiya-zadəyib çaşdımsan manil. Bəla olmaz ax!

RAMİZ: Rais, nəçəlik, İstar yapon olsun, İstar amerikan olsun, İstar dağılı olsun, o boyda konteynerəman mali olan adam ditz adam ola bilməzi Ode, İndica dedilər ki, səkkizi də gəlir. Mən bilirsən neynərdim, cənab rais?

Rəis: Neynərdin?

RAMİZ: Salərdim o mİstər Feyzİ burda aşadı. KPZ-nin qəpisi-mi bağlayib soruşardım: Ala, ay mİstər Məndeyən, bu qədəri mal sənə hardandı?

Rəis: O konteyner oğrusunun işini kim aparır?

RAMİZ: Gecə gömrükxanada tutduğumuzdu deyirsən?

Rəis: Hə, bəs kimi?

RAMİZ: Bacvız oğlu. Nəçəlik... Bir sözümlə var...

Rəis: Allaha and olsun, əlim aşığıdı.

RAMİZ: Yox, pul yox. Zvəni... Ode, Mehman podpolkovnik aldı, Mən on iki İldi leytnantam. Hələ yaşıl eynəkli adam amma-İlyyatından.

Rəis: Sabrın olsun. Dəmişəm. Eləyəcəyəm.

Növbətçi polis gəlir. Dəijəri açır.

NOVBƏTÇİ: Nəçəlik, o ərvad yəna də galib. İçəri buraxım?

Rəis: Hənsi ərvad? "İç xəbər" də göstərlən?

NOVBƏTÇİ: Yox, nəçəlik. Zontik...

Rəis: Bu bizdən haçan al çəkəcək?

RAMİZ: Vallah, mən bir gün onu da, özümü də vuracağam! Sula! Sterval!

Rəis: Ağzını tamiz saxla! Polis idarəsindəsən, küçədə deyilsən!

RAMİZ: Neyləyirəm, hər dəfə onu görəndə ələ bil atarım görənə söylülər!

RƏİS: Növbəti, çağır onu içəri, görümlü!

RAMİZ: Məna da bir dəne "Sprayt" gətir. "Sprayt"dən yaxşı su yoxdur!

RƏİS: Get o "Sprayt"ın reklamını öz xarabəndə elə, Çağır o arvadı!

NOVBƏTÇİ: Baş üstə, nəçənnik... Nəçənnik... Xahiş eləmişdim, e, onu öyrəndiniz? Vallah, iki gecədir yata bilmirəm, arvad-uşağı da yatmağa qoymuram.

RƏİS: Bilirəm! İki-üç professor da zəng vurdum, onlar da bilirlər!

NOVBƏTÇİ: Reis, bəlkə BMT-nin Azərbaycanıdakı nümayəndəliyinə zəng vurasınız?

RƏİS: Bərakəllah, bütün dünyaya bilsin ki, burda polis nə sa-yaq işləməyə məşğul olur?

NOVBƏTÇİ: Düzdü, Reis. Bəlkə Təhlükəsizlik Nazirliyinə zəng eləyəsiz?

RƏİS: Adı, onların öz işləri-gücləri yoxdur? Oturub sənin probleminlə məşğul olsunlar?

NOVBƏTÇİ: Düzdü, Reis. Bəlkə Yazıçılar Birliyinə? Çingiz Abdullayev bilirmiş olmaz. O qədər kitab yazıb...

RƏİS: Baxaram, Özüm yox, İntilica deyərəm, ondan soruşar. Get o arvadı çağır.

Növbəti çıxar.

RƏİS: Əcəb işə düşmüşük, sən öl, qır-səçqiz olub, yapışıb boğazımızdan.

RAMİZ: Allaha and olsun, mən heç olmasa mayor olsaydım, bilirsən onun başına nə oyun açardım? Uluu...

RƏİS: Adı, mən polkovnik ola-ola gör nəçə lidi onunla bacarmıram!

İçəri zombi oğurlanmış voronejl turist qadın və növbəti dəstə olurlar.

RAMİZ: Reis, sət dəmiş, qoy rədd olub getsin!

RƏİS: Sluşay, doropaşa moya, tovarış, uvajayemaya, ti çto, ot nas xoçış? Naşeqo, moeqo, vot eqo, vot toqo smerti xoçış?

TURİST: Ya xoçu svoy zontik kotorny u menya ukrallı.

RƏİS: Sluşay! Ti uje dvenadsat let sidiş v Baku i jdyoş odin svoy zontik? Novbatçij! Get o pardani arala.

NOVBƏTÇİ: Baş üstə.

Növbəti panacəna və ya qapı pərdəsini aralayır.

Orda yan-yan on beş-iyirmi zontik düzülüb.

RƏİS: Smotri, skolko zontik ya tebe pəredlaqalsiya. Xoçış stolko je budu pəredlaqatsiya. Vozmi i uxodi v svoy Voronej!

RAMİZ: Voronejda bu il xiyarın kilosı bir dollar otuz sent-dən aşağı düşməyib.

TURİST: Çto on skazal pro Voronej?

RƏİS: Eto slujebni, sekretni razqovor. No ya tebe skajı. Mi svyazalis s militsiyey Voroneja, i oni oçen, oçen prosili, çtoba ti priyexala domoy.

RAMİZ: Sluşay, s nimi ya liçno razqovarival, kak pryamo seyčas s toboy! Oni-kak plakali, kak plakali, vsya Voronejskaya qorodskaya militsiya, i starsiy ofiserskiy sostav, i mladsiy ofiserskiy sostav, i serjanı, i starsımi, i ryadoviyel Osobenni odin leytnant, kotoromu dvednatsat let ne pavşayut zvaniye tak plakalsya, tak plakalsiya, çto ya toje uje ne vıderjal i zaplakalsya. Vot takimi kuskami sleza, kak etot palleş... Qovoryat, pust ona priyedet, pust naşə... Adı nedi burun?

NOVBƏTÇİ: Natalya Vorobyova.

RAMİZ: Pust naşa Natalka prişdet domoy, qovoryat, mi yey takoy zontik, takoy zontik, zontik v odin xoroşi mestä...
TURIST: Perestante menya oxmurat! Ya ne dura. Znayı i vaş, i naşı rossıyskıe zakoni. Mne nujen moy zontik.

RƏİS: Görüldü? Bax, bilin, ay uşaqlar, bunlar ki, bir zontik-dən belə ikilili yapışblar, nefteprovoddan al çəkan deyillər! Mənim bu sözlümü sığa eləyin, asın qulaqlarınızdan!

TURIST: Qovorite po-russki, pojalıyusta.

RƏİS: Mejdü proçim, za dvenadsat let, xanum tovarış xanum, v moqlı bı xot nemnojkı vıuçt naş yazık!

RAMİZ: Dilivə qurban olum, nə dedin!

TURIST: Ya ne qovoryu, ne vse ponimayu po-vaşemu, no znayı uje oçen mnoqo azerbaydžanskix slov.

RAMİZ: Skajı xotya tri-çetire slova!

TURIST: Pojalıyustal! Teksun, Bi-Pl, Amoko, Omo, Motorola, Kinoteatr Qalaba, Motodrom, Piket! Pojalıyusta. Moqu eşe, Xohtë?

RƏİS: Net, xvatit. Dostatoçno.

RAMİZ: Maşallah, lap sinədəftərmış bu.

RƏİS: Sıuşay, a qde ti, v jıvyote stolko let?

TURIST: Posledniya şest let ya jıvu u vaşeqo plemıyannıka.

RAMİZ: Çto! O aclaf burdadı? Mənim çöreyim onun burından gəlsin! Gör kimsə yedirir mənim ona verdiyim çöreyil! Burdadı o leytenant?

NOVBƏTÇİ: Burdadı, bu saat çağırım.

Növbətçi çıxar.

TURIST: Mojno mne xotya bi sest? Moqlı bı predlojit...

RƏİS: Koneşno mojno, tolko ne na stul, idi sädıs vot suda, na moyu qolava.

Leytenant bacoğlu ilə növbətçi gəlirlər.

LEYTENANT: Day-day, mənı çağırıldıñ? A, tı toje zdes?...
RƏİS: Zahımar day-day, çor day-day! Burda day-day yoxdu, reis var! Bunu sən saxlayırımışan bizim xəbəririmiz olmadan?

LEYTENANT: Rais, bu saxlamaq deyil, humanitar yardım kimi şeydi. Sovet dövründə məhmanxanada qala bilirdi, indi otellər də od qiymətində. Mən də bunu, humanitar yardım göstərmək məqsədilə, apardım evimə ki, küçədə qalmısan. Hər hələdə uzun illər bir dövletin...

RAMİZ: Qəddar imperiyanını!

LEYTENANT: Qəddar imperiyanın məhrıban vətəndaşları olmuşuq, biz bunlara böyük qardaş, bunla biza...

RAMİZ: Çornəjoplı...

LEYTENANT: Deyiblər: Odur mən də bunu bir böyük bacı kimi saxlayıram.

TURIST: Tı kartoşku kupil? Urod. Neşçastnyı, kvazimodal!

LEYTENANT: Da, da, kupil.

NOVBƏTÇİ: Tapdim! Tapdim! Kvizimodal! Tapdim, rais! (Cibindən krossvord çıxarır.) Bude, Rais, doqquz harflı "Parisin Noterdam kilsəsində məskunlaşmış eybəcər". Kvizimoda. Rais, kaza verin bu bacını bir dənə maç eləyin.

RƏİS: Onu maç eləyən var burda. Get, işinlə məşğul ol!

Növbətçi sevincək çıxar.

RƏİS: Bacoğlu, canab leytenant, o buna göstərdiyin humanitar yardımından uşağ-zad var?

RAMİZ: Nə dedim! Sağ ol, rais! Mən ölüm, hazır zəmmində-tirsən, görmürlər.

LEYTENANT: Nə dəmişsən, day-day, uşaq olsaydı indi sənin, babasının qucağındaydı.

Rais: Başın yazı mənasını üstünə qoyar. Yorulub.

RƏİS: Götür bunu da, özün də! Rədd olun burdani!!

LEYTENANT: Qışırma, hirsizlənə, gedirlik.

Bacığı ilə turist sənəm olaqdan çoxan kimi növbətçi dəvəl olur.

NOVBƏTÇİ: Cənab rais, qohum-aqrəbavız gəlib, e...

RƏİS: De ölmüşəm. İş başında. Kim gəlib?

NOVBƏTÇİ: Qohumlarınız. Kazım müəllim, Qafar müəllim.

RƏİS: Burax gəlsinlər. İndi ki, qohum-aqrəbə toplanır, o humanitar bacığıma da de gəlsin bura.

RAMİZ: Rais, mən müxərrəf olum?

RƏİS: Yox, otur, mən səni işçi kimi yox, öz doğma qardaşım kimi istəyirəm.

RAMİZ: Sağ ol, öpürəm bu sözlərə görə əlini. Yaşa, min yaşa,

"Xoş gördük, xoş gəldin" sadələri altında Kazım və Qafar gəlirlər.

Onlarla birgə bacığılu da görünür.

KAZIM: Pəho, bacığılunu da yanında işlədirsən ki... ahsanı!

RƏİS: Neyləyim? Bəliyinə baxma, əmisi, bəcanlılı uşaqdı.

Bir daha görüşüb öpüşürlər. Qısaca improvizasiya səhnəsi.

RƏİS: Yaxşı, oturun, xeyir ola, nə acab mən yədinizə düşmüşəm?

RAMİZ: Yaqın gəcə gömrükxanada tutduğumuzu buraxdırmağa gəlirlər. Ya da o iki finşandan birini.

LEYTENANT: Onlan mən səhar buraxdım. Sübut-dəlil yox idi. RAMİZ: Nəce yarı yox idi? Ala, Dubaydan bu yana onlan hamı tanıyırlar...

RƏİS: Əşşi, qurtar, kişi onlara da humanitar yardım göstərilib, buraxıb. Eh, Kazım, eh, Qafar, görürsüz də, müsaqəllik də əldə etdik, amma yəne də işdən başımız açılmır. Xeyir ola? Bəlkə gedək Cənab Raisin restoranına söhbət eləyək?

KAZIM: A. Cahangir Türkiyədən köçdü gəldi?

QAFAR: Eh, sənin dünyadan xəbərin yoxdu, Cahangir bir restoran açıb ki, gəl görəsən!

RƏİS: Əvvəllər aerobika öyrətdiyi qızlar indi rəqqasələrdi. Şou, dəm-dəsgahl!

QAFAR: Yox Rais, yeyib-içmək vaxtı deyil. Məsləhətə, məşqə varata gəlmişik.

RƏİS: Nə olub ki?

KAZIM: Dom Feyzulla bomba rabotay!

RƏİS: Nə bomba? Harda? Ermənilər?

KAZIM: Yox, ay kişi, Əbdülrəhimbəy Haqverdiyevin "Bomba" hekayəsindəki sözlər düşdü yadıma: Dom Feyzulla bomba rabotay.

RƏİS: Başa düşmədim.

KAZIM: Qoy Qafar desin, onun işidi.

QAFAR: Əmioğlu, Feyzulla kişi gəlir. Amerikanadan.

RƏİS: Həman o bomba rabotay?

QAFAR: Yox, ay əmioğlu, yox. Mən, on iki il bundan əvvəl, artıb sizləri tapdığım, bir-birinlə tanış elədiyim kimi, indi də Amerikada yaşayan bir qohumumuza tapmışam. Adı Feyzulla kişidi. İki il vaxt sarf eləmişəm bu işə. Çünki burdakı fəmil orda dəyişibmiş. Amma tapdım.

RƏİS: Haçan gəlir? Mana nə düşür?

QAFAR: Sənə əmi düşür. İki-üç günə də ki, gəlməliidi Bakıya. Allah qoysa.

RƏİS: Fəmilii nədi?

QAFAR: Adı, fəmilii burda sənin kimi Kəbləməxtərov olub, əmmə orda təza fəmilii götürməyə məcbur olub, çünki amerikalıya, avropalıya Kəbləməxtərov tələffüz etmək çox çətinidir. O kişi də məcbur olub, orada, daha bilimləm ya fəmilini, ya da adını qışaldıbmı, dəyişibmi, təza bir fəmilii tapıb.

RƏİS: Adı nə oldu əmmimin?

QAFAR: Feyzulla.

RƏİS: Onu qışaldıanda nə çıxır, nə alınır?

RAMİZ: Atamı goru, Feyzli Ala, nəçənnik, mīster Feyzli

RƏİS: Ala, gülməli şeylər danışma, o amerikalıdır!

RAMİZ: Bas iy? Mīster Feyz amerikalıdısı neyçin bizim kimi iy verir?

KAZIM: Nə iy, kim iy verir?

RƏİS: Əşş, dūnan gömrükxanadaydı, Amerikadan mīster Feyz adlı birsi gəlməliidi bu günlərdə Bakıya, onun göndərdiyi konteynerləri açmaq istəyib oğru, onu tutduq. O oğru dedi ki, mīsterin konteynerindən guya bizim iyimiz gəlir.

KAZIM: Neçə konteynerdi, brat?

RƏİS: Yəddi dənə. Hərəsi on ton. Bu gün səkkiz dənə də konteyneri gələcək. Çox varlı adamdı, yuxarılarla müqaviləsi var, konteynerləri də öz icazası ilə açacaqlar.

QAFAR: Yəqin neft avadanlığıdı. Sağ olsunlar Amerika şirkətləri...

RAMİZ: Nə neft avadanlığı? Konteynerlərin içində məbeldi, pal-paltardı, daş-qəşdi.

RƏİS: Oğru daş-qəş demədiidi Dedi ya lüstür-müstürdü, ya da daş-qəş. Sən öi, köpəyoğlu imən ustanovit eləyir e, har şeyi. Gərəkk bizdə əla adamlar işləsin.

KAZIM: Vallah, ürəyimə dəmb ki, o kişi əla bizim əmmimiz, dəymizidi!

RƏİS: Sənin ürəyivə dəmb, əmmə mən yüz faiz əmmim ki, o mīster Feyz əla bizim Feyzulla əmmimizdi. Otuz beş il həvayı yəra polisində işləmiş, təcürəbimiz var. O konteynerlər şirkət məli olsaydı, Bakıda o şirkətin nümayəndələri olardı, dūnan qaça-qaça gəldilər gömrükxanaya. Bu bir adamın məliidi. Yuxardan telefonla də mənimlə üstüörtülü danışdılar, "vətən", "vətən həsrəti", "millət" sözləri dəydi qulağıma.

QAFAR: Yüz faiz əmmivüzdü. Rəis, özün dedin, mən də sizni kiçik qaradaşınız.

KAZIM: Neyləyəkk, əziz qohumlar? Kişini yaxşı qarşılamaq lazımdı. Ona qurbən olum.

LEYTENANT: Day-dəy, icazə ver, mən də bir söz dəyim, bəyaqdan susmuşduq, böyük yənimdə danışmaq adətlim yoxdu.

RƏİS: Böyük bacı saxlamağa adətərsən. Də görüm, nə dəyirsən?

LEYTENANT: İzn ver, gedim o bacını yola salım Vəronəjə. Feyzulla bəbbəm yoçın ki, bizim məddi imkanlarımızı bir az da artıracaq, hər halda o qədər var-dövlət səhbi qohumlarımızı humanitar yardım göstərər.

RƏİS: Gət, Kazım, Qafar, siz də gedin. Biriniz urus Qaribə xəbar verin bu xoş xəbari, biriniz Zəhra əmiqızıya. Sonra da yoğilin gəlin Cahangirin restoranasına. Mən indii ora gediram, sən də kiçik qaradaş, o iy bilan oğrunu da götür, gəl ora. Eksperiment aparacağıam!

Qafar pilləkənləri qalıb, urus Qaribin qapısı əjəndə dəyəncə.

Qapının üstündə lövhə: Qarib Kəbləməxtərov, Qafar qapının zəngini basar. Evən içindən Qaribin sədi gəlir.

QƏRİB: Vayditi! Buyurun! Ya dver ne zakravyu! Man qapını bağlamırl!

QAFAR: Bu gədə qurd ürəyi yeyib, heç nədən qorxmur. Afərin.

Qafar qapını açıb otağa girən kimi quruyub qalır. Otaq çəşidli acalıb, dehqət filmlərinin xatirələri ayaqlarına bazadılıb. Skeletlər, cırboclar vəmpir çəkiliəri və sairə. Qərbi isə boynuna kəndir dolayıb, taburet üstə düşüb, özünü zəməyə hazır vəziyyətdədir.

Qafar özünə gəlib, tələsik Qərbin ayaqlarına qucaqlayıb.

QAFAR: Ti, çto delaəs, dorooqoy! Opomnisi! Seyças vsem trudno, perexodnyy period! Ne qubi sebyal!

QƏRİB: Privet, Qafarçik. Rad tebya videt!

QAFAR: Ne vəşaysya, ne samobuystvuy!

QƏRİB: Ti, çto, s uma sopol? Dali öldü? Ya ne sobirayus umirat.

QAFAR: A eto, çto takoe? Veryovka, taburetka...

Qərbi yəra düşür.

QƏRİB: Eto anturaj. Eto vse dlya naloqovoy inspeksiı, dlya amlak komitəsi, dlya polisi i tak dalee. Man onları qorxudur. Çtobi ne plati naloqi i ne davat vzyatok. Rüşvot, ponimaeş? Vot u menya i pisma v karname. Tut napisano: Proşu v moey smerti vinit toqo-to, toqo-to i tak dalee. Qafarçik, deystvuet bezotkazno! Inspektora tak ubeqayut! İx daje inoqda jaliko. İnoqda komu-to, çto-to xoçetsya dat...

QAFAR: Peçemu, zaçemu boyatsya oni?

QƏRİB: Lyudi moqut prosit predatelya, izmennika, trusa, nakonets, no, toqo, kto toqo-to dovel do samobuystvya lyudi ne proşayut nikoqda!

QAFAR: İ poetomu ti samobuystvues, da?

QƏRİB: Samoubystvo, a ne samoubystvo, eto raznie veşil!

QAFAR: Ya posteperno zabavyu russkiy yazik.

QƏRİB: Vot etoqo delat ne nado.

QAFAR: Xoroşo zarabatvayeş?

QƏRİB: Pis deyil, rodnoy, na xleb, vodu, i otdix v Antalye xvataet.

QAFAR: Opyat İqruşki delaes? Qrobiki-tabutiki?

QƏRİB: Net, eto proydennyy etap. Seyças ya zanimayus palacikamil Calladki ponimaeş? Vot smotri...

Masanın üstündə bir neçə oyuncuq. Balaca dar ağacından asılmış bəpbalaca adəm, bəpı kötürk üstə qoyulmuş bir məxlük və boynuna qılinc endirməyə hazırlaşan callad. Xülasə, ham gülməli, ham da ağırdənən bir mənəzərə. Onlar Qərbin istəyiylə hərəkatə də gəlirlər.

Asılının ayağının altından stol qapır, qılinc başı vurub, səbabin içinə dığır. Səbabin içində digərlərdə və s.

QAFAR: Ada, eto straşno! Ti çemu uçis naşix detey? U nas otmennena smertnaya kazni! Sani tutacaqlar!

QƏRİB: Eto je İqrat! Kək i s qrobikami ranşe ya seyças pıruçayu bizim balaiarı k kollektivizmu. Kak eto skazat... Birlik, v etu İqrı İqrayut pyat-şest usaq, balaca, başa düşürsən? Odin sledovatel, odin perestupnik, sudya, palac i eqo pomoşniki i prokuror!

QAFAR: A advokat? Vakil?

QƏRİB: Na koy xren on nujnet?

QAFAR: Qərbiçik arıoqlu, ne delay, bros eti İqruşki. Ös-tüva elə düşürlər ki, adın da yadından çxar. İ mikro tebya ne budet zaşşat!

QƏRİB: Budut zaşıqat i eşe kak!

QAFAR: Kto, ay balam?

QƏRİB: İli İqtidar, İli Muxallifət. Kak tam obomryotsya. Ti poçemu prişel, zaçem xoş galdı? Çayyu xoçeş? Mı azərbaydjansı oçen İyubim çay.

QAFAR: Qarib, u nas bolşaya radostı!

QƏRİB: Çto sluçilos? Kto-to umer?

QAFAR: Da net, Feyzulla kişi priezjaet! İz Ameriki! Ya eqo naşol!

QƏRİB: A kto on takoy Feyzulla? Posluşay, eto moy rodnoy dwayurodnıy ded! Feyzulla Kabiłmuxtarov! On uyexal eşo do revolyusii, sledı eqo qe-to zateryalis! Moledeťs, Qafarçik, day ya tebya poseluy! Kak tebe udalos nayti eqo?

QAFAR: Eto dlinnaya istoriya no on, uje ne Feyzulla Kabiłmuxtarov, a mister Feyz! Çast eqo veşey uje v Baku, sem desyattıtonnıx konteynerov i eşe vozem konteynerov pridıyot v gömrükxana zavtral Tvoı dvarodnyy ded multimillioner. Rajs vsyo uznal.

QƏRİB: Ya oçenrad, no voobşe-to-ya, nenaivijua merkantısev! QAFAR: Niye, neyçün, za çto, ay balam?

QƏRİB: İz-za ix etoy prilızannoy, bezdarmoykuklı Barbil Vot, kto portıtvkus naşix detıdek, bizim balacalar: eta slaşavaya barbi. A moy qrobiki-tabutiki, palaçki-cılladki eto i İqra, i jızn! Voobşe nenaivijusve prilızannoe, piçesannoe. I skazki u nix, kakie to... Krasnoe şapocka, Dymovoçka, Prınes-sa na qoroşine...fu, vsyo oçen sladko. Pirijenoe! Duzdu xıyar, sirka-badımcıan netu, ponımaeş?

QAFAR: A bala, skazka: eto skazka dal U nas toje, u nix toje.

QƏRİB: İx skazki: skazki, naşı: jızn! U nix vse ujasno sladko!

Prınessa upala v reçku, prıns brosilıya za neyu i şpas. Vse xepıı endı Şçastılvny konets! A u nas, u nas...

QAFAR: Çto u nas?

QƏRİB: Jızn! Hayat! Vot, naprımer, skazka "Kallia". Poqodi, tut u menya, qde-to kalla, çerep doljen bıť... (Məzənin ulırdıdan kalla çıxarır və əlində hər şeyi). Vot, po sklonu qorı, katısyta kalla, uuuuu, vot kak, vot kakka i kırıç: Allah yaman güdünd qoru, Allah, yaman güdünd qoru! Xoroşo, pravda? I tut staryı mudrets qovortı çerpetu, vot emu: Ay badbaxť, bundan da yaman güdünd olacaq? I tut kalla babax! Ob kamen, i razletaıtsya na kuski! I odni qolie zubi qovoryat: Bu da ondan yaman günl! Prekrasno! Mudrost. Nı çvetoskov, nı prınessı, nı dobrıx soldatıkov. Jızn. V evropeyskıx skazkax starınikakıe? Ded Moroz, Santa Klaus detışkam raznie podarockı razdayut. A u nas?

QAFAR: Çto u nas? U nas toje dobrıe, mudrıe starıki.

QƏRİB: Ne sovsem...Pomnış skazku "Melik Mamedov"?

QAFAR: "Melik Mamedov", ay kişi!

QƏRİB: Nu, da, a ya çto qovoryu. Tak vot tam, starık ne razdayot detışkam podarockı, a posılaet svoyx troyx sınovey, öz balalan, zadumaysya, Qafar, za yabłokom molodostı! Posılaet svoyx balalan na vernıyuu smert. Ved yabłonyu oxranıyayut dıvlı Dıvarı Tıyoxsmınovey, I çto?

QAFAR: I çto?

QƏRİB: Kak çto? Odın sın poqıbaet, vtıroıy prevraşetsya v ınevılda pırvoy gruppi. A starık syedaet yabłoko, i vosstanovılaet svoyuu utraçennıyuu seksuálnıyuu potensıyuu. Vot eto: jızn, a ne Santa Klaus.

QAFAR: Dalşe çto? Çto u xoçeş etım skazat?

QƏRİB: To, çto v naşıx skazkax realizm. Vot v evropeyskax velıkan eslı poşıpaet krasıvıyuu devuşku, to on ey tam u seb-

ya dərət raznie draçqonnie karni, krasivie platya, ustrai vaet
roskoşny pir s divnoy muzikoy, tak i tak izvivaelitsya pered
nyu, xoçet ey ponravitsya, a u nas?

QAFAR: A çto u nas?

QƏRİB: A u nas, div privodit, vernee opuskaet devuşku v
kolodet, taşit v sve loqovişe, usajivaet yeyo na taxtu, sam lo-
jitsya, stavit svoyi oçromnie noçi ey na koleni i qovorit: Qaş
dabanim! Predstavlyaeş! On etn dabani şeştsoş let ne mi, ka-
kaya antisemitariyal Çudoi

QAFAR: Kakoy ti durak. Sluşaş, tvoy dvarodni did Feyzulla
kişi priezjaet iz Ameriki, a ti mne, çto zdes çto rasskazivaeş?
Odevaysya, poyedem.

QƏRİB: Kuda?

QAFAR: V restoran Canika. Vse tam sobiraemsya. Na mas-
lahat: maxvarat.

QƏRİB: Qafarçik, mojet bez menya? Ya doljen troyom pa-
liaçkam sabelki natoçit. Neumolimo nastupaet vremya moix
iqruşek, boyus ne uspet...

QAFAR: Zavtra sdelaeş, zavtra. Vse uje navernoç tam.

QƏRİB: Eto restoran "Nasiba" da?

QAFAR: Da, da, v çest svoey mamı nazval. Day boq ey
zdorovya!

QƏRİB: Amin! Prekrasnaya, qenialnaya jensina, day boq,
çtobi v etot Novruz i yey, i Caxançiru, i divum perekrasnim
yeyo vnuçkam bilo luçşe vseş! A na çjom poyedem, eto do-
volno daleko.

QAFAR: na taksi, koneçno.

QƏRİB: Tak-kak ya yedu bez udovolstviya, to platit za taksi
budet t...

Felç Zəhrəm gət dibdəbə ilə bazadılmış evi. Piano arxasında iyələb
"Neynarsan mənə, görən neynarsan" mahnısını zülmümə eləyib.
Qapının zəngi çalır:

ZƏHRA: Aha, deyəsən, Aybəniz xanımın qohumu gəldi...

Qapım açır. Gələn "tanınmış şair"
Moşu Göyəzəlinin arvadı Söylü xanımında.

SÖYLÜ: Salam-məlyöküm, açağınız xeyir. Zəhra xanım
sənsənmi, a dərdin ələm, ay əmim-dayım, xaləm-mələm sənə
qurvan. Mərijiyəzi bütəyə bilərsənmi kim göndərir?

ZƏHRA: Bilirəm, moşu doraqaya, Söylü xanım, Aybəniz xa-
nım muzeydən zəng vurmuşdu səhər. Buyur içəri. Onların
qohumluğunuz var?

SÖYLÜ: Vər, ölüm, niyə yoxdu, gəndən, bir də, a başına
dönüm, dərdindən bəxsan, bizim Qazax-Ağstafa, ələje Tovuz
millətlərinin hamısı bir-birinə qohumdur, o Moşunun heykəl
başı üçün!

ZƏHRA: Şükür, eşitdim nəvəsi oldu, Allah saxlasın, oğlan
uşəgi. Adını nə qoydular, adıyla böyüsün.

SÖYLÜ: Aybəniz xanım, ağrısın ələm onun, nəvəsinə ələ
dədəsinijiyəz adını qoydu.

ZƏHRA: Əyləş bura, mən burda oturmaliyəm.

SÖYLÜ: Tanrı artıx ələsin, məşallah, yaxşıca öy-əşiyin,
bar-barxanan var. Bunların hamısını falınımı alıfsan, az?

ZƏHRA: Fəl, əlbəttə ki, əsl fəla bəxməq böyük əimdir, Söy-
lü xanım. Əlbəttə, bizim əlimi alçaldan, onun şərəf və ləyaqə-
tinə ləka vuran bəzi parə şərflətlənlər də yox deyil. Ancaq mən
ələlərimdən deyiləm.

SÖYLÜ: Bilərəm, atam-anam sana qurvan, bilməsəydim buriyə gələrdimmi? O iyekəlihdə kişinin qızı mənim ağzımı barı eliyif sana isməniş göndərdimmi? A tova! Zəhmətin halaldı, bunu bütün mifət bilər, sənə zəhmətinə ilayiq hörmət də eliyəjəm.

ZƏHRA: Buyurun, Söylü xanım, mən sizin qulluğunuzda hazır. Əlimdən gələni əsirgəmərəm sizdən. Heç nədən utanmayın, biz fal eliminin alimləri həkimlər kimi Hippokrat andı içməsək də, öz müştərilərimizin sifrlərini saxlaya bilirik.

SÖYLÜ: Hörmətin artıq olsun, mən də sənə hörmət eliyəjəm, əmbə, bəji, indiki zamanədə şair tayfası özün bilərəm hancəri dolanər. Dolənsəx çox pisdi.

ZƏHRA: Bilirəm, bilərəm. Buyur, Söylü xanım.

SÖYLÜ: Dilin həmişə bebeje şirin olsun. A bəji! A bəji, sinəmə dağ çəkiliş, o dağə ojaxlar çətillif, Fatma cijimin gorusuna od vuruluf içimin saği da, solı da, güney yeri də, quzey yeri də yanər, a bəji! Vallah, billah ayılıf qara su içərəm, başımı eriməni arxına sallıyif murdar su hortdədərəm, yanıx yerim sönməz, a bəji!!!

ZƏHRA: Sakit ol, Söylü xanım, buyur su iç! Bu saat...

SÖYLÜ: Az, öydə çay içif gəlmışəm. Mən mənavi yanərəm. Şükür, öyümüzdə çay da var, su da var, kiətəkaləmə arax da, Moşunun şair yoldaşları tez-tez öyə gələrlər, ayın-oyun da varınızdı. Mənim dərdim, bəji, özge dərdidi.

ZƏHRA: Aç sinəni baxım.

SÖYLÜ: Bu qofuynu soyunummu, az?

ZƏHRA: Yox, ay xanım, mən can həkimə deyiləm, fəlcəyəm. Dərdini del

SÖYLÜ: A bəji, atam-anamə sana qurvan, bizim elin qadınların ürəyi quzu gözü təkin ürəkəy olor, mən də bebeje ürəkəy, hər qaradən huyılənan təkin olmuşam. Məna ələ gəllər kin...

ZƏHRA: Sənə nə gələr kin?

SÖYLÜ: Məna ələ gəllər kin, Göbəzən çöküf. Avey dağ yətif arana döndüf, Moşu məna xəyanət ellər, diyan bəgdə arvad saxlayıf Yəndim, yəndim, uy... Yəndim, yəndim, uy...

ZƏHRA: Sakit ol!

SÖYLÜ: Dəymə, qoy bir də deyim, bunu üç kərə deəllər: yəndim, yəndim, uy... He, a bəji, bu kişi gedif günnəmən bağda qələr, sonra boylum, birca günlük Bakıya döner, tez də yənidən varif geder bağə. Məna da deyr kin, orda, təbiət qoy-nunda qələmim xəm at təkin oynuyur. Məna da ələ gəllər kin, a bəji, sən də mənim bəjim, təbiət qoy-nunda xəm at təkin Moşunun təkcə qələmi oynamər! Yəndim, yəndim, uy...

ZƏHRA: Bit.

SÖYLÜ: Yəndim, yəndim, uy...

ZƏHRA: İki.

SÖYLÜ: Yəndim, yəndim, uy...

ZƏHRA: Üç. Ay Söylü xanım, sən heç ürəyini sıxmal. Mən inanmıram ki, Moşu Göbəzənli kimi bir şəxsiyyət, şeirlərdə xəlq pəklığə, təmizliyə səsləyən, çağırən bir ziyəli, şənin kimi qadına, dörd uşaq anasına...

SÖYLÜ: Yəddidi, az, dörd perestrojka vaxtındaydıl!

ZƏHRA: İnanmıram ki, o cür insan yəddi uşaq anasına xəyanət eləsini. Ancaq hər ehtimala qarşı, qoy fal açım.

SÖYLÜ: Aç, allinəmə qurvan olom.

Zəhra mizini altından su dolu kasa, noxudlar, karlılar çınar.

Kağız qələm hazırlayıf.

SÖYLÜ: Az, bə Aybəniz söyliyüdürdü kin, sən falə kompüter-də baxersən?

ZƏHRA: O perestroyka, bir də Əbdürrahman Vazirov vaxtdaydı.

SOYLÜ: Bax, amim-əyəm, xalam-malam, atam-anam sənə qurvan!

ZƏHRA (fala baxa-baxa): Soylu xanım, siz qazaxılar...

SOYLÜ: A dardın alem, ağstafallılar da, tovuzlular da bizim millət, bizim xalqdı.

ZƏHRA: Olsun. Amma siz niyə qurban verəndə dəyirsiz atam-anam, amim-əyəm, xalam-bibim sənə qurban, özünü-zü heç demirsiniz? Niyə?

SOYLÜ: Bə nədi! Bu o deməydi ki, mən özüm sənin yanında heş şeyəm, dana, qıymatsız, mürvətsiz, xırdajıqaz bir balaca şeyəm! Odu sənə yer üzündə insan üçün deməy an qıymatlı olan şeyləri qurvan verərəm! Bə hənçeri?

ZƏHRA: Bəla de... bəla de, bəla de...

SOYLÜ: AZ, onu üç kərə niyə dedin? Olmuya o da ağıdı, dilmi deyirsən, az? Falın nə göstərə, sən başın, düzünü de, qorxma, dozejami!

Zahra əvvəlca astadın, sonra isə bərkədən gülməyə başlayır.
Açdıqı fala baxa-baxa.

ZƏHRA: Vallah, heş bilmirəm nə deyim... Mənim praktikəmdə birinci dəfədi bəla şeyə rast gəlirəm. Qəribədi... Allah sizi güldürsün.

SOYLÜ: Məna xəyanət eliyirmi? Kimdi, o fəişinin adı nədi? Neçə yaş var, qurbanın olum, de!

ZƏHRA: Heş bilmirəm bunu necə deyim... Bilmirəm bu xəyanətdi, yoxsa yox...

SOYLÜ: De, qurvanın olum, yüz dollər verəjam!

ZƏHRA: Bağda, Soylu xanım, qoyun, keçi saxlayırsız?

SOYLÜ: Bə nədi? Moşu, qədəsin aldığım, ələ yaxşıca təşərrüfat yaradıf kin ordı. İbnibəy kişinin öyü də bizə qalidi, veteranın, oruyu töylə eliyif Moşu, boyrunda dəm də qazıf. Toyuq-cücəmiz də var. Nəvəs də qaytđrmış, lap Uxan Səlahiddə Keçəlin nəvəsi təkin. Bə nədi, yaxşıca təşərrüfatımız var dolanmışımızə yetər!

ZƏHRA: Bacım, Moşu müəllim sənə xəyanət eləmir. Arxayın ol. SOYLÜ: Ay sənin səsinə, dediyin sözlərə qurvan olom, vəfalı Moşuma da qurvan olom. Çox sağ ol. Al bu da sənin yüz-lü... yox iki yüz verəjam.

ZƏHRA: Qəpik də götürməmə. Sonra Aybənz xanımın qabağında durma bilməmə. Onun dilinə baladsən də.

SOYLÜ: Bə nədi, mənim başıma gəlif. Əmbə demərəm.

ZƏHRA: Soylu xanım, mən sözü bir dəfə deyirəm. Qəpik də götürməmə. Rahət gedin, arxayın yaşayın, heş üryinizli sızmayın. Amma...

SOYLÜ: Nə əmbə?

ZƏHRA: Bacım, sənə bir məsləhət verim, icazənlə...

SOYLÜ: Buyur, qadan ələm.

ZƏHRA: Bağda toyuq-cüca saxlayın, amma o keçi-qoyunu rədd eləyin getsinlər.

SOYLÜ: Niyə, a dardın ələm?

ZƏHRA: Görmürsüz, fal da göstərdi ki, sənə, xüsusilə də, Moşu müəllimə heyvan, keçi-qoyun saxlamaq düşmür.

SOYLÜ: Hamısını ögürletdirəjam. Bizim uşaqlar burda çoxdu. Auisgəndərə, Mahalın oğlu Məmeddə tapşırəjam bu işi görəjləyər. Sağ ol, mən varif gedəm.

ZƏHRA: Məşiniz var?

SOYLÜ: Bə nədi, məni buriyə ələ o Məmed gətirif, sən tək-

sisində. Aşağıda gözlüyür. Sağ ol, cİbin də, qalibin də daima zəngin olursun.

Zəhra qapını açanda Kazımın Söylü baş-başa obaylar.
Söylü də Kazım da az qala yotışınlar.

SOYLÜ: Sağ ol, Zəhra bəji. Bu kişi kimdi?

ZƏHRA: Dayım oğlu.

KAZIM: Xalaqız, fortunası!!!

Kazım elə qışqır ki, Söylü qorxub.

"A Məmed, a Məmed!" bəljirə-bəljirə qəçir.

ZƏHRA: Adə, yavaş qışqır, qonşular bayıra çıxarlar bu saat!

KAZIM: Müsəlmanın sözünə bax, əgəz, necə yəni yavaş qışqır? Yavaş da qışqırmaq olar? Yavaş qışqırmaq peçıldırmaqdı.

ZƏHRA: Əşşİ, gəl içəri, götürüm, çıxar plaşımı. Xeyir ola?

KAZIM: Zəhra xalaqız, fortuna!!! Tələ üzümüzə güldü! Qəfər Feyzulla kişini, sənin dayımı, mənim amimi tapıb!

ZƏHRA: Ay gədə, plaşını çıxar. Nə Feyzulla, hansı Feyzulla... inqlabdan qabaq burdan çıxıb gedən. Kəbləməxtərov Feyzulla. Neft mədənləri də olub deyəsən, anam danışardı. Hardan gəlir, haçan?

KAZIM: Amerikadan. Bu günlərdə, səbah-bürsüyün Bakadadı. Tez plaşını geyin, aşağıda məşın gözləyir, gedirik Canikin restoranına məsləhətləşməyə. Kişi multimillionerdi, xalaqız!!! Yəddi dənə on tonluq konteyneri uje Bakidadı, bu gün səkkizi də, xalaqız səkkizi də gəlir! Reis öz gözləriyə götürüb.

ZƏHRA: İnanmıram.

KAZIM: Ağaz, neyçün?

ZƏHRA: İnanmıram ki, bizdə elə bəxt ola bilsin. Dayan bir

ayaqüstü, ilis-fal açmı.

KAZIM: Amma tez ol, san canın, axır ki, bizim də prestijimiz olacaq.

Zəhra tələsik noxud falına baxıb, həyəcanlanır. Kağıza rəqəmlər yazıb, üzüqoyub, Kazım görməsin deyə, miçin üstünə qoyub.

ZƏHRA: Daha keçib, qoy bir kompüterdə də yoxlayım.

Zəhra kompüterə işə salır və çox keçmədən ekranında 6500046521 rəqəmləri dayanır.

KAZIM: Noldu, xalaqızı?

ZƏHRA: Götür o kağızı, bax nə yazılıb.

Kazım kağıza baxanda gözləri kəlləsinə çür.

KAZIM: Altmış bes milyon döbr yüz altmış bes min iyirmi bir dollar!

ZƏHRA: İndi ekrana bax!

KAZIM: Orda dal!!! Məna sul!!!

ZƏHRA: Gedək, dayıoğlu! Ataq kasıbcılığın daşını!

KAZIM: Ağaz, biz kasıbiq?

ZƏHRA: Getdik, dayıoğlu! Fortuna!!!

Cahangirin restoranı, Təlman neçqəsalarla məşğ edir.

Cahangir İnanadın repilkalar, göstərişlər vətə-vevə siqar çəlib.
Müşiq, gözəbəyən, yənərotik bir manzərə. Xoş baxanın halınal

TELMAN: Patrən, sənin eşitdiyimə, bildiyimə görə Əmliak Komitəsində adəmin var. Yox demə.

CANAHQİJR: Yoxdu. Olsaydı da sənə ha deməzdim. Nə işin var ki?

TELMAN: Patron, deyirəm sən bu restoranı özəllaşdırıb sahibli olmusan, ha?

CANAHGİR: Ha.

TELMAN: Mən də bütün gecəni yatmayıb, fikirləşib, fikirləşib, mənəndə oxmayan bir ağıllı, dərrəkəli nəticəyə gəlmişəm. Ha? Yox demə, sözümlü kasib, dilimi sünnət eləmə. Oldu?

CAHANGİR: Əxşi, nə deyirsən? Sözümlü de dəl

Restoran sənin, rəqəşələr mənim. Şərki işləyərk. İyirmi ildə bir yerdə tar tökmürük?

CAHANGİR: Qarıbədi, o boyda, almış beş milyonluq Türkiyədə yoxdu, amma yeddi milyonluq Azərbaycanda sənin kimi küt adam var. Ada, qızlar, rəqəşələr əmlakdı bəyəm ki, sən onları Əmlak Komitəsi vasitəsilə özəllaşdırəsən? Səninki fən çalışmıyort, nə konuşuyorsan? Hərəkə abdəli!

TELMAN: Yəni deyirsən tanışlıqla da qız xeyləgini əmlak eləmək olmaz?

CAHANGİR: Ada, əla şeyi heç ağına da gətirmə, gecələr də yat, fikirləşmə, öz kəndi işinlə məşğul ol. Bax o qız soldan üçüncü neyləyir? Hər dəfə burdan belə dənəndə ritmədən çıxır. Bura gəl qızım!.. Musiqi!

Canahgir, Telmana və qızlara bədii məsləhətlər verir, özü də onlarla oynayırt. Sonra da "Metrodotel, metrodotel!" qışqırıb, onu səsləyib, keçir öz kəbəsində əyləşir. Metrodotel gəlir.

METRODTEL: Bəli, Cənab bəy.

CAHANGİR: Mənim qohumlarıncım stol hazırladın?

METRODTEL: Bəli, tapşırdıgınız kimi. On adəmlıq.

CAHANGİR: Süfraya nə qoymusan?

METRODTEL: Hələlik içki, soyuq qəlyanaltı.

CAHANGİR: Dayan, onların həmsimi yığışdır, süfraya çay daşgahı qoy, qohum-əqrəbə ciddi bir məsələ ilə bağlı məsləhətə gəllirlər.

METRODTEL: Baş üstə!

Metrodotel gedən kimi, yəna da Telman yaxınlaşır.

TELMAN: Patron, bə mən nə özəllaşdırim? Mən bir şey özəllaşdırməliyəm axı, yaşım qırxi keçib, amma hələ bir şey özəllaşdırməmişəm, özəllaşdırməyən kişiyə də hamı bir cür baxır, tanımayanla elə bilir əzəlsən, onlar kestəmə zadə baxırlar, tanıyanlarla bilirlər ki, vidün-fasonun özəl, amma özün özəllaşmısan. Patron, başqasının özəllaşdırdiyi, dükana başqasının özəllaşdırdiyi mikroavtobusda gəlirəm, belə çıxir özəllaşmıyib elə bir mən yaşayıram, bir yer, bir dənə də göy üzül! Nərxuda səninki kəmkəliyinnən bu qızları özəllaşdırə biləydirdi, məninki də özəllaşdırmədə...

CAHANGİR: Bədi! Yetər! Bikkim artıq! Sən bənim səbrimi özəllaşdırıyorsun, gaur! Metri Metrodotel! Bəna bir bardak özəllaşdırilmış sul

TELMAN: Patron!

CAHANGİR: Nədi?

TELMAN: Özəllaşə-özəllaşə qohumların gəlir...

İçki Kazım, Zahra, Qafar, Qərib, Rəis, Kazımın arvadı və uşağı, Cənab özünə, bilək-biləyə narucniyə bağlamış Rəmiş, bəzoğlu gəllirlər. Cahangir onları qarşılayır. Xəy-bəş, həl-əhval improvizəsi.

Onlar üçün hazırlanmış çay süfrasına yaxınlaşdırılır.

KAZIM: Ela bu? Canik, səni bası dümədim, bibiğövlü! Biz bura ciddi, amma sən sad bir münasibətlə gəlmişik, bu süfrə...

RƏİS: Bələm, məshahət-məşvərət çayın keçəcəkdə, onu ela polis idarəsində də elayərdik də!

CAN: Polkovnik, bu səfrədə əvvəlcə soyuq zakuska, sipirtili içkilər olub. Sonradan onu yığıdırıb, çay süfrəsi açıblar.

CAHANGİR: Alıha and olsun düz deyir. Mən belə fikirləşdim, qərara gəldim ki, əvvəlcə çay iç-İçə məshahətlaşək, sonra arxayın yeyib-İçərək özümmüzün : Bələm, bəyəm öz əlimizdə deyil? Bəs bu yoldaş bunu hardan bildi? Qafar, bu da təzə qohumlarıdır?

QAFAR: Yox, Rəisin işçilərindəndi.

RAMİZ: Canik müəllim, işçi mənamı! Polis əməkdəş. Bu zlostı naruşitel respublikanskoy zakonnosti.

RƏİS: Canik, bu zalım oğlu bilirsən nə iy bilir? Sən öl, bunnada bir burun var ki, bir burun var ki, ela bil burun deyil, kimya laboratoriyası. Düənən burunyan bu adam ustanovit eladı Feyzulla kişinin konteynerlərinin içində nə var, ela Feyzulla kişinin İyni də.

ZƏHRƏ: Adə, bir məni uzaqdan İylə görüm məndə nə iy gəlir?

CAN: Aromat. Aromat jənşini... O cavan leytenantdan da aromət jənşini gəlir, ancaq özgə özgə millət, şimal milliəti jənşinməsinin aromati.

LEYTENANT: Day-day, sənin canın üçün, humanitar yardım məqsədilə!

TELMAN: Patron, görürsən, İylər də özəlləşdirilib, bəs mən?

CAHANGİR: Əşş, qurtar də! Keçin, oturun sandalyalarda.

ZƏHRƏ: Mən ela yərə, dünya dağılsa da oturmaram.

CAHANGİR: Xəlaqız, sandalya bilirsən nədi?

ZƏHRƏ: Bilmirəm, bilmədiyim şeyin üstündə da oturmaram.

CAHANGİR: Türkiyədə dilim öyrəşib, orda stula sandalya deyirlər. Əyləşin.

KAZIM: Canik, məsələ aydındı də, kişi gəlir, onu qarşılamalıyıq. Oldu, zəmnimcə aziz qohumlar, çay mərasimini gəlin bitmiş hesab eləyək. Burda çaydan qabaq nə olubsa, də onları bərpa eləsinlər.

CAHANGİR: Səbrin olsun də! Cəmi beş dəqiqə ciddi danışdıq, sonra...

KAZIM: Bəs ha! Bəs! Saatıma baxdım...

Qohumlar süfrəyə əyləşirlər. Qızlar oynamağa başlayırlar.

Bütün kişilərin gözələri naqqələlərə zillənir.

CAHANGİR: Qafar, buyur, söz sənindii! Qafar!

Qafar ağzı açılı qızlara baxır.

ZƏHRƏ: Adə, Canik, nə qədər ki, o qızlar orda oynayırlar, bu adamlarla iş görmək olmayacaq.

LEYTENANT: Cahangir əmi, sizin yanınızda tələ gəlmək istəyirəm. Bir humanitar yardım bərasində...

ZƏHRƏ: Adə, deyirəm sənə rədd elə o qızları...

CAHANGİR: Telman, qızları burax gətsinlər, özün də gəl bizimlə otur. Bəlkə lazım oldun.

KAZIM: Bələm, hər addım bəsi insan hüquqlarını pozuruq. Rəqş etmək o qızların bütün bəynəlxalq sənədlərlə təsdiqlənmiş əmək, yəni azad insan hüququdu! Onları niyə qovursunuz? Bizim ailənin bəynəlxalq imicinə xələl gətirirsiz! Zələ, düz demətrəm?

JALƏ: Sənin şəngəz imicin bunlardan doya bilməz.

CAHANGİR: Rədd elə qızları.

TELMAN: Stop! Otdax!

CANAHQİR: Buyur, Qafar!

QAFAR: Nə deyim, vallah, daha burda, mənə elə gəlir ki, uzun-uzadı götür-qoy eləməyə, məsləhətləşməyə ehtiyac yoxdu. Ənimiz, dəyrim, əzizimiz vətəno qayıdır, əlimizdən gələn hörmətli ona eləməliyik. Bu kişinin burmu sayəsində, Zəhra xələqizinin fəli də bu hipotezəmi təsdiqlədi, bilirik ki, Feyzulla kişi varlı, çox varlı adamdı, yəni biza, ancaq mənəvi ehtiyacı var, odur... daha bilirməm nə deyim...

ZƏHRA: Bura bax, Qafar, sən bir dəqiqə dayan. İcaza verin, mən deyim dünyədə bəzən elə işlər olur ki, o işlərdə kişilərin ağıclıqlıyı üza çıxır. Gəlın açığ danışağ. Əyri oturağ, düz danışağ. Bax Qafar deyir ki, kişinin, Feyzulla amimizdən biza ehtiyacı, ancaq elə mənəvi ehtiyacıdı. Elədi, Qafar?

QAFAR: Elədi. Yüz milyon dollara yaxın pulu-malı olan adamın biza nə maddi ehtiyacı ola bilər?

ZƏHRA: Düzü. Mənimə almış beş milyon dollarım yoxdu. Dərnəli? Dərnəli, mənim o kişiyə, o qurbanı olduğum dəymə ehtiyacım var. Sənın də, sənın də, onun da, hamımızın!

KAZIM: Xələqiz, o kişinin arvad-ısaqdan heç kəsi yoxdu, Allah onun ömrünü hamımızdan uzun eləsin, ancaq səksən beş yaşında bir adam... əsi, yegəna varislər bizk də!

JALƏ: Qoyun Zəhra bacı danışsın! Mən başa düşdüm sənı, Zəhra bacı, sözüdü də, bunlara fikir vermə.

ZƏHRA: Sağ ol, Jala Xələsa, ay qofumlar, sözüdü kəsmə-yib, mənə qulaq asın. Kazım mənə bu xəbəri gətirən kimi də, o kişinin falına baxanda da, bura gəlində yolda da, mən soyuq beyninə fikirləşib, belə nəticəyə gəldim ki, o kişi bir qəpiklik də hörmət eləməyəcək. Oturub onun dünyasının dəyişməsinə gözləməyəcəyik ki... Nə bilirsiz natar adamdı? Bəlkə o maarifçi deyirlər, e, onlardandı? Bəlkə elə burda da fabrik-zavoda qo-

yacaq bütün var-yoxunu? Bəlkə teatrlar, otellər, bank binalar tikdirəcək, bəlkə yollar salacaq, yollarımız it günündədi. Onda neyləyəcəksiniz? Allah onun ömrünü uzun eləsin, amma başını yera qoysa, mənim dediklərimin hamısını elə özəlləndirəcəklər ki, bizi əfəllərindən bundan heç xəbəri də olmayacaq.

TELMAN: Özəlləşdirmə haqqında mən də bir-iki kəlmə...

CAHANGİR: Adə, sən sus! Xələqiz, hamısını düz deyirsən, mən Türkiyədə bir-iki belə əhvalatın şahidi olmuşam. Qəzetlər də yazdı, telekanallar da göstərdi. Amma Zəhra, bir şeyi başa düşmədim, sən neyçün belə qəti əminsən ki, Feyzulla kişi biza hörmət eləməyəcək?

ZƏHRA: Ona görə ki, babat yaxşı yaşayıyıq.

JALƏ: Afərit! Dilinə qurban olum!

QAFAR: Yaxşı yaşayanda nə olar?

KAZIM: Mənimçün bir o qədər aydın deyil.

ZƏHRA: Ay kişi, neyçün aydın deyil? Millioner adam gəlib görəcək ki, cən-ciyəri Kazım dörd otaqlı evdə, içi dolu yaşayır, qəpəsində BMW maşın, Cahangirin bu boyda restoranı, içində on-on beş lüt atcabala qızlarnın, mənim də hər şeyim, şükür, hələli zəhmətimin qazanmışam. Rəis də ki, polis idarəsinə rəhbərlik eləyir, polkovnikdi. Aramızda birca Qafar kasıbsayıgıdı.

QAFAR: Məna bəsdı, İki otağım var, məktəbə rahat mətrodə gedib, dərslərim dəyib, gəlirəm evimə. Birca məafların vaxtı-vaxtımda.

RƏİS: Xələqiz, təklifin nədi? Dediklərinin hamısı düzüdü. Bəs təklifin nədi? Də, götür-qoy eləyək.

ZƏHRA: Kənar adamlar gətsin, deyim. Bu məxfi ailə söhbətində daha.

RƏİS: Rəmitz, sən bunu da götür, get.

RAMİZ: Baş üstə. Amma Rəis, demişdin kiçik qardaşam... Dur, adə!

TELMAN: Mən də gədim!

CAHANGİR: Görmürsən məxfi ailə səhəbatinə gəlib çıxdıq? Get qızların yanına...

ZƏHRƏ: Yox, qoy o otursun, onun gözəllərindən cın tökülür, bizə lazım ola bilər.

Ramilə oğrunu darta-darta aparı.

RƏİS: Gətdilər. Heç cür bunun rütubətini artıra bilmirəm...

KAZIM: Yaşlı, xalaqızı. Biz neyləməliyik ki, Feyzulla kişi biza hörmət eləsin?

ZƏHRƏ: Kəsib olmalıyıq! Kəsib! O kişi gələncən, tələm-tələsik, lap ələ bir gün içində var-yoxumuzu lap ələ yarı qıymarta, dəyər-dəyməzinə sətib, pulları da xəstəxanalara, yetim evlərinə, yoxsullara, şairlərə, rəssamlara, bəstəkarlara köçürməliyik. Feyzulla kişi də gəlib görəndə ki, onun qohumları alicənablıq eləyib özəri it günündə yaşayırlar, əlini salacaq cibinə...

JALƏ: Əhsan! Yüz faiz düz deyir. Mənim xələm qızının əmisini İrandan gəldi, əri məkərdi, gəldi gördü bunların firavan yaşayışını, özü varlı ola-ola bunlardan İrana qayıtmaqçün iki yüz dollar da aldı.

ZƏHRƏ: Nə deyirsiniz? Razısız?

KAZIM: Mən razı.

RƏİS: Mən də razı. Pensiyaya da çıxaram.

CAHANGİR: Mən də razı. Telman, restoran sənindi, bütün özəlləndirmə kağızlarıyl!

TELMAN: Bə! Patron, belə çıxdı ki, mən sənə özəlləndirdim?

QAFAR: Vallah, bilirsiz də mənim onsuz da heç-zadim yoxdu.

ZƏHRƏ: Qarib, a ti?

QƏRİB: A ya niçəqə nə poryal.

QAFAR: Ti soqlaşsən? Razı?

QƏRİB: Koneçno, razı. A ti?

RƏİS: Xalaqız, ancaq bir-iki günə hər şey satmaq pulları köçürmək...

TELMAN: O məndəl Patron, məma canı, hər şeyi bir gündə həyata keçirərəm.

ZƏHRƏ: Mən dedim, bu gədənin gözələrindən cın tökülür! Qalın ayağal!

KAZIM: Canik, gəlsin!

CAHANGİRİN İPƏSİ İLƏ MƏSƏDİ SƏSƏDİR, QIZLAR ÇƏNİLƏR, ƏLİSİANILAR yemək-içmək gətirir. Süfrə bəzəyib. Və bu məqəmdə restorana cərgəyə, bir-birinin dəlincə hamballar daxil olub, yan tərəfə keçirlər. Çiyinlərində ağət, tri qutular. Bu qutuların aras, sanki, kəsilmək bilməyəcək.

KAZIM: Canik, bu qutular nədi? Bəlkə bunlar da Feyzulla kişisindi?

CAHANGİR: Yox, bunlar Çingiz Abdullayevin təza kitablarıdır. Səbah burda prezidentasiyası olacaq.

KAZIM: Masallah, gör nə qədərdir! Əhsan, yasa, qələm yiyəsi.

CAHANGİR: Telman, get qonşudan o fotoqrafı çağır. Qonşular, deyirəm kəsibçiliq qiyyəfəsinə gərəncən bir dənə də yadigar sivil, mədini paltarlarda şəkli çəkdirək. Bunlara süfrəni bəzəməyə mane olmaıyacaq. Bura keçin. Qarık, İdi syuda.

CAHANGİR HƏMİNİ, ŞƏKİL ÇƏKİDİRƏK ÜÇÜN RESTORANIN BİR QƏŞƏNG GUPƏSİNƏ APARIR: Qonşular kollektiv şəkilçəkədmə pozəsində quruyub dururlar.

Yəşil fotoqraf gəlir: Bir neçə aparatla dimməz-dənimsəz, ancaq əlyə bir-iki işarə verib həmmün şəklini çəkir. Və bu an, təyyarə uçuşusu əpdirir.

Şəkli çəkədmək üçün müdyyəyə dönmüş qonşuların yəlniz gözlərini bəbəkləri yusan baxır... Və eyniyə həmmün pozədə,

qəhrəmanlımız təyyarə meydanında dayanıblar. Hərəsinin əlinə birçə dənə zək-özək çiçək, ərin-başları it günündə, nımdaş pal-paltar, yamaqlı ayaqabıllar. Acınacaqı bir yoxsulluq, səfərlər mənzərəsi... Həmmün gözləri yuxarı uçuş zolağına enən təyyarəyə zillənib.

ZƏHRA: Kazım, üreyin döyünür?

KAZIM: Nizastə. Dayanıb.

RƏİS: Mənimki yerindən çıxır. Fikir verdir, bura gələndə mülksənərlər mənə necə baxırdılar?

ZƏHRA: Qarıq, torpanmə, de diviçəysə.

JALƏ: Sən Allah, qimildənədən, bir addım da ora-bura atmayıb durun ki, kişi hamımızı bir yerdə, bu viddə görsün.

QƏRİB: Sıuşəyətə, eşji on privezət kuklu etu postkudnuyu Barbi, ya emu ne rodstvennik.

QAFAR: Zəhra, təyyərə bura fırananacan, trap verilənə-cən hələ vaxt var. Mən ikicə dəliqəlik ora daymalıyam, döza bilmirəm...

CAHANGİR: Bizim indiki tualetlərimiz həyatda, komunal tualetlərdi, saniki ki, evin içindədi... ala, bunu rahat orda eləyib...

ZƏHRA: Tarpenməyin yerinizdən. Mizamı pozmayın.

UŞAQ: Əcab sözlər bilir Zəhra xala. Hamısı da yabançı...

LEYTENANT: Bax o in yekəqarın təyyərəni görürsüz? HUMANİTAR yardım gətirib.

RƏİS: Şükür olsun, Feyzulla kişi gəlməseydi, bacım oğlu humanitar yardım göstərdiyi xanımı Voroneje yola salınmayacaqdı.

CAHANGİR: Zəhra, qoy Qafar gətsin. Rəngi ağarıb.

KAZIM: Zəhra, mənim əyaqqəblərim su buraxır, alıb deşik-deşik. Qafar döza bilməsə...

QAFAR: Əşşi, ikicə dəliqəyə yerimdəyam.

Qafar tələsik aradan çıxır arıq dəyanmış təyyərəyə trap ventli.

Qapılar açılır və səmşinlər çəməşə başləyrlər.

Xarıcləe, bizişməklər, cürbəcür adəmlər.

ZƏHRA: Bax, necə danışmışıq ələ hal Biz yerimizdən tarpenməmiki! Feyzulla əmi görənən kimi, uşaq əğləyə-əğləyə,

"Feyzulla babai! Mister Feyz"i, qışqıra-qışqıra qaçır kişinin üstünə, əyaqlarından qucaqlayıb, başləyir əğləməşə.

UŞAQ: Ağılaya bilməyəcəyəm. Gücüm yoxdu əğləməşə, acından ölürəm! Mama, bulka ver də!

KAZIM: Zəla, ay Yezidi, o bulklardan birini də ver uşağal

JALƏ: Ala, ikisini də! Səhərdən-aşağanca millətdən danışırsən, özün iki saat yeməşən, döza bilmişən.

Jəla uşağə iki dəmə bulka verir, ac uşaq o an birini yeməşə başləyər.

UŞAQ: Papa, mənim güllümü tut.

LEYTENANT: Day-day, təyyərə, dəyəşən, boşəldi, Feyzulla kiş...

ZƏHRA: Yox, adə, ode, biri də çıxdı.

Təyyərədən çox zəngin gəyimi bir əropəli çıxır.

Onu da o saat qarşılayanlar peyda olub, adəb-ərkanla əyağında dəyanmış limuzinə oturdub aparırlər.

RƏİS: Xələqızı, dəyəşən, daha heç kəs yoxdu...

ZƏHRA: Bu Qafar nə dəyibi! Teleqramda nə yazılmışdı?

KAZIM: Reysin nömrası. Həmişə necə yazırlar.

CAHANGİR: Adə, kimsə çıxır, ode stüardessələr çıxarırlar!

ZƏHRA: Yerinizdən tarpenməymi! Ay uşaq, həzır ol. Kazım, mən siqnal verən kimi uşağı burax. Sözlər yadından çıxmayıb?

UŞAQ: Feyzulla babai! Mister Feyz!

Stüardessələr Feyzulla kişini qollarından tutub, əşəji enmək üçün ona kömək edirlər. Kişi ora-bura baxır. Kığının ayırı-bəzi qatıranlarımızdan az seçilir. Köhnə kostyum, yamanmış əyaqqəblər, alincə rəngi çəndən solmuş uzunsov çanta. O, əşəji emən kimi trap götörlülər.

RƏİS: Dəyəşən, ələ budu Feyzulla kiş!

CAHANGİR: Təyyarədə kimsə qalmadı. Bundan başqa kim olacaq?

KAZİM: Hamı getdi də. Adə, uzaqdan na yazıq adama oxşayır...

QƏRİB: Eto skazoçno bedny çelovek, po moemu...

ZƏHRA: Ay uşaq...

UŞAQ: Feyzulla babal! Mister Feyz! Feyzulla babal! Mister Feyz!

KAZİM: Ay uşaq gül qaldı!

Uşaq atasının səsinə eşidirdi, alında tutduğu bulkanı gül kimi qaldırıb, qocaya tərəf qaçır. Qoca onu görüb, səsinə eşidir.

QOCA: Can, ay bala, səsinə qurban olum! Feyzulla baban manam. Can!

Uşaq bulkanı gül kimi təqdim edib, onun ayaqlarını qucaqlayır. Feyzulla kişi ağzıyla bulkanı yeyir, sevincindən yəqəmliş gözələrini silir.

UŞAQ: Feyzulla baba, olar ağlamayım? Sevinirəm axı. Mənə demişdilər səni qucaqlayıb ağlayım, amma mən sevinirəm, ağlaya bilmirəm!

QOCA: Nəvə bala, sən kimin oğlusan? Sənə baba qurban!

UŞAQ: Kazimini!

Qəhurlər bu səhnəni görüb, ələ bil tilsimdən çurlar, qurumuş vəziyyətdən hərəkətə gəlirlər. Qaçq-qaçq gəlib kipi dövrəyə alirlər. Qucaqlaşır, öpürlər.

ZƏHRA: Feyzulla əmi, bax bu Kazimdi, bu onun arvadı Jala, bu Cahangirdi, bu Reisdidi, bu cımbala da onun bacısı oğlu, mən də Zahrayam.

QOCA: Qiyabi hamımızı tanıyıram, sizə canım qurban olsun. Qafar hamınız haqqında müfəssəl yazmışdı mənə.

ZƏHRA: Feyzulla əmi, bəqəğ talonlarını ver, uşaqlar gedib şeyləri gətirsinlər. Sənə qurban olum ay əmi...

KAZİM: Əlbəttə, sənə zəhmət vermərik, dəyican.

QOCA: Ay sənə qurban olum, mənə bəqəğ na gəzir. Sızdan məktub, dəvət alan kimi. Allah sizə üroyinizcə versin, nəyimi vardı, olandan-qalından tələsik sətədim, güc-bəla ilə aviabiletə pul düzəldə bildim. Ay balalar, inanm, üroyiym bu təyyarələrdən tez uçurdu sizin yəminizə. Yaşım səksənə ötüb, orda, Amerika-sonra, dünyamın o başında axtarıb tapan qəhurlərim, ciyərparaların vətənda səni tək qoymazlar, bir tükə çörək verib, bir-iki il saxlayarlar, bundan artıq ömrüm qalməyib ki...

ZƏHRA: Allah eləməsin! Düşmənlərin ölün sənin, ay əmi! **RƏİS:** Saxlamaq nədi? Belə gözümüzün üstündə, allafimimizdə saxlayacağıq səni, sənə qurban olum.

KAZİM: Əmincan, sən bizim zəhirimizə baxma, bu müvəqqəti kəsibçliqdi, ölkəmiz keçid dövrünü yaşayır. İki-üç aydan sonra bizi tanımayacağısan, hamımız işgüzar, bacarıqlı adamlıq.

RƏİS: Mənim pənsiya arızama hələ qol çəkilməyib, gedib gətirəcəyəm. Mən də, bacıoğlu da...

LEYTENANT: Mən, babacan, nəçə il bir adama humanitar yardım göstərmişəm, indi nəyim var sizindir.

QOCA: Var olum, çox sağ olun. Bu nəvə balam niyə mənim üstümə qaçanda "Mister Feyz"i qışırırdı?

ZƏHRA: Heç, burada, aeroportda dedilər ki...

KAZİM: Dedilər ki, bir mister Feyz gəlir.

QOCA: Conatan Feyz? Ay bala, o belə təyyarə ilə Bakıya gələr? Onun öz Boingləri var, çox vətli adamdı. Amma mən

VAQIF SƏMƏDƏĞLÜ

da aliboş gəlməmişəm hal Feyzulla əminizi, dəyənizi, bəbəyinizi qanacaqsız bilməyir.

RƏİS: Vallah, əmi, sənin gəlgin ən böyük hədiyyədir!

ZƏHRA: Ay uşaqlar, buna qurban olum, ürəyim sevincindən az qala bu saat yerindən çıxacaq.

QOCA: Kazım, bala, bu çantamı belə tut, zəhmət olmasa...

Hazır, amma ürəkəcan musiqi səslənir.

Feyzulla kişi çantamı açır, içindən samanlar çəzənir, bələcə, salıqlı samanları bir-bir qohumlarına verir.

UŞAQ: Novruz bayramın mübarək, Feyzulla baba.., Novruz bayramın mübarək... Unutmamisan bizim bayramı...

QOCA: Nəvəcylim, sənə baba qurban, heç Novruz unudula bilər? Bu samanları Amerikada qoymuşam, hərənzə birini. Bəy, biri qaldı... Bas Qafar hamı?

UŞAQ: Ode! Qafar əmi qaça-qaça gəlir!

Səhş alında məktub yelldə-yelldə Qafar qaça-qaça gəlir.
Və uzaqdan qıqqırır...

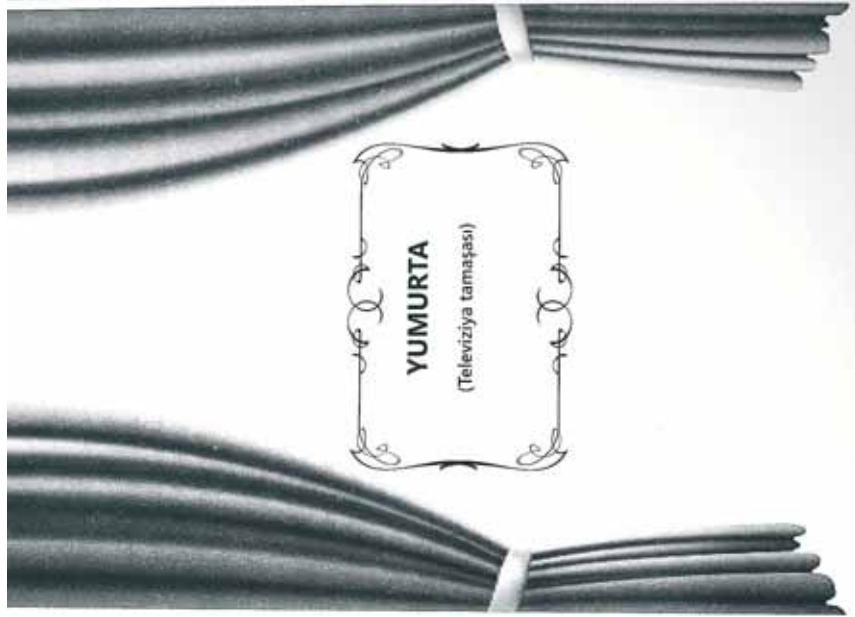
QAFAR: Tapmışam, tapmışam! Gəllir, gəlir! Gə-lir!!!

HAMI: Kim?

QAFAR: Həmdulla kişi!!! Avstraliyadan!!!

Və Qafarın gülləndi, sevincək stopkədn ilə bu ahvalət sona yetir.

1999.

İŞTİRAKÇILAR:

ŞAHİN
DURNA
PROFESSOR
TV DIKTORU
SONA
DADAY
SAĞ MÜHAFİZƏÇİ
SOL MÜHAFİZƏÇİ
QARI
GITARALI OĞLAN
QƏNİRƏ
OPERATOR
TİBB BACISI

Bizim bu əhvalatın qəhrəmanı Şahin televizor qarşısında əyləşib. Reklamla baxır. Reklam: "Hər şey sağlaml yumurtdan başlayır..." Yərinəyus bu qəribə adam öz görkəmi ilə heç cür adını doğrultmur. Arabir qızıqıb özündən çıxması olsa da... Ancaq bu hələ sonra...

ŞAHİN: Sağlaml yumurta... bir heftədi evdə yumurta yoxdu...na sağlami, nə qeyri-sağlami, nə də laxı... Yaxşidi ki, dünən o qonşu deputatdan üç şirvan aldım. Sağ olsun. Əh, bunun oxumağına bax! Çaqqa! kimi ulayrı! Uuuuuuuuu! Ay başı batmış, ulayrsansa, özünü çaqqa ilə oxşat dal! Bax belə! Ora-bura qaç oranı-burani ilə, oppanı! Bax belə! Belə! Gərak artist olaydım man!

Qapının zəngi çalır. Şahin təngnəfəs həltdə qapını açır. Arvadı Durna gəlir. Əllərində bazarlıq, iki kiletka yumurta üstüdə.

DURNA: A kişi, Şahin, niyə təngnəfəssən? Neyləmişən?

ŞAHİN: Durna, səsinə çıxartma, televizorman oxuyan bir müğənniyə çaqqa! olmağı oyradırdım... Ay Durna, qurban olum, sənə bu qədər şey qaldırmaq olmaz axı!

DURNA: Onda tut bunları. Yavaş, yumurtaları yemə salarsan, asta.

Durna plajını çıxarı. Gərinür ki, hamilədir.

Qarı əməlləco irəli gəlir.

Şahin arvadını diqqətlə süzür.

ŞAHİN: Balaca kişi necədi? Burdakı kişi, bizim kişi...

DURNA: Balaca xanım burdadı. Burdakı xanım... Şahin, bazarlığı qoy ora, sonra bura gəl. Vacib söhbətım var.

ŞAHİN: Xeyir ola?

DURNA: Bilmirəm, xeyirdi ya yox.

Şahin bazarlığı aparıb, geri dönür.

ŞAHİN: Durma, nə olub?

DURNA: Səndür o televizoru, otur qabağımda.

Şahin televizoru keçirib, Durmanın qabağında oturur.

ŞAHİN: Nə olub? Xeyir ola? Deyəsən bazarlıqdan sözlü-söhbətli gəlmisən? Kimi görmüsən? Kim nə deyib?

DURNA: Manzər xala yadındadı? Bizim köhnə qonşumuz, həkim...

ŞAHİN: Ginekoloq?

DURNA: Bəli, ginekoloq!

ŞAHİN: A, mən əla bilirdim o çoxdan rəhmətə gedib. Yaşı seksəndən çox olar onun.

DURNA: Yaman qocalıb, gücnən yeriyir, amma ağı başın-dadı. Bilirsən nə dedi mənə?

ŞAHİN: Mənə salam göndərdi, soruşdu harda işləyirəm...

DURNA: Yox, bunınyan maraqlandı. Soruşdu neçə aylıqtdı.

ŞAHİN: Həkimdi də, soruşacaq dət əl-ayağa niyə düşmüşsən?

DURNA: Şahin, Manzər xala soruşdu: uşaq tarpanır?

ŞAHİN: Nəca yarı tarpanır?

DURNA: Ay kişi, uşaq ana bətnində üç aylıq olandan tarpanmışdır! Amma bizimki böyükdür tarpanmır!

ŞAHİN: Səkt, kirmiş, qanacaqdı adamdı yəqin, mənə oxşayıb. Boş yerə illəq atımr, əl-ayaq oynatmır. Nəyi pisdı bunun?

DURNA: O pisdı ki, uşağın ana qarmında tarpanməməsi normal hal deyil...

ŞAHİN: Deyirsən, Allah elaməsın, o söz? Dilim-ağzım qurusun... Vəy...

DURNA: Ay Şahin, qurban olum, uşaq ölsəydı günb-gündən böyüməzdı ki! Bu başqa şeydi.

ŞAHİN: Ay Durma, vallah heç-zad yoxdu. Bu mənim oğlumdu. Səssiz-səmirsiz oturub orda, sabirəla, abır-həyayla doqquz aylığıni gözəlyir ki, sakitca anadan olub, başını ağağı salıb bırı sanatla, elməla ya iqtisadiyyatla məşğul olsun, hörmət qazansın, sənin də, mənim də, millətimizin də başını ucə eləsin. Nə rahat olma, Durma...

DURNA: Kaş əla olə, qurban olum sənə, ay kişi. Amma Manzər xala dedi ki, səninlə mən özümüzü əvvəm, geri qalmış adamlar kimi aparırıq.

ŞAHİN: Bəzən geri qalmağ qabağə getməkdən mən dəfə yaxşıdı. Daha nə dedi o arvad?

DURNA: Dedi çox yubarmayın, həkimə gedin. İndi əla aparatlar var ki, ana bətnindəki uşağın cinsini də sənə deyir, ordakı vəziyyətinə də göstərir. Bırı yaxşı həkimin yerini də dedi, onun ən mülasi yapon aparatı var. Bırı az bahadı amma...

ŞAHİN: Eybi yox, qonşu deputatdan əlarəm, zərər yoxdu.

DURNA: O həmişə fotoaparatla gəzən deputatdan?

ŞAHİN: Hə. İndi mənə qayğanaq bişir, yeyib yataq. Üç yurmurtadant! Səhar də gedək o yapon həkiminin yanına! Nə rahat olma, Durma, bunu sənə sanlı məhabbat tulfangiyə ovlamış Şahin deyir!

Professorun kabinetini O, aparatla Durnanı müayinədən keçirir.
Göstərirni montbordun ayırmaqdan. Sifətində qeyri-adi gərginlik var.

Təəcüb, heyran...

ŞAHİN: Professor, nə göstərir aparat?

PROF: Məniə olma.

ŞAHİN: Professor, bəlkə yapon aparatı bizim millətdən olan qadınların içindən baş çıxara bilmir?

PROF: Məniə olma.

ŞAHİN: Professor, biz müsəlmanlıq, onlar, eşitdiyimə görə bütəpərəst. Bəlkə bu əmil də, dini məqam da var?

PROF: Bura bax, sən bu yaponlardan nə istəyirsən? Nə yapmışsan onların da, mənim də yaxarımdan? Tərətdəyin bəs deyill Şoqarbi!

ŞAHİN: Nə tərətdəmişəm mən?

PROF: Bu məxlüq! Bu qadın mətnindəki məxlüq!

ŞAHİN: A... Uşağı da! Bir də, ay professor, sən neyçün əsəbləşirsən?

DURNA: Ay camaat, zərərcəkən mənim, siz niyə söz güləş-dirsiniz?

PROF: Sənin adın nə oldu, xanım əfəndi?

DURNA: Durna.

PROF: Sənin adın nədi, gələcək dədə?

ŞAHİN: Şahin

PROF: Bu quş adlarını siza kim qoyub?

ŞAHİN: Məniə rəhmətlik atamla, qeyri-rəhmətlik anam.

DURNA: Professor, sizi bizim adlarımız niyə belə maraqlandırır? Sizi mənim mətnindəki övəd düşündürməlidir. Açıq deyir, Hippokrat əndi içmişiz, mənim vəziyyətim nə təhərdir? Lazımdırsa, üzr istəyirəm, lap abort eləyək... İlikimiz olsa da...

ŞAHİN: Qoca şeytanlar deyilik, gələcək qarşımızda, divan altımızda... Professor açıq danışın, məsələ nə yerdədi? Uşağ öldür?

PROF: Bunun dinliliyi-ölülüyü bərəsində mən bir kəlmə də heç-zad deyə bilmərəm. Ancaq onu deyə bilərəm ki, təkca Azərbaycanda yox ha, bütün dünyada bu ilk, fenomenal, sensasion bir hadisədi! Mən bu haqda monoqrafiya yazacağam! Nobel mükafatı cibimdedir! Xarıcdən və daxildən müdaxilələr olmasal! Ay ar-avədi, siz heç bilirsiz nə yaratmışız? Bilirsiz siz-dən nə törəyib?

ŞAHİN: Na, professor?

DURNA: Ürayimi üzməyir, ay hakim! Mənim 6 ay bətnim-də gəzdirdiyim kimdi?

PROF: Yumurtu...

DURNA: Nə? Nəca yəni? Nəca yəni yumurtu?

PROF: Bəli, başər tərxində ilk insan yumurtası!

ŞAHİN: Sağlam yumurtu, həkim? Axı, reklamda da deyilir hər şey sağlam yumurtadən başlanir.

PROF: Reklamda söhbət toyuq yumurtasından gedir. Bur-da, sizdə tamən ayrı məsələdi.

DURNA: Elədirsə, doğrudən da, onda mən neyliyim?

ŞAHİN: Biz neyliyək? Başımızda nə çərə qilaq?

PROF: Gözliyir. Va vaxtı yetəndə yumurtlayın. Quşlar kimi.

DURNA: Demək əsəndi! Ay hakim, professor, anam yu-

murtlamayıb, nənam yumurtlamayıb, qonşuda da yumurtlayan qadın olmayıb, mən o işi nə sayaq görəcəyəm?

PROF: Nə ana? Nə nana? Nə qonşu? Bu, dünyada ilk belə hadisədi.

ŞAHİN: Yaxşı, professor, yumurtladıq. Sonra o yumurtlayan neyləyək?

DURNA: Yumurta da olsa öz bələmizdi!

ŞAHİN: Can balal!

DURNA: Neyləməliyik biz? O yumurtanın üstündə oturmayıq toyuqlar kimi? İstiliyimizi verməliyik ona?

PROF: Bəzi quşlar bunu növbəylə eləyir. Yumurtanın üstündə gah dişi oturur, gah erkək. Amma siz yumurtanı inkubatora da vera bilərsiz. Ya "Mərdəkan broylar"ə, ya da "Siyəzən broylar"ə.

ŞAHİN: Ölmüzdü Şahin, öz doğmaca yumurta balasını inkubatora versini!

DURNA: Neyləyək, ay Şahin? Bizim başımıza niyə belə iş gəldi?

PROF: Sizin bəlkə də bütün dünya pəytaxtlarında heykəllərini ucaldıcaqları Bəlkə də insan fiziologiyasını təbiət kardinal şəkildə dəyişir. Bəlkə də siz bu mohtəşəm tarixi hadisənin ilk pionerlərizi! Ürəyinizi qatıyən sıxmayın. Gədin, gözləyin, vaxt gələndə...

ŞAHİN: Yumurtlayaq.

DURNA: Yumurtlamağın mən özüm yumurtlayacağam, amma, Şahin, professor da dedi, yumurtanın üstündə sən də oturacaqsan!

ŞAHİN: A, öz bələm deyil!

PROF: Gədin, mənimlə də hər gün əlaqə saxlayın. Başqa hakimlərə müraciət eləməyin, hal Dərmanlarla yumurtanın atasını yandırılar. Gədin.

DURNA: Gedək, yumurta atası.

ŞAHİN: Gedək, yumurta anası...

Durma və Şahin professorun kabinetindən çıxırlar.

Professor teleseq telefonun dastayını qaldırır. Nömrələri yığır.

PROF: Alo? Mətbuat agentliyidir? Dənışən professor, tibb elmləri namizədi mənəm. Bəşər tarixində görünməmiş hadisə. İlk dəfə bizdə!

Şahin və Durma öz evlərinə gəlirlər. Şahin televizoru yandırır.

DURNA: Gördün də başımıza nə oyun gəldi.

ŞAHİN: Qəm yemə, arvad, sənə qurban olum, şər deməsən xeyir gəlməz.

DURNA: Bunu qohum-əqrəbəyə necə deyəcəyik? Taniş-biliş...

ŞAHİN: Ona-buna nasa demək bizim borcumuz deyil. Ev bizim, sir bizim...

DURNA: Nə sir, ay kişi? Televizora bax, səsinə qaldırı!

Televiziya ekranında professor...

PROF: Mən bu qeyri-adi hadisəni sənə qədər öz nəzərimdə saxlayacağam. İlk insan, yumurtadan çıxacaq ilk insan

dünyəyə gözlərini bizim yurdumuzda açacaq. Böyük məsələdir. Mütəvassıslar yaxşı bilir ki, mən hələ aspirant olarkən bu haqda birdən də çox məqalələr dərc etdirmişdim. İntuisiyəm mənə deyirdi ki, insan, qadın fiziologiyasında mütləq hansısa yenilişmələr baş verə bilər. İndi artıq həmya məlum olur ki, mən peyğəmbərlik eləmişəm. Mənim siza həlalik deyəcəklərim bu qədər. Ancaq sizin televiziya kanalına da, aziz tamaşaçılara da söz verirəm ki, mən mütəmadi olaraq siza bu haqda elmi və başqa məlumatlar verəcəyəm.

DIKTOR: Professor, çox sağ olun. Biz də öz adımızdan siza minnətdarlıq ki, xalqımız, ölkəmiz və bütün dünya üçün çox vacib olan bir məlumatı siz bizim «Azərbaycan Deyli Brokkaş-tin Nyus Aparteyt Şənelli» kanalına verdiniz. Əziz tamaşaçılar, sizin və bizim kanalın adından dünyanın ilk yumurta daşıyıcıları olan Durna və Şahinə can sağlığı arzulayırıq!

Şahin televiziurun səsinə alır.

ŞAHİN: Qohum-aqrabaya, qonşulara necə deyəcəyik?! Mən də axmaq axmaq dedim sirr bizim, ev bizim... Budul Daha bütün Azərbaycan bilir!

DURNA: Azərbaycan nədi? Bütün dünya Neyləyə, ay Şahin? Bəlkə rayona gedək mən yumurtlayana kimi?

ŞAHİN: Nədi, rayonda yaşayanlar azərbaycanlı deyil? Birsən də ki, arvad, bizim yumurta bələmiz bütün ələmə səs salacaq deyəsən...

DURNA: Neyləyə, sənə qurban olum? Sizin nasiləde quş olmayıb?

Telefon zəng gəlir.

ŞAHİN: Gör kimdi? Anam olsa, de bu axşam bize gəlsin...
DURNA: Bəli? Bəli Durnadı. Hansı qəzetdən? "Bakoy İndependent deyli nyus"? Bu na qəzetdi, ay Şahin?

ŞAHİN: Adından görünür ki, bizim qəzetdi. Na deyirlər? Ver dəstəyi mənə!

DURNA: Ay oğlan, verirəm Şahinlə, arimlə danış.

Şahin dəstəyi qullığına düşür.

ŞAHİN: Buyurun. Bəli, Bəli. Başa düşürəm: Ay qardaş, mətbuat sıxışdırılır, borclar var bunun mənə na dəxli?! Yox, heç bir vaxt öz dərdim özümə bəsdə. Ay kişi, bu mənim belimdən gəlib, həyat yoldaşımın bətnində formalaşmış yumurtadı, biz bu doğma yumurtamızla jurnalistlərin etiraz aksiyasına niyə qoşulmalıyıq? Xeyr, vətəndaşlıq borcunun na olduğunu mən çox yaxşı bilirəm! İntahəsi, siz hər şeydən öz xeyriniz üçün istifadə etmək istəyirsiniz, ayıb olsun! Sənə ar olsun, axmaq! Yumurta bizimdi! Mənim və arvadımın. Bəcaırsə sənəni baş redaktoronun da bu dünyəyə yumurta gətirsin!

DURNA: Gördün, o professor bizi na işə saldı? Axı, sən hakimsən, o andi içmişən, o kişinin andını...

ŞAHİN: Gipopatəm andını!

DURNA: Nəçin ələmə yaydın bu xəbəri?

ŞAHİN: Sən jurnalistlərin vicdanına bax! Deyir bizimlə piketa çıxmı! Etiraz səsiniz ucaldın!

DURNA: Deyəsən rahat yumurtlamağa qoymayacaqlar bizi!

Qapının zəngi çalır.

ŞAHİN: Yəqin anamıd, ona hələ bir söz deməyək... Get aç qapını, sənə çoxlu hərəkət etmək lazımdı...

Durna qapını açan kimi içəri qonşu Sona girir.

SONA: Ay Durna, ay qonşu! İnan bozbaşı odun üstündə qoyub, qaça-qaça gəlmişəm burda! Qoy yansı! Küla dönsün! Bəla şad, xoşbəxt gündə toy na olur olsun! Gəl səni bağırma basım, öpüml!

DURNA: Zahmat çəkmə, ələ öpülmüş kimi vənq. Keç içəri...

SONA: Salam, ay Şahin qonşu, gözün aydın olsun!

ŞAHİN: Çox sağ ol, Sona bac.

DURNA: Bu yumurta xəbərini mənə nəvəm dedi. Televizorun eşidib, inan, inənmədim əvvəlcə. Zəng vurdum "Baku Təyms" qəzetinə, bacım qız orda işləyir. O, mənə bu şad xəbəri təsdiqlədi. Ay Allah, mən hələ həyatımda belə sevinməmişdim! Dünyanın ilk insan yumurtası Azərbaycanda, Bakıda, mənim qəpi qonşumda! Yəni-göyə sığırəm şadlığımday! Bacım, inşallah, haçan əl-ələ verib yumurtlayırıq? Bilirsən də, yaxın qonşu uzaq qohumdan əzizdir!

ŞAHİN: Əziz olduq? Haçandan? Az, sənin arın həyatda adama salam verməkdən qabaq üçüncü mərtəbəyə qalxır ki, sənəndən hündürdə görünsün!

SONA: İnan, fikirdəndi. Dövlət qayğıları çoxdu kişinin. Amma o da işdən mənə zəng vurdu, dedi tez get əziz qonşularımızı təbrik ələ, gör nə lazımdı. Özü də gələcəkdi, amma

başının üstünü jurnalistlər alıblar. "Jitse Baku" qəzetindən, "Yestudey" televiziyasından. Hamısını çağırıb, yığıb kabinetinə, bu saat onlara sizin necə pak insanlar, mehriban qonşular, əsl vətənpərvərlər olduğunuzdan müsahibə verir!

ŞAHİN: Bəs o gün mənə iki şirvan vermədi. İndi...

SONA: İndi beş yüz dollar göndərib. Hələlik.

ŞAHİN: Durna, götürürəm?

DURNA: Sonra qaytara biləcəksən?

SONA: Na qaytarmaıq? Bu na boş danışdıq? Bu humanitar yardım kimi bir şeydi, tamannasız... Durna, haçan yumurtlayırıq əl-ələ verib?

DURNA: Yumurtlamağına yəqin özüm yumurtlayacağam. Haçan? Mənim hesabımla, yəni insan vaxtıyla bir aya, qış vaxtıyla... bilmirəm.

SONA: Əlbəttə özün yumurtlayacağısan. Sağ əlin başıma... Burda?

Telefon zəng çalır. Şahin dəstəyi qəldirir.

ŞAHİN: Hansı qəzetdən? "Hacıqabul Təyms"? Yox, mən də, həyat yoldaşım Durna xanım da bu haqda heç kəsə müsahibə vermirik! Əşşi, mən na bilim yumurtadan na çıxaçaq! Sağ ol, Durna yumurtlayandan sonra danışırıq!

Şahin dəstəyi azır.

ŞAHİN: Bu na işdi, a? Dəng olacağıq, Durna!

SONA: Siz telefonu çıxardın, Durnaya indiki vəziyyətdə

əsəbləşmək olmaz. Şahin qardaş, mənim telefonumu verin jurnalistlərə, deyin ki, sizin başçılığınız Sona xanımdı, onunla danışıñ! Bu məsuliyyəti işi həvalə eləyin qonşunuza.

DURNA: Özünü zəhmətə salma, Sona, Şahin onların cavabını necə lazımdısa eləcə də verir. Hər halda çox sağ ol ki, gəldin. Amma pulu götürə bilməyəcəyik.

ŞAHİN: Düənən qonşu deputatdan almışam.

SONA: A, mən onun deputat olduğunu keçən həftə bilmişəm, elə bilirdim ki, fotoqrafdı. Yox, bu pulu halallıqla qəbul edin, Əvvəliədi. Durna, sən burda yumurtlayacaqsan? Bu bir otaqlı mənzildə?

ŞAHİN: Bas harda? Bakının, nə Bakının, heç Parisin də, Londonda da doğum evlərində hələ yumurta qəbul eləyən akusherlər yoxdu.

DURNA: Rayondan mamaça çağırıraq, Şahin, onların bilmədiyini şey yoxdu. Düzdü, Sona bacı?

SONA: Düz olmağına düzdü, amma bu bir otaqda yumurtlamaq olmaz. Qapılarımızın arasında cəmi üç metrlik yol var. Sən bızda, dörd otaqlı yevrotamirli mənzildə yumurtlayacaqsan bu milli iftixarımız!

ŞAHİN: Ay qonşu, biz niyə onun-bunun evində yumurtlamalıyıq?

DURNA: Şahin düz deyir, bacım. Atalar da deyiblər ki, gəlin ilkini öz daxmasında yumurtlayar. Çox sağ ol, hər halda təklifinə görə.

SONA: Bacım, qardaşım, sizdən nə gedir? Ya burda, ya bu divarın daldında, Qonşu deyilik? Bir də...

ŞAHİN: Nə bir də? Açıq danışsana, Sona qonşu...

SONA: Ay qonşu, bizim kişi təza vəzifəyə keçmək istəyir. İndi Allah-taala sızda da, biza da bu xoşbəxtliyi verib, niyə siz də, biza da bundan istifadə etməyək? Yəqin ki, televiziya kanalları, qazetlər, nəinki bızda, bütün dünyada bu məsələdən yazacaqlar, indidən alməna sas-kuy düşüb. Odur ki, deyiram, Durna bacı bızda, öz evidi ha, yumurtlasa yəqin ki, bizim kişi də müsahibəyə zəd verəcək, onu da yuxarılarda görəcəklər. Vəzifəsini böyüdə bilirlər. Bir də Durna bacı bələmizi yumurtlayandıan sonra hökumət sızə mütləq təza ev verəcək. Biz də sızın bu bir otaqlı qatanq öz dörd otaqlıımıza... Əlbəttə ki, haqqıymızı!

ŞAHİN: Az, niyə özün yumurtlamırsan? Sən bilirsən bu yumurta nəyin bahasına başa gəlib? Yuxusuz gecələrin, sonsuz düşüncələrin...

DURNA: Düz deyir, qonşu, neçə gecə Şahin yatmayıb, məni də yatmağa qoymayıb. Düşüncələr olub... Bəzən gündə üç dəfə, dörd dəfə fikrə gedirdi, belə uzun-uzadı fikirləşirdi.

ŞAHİN: Odur ki, bacı, biza sənin nə evin lazımdı, nə beş yüz dolların. Lazım bilsəm öz bələmın hesabına özüm ev alaram, yuksək vəzifəyə sahib olaram! Buna bax!

SONA: Axır sözüdüzdü bu? Heç sizdən belə şey gözləmədim! Ayıb olsun!

DURNA: Biza niyə? Səna, sənin ərinə ayıb olsun ki, yumurtlayan mən, o, öz kabinetinə jurnalistləri yığıb!

ŞAHİN: Çıx get, Sona qonşu. Əsəbləşdirmə mənim həyat yoldaşımı.

SONA: Yaxşı. Amma peşman olacağızsız! Mənim fizika müəllimim seyd nəslindən idi, mənə həmişə beş verib, sizin yumurta lax çuması, gəlin bu Sonanın üzünə tükürünü!

DURNA: Qarğışın qurğuşum! Rədd ol!

SONA: Sizin kimi görməmiş adamlar necə yaşayır bu dünyada? Bir dəne yumurtalan var bilmirlər neyləsinlər. Yumurta da lax! Görərsiz!

ŞAHİN: Az, lax sarın varlığımı, lax sarın kişindil! Çıx get! Get burdan!

Sona tüpürüb gedir. Şahin qapını bağlayır.

DURNA: Gördün nə murdar adamlar var yer üzündə?

Telefon zəng çalır.

ŞAHİN: Alo? "Turan İnterneyşəl"? Biz yumurta ilə bağlı heç-zad demirik! Qoymazsınız rahat yumurtlayaq? Kimdi mətbuat haqda qanunu pozan? Bəs mənim hüquqlarım?

DURNA: Mənimdi bütün hüquqlar...

ŞAHİN: Bəs mənim arvadımın hüquqları yoxdu? Nə? Türklüyün buna nə dəxli var? Ay qardaş, mən vətənimdən az sevmirəm, amma mənə bir başa sal, yumurtanın milliyyəti olur? Nə boz qurd? Belkə, içindən dovşan çıxdı, onda nə oxuyacaqsan? Xoş gətdin, bu milliyyətçiliklə başınızı lap xarabələmisisiz!

Şahin telefonu asır.

DURNA: Şahin, deyəsən bu yumurtaya yiyə durmaq istəyənlər çoxalır.

ŞAHİN: Qalət də elaya bilməzlər.

Telefon zəng çalır.

DURNA: Götürmə, qoy yansınlar!

Ara vermədən qapının zəngi çalır.

DURNA: Şahin, Bakıdan qaçmaq lazımdı!

ŞAHİN: Dayan görün kimdir. Sona olsa, üzünə tüpürə-cəyən! Fizika müəllimi səyid olub burnu!

Şahin itələyib, təviş içində otağa professor keçir.

PROF: Həni Durna? Durna həmi? Yumurta hardadı?

DURNA: Köhnə yerində. İçimdə.

ŞAHİN: Nə olub professor?

PROF: Nə olacaq? Televizora-zadə baxmırsız? Evinizdə radio yoxdur? Bəyəqədən bütün televiziya kanalları məlumat verir ki, guya sizin yumurtanız lax çıxıb! ƏCLAFLAR! Onlar yalnız sizə yox, əsas zərbəni mənə, mənim elmi axtarışlarımə, kəşflərimə vurmaq istəyirlər! Bilirəm kim elayır bunu! O akademi!

Telefon zəng çalır.

ŞAHİN: Bəli! "Patria o muerti" qəzeti? Lax, nə lax?

PROF: Dəstəyi mənə verin! Alo? Danışan professordu. Yumurtanın lax çıxması qara böhtan, mənfur şeyiədir. Durna xat-

rum, dünyanın ilk yumurta dəşpircisi olan qadın mənim şəxsi nəzarətimdədir. Mən indi də və həmişə də onun yanında yəmli. Bir saatdan sonra mənim klinikama gəlin, mən brifinq keçirəcəyəm! Tamam!

Professor dəstəyi yəra qoyuz.

DURNA: Professor, o lax xəbərini qonşumuz Sona yayıb. Bizim yumurtanın hesabına evini böyütmək, arını yüksək vəzifəyə qoydurmaq istəyirdi.

PROF: Əclaf! Gör nədən yararlanmaq istəyirlər!

ŞAHİN: Əsəbləşmə, professor.

DURNA: Ay həkim, bu yumurta, üzr istəyirəm, haçan çıxabilir?

PROF: Bir aydan sonra, lap ələ bu dəqiqə, səbaht! Onu heç kəs dəqiq deyə bilməz.

Qapının zəngi çalır. Şahin qapını açır. Sağında-solunda iki mühafizəçi partiyə lideri Daday bay gəlir.

ŞAHİN: Səzə kim lazımdır?

DADAY: Tanımادين mənə, bay? Doğrudan tanımادين?

SƏGMÜH: Buna bax, ölkənin gələcək rəhbərini tanımır.

DADAY: Zərəz yoxdu, zərəz yoxdu... Qardaş, bəlkə milli mentalitetimizə uyğun olaraq bizi içəri davət eləyasan?

ŞAHİN: Axı, siz niyə gəlmisiniz? Mən sizi tanımıram. Bir də bizim başımız yaman qarışıqdı. Odur...

DADAY: Mənim də məqsədım ələ sizin problemi həll et-

məkdir. Gəl, tanış olaq, cavan oğlan. Daday bay. «Demokratik Xaos Partiyası»nın sədri. Sənin adın Şahindir eşitdiyimə görə. Yaxşı addır. Bu oğlanlar mənim mühafizəçilərimdi. Biri həmişə sağında olur, o biri solunda.

ŞAHİN: Sağdış-soldış kimi?

DADAY: Xeyr, sağmüh-solmüh kimi. Aşağıda da, sizin evin damında da bir xeyli cəngüdənim var. Neyləmək olar? Həyatdır, siyasi mübarizədir. Gəlin uşaqlar, sən də keç içəri, Şahin, ələ bil öz evindəsən.

Həmi içəri keçir.

ŞAHİN: Durna, Daday bay gəlib, ayağa qalx.

DADAY: Yox, yox, aytaş. Sən də qalxma, professor. Səni televizorda gördüm. Bu xoş xəbərdən milliəti əgah eləyirdin. Əhsən.

Daday bay aylaşır. Mühafizəçiləri onun arxasında dayayırlar. Əlləri oblanında.

PROF: Sifətiniz mənə tanış gəlir. Siz təza bazarda buğda arpa, vələmir satmırsınız?

SOLMUH: Nədən! Ölkəsinin gələcək prezidentini tanımır!

PROF: Kimi?

DADAY: Mən «Demokratik Xaos Partiyası»nın sədri Daday bəyəmə. Bacım, əziz bacım, necəsən? Əhsən, mən əhsən! Hələ hazırda sənin paxılığını çəkanlar də az deyil, amma, bacım, bizim partiyamız bütün üzvləri bu tarixi hadisəyə yekdilliklə sevindilər. Yüz on üzvümüzün tam əksəriyyəti.

DURNA: Çox sağ olun, Xoş gəlmisiz.

ŞAHİN: Xeyr ol, Daday bəy?

DADAY: Mənim sənə də, sənin həyat yoldaşın Durma xanım da bir sualim olacaq.

ŞAHİN: Buyurun.

DADAY: Sizin siyasi konsepsiyanız varmı?

ŞAHİN: Yoxdu, Olmayıb da, O nadi elə?

DURNA: Daday bəy, biz sadə adamlarıq...

DADAY: Yaxşı, siyasi konsepsiyasız siz necə yumurtlayacaqsınız? Xalqın indiki acınacaqlı vəziyyətində, iqtisadiyyatın tənəzzül dövründə, kənd təsərrüfatının əlaq otlarından ibarət olduğu bir zamanda siz o yumurtanı nəyin naminə dünyaya gətirmək istəyirsiniz?

PROF: Yüksək elmi dəyərlər, progress uğrunda! Niyə hər şeyi siyasətlə, hakimiyyət uğrunda mübarizə ilə bağlamaq istəyirsiniz? Dünyada ilk yumurtlayacaq insan! İnsan! Mən brifinq getməliyəm axı...

DADAY: Professor, sən yerində otur və danışma... Soldış!

Soldış gediş professorun arxasında duruz. Əlini onun çiyinə qoyuz.

PROF: Bu ki, zorakılıqdı!

ŞAHİN: Professor, qorxma, mənim evimdə sənə heç-zad eləyə bilməzlər.

DADAY: Biz, demokrat xaosçular hər cür zorakılığın aley-hinəyik. Amma həlalik...Şahin qardaşı! Durma bəci! Məna çox mötəbər mənbədən xəbər verilib ki, siz bunu açıq deməsəz də, daxildə bizim partiyyəyə böyük rəğbətlə yanaşırsınız. Oduz

ki, vaxtımız az olduğundan, koordinasiya şurasında olmalıyam, sözlümü sizə konkret deyirəm. Sizin daxili, gizli arzularınızı nəzərə alaraq, mən sizi «Demokratik Xaos Partiyası»na üzv qəbul eləyirəm! Təbriklər!

SAGMÜH: Təbrik eləyirəm!

SOLMÜH: Bu da sizin üzvlük vəsiqələriniz. Bir il üzvlük haqqı verməkdən əzaadsınız.

DADAY: Bədim, mən çox şadam ki, sən mənz bizim partiyamızın üzvü kimi yumurtlayacaqsan! Solmüh, ağağdan o televiziya operatorlarını çağır, bu tarixi hadisəni lentə alsınlar!

SAGMÜH: Baş üsta, bu saat!

ŞAHİN: Bu saat? Bu saat rədd olun, cahənnam olun burdan! Köməyə gəlin!!!

DURNA: Pancərəni açib qışıracağam bu dəqiqə! Köməyə gəlin, camaat!!! Bizi siyasətə qoşurları Kömək eləyini!

DADAY: A bəci, mən nə deyirəm? Partiyamıza üzv olmusan, bu sənin öz işindi, heç olmasa gedək bizim qarargahda yumurtla!

PROF: Siz burdan, bu dəqiqə müərras olmasanız mən polis orqanlarına telefon açacağam. Bu qadına əsəbiləşmək qəti surətdə olmaz! Yer kürəsinin ilk insan yumurtası yərə düşüb sına bilər, tələf olar! Onda siz dünyə qarşısında cavab verməli olacaqsınız.

DADAY: Sağdış, Soldış gedək! Siyasi konsepsiyalan olmayan belə xırda düşüncəli məxluqlardan bundan artıq heç bir şey gözləmək olmazdı! Sağ olun! Amma söhbətimiz biz hakimiyyətdə gələndə davam edəcək. Professor, mən sənə səhiyyə naziri qoymaq istəyirdim...

Duday bay və onun cəngüdlərini çətib gedən
künü açılan qapıdan bir qan girir.

ŞAHİN: Sən kimsən, ay qan? Hara soxursan özünü?

QARİ: Qurban olum, qovma mani. Qadan alım... Mənim
nəvəni operasiya etməlidirlər. Eləməsələr on iki yaşında
uşaq həlak olacaq... Məna kömək lazımdır. Filan qədar dollar
lazımdır...

PROF: Kimdi o cərrah?

QARİ: Vallah yadımda qalmır... bu kağıza yazmışam adını,
familini, telefon nömrəsini də...

Professor kağıza baxır.

PROF: Ha...Neyləsin bu adam? Onun klinikası xərçi şirkət-
lə müştərik işləyir. Ora mütləq pul ödəmək lazımdı. Diaqnoz
da yazılıb... Ağır, çox ağır və çətin amaliyyətdi...

DURNA: Telefonu mənə ver, Şahin...

ŞAHİN: Tut, Durna, zəng vur, bəlkə səni eşitdilər.

DURNA: Alo? Bura klinikadı? Məna cərrah Şərəfənski la-
zımdı. Məşğuldu? Ona deyir ki, zəng vuran dünyanın ilk yu-
murtasını yumurtlayacaq qadın Durna xanımdı. Əlbəttə yalan
deməyəcəyəm ki, siza. Yaxşı öz telefonumu verim də... 44-09-
44. Gözləyirəm...

ŞAHİN: İnsanlara inam qalmayıb, e, professor.

PROF: Axı, bu onun dadasından qalma klinika deyil, ney-
ləyə bilər?

QARİ: Çox sağ ol, qızım, razılaşmışsınız da, çox sağ ol... Al-
lah kərimdi. Kağız sizdə qalsın, mən gedim... Narahət elədim
sizi axşamçağı.

Telefon zəng çalır.

ŞAHİN: Jurnalistlər olsa analarına söyəcəm! Alo, biz yu-
murtla bağlı heç bir... Professor Şərəfənski? Bağışlayın,
sən Allah, bu yumurta peyda olandan evdə telefon zənglərin-
dən, qəpi zənglərimdən sakit otura bilirik. Bəli zəng vurmuş-
du... Bu saat telefonu verirəm Durnaya.

DURNA: Salam, professor... Neyləyirəm, görünür mənim al-
nıma belə yazılıbmış. Qulluq sahibbi olarsız... Bu saat soruşum...
Arvad, fəmilin nədi?

QARİ: Doxsan yaşa nə fəmil, qızım? Uşağın fəmilii Məmmə-
dov, adı da Məmməd.

DURNA: Professor Şərəfənski, uşağın adı-fəmilii Məmməd
Məmmədovdu. Səhar ondad? Baş üstə, Klinikanın hesabına? Çox
sağ olun... Baş üstə, özümə yaxşı baxaram.

Durna telefonun dəstəyini yəre qoyur.

QARİ: Nə dedi, qızım?

DURNA: Eşitmədin? Səhar səhar ondad nəvəni ora aparsın-
lar, təcili operasiya ələyəcəklər. Bir qəpik pulsuz...

QARİ: Allah səni qorusun, qızım, səni də, oğlum! Çox sağ
olun, yaman yerdə alimdən tutduğunuz üçün. Gedim uşağın
ata-anasını sevindiririm!

DURNA: Əyləş çay iç...

QARİ: İca bilmərəm, evdə pəjmürdə oturub yolumu gözləyirlər...

ŞAHİN: Gedək, nənəcəm...

Şahin qanını qapıdan yola salan kimi içəri
özünü bir gitaralı oğlan soxur:

PROF.: Adə, bu şöqərib kimdi? Ay gədə, bu nə saç, nə biğ-saqqaldı?

ŞAHİN: Adam da icazəsiz xalqın evinə girir? Rədd ol burdan!

GITARALI OĞLAN: Məni qovmayın, bir-iki ildən sonra siz mənimlə fəxr edəcəksiz! Mən Şamil Gitaralı Havəskar şair və havəslilə bastakar!

ŞAHİN: Qaçq, çağırılmamış qonağa bilirsən nə deyirlər?

GITARALI OĞLAN: Bilirəm! O sözləri bəzən çağırılmış qonağa da deyirlər. Amma siz məni də başa düşün! Allah məna böyük istedad verib! Sas verib, tab verib, ancaq adımı sənətkar qoymuş paxillar məni televiziya, radioya çıxmağa qoymurlar. Durna xanım sızsız?

DURNA: Mənam. Sənə mandan nə lazımdı?

PROF.: Cavan oğlan, mən bu qadının həkimiyəm, ona həyəcanlanmaq olmaz, ona yalnız müsbət emosiyalar keçirmək olar...

GITARALI OĞLAN: Müsbət, müsbət, inanın mənə! Bacım Durna, qardaşım Şahin, əmim professor! Mən "İnsan yumurtası, azəri balası" məhnəsini yazmışam! Yox, yazmamışam, bu

məhni məna göylərdən gəldi, göylərdən! Bu böyük sənət əsərinin sözləri də Allahındı, musiqisi də Allahındı! Aranjimançı da Allahın özüdü! Bir qulaq əsin!

Oğlan gitarada bir akkord üstündə oxuyur:

Bəbalərin babası,

Havələrin havası,

Yuvaların yuvası

İnsan yumurtası,

Azəri balası!

Məyalərin məyəsi,

Qayaların qayası,

Yumurta yumurtası,

Azəri balası!

Şahin gitaranı tutub oğlanın əlindən alır.

ŞAHİN: Sənin təpənə vurum indi bunu?

GITARALI OĞLAN: Yox, mənə kömək əyləyin bu məhniyə klip çəkdirək. Rejissoru da özüm olaram, operatoru da, qimçisi də, dallayı da! Bu talantlar da var, e, bu gitar. Şamilə! Təkcə sponsonum yoxdu! Siza yox deyən olmaz, camı, vur-tut yüz əlli min dolları! Durna bacı!

DURNA: Professor! Professor! Professor! Deyəsən...

PROF.: Nə deyəsən? Nə oldu sənə? Şahin, at bu havəskarı bayıra! Durna, necəsən? Qolunu ver baxım!

DURNA: Professor, deyəsən çıxır... Ay mama...

GİTARALI OĞLAN: Gördüz? Mənim məhəməni eşidən kimi bacı başladı yumurtlaməğal!

ŞAHİN: Ay gədə, bu saat səni öldürəcəyəm! Durna, uzan.

PROF: Şahin, isti su gətir! Tez.

Durna uzanır, ah-uf deyər-deyər yumurtlayır.
Professor ona kömək edir.

DURNA: Professor, bas, deyirdilər doğanda bərk ağnılar olur.

PROF: Əlli-ayaqlı, başı-badantı olan uşaq doğulanda! Bu elipsvari, yuvarlaq, hamar bir şeydir! Aha... Şahin, təmiz dərman gətir!

Şahin dərman və su gətirir. Professor dərmanı götürür və "Uralt!" bağıraraq, Durnanın altından iri bir yumurtu çıxarır; dərmanın üstünə qoyur.

ŞAHİN: Can bala! Yumurtu, ağ rəngüvə, üstündəki balaca xallara dənən qurban olsun!

GİTARALI OĞLAN: Durnaların durnası,
Şahinlərin şahini,
Həkimlərin həkimi,
Gitaraların gitarı,
İnsan yumurtası,
Azəri balası!

Şahin gitanı alıb oğlunun başına vurur, matbaadan gətirdiyi suyu onun üstünə atır. Oğlan aradan çıxır.

PROF: Yaxşı, elədin. Bunlar axır vaxtlar yəman sirticləşəblər. Necəsən, Durna? Ey, mənə Nobel mükafatı verdiran gözəl Mükafatın pulunun yarısını sizəndi, sizin! Necəsən, canım?

DURNA: Elə bil heç doğmamışam, professor...

ŞAHİN: Professor, indi neyləyək?

PROF: Durna, canım, belə otur, ha, qoy yumurtanı belə, bura qoyum... Şahin o adyali mənə ver, salım Durnanın ayaqlarının üstünə. Belə...

ŞAHİN: Daha neyləyim, ay qəşəng professor, ey professorlar professor!

PROF: Heç nə... Bir saatdan sonra yumurtanın üstündə sən oturacaqsan. Siz, ata və ana növbəylə ona öz hərəkətinizi verməlisiz.

ŞAHİN: Ona mənim canım da qurbandı. İstiliyim nədi, nəyim var onun yolunda fəda edəram.

DURNA: Mən də. Amma, professor, fikir verdiriz, uşaq atasının başına necə oxşayır.

PROF: Bas nədi? Genetika ilə zarafət eləmək olmaz.

ŞAHİN: Rəziyəm, nəsil-nəcəbat danılmaz faktdı! Bas, biz mənə oxşayanın üstündə haçağacan oturmalyıq?

PROF: Onu Allah bilir...

Durnadan qapının zəngi çalınır.

ŞAHİN: Açıq qapını, professor?

PROF: Açı görək kimdi.

Kamera ilə televiziya işçiləri gəlir. Bir qız və bir operator.

QƏNİRƏ: Mənim adım Qənirədir! Biz "Azərbaycan non-sens" televiziya kompaniyasından, ölkəmizin ən səmimi, ən insanpərvər, ən bacarıqlı, ən gələcəyi parlaq, ən canavəryüklü informasiya vasitəçisiyə! Çəkirsən? Çək. Əziz tamaşaçılar, biz canlı, dipdiri efirdəyik. Xalqımızın və bütün dünyanın diqqət mərkəzində olan Durna və Şahinin evində. Bəşərin ilk insan yumurtası ocağında! Durna, vəziyyət necədir?

DURNA: Əziz tamaşaçılar! Mənim mehriban, qadriyyətim xalqım! Sizin Durnanız indicə, iki-üç dəqiqə bundan qabaq yumurtladı! Hal-hazırda ona öz hərəkətini verirəm!

QƏNİRƏ: Əziz tamaşaçılar! Bu informasiyanı ilk olaraq sizə biz, "Azərbaycan non-sens" teleşirkətinin əməkdaşları çatdırırıq! Şahin qardaş, bu münasibətlə sizi təbrik edirik. Yağın ki, ürəyiniz sözlə doludur.

Operator kameranı Şahinə tuşlayanda, Qənirə pıçılıyla ona "Qarabağ", "Qarabağ" deyir.

ŞAHİN: Əlbəttə, ürəyim sözlə doludu. Ürəyim sevinclə də doludu. Ürəyim çox şeylə doludu. Əlbəttə ki, mən bir vatanpərvər ata kimi çox istərdim mənim həyat yoldaşım Durna bizim ilkimiz olan yumurtanı vatanın dilbər guşəsi olan Şuşada, İsa bulduğunda, ya Kalbəcər dağlarında yumurtlasın.

QƏNİRƏ: Əlbəttə, əlbəttə, bu hamımızın arzusu... Professor.

PROF: Mən aminəm ki, bunlar ikinci övladlarını Qarabağda yumurtlayacaqlar! O zamana kimi torpaqlarımız mənfur ermənilərin işğalından azad olacaq!

QƏNİRƏ: Professor, bir professional kimi nə deyə bilərsiniz? Yumurtlamaq prosesi necə keçdi?

PROF: Elə mən aspirantlıq vaxtında düşündüyüm kimi. Mən insanların da arxalıq, əzab-əziyyətlə doğmaq prosesindən nə vaxtsa al çəkəcəklərini çoxdan proqnozlaşdırmışdım. Bu haqda külli miqdarda elmi məqalələrim var. Təəssüflər olsun ki, məlum səbəblərə görə mən onları o zaman çap eləməmişdim. 37-ci ilin xofu hələ də qənimizdə, canımızda idi... Ancaq indi mən o dəyərlili əsərlərimi tədricən, yazdıqca... Demək istəyirəm redaktə etdikcə üzə çıxarib, insanlara çatdıracağam! Mən də hamınızı və ilk növbədə özümü bu böyük, tarixi hadisə münasibəti ilə təbrik edirəm... Nə deyirsiniz?

Qənirə professoru "Azərbaycan non-sens" sözlərimi pıçıldayır.

Əlbəttə ki, bizi, ata-ananı, mənə ən çox sevindirən odur ki, bu xoş xəbəri biz xalqımıza sizin telekanal olan "Azərbaycan Biznes" kanalı vasitəsilə...

QƏNİRƏ: "Azərbaycan non-sens"...

PROF: Əlbəttə non-sens, mən də onu deyirəm də... Buna yaman sevinirik.

QƏNİRƏ: Professor, yumurtanı tamaşaçılara göstərmək olarmı?

VAQIF SƏMƏDÖĞLÜ

PROF: Qoyun heç olmasa bir həftə keçsin. Sonra danışmaq.

Pencərədən içəri qonşu Sona girir.

SONA: Ay gədə, söndür kameranı, çəkməl Durna, sənə qurban olum, Şahin, professor, sizin ayaqlarınızın altında ölüm, mənə yox deməyini! İcaza verin, birçə dəqiqə yumurtanın üstündə mən də oturmaq bir-iki kəlimə söz deyim. Ev şəraitimlə bağlı... Sən də Qənirə, əvvəlcə mənə təqdim eləyib, deyərsən bu Sonadı, hamısı Durnayla Şahinin qayğısını çəkən məhriban, vətənpərvər qonşu...

PROF: Axmaq-axmaq danışma! Sən yekəlikdə adamı yumurtanın üstündə oturmağa qoyaram mən? Şahin, qov bunu burdan!

ŞAHİN: Sona, rədd ol burdan bu saat! Cahannam ol!

SONA: Tüpürüm sizin qonşu üzünüzlə Yənan barmağa piş-piş eləməyən aclafları! Laxdı o yumurta! Çoxsa da içindən ilan-qurbagə çıxacaq! Sizin minnatınız olsun ki, mənim kimi alıcənab qadın sizin lax yumurtanızın üstündə oturmaq, öz alıcənab hərərətini ona vermək istəyirdi!

PROF: Çıx get, ay arvad, Durnaya əsəbiləşmək olmaz! O, bala çıxarı!

DURNA: Rədd ol, Sona! Açı qapını, Şahin, Mürəxxəs olsun!

ŞAHİN: Xeyr, necə gəlib, elə də gətsini! Pencərədəni!

Şahin və professor Sonanı birtəhər pencərədən bayra atırlar.

QƏNİRƏ: Na sirtiq arvad imiş bul Aman-aman-aman... Yu-

Yumurta

murtanın üstündə oturmaq deyir! Az, mən Qənirə ölmüşəm ki, sən otursan yumurtanın üstündə? Professor, birçə dəqiqə...

PROF: Olmaz, Qənirə

QƏNİRƏ: Hayif... Kameranı işə sal... Əziz tamaşaçılar, texniki səbəbdən efrədə bir müddət görünmədik. Yumurta ocağından ilk reportajımızı bitiririk. Ancaq bizim kanalın ayrılmasını, özünüzdən muğayət olum! Bizimlə olun... Kameranı söndür.

OPERATOR: Söndürdüm. Yumurtanı çəksəydik qiymət olardı. Fıçıraq! Qənirə, belkə iiri planda bir dana toyuq yumurtası çəkkək? Evdə yumurta var? Toyuq yumurtası...

PROF: Cavan oğlan, ayıb deyil? Xalq onsuz da aldadıq, daha belə yox da! Adam yumurtası əvəzinə toyuq yumurtası göstərəcəksiz camaata?

ŞAHİN: Onsuz da toyuq yumurtası hər gün göstərilir bir reklamda: "Hər şey sağlam yumurtadan başlanır." Mən elə bizim bu əhvalat başlananda həman reklama baxırdım. Qənirə, sizin kanalda da gedir o reklam.

QƏNİRƏ: Bəs bizi maddi cəhətdən saxlayan reklamlar deyil? Yaxşı biz gedək. Axşam "Bəd nəzərdən uzaq" verilişini aparmalıyam... Yiğışdir kameranı.

OPERATOR: Mən hazırəm.

Onlar gedən an telefon zəngi sənlənir.

ŞAHİN: Bəli? Mənam, Şahin özünü. Səfir özü? Buyursun... Eşidiyəm, cənab səfir. Çox sağ olun, yaxşıdır, salamat yumurtadı. Öz ölkənizin gəlinlərindən, qadınlarından görürsüz... Bəli,

heç bir şikayətimiz yoxdu. Bəli. Var, var, şəraitimiz var... Həkim də, professor bizi öz nəzarəti altında saxlayır. Bəli?... Sizi başa düşürəm, cənab səfir, amma... Cənab səfir, mən yaxşı bilirəm ki, siz dünyanın ən qabaqclı aparıcı, dövləti ölkələrindən birini təmsil edirsiniz, sizdə demokratiya və radiotexnika çox inkişaf edib, ancaq biz öz ana torpağımızda yumurtlamışıq, yumurtlayırıq, yumurtlayacağıq da. Bu yalnız səkkiz milyonluq bir dövlətin yox, bütün dünyaya səpələnmiş 72,5 milyon azərbaycanlıya məxsus yumurtadı. Təklifinizə görə siz, cənab səfir, öz adından da, mədam Durmanın adından da təşəkkür edirik. Ancaq biz öz ana torpağımızda öz yumurtamızdan bala çıxaraçağıq!

DURNA: De: Aldada bilməmiş dünyanın var, bir məsələk eşqiylə yaşayanları!

ŞAHİN: Çox şadam ki, mənim mövqeyimi başa düşsüz. Qarşılıqlı anlaşmaya görə sağ olun. Sağ olun.

PROF.: Adə, şən əməlli-başlı diplomatsanmış kət!

ŞAHİN: Həyat adama çox şey öyrədir, professor.

Yenə telefon zəngi.

DURNA: Gör kimdi? Şahin, yaqin bu da bir başqa ölkənin səfiridi.

PROF.: Gör, ha, burunlarına Nobel mükafatının iyt deyibli Özünlüz öləsizi!

ŞAHİN: Səkit olun! Ato? Bəli Şahindil! Ola bilməz... Sizzisiz?

Çox sağ olun. Mənnətdəyəm. Bizi xəcələrti əleyirsiz... Sabah iki-də? Baş üstə... Bir daha çox sağ olun...

DURNA: Kim idi, Şahin?

ŞAHİN: Hacıbala Abutalıbov...

DURNA: Nə dediy?

ŞAHİN: Bize üç otaqlı mənzil verir. Təza evimizə gedən küçəni də başlayıb asfaltlamağa... Evin qabağında fantan...

DURNA: Üzümüza gün doğdu bizim də, Şükür. Şahin, professor, mən bundan sonra hər il yumurtlayacağıam.

PROF.: Sağ olsun o kişi, hamımız qarək onun qədrini bilək, şahini tanımaq olmur. Gözəlləşib... e, deyirəm, bu ev məələşi yaxşı təşəbbüs oldu. Bu bir otağı, o üç otağı və mənim iki otağımı satın, bir-iki otaqlı mənzil sizə, bir dəne də dörd otaqlı mənzil mənə alaraq.

DURNA: Professor, o necə olur elə?

ŞAHİN: Deməzsən aldatdım? Səndən gözləməzdik...

PROF.: İstəmərsiz, lazımda deyil. Mən sizə təmənnəsiz həkimlik əleyirəm. Bu nə səs-küydü?

Ətrəddən "yumurta-yumurta" qışqıran səslər eşidilir.
Səslər yavaş-yavaş güclənir. Şahin pəncərədən baxır.

ŞAHİN: Vay dada, vay! Camaat yığılib, əllərində yumurta plakatları, şüarlar. "Biz də yumurta üstə oturmaq istəyirik" yazılıbli Neyləyək?

DURNA: Şahin, hələlik gəl mənə əvəz elə, otur bunun üstündə, mən vanna otağına getməliyəm.

ŞAHİN: Dur balama qurban olum! Professor, düz oturdum?
 PROF.: Adyalı üstünə çək. Belə... Vəziyyət deyəsən ağırlaşır.

Qapı döyülür.

ŞAHİN: Neyləyəcəyik, professor? Qəpimi sındırmazlar?

Pencarəyə başca bükülmüş dağlar atılır. Professor başını açdı oxuyur:
 Yumurtu xalqa məxsusdur!

ŞAHİN: Bu o Daday bəyin işçiləridir! Nəca yeni, mən yumurtlayım, yumurtu sanın olsun? Vərməram! Xalqa məxsusdur! Sözə bax!

Durma gəlir.

DURNA: Neyləyəc, professor? Qaçmaq lazımdır! Amma hara?
 PROF.: Qoyun bir fikirləşim.

Sadlar artıq qəpini dağıdır.

DURNA: Ay professor, kömək eləyin də!
 PROF.: Tapdım! Yaxşısı ki, birinci mətbəxdə yaşayırızsız! Mətbəxdən həyata çıxış var?

ŞAHİN: Vər, var...

PROF.: Yumurtanı adyalı bükün, mən ordan çıxıb, mağını-mi sürüm verim mətbəxin qabağına.

DURNA: Sənə qurban olum, professor.

ŞAHİN: Balke polisə zəng vuraq?
 PROF.: Gecdi. Bunu gerek əvvəldən nəzərə alaydıq! Mən getdim. Gələn mətbəx qəpisinin ağzına.

Professor, onun dalınca Durma ilə Şahin yumurtanı adyalı büküb çıxarırlar.

Onlar məşinin içində harasa gedirlər.

ŞAHİN: Aradan çıxa bildik, deyəsən.

DURNA: Professor, hara sürürsən məşimi?

PROF.: Təbii ki, adam-madam cinsi olmayan bir yerə! Qobustan qayalarına!

ŞAHİN: Ulu acdadilarımızın qoynuna!

DURNA: Qorusa bizi yalnız onlar qorusu bilər bunlardan! İrəl! Amma ehtiyatlı sür, professor.

ŞAHİN: Biz cəhənnəm, uşağa bir şey olmasın!

PROF.: Bu marşrutkalar lap ağ ələyibi Hardan gəldi sürürlər!

ŞAHİN: Yumurtanın içindən deyəsən səs gəldi. Cı-cı... Dədə deyən səsə qurban, oğul!

Uçluq qayaların arası ilə gedir. Nəhayət, bir yer tapıb onun içində gizləndir.

ŞAHİN: Professor, yumurtanın içində bir tarpanma duyuram...

DURNA: Vər onu mənə... Düz deyir, professor...

PROF.: Dayan mən də baxım...

Professor əlini yumurtanın üstünə qoyur.

DURNA: Nədi, professor? Tarpanir?

PROF.: Çox zəif təkanlardır.

ŞAHİN: A kişi, seysmoloq kimi danışma, həkim kimi danış!

PROF.: Əgər, mən köpəyoğlu birdən ikiyə yumurta həkimliyi eləmişəm? Qorxmayın. Siz burada sakit oturun, mən gedim, qəsəbədən yemək-ichmək alıb gətirim. Bilmək olmaz, nə qədər burda qalacağam...

ŞAHİN: Getmə, professor! Getmə!!!

PROF.: Qışqırma! Nə olub sənə?

ŞAHİN: Gəlirlər, ode...

DURNA: Kim gəlir?

ŞAHİN: Fotoqraf deputatın o uzundraz dostu... Düz üst-türmüze! Vay! Vay!

DURNA: Ay aman! Ay aman!

PROF.: Qışqırma, Şahini! Qışqırma! Qışqırma, ay balal! Şahin!!!

Şahin doğum evində, dehlizdəki skamyada çıxqır.

Professor və tibb bacısı onun başı üstündədir.

TİBB B.: Professor, pis yuxu gördü deyəsan!

PROF.: Şahin, qaçaş, oyan!

ŞAHİN: Mən hardayam? Bas yumurta?

PROF.: Nə yumurta, ə, nə yumurta? Təbrik eləyirəm! Övlədin oldu, Durma indici sənə ata elədi!

ŞAHİN: Oğlandı? Qız?

PROF.: Bu arvadın muştuluğunu ver deyim.

Şahin tibb bacısına bir şivan verir.

PROF.: Qızın oldu, qızın! Üç kilo, iki yüz qram!

ŞAHİN: Adını qoydum Sarımaya... Qara yuxudan sonra...

SON

2003

MÜNDƏRİCAT

Generalin son əmri	5
İntihar	73
Yaşlı eynəkli adam – 1	149
Yaşlı eynəkli adam – 2	185
Yumurta	233

"Səhiyyə" Nəşriyyat Evi

Buraxılış məsuliyyəti Səhiyyə Nazirliyinə
Tərtibatçı redaktor Fəridə Səmədova
Beynəlxalq redaksiya Samira Bəkbəy
Tərtibatçı direktor Əliqan Əliyev
Nəşriyyat Evinin direktoru Rəşad Məmmədov

Çap məlumatları: 10.12.2014. Fərmi: 00684 1/16. Olat yps
Fəhri yps vərəqi 17. Səhifə 16299. Tiraaj 500

"Səhiyyə" ASC-nin mətbəxinə yps olundu.
AZ1121, Bakı, Ağca Əliqanov küçəsi, 17
Tel.: (+99412) 374 83 43, fəks: (+99412) 370 18 49

www.sehiyye.az
www.fb.com/sehiyye.az

